אויפגאנג

№ 5-6

חודש-זשורנאל

ארויסגעגעבן דורך דער יוגנט — אפטיילונג ביים צ.ק. פון די יידן אין פוילן.

מענדעלע מוכר ספרים

צו זיין 30טן יארצייט

1947-1917

אויפגאַנג

חודש-זשורנאַל אַרויסגעגעבן דורך דער יוגנט-אָפּטיילונג ביים צ.ק. פון די יידן אין פוילן

№ 5-6 • 20.XII.1947

ה. שנער

דער היסטאָרישער באַשלוס

די יידישע עפנטלעכקייט אין דער גאָרער וועלט געפינט זיך אונטער, איינדרוק פון היסטאָרישן באַשלוס אויף דער לעצטער סעסיע פון די פאַראייניקטע נאַציעס, אַ באַשלוס, וועלכער דאַרף זיין אַן ענדערונג אין דער געשיכטע פון יידישן פאָלק. אויף דער יידישער גאַס הערשט אַ געהויבענע שטימונג פול מיט האָפענונגען און פרייד. די העכסטע אינטערנאַציאָנאַלע אינסטאַנץ, וואָס איז באַרופן, צו רעגולירן די באַציונגען צווישן פעלקער און פורעמען דעם פאָליטישן אויסזען פון דער וועלט, האָט באַשלאָסן צו שאַפן, אין אַ טייל פון ארץ־ישראל אַ יידישע מדינה. דאָס יידישע פאָלק זעט אין דעם דאָזיקן באַשלוס די באַשטעטיקונג פון זיינע אומבאַשטרייטבאַרע רעכט אויף אייגענער מלוכהשער זעלבשטענדיקייט אין ארץ־ישראל, די אָנערקענונג פון פרינציפּ, אַז דאָס יידישע פאָלק קאָן און דאַרף באַקומען די מעגלעכקייט צו לעבן פריי און אומאָפּהענגיק, מיט אַנדערע פעלקער צוגלייך. די באַזונדערע וויכטיקייט פון דעם באַשלוס באַשטייט אין דעם, וואָס ער איז געקומען נישט מצד איין גרויסמאַכט, וועלכע האָט גראָד די ממשלה איבער לאַנד, נאָר ער טראָגט דעם חותם פון דער דעמאָקראַטישער אַלוועלטלעכער פעלקער-געמיינשאַפט. די יידישע מאַסן, פאַר וועלכע דער היסטאָרישער באַשלוס פון 29־טן נאָוועמבער איז אַ קוואַל פון נאַציאָנאַלער דערמוטיקונג, גיבן זיך אָפּ אַ חשבון, אַז די אַנטשיידונג איז געקומען פריער פאַר אַלץ אַ דאַנק דער אומדערמידלעכער אַקטיוויטעט און אויסגעהאַלטענעם קאַמף פון די פאָלקס-דעמאָקראַטישע מלוכות, וואָס באַמיען זיך צו פאַרוואַנדלען די אָרגאַניזאַציע פון די פאַראייניקטע פעלקער אין אַ ווירקזאַמען אינסטרומענט פון צווישנפעלקערלעכן יושר און אינטערנאַציאָנאַלן שלום. דער היסטאָרישער באַשלוס פון לייק-סוקסעס, וואָס גיט אַ מאָראַלישע סאַטיספאַקציע אונזערע נאַציאָנאַלע אַספּיראַציעס איז גלייכצייטיק אַ פּאָליטישער נצחון פון די באמת־דעמאָקראַטישע כוחות אין דער וועלט. די שטעלונג פון די פאָלקס־דעמאָקראַטישע מלוכות מיט פוילן און ראַטנפאַרבאַנד בראש, זייערע ענערגישע באַמיונגען דורכצוזעצן אַ גערעכטע לייזונג פון א״י־פּראָבלעם, איז אַ באַווייז פון טיפער פאַרשטענדעניש פאַר די ליידן פון שווער - געפּרוּווטן יידישן פאָלק, פאַר די געפאַרן וואָס לויערן אויף אים נאָך איצט, אַ באַווייז פון פאַרשטענדעניש און סימפּאַטיע פאַר אונזערע היסטאָרישע תביעות צו ארץ - ישראל; אַ סימן פון געהעריקער אָפּשאַצונג פון יידישן ווערק אין ארץ־ישראל. דער פאַקט, וואָס די באַשטעטיקונג פון אונזערע מלוכהשע רעכט אין א״י איז געקומען אַ דאַנק דער ענערגישער מיטהילף פון די אויפריכטיק־דעמאָקראַטישע מלוכות, איז פאַר אונז דער בולטסטער באַווייז, אַז די צוקונפט פון אונזער פאָלק, אונזער נאַציאָנאַלער אויפבוי און דער גורל פון אונזער רענעסאַנס — זיינען אומצעררייסבאַר פאַרבונדן מיטן לאַגער פון שלום און דעמאָקראַטיע.

די באַרעכטיקטע פרייד, מיט וועלכער דאָס גאַנצע יידישע פאָלק און אויך דער יידישער קיבוץ אין פוילן האָט אויפגענומען דעם היסטאָרישן באַשלוס פון די פאַראייניקטע פעלקער, טאָר נישט פאַרשטעלן פאַר אונז דעם פאַקט, אַז דער דאָזיקער פּאָליטישער אַקט איז נישט די קרוינונג פון אונזער נאַציאָנאַל אויפבויווערק נאָר אַן עטאַפּ אין קאַמף פון פאָלק פאַר זיין נאַציאָנאַלן און זיכערן קיום. די לייזונג פון א״י-פּראָבלעם אויף דער סעסיע פון די פאַראייניקטע נאַציעס וועט אויטאָמאַטיש נישט פאַרענטפערן דעם גאַנצן קנויל פון אונזער נאַציאָנאַלער פּראָבלעמאַטיק. זי שאַפט אָבער אַ געענדערטע פּאָליטישע לאַגע און אַ נייעם רעכטלעכן יסוד פאַר דער יידישער רענעסאַנס־באַוועגונג. צוויי דריטל פון די פאַראייניקטע פעלקער האָבן אָנערקענט, אַז דער איינציקער מעגלעכער וועג צו פאַרזיכערן די אומאָפּהענגיקייט פון ארץ־ישראל און באַפרייען די גערעכטע מלוכהשע שטרעבונגען פון יידישן פאָלק, נישט פאַרלעצנדיק דערביי די רעכט פון די אַראַבער און די פרינציפּ פון פעלקער־גלייכהייט, איז די טיילונג פון לאַנד. אומאָפּהענגיק פון אונזער באַציונג צו דער חלוקה, ווי אַ מיטל צו לייזן דאָס פּראָבלעם פון צוזאַמענלעבן פון צוויי פעלקער אין ארץ־ישראל, פאַרשטייען מיר, אַז דער קאַמף וועט איצט גיין פאַר אַזאַ רעאַליזירונג פון באַשלוס, וואָס זאָל מעגלעך מאַכן צו לייגן די יסודות פון יידישער מלוכהשקייט אין ארץ־ישראל און פאַרזיכערן, אַז די יידישע מלוכה זאָל זיין בכוח צו לייזן דעם פּראָבלעם פון יידישער היימלאָזיקייט.

דער באַשלוס פון די פאַראייניקטע פעלקער מאַכט, ענדלעך, אַ סוף צום בריטישן מאַנדאַט, וועלכער איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ מיטל פון דער ענגלישער אימפּעריאַליסטישער פּאָליטיק און האָט נישט דערלאָזן צו אַ יושרדיקער לייזונג פון קאָמפּליצירטן ארץ־ישראל-פּראָבלעם. דער באַשלוס שאַפט אָפּ דעם שענדלעכן רעזשים פון „ווייס-בוך", וואָס האָט אונז געבראַכט אַזוי פיל אומגליקן און שטאַרק געפּענטעט די אַנטוויקלונג פון יידישן ישוב אין ארץ־ישראל. מיט די באַשלוסן פון לייק־סוקסעס איז געגעבן געוואָרן די מעגלעכקייט צו נעמען דעם גורל פון לאַנד אין יידישע הענט, און דער דאָזיקער שאַנס דאַרף אויסגענוצט ווערן אין אָנשפּאַר אויף די אויפריכטיק דעמאָקראַטישע כוחות און אין ערשטער ריי אויף די יידישע ישובים אין גאָר דער וועלט.

עס וואָלט געווען נאַאיוו צו קלויבן, אַז ענגלאַנד וועט אַזוי לייכט זיך אָפּזאָגן פון אירע אימפּעריאַליסטישע אייגננוציקע אינטערעסן און פאַרלאָזן ארץ־ישראל. דער פּראָגרעסיווער כאַראַקטער פון יידישן ישוב אין ארץ־ישראל שטערט איר צו הערשן אין גאַנצן אַראַבישן מזרח און אויסנוצן אים ווי אַ שפּרונג-ברעט אין קרייצצוג קעגן די אויפגעוואַקסטע פאָלקס - דעמאָקראַטישע מלוכות און קעגן ראַטנפאַרבאַנד. עס איז קלאָר, אַז די בריטישע אַדמיניסטראַציע באַמיט זיך צו פאַרוויקלען דעם יידישן ישוב אין ארץ-ישראל אין אַ בלוטיקן קאָנפליקט מיט דער אַראַבישער באַפעלקערונג אין לאַנד און די שכנותדיקע אַראַבישע לענדער. אין דער גאַנצער צייט פון דער בריטישער ממשלה אין א״י האָט זיך ענגלאַנד קאָנסעקווענט באַמיט צו פאַרסמען די באַציונגען צווישן יידן און אַראַבער און נישט דערלאָזט צו אַ יידיש־אַראַבישער פאַרשטענדיקונג, און איצט ווילן די בריטישע אַגענטן דערטרינקען דאָס יידישע ארץ־ישראל, דאָס פרידלעכע ווערק פון דורות יידישע אַרבעטער, די האָפענונג פון מיליאָנען יידן, אין אַ בלוט־באָד פון אַ יידיש־אַראַבישער הייליקער מלחמה. דער יידישער ישוב אין א״י איז געשטעלט געוואָרן פאַר אַ שווערן עקזאַמען.

דער יידישער ישוב אין ארץ - ישראל איז אין דער ערשטער ריי דער אַרבעטער־קלאַס, די יוגנט פון דאָרף און שטאָט, געפינען זיך אין אַ מאָביליזאַציע־צושטאַנד. מיר זיינען טיף איבערצייגט, אַז אונזערע ברידער אין ארץ־ישראל וועט געלונגען נישט נאָר אָפּצושטויסן די אָנגריפן מצד דער אַראַבישער רעאַקציע, וואָס ווערט אָנגעפירט דורך דעם מופטי, ה טלערס אַגענט און קריגס־פאַרברעכער, וואָס געניסט פון דער פולער אונטערשטיצונג פון דעם בריטישן אימפּעריאַליזם, נאָר אויך פאַרזיכערן די קאָנטינואַיטעט פון דער קאָנסטרוקטיווער אויפבויאַרבעט, שאַפן די נויטיקע אויפנעם - מעגלעכקייטן פאַר די אַלע, וואָס ווילן און מוזן קומען אין ארץ-ישראל און לייגן אַ פעסטן יסוד פאַר אמתער יידיש־אַראַבישער צוזאַמענאַרבעט, אומאָפּהענגיק און טראָץ דער חלוקה, צום וווילז פון ביידע פעלקער. ווי אַן ענטפער אויף דעם שוואַרצן בונד צווישן די אַראַבישע רעאַקציאָנערן און די בריטישע אימפּעריאַליסטן דאַרף קומען אַ קאַמפס־בונד צווישן די יידישע און אַראַבישע פאָלקס־מאַסן. וואָס גיכער עס וועט פאַרקומען די פולע עוואַקואַציע פון די בריטישע מיליטערישע און ציווילע כוחות פון לאַנד, אַלץ גינסטיקער וועלן זיין די פּערספּעקטיוון פון אַזאַ פאַרשטענדיקונג, אַלץ גרעסער וועלן ווערן די שאַנסן צו פאַרוואַנדלען אונזערע האָפענונגען אין אַ קאָנקרעטער ווירקלעכקייט.

ארץ־ישראל

(געאָגראַפישע ידיעות צונויפגעשטעלט פון יהודה זילבערמאַן)

ארץ־ישראל געפינט זיך אין דרום־מערב־טייל פון אַזיע, אויף די מזרח-ברעגן פון מיטל־לענדישן ים, וועלכער בילדעט די מערב־גרענעץ פון לאַנד. די נאַטירלעכע מזרח־גרענעץ איז די אַראַבישע מדבר. אויף צפון גרענעצט א״י מיט

די יידישע קאָלאָניע מסדה

סיריע און לבנון (ליבאַן), און אויף דרום מיט מצרים (עגיפּטן) און דעם רויטן ים. דער שטח פון ארץ־ישראל אין די מאַנדאַט־גרענעצן באַטרעפט 27.009 קוואַדראַט קילאָמעטער (ד. ה. אַביסל קלענער פון בעלגיע אָדער אַלבאַניע — 30.000 קוו. קמ.). אין 1924 יאָר האָט טשערטשילס ווייס-בוך אָפּגעטיילט פון א״י דער עבר הירדן (טראַנסיאָרדאַניע) מיט אַ שטח פון 90.000 קוו. קמ. זייט דעמלט בילדעט דער טייך ירדן, די מזרח־גרענעץ פון לאַנד.

לויט דעם לעצטן באַשלוס פון די „פאַראייניקטע פעלקער" וועגן דער צעטיילונג פון ארץ־ישראל אויף 2 מלוכות, באַקומט די יידישע מדינה אַ טעריטאָריע פון העכער 16 טויזנט קוו. קמ. די נישט גרויסע טעריטאָריע פון א״י פאַרמאָגט אָבער פאַרשידענע לאַנדשאַפטן פון פאַרשידנאַרטיקע קלימאַטן.

די באַפעלקערונג פון א״י באַשטייט פון העכער 2 מיליאָן נפשות, דערפון בערך 700.000 יידן, העכער 100.000 קריסטן און 1.200.000 אַראַבער. די דורכשניטלעכע צאָל איינוואוינער אויף 1 קוו. קמ. באַטרעפט 85 מענטשן.

דאָס גאַנצע לאַנד קאָן מען איינטיילן אין 5 פאַראַלעלע געאָגראַפישע סטרעפעס: 1. דער ים־ברעג, 2) די סטרעפע פון טאָלן ביים ים און צווישן די בערג, 3. די סטרעפע פון בערג, 4. דער ירדן־טאָל און די וואַסערן, 5. דער נגב.

דער ים-ברעג (חוף הים)

דער ים־ברעג ציט זיך אין אַ שמאָלן פּאַס לענגאויס דעם מיטללענדישן ים (ים התיכון). דאָס איז אַ זאַמדיקער באָדן, וועלכער גייט איבער ערטערווייז אין זאַמדיקע בערגלעך. די פאַרפלאַנצטע יוקאַליפּטוס ביימער פאַרהאַלטן דעם זאַמד, וועלכער איז מיט דער צייט פאַרשטיינערט געוואָרן. אויף דעם באָדן האָט זיך אָנגעהויבן בויען אין 1909 די יידישע שטאָט תל־אביב.

ביי דעם ים-ברעג האָט מען געגרינדעט פיל יידישע פישער־דערפער און מאַטראָסן-שולן. ביי תל־אביב ליגט די אוראַלטע פאָרט־שטאָט יפו, מיט אַן אַראַבישער באַפעלקערונג, וועלכע איז לעצטנס אויסגעטיילט געוואָרן פון דער יידישער מדינה. אין אַלגעמיין איז דער ברעג שוואַך אַנטוויקלט, חוץ ביי חיפה, ווו ער שאַפט אַ נאַטירלעכע בוכטע. אין 1905 האָט זיך אָנגעהויבן בויען דעם חיפהער פּאָרט. כמעט דער גאַנצער ים-ברעג גייט אַריין אין דער יידישער מדינה, חוץ אַ שמאָלן פּאַס אויף דרום ביי עזה און אויף צפון פון דער אוראַלטער פּאָרט־שטאָט עכו.

די טאָלן

פאַראַלעל צום ים־ברעג ציט זיך אַ גרויסער פּאַס טאָלן א. נ. שפלת הים, וועלכע ברייטערט זיך אויס אויף דרום און דערגייט ביי עזה צו אַ ברייט פון 25 קמ. זיי פאַרנעמען אַ טעריטאָריע פון העכער 3000 קוו. קמ., פון וועלכע בערך 2000 קוו. קמ. גייען אַריין אין דער יידישער מדינה. דאָס איז היינט די אַממייסטן באַוווינטע טעריטאָריע, מיט 830.000 איינוואוינער, דערפון העכער אַ העלפט יידן. דער באָדן איז דאָ זייער אַ פרוכטבאַרער, מיט אַ סך נישט טיפע וואַסער־קוואַלן און איינציקע טייכן. די לאַנדווירטשאַפטן זיינען דאָ פרעכטיק אַנטוויקלט. די גרעסטע טייל ציטרוס-פלאַנצונגען פון די פרדסים, איבערהויפּט פּאָמעראַנצן, גייען אויף עקספּאָרט.

די טאָלן טיילן זיך אויף א. שפלת יהודה (פון עזה ביז יפו), ב. השרון (צווישן יפו און

יידישע קאָלאָניע גניגר

חיפה), ג. עמק זבולון מיט שפלת עכו (פון חיפה ביז דער צפון גרענעץ) און ד. עמק יזרעאל (צווישן דעם גליל און שומרון-בערג). אין די לעצטע 30 יאָר זיינען דאָ געשאַפן געוואָרן 185 יידישע ישובים, פון דער אַלגעמיינער צאָל 330 אין גאַנצן לאַנד, ווי אויך איינציקע שטעט. אין יהודה-טאָל געפינט זיך די גרויסע יידישע שטאָט תל-אביב, מיט בערך 200.000 יידן, איינע פון די שענסטע און מאָדערנסטע שטעט אין דער וועלט. דאָ זיינען פאַראַן פיל שולן (קונסט, ים, מאַשין-בוי א. אַנד.), געזעלשאַפטלעכע אינסטיטוציעס, פאַבריקן און אינדוסטריע-אונטערנעמונגען. אין די 30-קער יאָרן האָט זיך דאָ אָנגעהויבן בויען אַ גרויסער יידישער פּאָרט מיט אַן אייגענעם פּלאַץ.

אין עמק זבולון געפינט זיך דער וויכטיקסטער פּאָרט אין גאַנצן מזרח — חיפה מיט 142.000 איינוואוינער, פון וועלכע די גרעסערע העלפט זיינען יידן. דאָ אַנטוויקלט זיך גוט די שווערע און לייכטע אינדוסטריע מיט גיסערייען, גרויסע נאַפט-ראַפינעריעס, טעקסטיל, כעמישע, מעטאַל-פאַבריקן א. אַנד. צוזאַמען איבער 60 פאַבריקן. חיפה איז אויך אַ קולטורעלער צענטער מיט אַ פּאָליטעכניקום, הויכשולן פאַר בוי- און מאַשין-אינדוסטריע, ים-שול א. אַנד. אויך אין שרון-טאָל, וועלכע איז צוזאַמען מיטן עמק יזרעאל דער תבואה-שפּייכלער פון לאַנד, אַנטשטייען פאַרשידענע צווייגן פון אינדוסטריע. דורך דעם, מיט 25 יאָר צוריק אויפגעלעבטן יזרעאל-טאָל מיט אַ סך בליענדיקע ווייַנגערטנער גייען דורך די נאַפט-רערן פון מאָסול קיין חיפה און אויך וויכטיקע שאָסייען און באַן-ליניעס, וועלכע פאַרבונדן דאָס לאַנד מיטן גאַנצן מזרח.

דער ירדן־טאָל און די וואַסערן

אַלע וואַסערן פון א״י פאַרנעמען אַ שטח פון 704 קוו. קמ., דערפון דער ים־המלח — 506, דער ים־כנרת — 165 און דער ים־חולה — 14 קוו. קמ. די אַלע ימים, וועלכע זיינען פאַקטיש גרויסע אָזיערעס, זיינען פאַראייניקט דורך דעם גרעסטן טייך אין לאַנד, מיט דעם ירדן, אַרום

די גרענעצן פון דער צוקונפטיקער יידישער מדינה

איינע פון די באַליבטסטע גאַסן אין תל-אביב

וועלכן עס ליגט דער ירדן-טאָל מיט אַ שטח פון 1620 קוו. קמ. דער ירדן שטראָמט דעם גאַנצן וועג באַרג אַראָפּ, שאַפנדיק מעגלעכקייטן צו בויען הידראָ-עלעקטראָ־סטאַציעס. אַזוי איז אין די 20־ער יאָרן אַנטשטאַנען רוטענבערגס עלעקטראָ - סטאַציע אויף דעם אָרט, ווו דער ירמוק פאַלט אַריין אין ירדן.

דער ירדן נעמט זיך אָנהויב פון 3 טייכלעך: דן, חצבני און באַניאַס, וועלכע פליסן אַרויס פון באַרג חרמון אויף אַ הויך פון 2000 מעטער. אין דער געגנט זיינען אַנטשטאַנען 10 ישובים מיט 2500 יידן, די א. ג. מצודת אוסישקין. דערנאָך שווימט דער ירדן דורך די אָזיערע חולה (2 מ. איבערן ים-פלאַך) וועלכע ליגט אין אַ ומפּ־קער געגנט פון 20 קוו. קמ. ווייטער פליסט ער דורך דער גרויסער אָזיערע כנרת. אַרום וועלכער עס געפינען זיך 27 ישובים מיט 9000 יידן. די ערד איז דאָ זייער אַ פרוכטבאַרע. אויף דעם כנרת־ברעג אין אַ דעפּרעסיע פון 200 — מעטער, ליגט די אוראַלטע שטאָט טבריה מיט אירע הייסע מינעראַל קוואַלן. דורכשווימענדיק דעם פרוכטבאַרן עמק בית־שאן מיט זיינע 12 ישובים גייט דער ירדן אַרויס פון דער יידישער מדינה, פליסט ווייטער אין דעם הייסן ירדן־טאָל און פאַלט אַריין אין דעם ים-המלח, אָדער א. ג. טויטן ים. דאָ דערגייט די דעפּרעסיע ביז 400— מעטער אונטער דעם ים־פלאַך. דאָס איז דאָס נידעריקסטע אָרט אין דער וועלט, מיט גרויסע טראָפּיקאַלישע היצן.

די דרום־ברעג פון ים-המלח בלייבן אין דער יידישער טעריטאָריע. דער ים-המלח אַנטהאַלט אַ גרויסע צאָל זאַלץ און מינעראַלן, וועלכע דערגייען ביז 27 פּראָצענט (אין נאָרמאַלע וואַסערן 2—4 פר.). דעריבער לעבן דאָרט נישט קיין שום באַשעפענישן. זייט דעם 1925 יאָר ווערן די רייכטימער פון ים־המלח עקספּלאָאַטירט און מען באַקומט פון דאָרט אַרויס אַזעלכע וויכטיקע רוי-שטאָפן, ווי: פּאָטאַש (קינסטלעכע באַמיסטיקונג), יאָד, בראָם, כלאָר, פאָספאָר, מאַנגאַן א. אַז. וו. די אוצרות פון ים־המלח אַליין קאָנען דעקן דעם בודזשעט פון דער יידישער מדינה במשך פון עטלעכע הונדערט יאָר.

דער נגב

אין דרום פון א״י געפינט זיך אַ גרויסע טעריטאָריע פון 12.577 קוו. קמ. מיט אַ מדבר־כאַראַקטער, וועלכע פאַרמאָגט אָבער אויך פרוכטבאַרע געביטן. ביים מיטללענדישן ים בילדעט דער נגב אַ טאָל (שפלת הנגב), די מיטע-

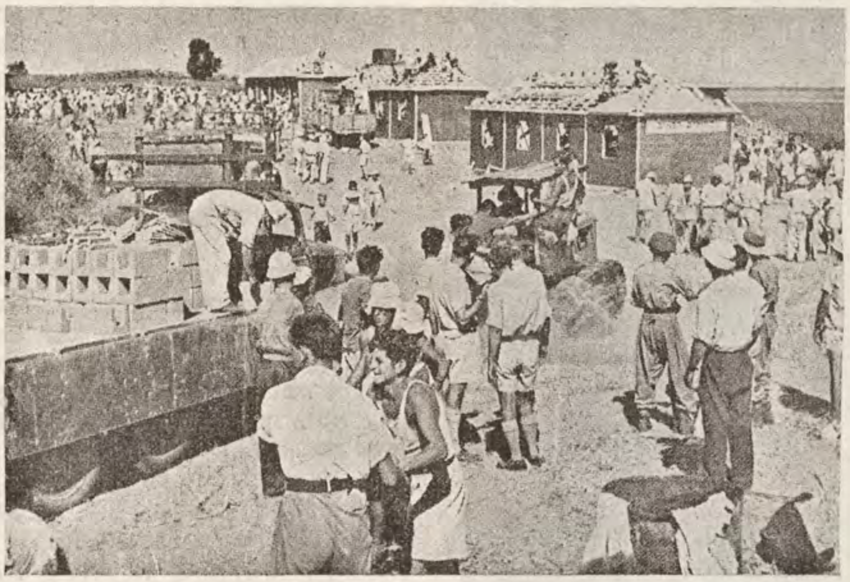

מיט ברען בויט מען די נייע קאָלאָניע

לע, מדבר-טייל, גרענעצט זיך מיט דעם וויסטן האַלב-אינזל סני און ציט זיך ביז צום רויטן ים (ים־סוף) ביי דער בוכטע און פּאָרט עקבה, די בערגיקע געגנט ליגט ביים ים־המלח. אין דער פאַרגאַנגענהייט איז דאָס געווען אַ געדיכט־באַוווינטע פרוכטבאַרע געגנט, מיט קאָמוניקאַציע-וועגן, דערפער און שטעט, פון וועלכע היינט עקזיסטירן נאָר באר־שבע און ע.ה. מיט אַן אַראַבישער באַפעלקערונג. דער רוב איינוווינער זיינען דאָ וואַנדערנדיקע בעדואינער שבטים (75.000 מאַן), וועלכע לעבן פון פי־צוכט. אין 1943 האָבן אונזערע חלוצים אָנגעהויבן קאָלאָניזירן דעם נגב און ביז היינט עקזיסטירן שוין דאָרט בערך 30 ישובים, וועלכע רעאַליזירן די באַוואַסערונגס־פּלענער (צוו. אַנד. פון באַרימטן אַמעריקאַנער באָדן־קענער פּראָפ. לוידערמילק), זאַמלענדיק די וואַסערן פון די זעלטענע אָבער שטאַרקע רעגנס. לעצטנס זיינען אויך דורכגעפירט געוואָרן ווייטער-רערן פון ירדן.

כמעט דער גאַנצער נגב מיט דעם וויכטיקן פּאָרט עכו געהערן צו דער יידישער מדינה.

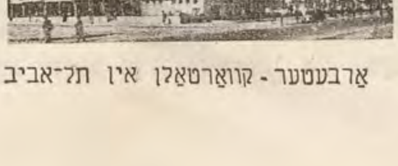

אַרבעטער - קוואַרטאַלן אין תל־אביב

רעזאָלוציע פון צ. ק. פון יידן אין פוילן

דער צענטראַל־קאָמיטעט פון די יידן אין פוילן, די רעפּרעזענטאַנץ פון יידישן ישוב, נעמט אויף מיט דער גרעסטער פרייד, דעם היסטאָרישן באַשלוס פון דער לעצטער סעסיע פון די פאַראייניקטע פעלקער צו שאַפן אין אַ טייל פון ארץ־ישראל אַ יידישע מלוכה

אין דעם דאָזיקן באַשלוס, וואָס שאַפט אָפּ דעם בריטישן מאַנדאַט און דעם אָקופּאַנטישן בעווין־רעזשים און אַנערקענט אין פּרינציפּ די מלוכהשע אַספּיראַציעס פון ביידע פעלקער, זעען מיר אַ באַשטעטיקונג פון די אומשטרייטבאַרע רעכט פון יידישן פאָלק אויף אייגענער מלוכהשער זעלבשטענדיקייט אין ארץ־ישראל.

מיט דער טיפסטער דאַנקבאַרקייט פאַרצייכענען מיר דעם פאַקט, וואָס די גרעסטע און פרוכטבאַרסטע הילף פאַר דער גערעכטער לייזונג פון א״י־פּראָבלעם האָבן אַרויסגעוויזן די פאָרשטייער פון דער פוילישער רעגירונג, די פאָרשטייער פון אַלע פאָלקס־דעמאָקראַטישע מלוכות מיטן ראַטנפאַרבאַנד בראש. זייער ענערגישע שטעלונג, וועלכע איז געבויט אויף די פּרינציפּן פון עכטער דעמאָקראַטיע און פון אַנערקענען די רעכט פון פעלקער אויף זעלבשטענדיקייט איז אַן אויסדרוק פון פאַרשטענדעניש פאַר די ליידן פון שווער געפּרוווטן יידישן פאָלק, פאַר זיינע נאַציאָנאַלע אַספּיראַציעס.

די דאָזיקע שטעלונג איז דער בולטסטער באַווייז פאַר, גאַנצן יידישן פאָלק, אַז זיין גורל און דער פולער נאַציאָנאַלער אויפבלי איז אומצערייסבאַר פאַרבונדן מיט די כוחות פון פּראָגרעס און שלום, מיטן קאַמף קעגן די אימפּעריאַליסטישע מלחמה־העצער.

דער צ. ק. פון די יידן אין פוילן דריקט אויס די האָפענונג פון דער גאַנצער יידישער באַפעלקערונג אין פוילן, אַז דעם יידישן ישוב אין א״י וועט געלונגען ביי דער פולער מיטהילף פון דער גאַנצער דעמאָקראַטישער וועלט, פון די יידישע ישובים אין דער ערשטער ריי, נישט געקוקט אויף די בלוטיקע פּראָוואָקאַציעס מצד דער אַראַבישער רעאַקציע, וואָס געניסט פון דער פולער אונטערשטיצונג פון ענגלישן אימפּעריאַליזם — לייגן דעם פונדאַמענט פון דער יידישער מלוכהשקייט אין ארץ־ישראל, אינם ענגסטן בונד מיט די פרייהייטס־ליבנדיקע פעלקער און אין גייסט פון עכטער דעמאָקראַטיע, פעלקער-פריינטשאַפט און צוזאַמענאַרבעט מיט די אַראַבישע פאָלקס־מאַסן. שטייענדיק אינגאַנצן אויף דער זייט פון דער דעמאָקראַטישער יידישער געזעלשאַפטלעכקייט אין ארץ־ישראל, אָפּשאַצנדיק אין דער פולער מאָס די גרויסע און שווערע אויפגאַבן, וועלכע שטייען פאַר איר, שיקן מיר איבער אונזערע ברידער אין ארץ־ישראל אין נאָמען פון דעם אָרגאַניזירטן יידישן ישוב אין פאָלקס־דעמאָקראַטישן פוילן אונזער פלאַמיקסטן גרוס.

די באטווין - קאמפאניע

און איר קאמף קעגן פאשיסטישער קנעכטשאפט

(צום צענטן יאָרטאָג)

דעם 12־טן דעצעמבער 1937 יאָר איז אויפן אַראַגאָנער־פראָנט, אין די טראַנשייען פון פּאַלאַפאָקס־באַטאַליאָן לויט באַפעל פון דער העכערער מיליטערישער אָנפירונג, געשאַפן געוואָרן די יידישע קאָמפּאַניע אויפן נאָמען פון גרויסן רעוואָלוציאָנער און פרייהייטס־קעמפער — נפתלי באָטווין.

די דאָזיקע דאַטע גייט אַריין אין דער געשיכטע פון פרייהייטס־באַוועגונגען ביי יידן אלס איינע פון די וווּנדער־קאַפּיטלעך פון יידישער העלדישקייט, פון גבורה און קאַמף „פאר אייער און אונזער פרייהייט".

די יידישע מאַסן, ווי אַלע אַנדערע פרייהייטליבנדיקע פעלקער, האָבן דערזען אין דעם אָנגריף פון די פראַנקאָ־פאַשיסטן, וועלכע זיינען געווען אונטערגעשטיצט פיזיש און מאַטעריעליש דורך היטלערן און מוסאָליני — דעם פּרוּוו־אַטענטאַט, אויף דער פרייהייט און אומאָפּהענגיקייט פון פעלקער און לענדער, דעם אָנהייב פון אַ ברייט־פּלאַנירטער מלחמה קעגן דער פרייהייטס־ליבנדיקער מענטשהייט, דעם אָנזאָג פון אַ „נייער אָרדענונג" אין אייראָפּע, אָנגעפירט דורך די פאַשיסטישע הערשער. פונדאַנען די גרענעצלאָזע שנאה און האַס, עמפּערונג און פּראָטעסט, וואָס האָט אַרומגענומען אַלע אָרנטלעכע פּראָגרעסיווע מענטשן קעגן די פאַשיסטישע פאַרשווערער און זייער „נישט־אינטערווענץ־פּאָליטיקער".

צו הילף דעם קעמפנדיקן, שפּאַנישן פאָלק זיינען געקומען יידישע יוגנטלעכע און דערוואַקסענע פון דער גאַנצער וועלט: פוילן, פראַנקרייך, ענגלאַנד, בעלגיע, פּאַלעסטינע אַמעריקע, אַרגענטינע, אונגאַרן, רומעניע. אַלע זיינען געווען באַהערשט פון איין הייסן באַגער, פון איין ציל — וואָס שנעלער און ווירקזאַמער דערלאַנגען אַ טויט־קלאַפּ דעם שונא, צוריקברענגען שפּאַניע איר נאַציאָנאַלע אומאָפּהענגיקייט און פרייהייט. פּאַסיאָנאַריאַס לאָזונג: „נאָ — פּאַסאַראַן!" — זיי וועלן נישט דורכגיין, ווערט דער קאַמפס־רוף אויך פאר די יידישע מאַסן. אומעטום ווו זיי געפינען זיך, אין מאַדריט, גיאַ דאַלאַראַ, היעסקאַ, ברינעטע, סאַראַגאָסאַ — אומעטום ווו די יידישע פרייוויליקע שלאָגן זיך, ווייזן זיי אַרויס ביישפּילן פון העלדן־מוט און דרייסטקייט. נישט ווייניק יידישע קעמפער זיינען געפאַלן אויף די שפּאַנישע שלאַכט־פעלדער, פאר פרייהייט פון די פעלקער.

אין דעם טאָג־באַפעל פון שטאַב פון דער 13־טער דאָמבראָווסקי־בריגאַדע, שרייבט דער קאָמענדאַנט יאַנעק באַרווינסקי און דער פּאָליט־קאָמיסאַר סטאַך מאַטישטשאַק צו די יידישע קעמפער:

„אונטערשטרייכנדיק די גרויסע ראָל און באַדייטונג פון די יידישע פרייוויליקע אין דער דאָמבראָווסקי־בריגאַדע, באַערנדיק דעם אָנדענק פון די געפאַלענע יידישע קעמפער פאר פרייהייט, באַשטימען מיר די צווייטע קאָמפּאַניע פון העלדישן פּוילישן באַטאַליאָן „פּאַלאַפאָקס" — אלס יידישע קאָמפּאַניע אויפן נאָמען פון נפתלי באָטווין".

דער דאָזיקער באַפעל פון שטאַב, האָט ביי די יידישע קעמפער — אַרויסגערופן אַ כוואַליע פון גרענעצלאָזער פרייד און קאַמפס־ענטוזיאַזם. די יידישע פרייוויליקע, וועמען עס האָט פאַראייניקט, אומאָפּהענגיק פון זייערע פּאָליטישע איבערצייגונגען און פּאַרטייאישער אָנגעהערנקייט, די רויטע באָטווין־פאָן, האָבן זיך נאָך מער און אַקטיווער געוואָרפן אין שלאַכט. אָפטמאָל מיטן אייגענעם לייב, מיט איין מאַשין־געווער געדעקט דעם דורכגאַנג פון זייער מיליטער־אָפּטייל קעגן דער איבערגעוויכט פון דעם שונא. עס פאַלן אין קאַמף קעגן דעם באַוואָפנטן פון קאָפּ ביז פיס שונא, די בעסטע זין פון אונזער פאָלק. אין די קאַמפן ביי עסטראַמאַדורא פאַלט דער ערשטער קאָמענדאַנט פון דער באָטווין־קאָמפּאַניע, קאַראַל

א גרופע פּאַלאַפאָקס - קעמפער

גוטמאַן. דאָס שרעקט קיינעם נישט אָפּ. די ערטער פון די געפאַלענע — ווערן תיכף באַשטעלט מיט אַנדערע שלאַכט־לייט.

אין די שווערע קאַמפן פון טערועל ביז לערידאַ, אין דער אָפענסיווע ביי דעם טייך עבראַ צייכענען זיך אויס די יידישע קעמפער. ביי זייער מיטהילף ווערט געשטורעמט און דעראָבערט די פעסטונג „בעלטשיטע" וועלכע דער גרויסער סטראַטעג נאַפּאָלעאָן האָט אין זיין צייט נישט געקאָנט איינעמען.

אויף די שפּאַנישע שלאַכט־פעלדער ווערט אויסגעשמידט אין פייער פון קאַמף דער איינהייטס־פראָנט פון די יידישע מאַסן קעגן דעם בלוט־דורשטיקן שונא.

נעבן די יונגע קאָמוניסטן: — קאַראַל גוטמאַן, שלמה עלבוים, יוזעף רובינשטיין, באַדריש ניסנבוים, קעמפן העלדיש, אַקסל ביי אַקסל: **דער „חלוץ" אפרים שטאַמלער, דער לינקער** פּועלי־ציוניסט —גרשון **ראַטהאַלץ, דער בונדיסט** — בנימין ליפּשיץ. צוזאַמען מיט זיי קעמפן: דער קאַפּיטאַן ראַשעלבוך—פון שטעטל גלאָוואַטשעוו, אינזעלשטיין, דאַווידאָוויטש, גוטערמאַן פון טשענסטאָכאָוו, **יצחק יאַפּע פון** פּאַלעסטינע, שמעון קעניגסבערג פון קלימענטאָוו, טאַרינגטשיק פון וולאָצלאַוועק, **שלייען פון** לעמבערג, דער באַקאַנטער אַרבעטער־טוער גרשון דואַ פון וואַרשע, דער מיטגרינדער פון דער באָטווין־קאָמפּאַניע, און פיל טויזנטער און טויזנטער אַנדערע, נאָמענלאָזע **שלאַכט־לייט, קאָמוניסטן, בונדיסטן, און ציוניסטן, פּראָגרעסיווע מענטשן. היינט אין 10־טן יאָר־טאָג פון** דעם שלאַכט־אָנדענק פון דער העלדישער באָטווין קאָמפּאַניע, באַצייכענען די **יידישע מאַסן** אין דער גאַנצער וועלט — מיט גרויס אָנערקענונג און שטעלן דעם קאַמפס־בילאַנס פון זייערע פאָלקס־ברידער באָטווינאָווצעס. געבן אָפּ כבוד די אַלע געפאַלענע פאר פרייהייט און דעמאָקראַטיע.

א גרופע באָטווינצעס

באַזונדערס צייכנט אָפּ די היסטאָרישע קאַמפס־דאַטע די יידישע יוגנט אין פוילן, די יורשים פון די פרייהייטס־קעמפער פון דער באָטווין־קאָמפּאַניע. מיר זעצן פאָר דאָס ווערק פון פאַרווירקלעכן די אידעאַלן, פאר וועלכע עס האָבן געקעמפט און געפאַלן אונזערע ברידער אויף די שפּאַנישע פראָנטן, אין די געטאָס, אין די פּאַרטיזאַנען אָפּטיילן, פאר אַ פריי און גליקלעך לעבן, פאר אַ שענערער און בעסערע וועלט. היינט אין 10-טן יאָר-טאָג פון דער העלדישער באָטווין-קאָמפּאַניע—זאָגן מיר צו, צוהעלפן געמיינזאַם מיט אַלע פּראָגרעסיווע און דעמאָקראַטישע פעלקער און לענדער, דעם שווערן קאַמף פון די שפּאַנישע אונטערדריקטע מאַסן, פון די יונגע שפּאַנישע פּאַרטיזאַנער — קעגן דעם שענדלעכן בלוטדורשטיקן פראַנקאָ־רעזשים פאר אַ פריי און דעמאָקראַטיש שפּאַניע.

א. קוציק

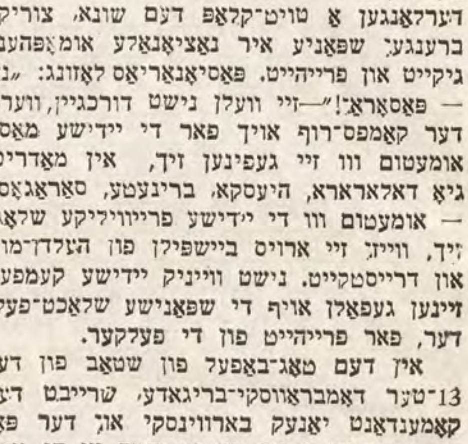

ערשטע יידישע סאָלדאַטן-צייטונג אין שפּאַניע

גרשון דום

קאַראָל יקותיאל גוטמאַן

(ערשטער קאָמענדאַנט פון דער באָטווין־קאָמפּאַניע אין שפּאַניע)

ביאַליסטאָק -- איינע פון די וויגעלעך פון דער ידישער ארבעטער־באַוועגונג, איינע פון די ערשטע, וואָס האָט פּרובירט אויסגלייכן איר איינגעבויגענעם רוקן און איז ארויס אין אַ בלוטיקן פארמעסט מיט איר אייביקן שונא. יעדע רעאַקציע — די צארישע ווי די פּויליש־פאַנישע האָט געהאסט דאָס אַרבעטנדיקע ביאַליסטאָק, באַזונדערס דעם רעוואָלוציאָנערן ידישן אַרבעטער.

אין דער דאָזיקער שטאָט איז געבוירן געוואָרן יקותיאל גוטמאַן. ארום זיין וויגעלע האָבן אַרומגעשוועבט די לעגענדעס פונם נאָר וואָס געשעעניש. דער אַרעאָל פון נאָענטע העלדישע פארגאַנגענע צייטן. יעדע ליפּע, יעדער שטיין, האָט דערציילט דעם קליינעם יקותיאל פון דעם פראַכטפולן אַמאָל און דעם הארטן, שטאָלענעם היינט. זיין קליין הארץ האָט געציטערט, הערנדיק יעדן טאָג וועגן די פּיינען, וואָס עס שטייען אויס די קעמפער פאר אַ בעסערן מאָרגן אין די פּוילישע דעפענסיווע קאמערן.

אין די שטילע, שטיקנדיקע אָוונטן, האָט ער נישט איינמאָל געהערט דעם פארצווייפלטן געוויין פון אַן אומגליקלעכער מוטער, ער האָט אָבער געהערט טעגלעך דעם שטורמישן ריטם פון קאמף. דאָס געזאַנג אויף באַריקאַדן, געזאַנג פון דעם דרייסטן מארש פון די אַרבעטער דעמאָנסטראַציעס און דעם הארטנעקיגן קאמף פון ביאַליסטאָקער אַרבעטער פאר אַ בעסערן שענערן מאָרגן. יקותיאל, אַ קינד פון זיך קלאַס און פאָלק איז אים געבליבן געטריי, ביז צו זיין העלדן־טויט.

* * *

1936 — ערגעץ ווייט אונטער די זוניקע בערג פון די פּירענעען, איז פארטונקלט געוואָרן פּלוצלינג דער זוניקער דרום־הימל.

שוואַרצע פאַשיסטישע כמאַרעס זיינען אָנגעלאָפן אין דער געשטאַלט פון דער סוואַסטיקע און אַראָפּגעפאלן שווער אויף אַ פאָלק, וואָס האָט נאָר־וואָס אָנגעהויבן צו געניסן פון דער אַזוי בלוטיק אויסגעקעמפטער פרייהייט.

פראַנקאָ, דער אַגענט פון היטלער, מוסאָליני, איז באַפאלן זיין אייגן פאָלק און אָנגעהויבן צו פארטרינקען די שפאַנישע שטעט אין טייכן בלוט.

די פּוילישע און וועלט־רעאַקציע האָט געשטשירעט מיט די ציין, איר שוואַרצע פריידע איז געווען זייער גרויס. נאָך אַ לאנד ווערט אומגליקלעך. די פּאָגראָמשטשיקעס און מערדער האָבן געיובלט. צום פאשיזם געהערט די גאַנצע וועלט! — האָבן זיי זיך פארכליניעט אין ווילדן געשריי.

— ווו איז איצט דער וויכטיקסטער קאַמפּפראָנט קעגן פאשיזם? — האָבן זיך געפרעגט הונדערטער טויזנטער אַרבעטער און פאָלקסמענטשן אויף דער גאַנצער וועלט.

אין שפּאַניע! -- איז געווען דער אַלגעמיינער ענטפער.

אין יעדער פּוילישער שטאָט און דאָרף, האָבן זיך צונויפגענומען ארבעטער, פּויערים און אינטעליגענטן און טאָג און נאכט גערעדט, געלעבט, געאָטעמט, מיט די געשעענישן אויפן שפּאַנישן פראָנט, געציטערט איבער יעדער מפּלה פון דער פאָלקס־ארמיי, געפרייט זיך איבער יעדן קליינעם נצחון.

יעדן טאָג, זיינען שטילערהייט פארשוואונדן פון זייערע הייזער מענער און פרויען; מען האָט זיך אָפּטמאָל נישט געזעגנט מיט דעם אייגענעם ווייב, מורא געהאַט, זי קאָן נאָך אָפּהאלטן, נישט

קאַראָל גוטמאַן, העלדיש געפאלן אויפן שלאַכטפעלד דעם 16-טן פעברואַר 1938

לאָזן אַוועקגיין. מען האָט זיך שטום געזעגנט מיט אַן אַלטער מאַמען, זאָל זי נישט וויסן, אַז איר זון גייט אַוועקגעבן זיין לעבן, פאר דער באַפרייונג פון דער מענטשהייט. עס זיינען אַוועק יונגע קינדער פון דער שול־באַנק, מענער מיט איינגעפונדעוועטע פּרנסות.

זייער וועג איז געווען אַ שווערער. אָפּטמאָל זיינען זיי געגאַנגען צופוס טויזנטער קילאָמעטער. אריבערגעוואַנדערט פון איין תפיסה אין דער צווייטער, ביז זיי זיינען דערגאַנגען צום ציל — צו די שפּאַנישע שלאַכט־פעלדער.

יקותיאל גוטמאַן, ח' קאַראָל, איז געווען צווישן די, וואָס זיינען שטיל פארשוואונדן פון ביאַליסטאָקער האָריזאָנט.

*

אַ קאַלטער, פארחושכטער דעצעמבער טאָג. די נאַקעטע ליימענע אַראַגאָנער פעלדער אין בערג זיינען באַטריבט און פארומערט דאָס אַרומיקע, אַמאָל אַזוי רוישיקע לעבן, איז ווי אָפּגעשטאָרבן. די באַפעלקערונג אויסגעהונגערט, אויסגעמאַטערט אונטערן כסדרדיקן טעראָר פון די פאַשיסטישע באָמבאַרדירער. אַ בלייערנער הימל דריקט אויף דער אויסגעטריקנטער קאַרגער ערד. הארטער פראָנט נעבן הועסקאַ.

אויסגעהאַקט טיף אין די בערג — אַלס שוץ קעגן דער פיינטלעכער אַוויאַציע — געפינט זיך דער שטאַב פון דער פּוילישער אינטערנאַציאָנאַלער דאָמבראָווסקי־בריגאַדע. דאָ ווערט באַשלאָסן צו גרינדן אַ ידישע קאָמפּאַניע, וואָס זאָל פאַרקערפּערן און סימבאָליזירן דעם גרויסן אָנטייל פון די ידישע אנטיפאַשיסטן אינם באַפרייונגס־קאַמף פון שפּאַנישן פאָלק. געבן איר אַ נאָמען נאָכן ידישן העלד פון לעמבערג, נאָכן מוטיקן, צארטן ידישן קאָמאַשן־מאַכער — נפתלי באָטווין.

ווער זאָל ווערן דער קאָמענדאַנט פון דער באָטווין־קאָמפּאַניע?

אלע זיינען איינשטימיק. דער בעסטער וועט זיין קאַראָל גוטמאַן, דער יונגער, דרייסטער ידישער לייטענאַנט. ביי סאַראַגאָסאַ און פּוענטאַ דעל עבראָ, האָט ער באַוויזן וואָס ער קאָן.

— קאַראָל, צו קענסטו זיך אונטערנעמען אַזאַ וויכטיקע אויפגאַבע. ווייס, אַז צענדליקער טויזנטער אויגן, וועלן איצט קוקן אויף דיר. די באָטווין־קאָמפּאַניע וועט דאַרפן אַריינשרייבן אַ נייַ רומפולן בלעטל אין דער ידישער געשיכטע?

קאַראָל שמייכלט. זיין געזיכט אין זיכער און רויק.

פון אַלע באַטאַליאָנען קומען אָן ווענדונגען: זיי ווילן אריבערגיין אין דער באָטווין־קאָמפּאַניע. זיי ווילן זיך צוזאַמען מיט קאַראָלן.

12־טער דעצעמבער 1937. הויך אין אַ באַרג איינגעצאַנצט 200 מעטער פון שונאס פּאָזיציעס, געפינט זיך אין די פאָדערשטע רייען די באָטווין־קאָמפּאַניע. עס איז איר גרויסער טאָג, איר אָנשטייונג און גרינדונג.

בין השמשות. פאָרזיכטיק קלייבט מען זיך ארויף צו די באָטווינצעס. דער שונא באַשיסט. אין טיפע אויסגעהאַקטע טראַנשייען, קומט פאָר די גרינדונגס־פאַרזאַמלונג. אַ קוילנוואַרפער פון שונא שפּילט אויף דעם קאַמפּס־מאַרש, באַגלייט מיט זיין מאָנאָטאָנעם גרעגערן די רייד פון די רעדנער. קאַראָל שטייט ביים טעלעפאָן און גיט ארויס באַפעלן. צווישן איין טעלעפאָן און צווייטן, רעדט ער וועגן דער באַדייטונג פון דער באָטווין־קאָמפּאַניע און אירע אויפגאַבן. די אָנוועזנדיקע שפּאַניער רעדן מיט באַגייסטערונג פון קאַמפּס־גייסט פון זייערע ידישע חברים.

די גרינדונגס־פאַרזאַמלונג איז געענדיקט.

— דו וועסט נעמען פינף חברים און אַוועקגיין אויף אויסשפּיר צו דעם דאָזיקן באַרג. דו, שטעל אָן דעם קוילנוואַרפער אָט דאָ, פונדאַנען באַשיסן די פאַשיסטן אַממערסטן. מען דאַרף דורכויס געפינען אַן אייזל אויף אַרויפצופירן

(סוף זייט 6)

ליאָוואָ בורסוק, העלדיש אומגעקומען פּאַרטיידיקנדיק דעם כבוד פון אונזער פאָלק.

(סוף פון זייט 5)

דאָס עסן. רעד איבער מיט דער אינטעדאַנטור וועגן צושטעלן ווארעמע שפּייז.

קאַראַל איז קאָמענדאַנט און באַלעבאָס. ער זאָרגט וועגן אַלץ און זיינע באַפעלן זיינען אַזעלכע לאָגישע און גערעכטע, אַז מען איז זיכער, זיי וועלן אויסגעפירט ווערן.

עס איז שוין שטאַרק פינצטער. דער באַרג אַראָפּ איז פארענדיקט. פונווייטנס באַשיסט שטאַרק די פאשיסטישע אַרטילעריע, זי צילט צום וועג, דורך וועלכן מען דאַרף אַדורכגיין.

דאָס איז נישט קיין קאַמף, באַקלאָגט זיך קאַראַל, דאָס איז נאָר שפּיל אין מלחמה. איך וואַרט מיט אומגעדולד, ווען מיר, די באָטווינצעס וועלן ארויסגיין אין אמתן קאַמף. זיינע אויגן לייכטן אין דער פינצטער.

ער האָט נישט געדאַרפט לאַנג וואַרטן.

* * *

מערץ 1938. אַ לאַנגער צוג פירט אַריבער די דאָמבראָווסקי בריגאַדע פון אַראַגאָן צום עקסטרעמען דרום, צו עסטראַמאַדורא.

אינמיטן וועג ליגט אַלבאַצעטא — די באַזע פון די אינטערנאַציאָנאַלע בריגאַדעס. קאַראַל איז פריילעך געשטימט.

— ענדלעך זיך דערוואַרט — שיינען זיינע אויגן — מיר האָבן אַ וואונדערבאַרע קאָמפּאַניע. עס זיינען צוגעקומען צענדליקער נאָר וואָס אָנגעקומענע חברים פון פוילן, פראַנקרייך און פאַלעסטינע. איר וועט זען, ווי די באָטווינצעס וועלן זיך שלאָגן! איך גאַראַנטיר פאַר זיי.

נישט לאַנג געוואַרט. נישט באַוויזן אָנצוקומען אויפן אָרט, ווו די בריגאַדע האָט זיך פאַרמירט, און איז איבערגעגאַנגען אין אַנגריף.

שפּעט אין דער נאַכט האָבן די דאָמבראָווּשטשיקעס געשטורעמט דעם שונאס פּאָזיציעס און פאַרנומען די וויכטיקע הויכן. די באָטווין־קאָמפּאַניע פאַרנעמט אין שטורמישן אַנגריף די פאַמע אַרויסגערוקטע פּאָזיציע. פאַרשכורט פון נצחון רייסן זיך אַרויס עטלעכע באָטווינצעס פאָרויס, זונדערן זיך אָפּ פון דער קאָמפּאַניע און באַמערקן נישט ווי זיי ווערן פּלוצים ארומגערינגלט פון דער מאַראָקאַנער פראַנקאַ־קאַוואַלעריע. דער וועג צוריק איז אָפּגעשלאָסן.

זיי זיינען געווען זייער ווייניק קעגן דער געוואַלטיקער איבערמאַכט. דעמלט האָט אַ יונגער באָטווינעץ פון פאַלעסטינע געזאָגט צו זיין יונגן חבר פון פוילן:

— מיר וועלן זיך נישט אונטערגעבן.

— מיר וועלן זיך נישט אונטערגעבן —.

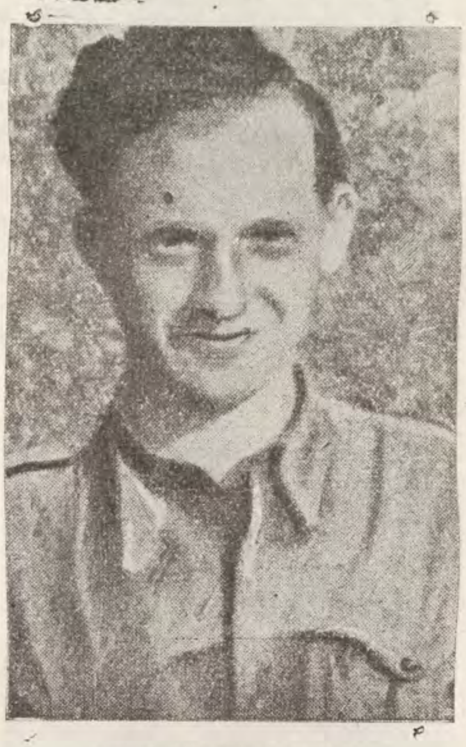

חיים מאַצאַצקי פון וואַרשע,
איינער פון די יידישע העלדן אין שפּאַניע

האָט ווידערהאָלט דער צווייטער.

ביידע האָבן ארויסגענומען זייערע האַנטגראַנאַטן און רויק געוואַרט אויף דעם דערנענטערן זיך פון די מאַראָקאַנער; ווען די ווילדע רייטער זיינען שוין געווען האַרט נעבן זיי, האָבן זיי זיך אויפגעריסן צוזאַמען מיט די מאַראָקאַנער...

דאָס איז געווען דער גייסט פון קאַראַלס חברים, איינער, וואָס האָט זיך געראַטעוועט פון דער שחיטה, איז געקומען צוריק כדי צו קאָנען פאַראייביקן דעם העלדנמוט פון צוויי באָטווינצעס.

די אָפענסיווע איז נישט געלונגען. די רעפּובליקאַנישע אַרטילעריע איז נישט געקומען צו דער צייט. אינדערפרי זיינען די פאשיסטן געקומען צו זיך און געעפנט אַ מערדערישן פייער אויף די ניי דעראָבערטע פּאָזיציעס. עס האָט געדראָט מיט ארומרינגלען. נאָכמיטאָג איז געגעבן געוואָרן דער באַפעל צוריקצוטרעטן.

די באָטווין־קאָמפּאַניע, האָט געדעקט דעם צוריקטריט, זי איז געשטאַנען אויף אירע ארויסגערוקטע פּאָזיציעס, אָפּשלאָגנדיק איין פאַשיסטישע רייטער־אַטאַקע נאָך דער אַנדערער. פאַרנאַכט האָט דער שטאַב באַפוילן די באָטווין קאָמפּאַניע צוריקצוטרעטן. נאָר קאַראַל האָט דעם דאָזיקן באַפעל נישט באַקומען. די צוויי פאַרבינדלער, וועלכע מען האָט געשיקט איינעם נאָכן אַנדערן צו דער באָטוויז־קאָמפּאַניע מיט דעם דאָזיקן באַפעל, זיינען נישט דערגאַנגען.

קאַראַל מיט זיין קאָמפּאַניע בלייבט אויף זיין פּאָסטן. זיי פאַלן אין די צענדליקער, זיי טרעטן אָבער נישט אָפּ. דער שונא וועט נישט אַדורכגיין...

ענדלעך דערגייט צו דער קאָמפּאַניע דער באַפעל פון צוריקטריט. קאַראַל בלייבט דער לעצטער, ער דעקט דעם צוריקטריט פון זיינע חברים. ער, דער קאָמענדאַנט, טראַכט נישט פון זיך. ער איז שוין איינער אליין, אַלע זיינען אַדורך דאָס געפערלעכע פייער פון שונא. מען קאָן שוין פאַרלאָזן דעם אָנגעטרויטן פּאָסטן. דער לעצטער לעבנס־לויף פון יונגן העלד — אַ קויל שניידט אומברחמנותדיק איבער דאָס יונגע, פראַכטפולע לעבן.

נישטאָ מער דער ערשטער קאָמענדאַנט פון דער באָטוויז־קאָמפּאַניע. צוריקברענגען די לעבנגעבליבענע באָטווינצעס איז באַשערט געווען דעם ערשטן קאָמיסאַר פון דער באָטווין־קאָמפּאַניע, ח' שיר, איצטיקער געהילף־מיניסטער פון אינדוסטריע און האַנדל.

יוזשעק מזל פון ווילנע, געפאַלן העלדיש בייַם צוריקציען די פריוויליקע פון פראָנט

ארגאַן פון דער יידישער קאָמפּאַניע א.נ. פון נאַפטאַלי באָטווין

3 נאָוועמבער 1938 | נומער 5 | קאַטאַלאָניע

לייטענאַנט גרשון ראַטהאָלץ

אין דער עפּאָפּעע פון יידישער גבורה, פון יידישן אָנטייל אין באַפרייונגס־קאַמף פון שפּאַנישן פאָלק, וועט באַשטימט דאָס געשטאַלט פון גרשון ראַטהאָלץ פאַרנעמען אַ ביז גאָר בכבודיק אָרט.

ווער איז גרשון ראַטהאָלץ? צי זיינען פאַראַן שטריכן ביאָגראַפישע צי פסיכאָלאָגישע וואָס שטעלן אים צווישן אידעאָלאָגן? פילאָזאָפן? ניין ער איז אויפגעהאָדעוועט געוואָרן אין וואַרשע. אָנגעהערט צו דער פּועלי ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און בדרך כלל מיט קיין שום אויסטערלישעס זיך נישט אויסגעטיילט. ער איז געווען פריילעך, לעבנס־לוסטיק, אַ גוטער, האַרציקער חבר, אָבער ווינציק אַזעלכע האָט וואַרשע געציילט? יאָ. אָט־די שטריכן זיינען נישט פון גרויסער באַדייטזאַמקייט, מערקווירדיקייט און נאָרמאַלע אומשטענדן. גרשון ראַטהאָלץ אַלס געטרייער זון פון פאָלק, האָט אָבער באַשלאָסן זיך אָנשליסן אין די רייען פון קאַמף קעגן דער פאַשיסטישער דיקטאַטור. און אין די אומשטענדן פון נישט גלייכן קאַמף, פאַרהיטן די אַלע שיינע נאָרמאַלע מענטשלעכע שטריכן, פאַרגעסן פולשטענדיק וועגן אַ פּערזענלעך לעבן און דאָס איז עלטער פון 21 יאָר. דריי מאָל פאַרוואונדעט ווערן און גלייך פון שפּיטאָל לויפן אין די פאָדערשטע רייען פון מיצקעוויטש־באַטאַליאָן צו וועלכן ער האָט אָנגעהערט, ווייזט אויף אייזערנעם ווילן, גרויסן אחריות־געפיל, דאָס שטעלן העכער דעם קאַמף מיט אומרעכט ווי דאָס אייגענע לעבן.

אין באַטאַליאָן האָט מען שטאַרק ליב געהאַט דעם דרייסטן, דערפינדערישן און האַרציקן וואַרשעווער בחור, וואָס האָט גאָר אין גיכן — גלייך נאָך די ערשטע קאַמפן — זיך אויסגעצייכנט מיט זיין גוטער אָריענטיר - פעיקייט, העלדישקייט. ער האָט אַוואַנסירט. און ווען די טויטנדיקע קויל פון די פאַשיסטישע באַצווינגער האָט אים געטראָפן, האָט שוין גרשון פאַרמאָגט אַ צוויי־יאָריקע קאַמפס - פאַרגאַנגענהייט אין דער ראַנג פון לייטענאַנט.

ביי פאַלסעט רעוס פּראַדעל ליגט אַ שטאָלצער זון פון אונזער פאָלק, אַ שפּינער פון די גרויסע יידישע קאַמפס־ און באַפרייונגס־טראַדיציעס, אַז מיר האָבן פאַר זיך אין דער געשטאַלט פון לייטענאַנט גרשון ראַטהאָלץ איינעם פון די, וואָס האָבן שוין דאַן פולשטענדיק באַגריפן, אַז די וועלט איז אומצעטיילבאַר, אַז פאַשיזם אין איין לאַנד באַדראָט די פריהייט פון אַ צווייט לאַנד און אַז דאָס אָרט פון יידן איז אין די רייען פון די אַנטיפאַשיסטישע קעמפער.

אַ קורץ, אָבער שיין, ליטער, דערהויבן לעבן, אַ טויט — וואָס איז בלויז באַשערט די בעסטע פון די בעסטע. אַ טויט אין קאַמף מיט רעאַקציע, מיט מענטשן־פיינטלעכע כוחות, וואָס האָבן צענפאַכיק געמוזט באַצאָלן מיט זייער שוואַרץ בלוט פאַרן לעבן פון אָט־דעם יידישן דאָמבראָווער אָוושטשאַק.

ש. וו.

בעניעק ליפשיץ

(„סערזשאַנט סילאַנצי")

בעניעק ליפשיץ איז פון פאַך געווען אַ מעבל־סטאָליאַר. געענדיקט די וואַרשעווער „אָרט"־שול האָט ער נאָכדעם געאַרבעט אין אַ ריי מעבל־פאַבריקן.

פון 1925 איז ער אַ מיטגליד אין יוגנט־בונד „צוקונפט". אַרום 1930 ווערט ער געוויילט אין וואַרשעווער קאָמיטעט פון יוגנט־בונט „צוקונפט" און איז רעפערענט אין די „צוקונפט"־און „סקיף"־קרייזן.

אין דער שפּאַנישער רעפּובליקאַנישער אַרמיי געהערט ער צו די מוטיקסטע קעמפער און שוין אין די ערשטע חדשים אוואַנסירט ער אויף סערזשאַנט סילאַנצי.

אין די קאַמפן ביי גוואַלאַכאַראַ ווערט ער שווער פאַרוואונדעט אין 1938 מעלדעט ער זיך פרייוויליק צו גיין אויפן פראָנט. הגם ער איז נאָך נישט אויסגעהיילט פון די פריערדיקע וווּנדן. אין אַפּריל 1938 פאַלט ער אין אַ גאָר־ביטערטן קאַמף ביי לערידא.

פון שפּאַניען שטייט ער איז כסדרדיקער פאַרבינדונג מיטן צענטראַל־קאָמיטעט פון „בונד" און יוגנט־בונד „צוקונפט" אין פּוילן.

אויפן יובל־צוזאַמענפאָר פון „בונד" אין 1937 איז איבערגעלייענט געוואָרן זיין האַרציקע באַגריסונג צום 40־טן יובל פון „בונד", —

אין שפּאַניע איז ער פאַרבונדן מיט דער גרופּע בונדיסטן און צוקונפטיסטן אין דער שפּאַנישער רעפּובליקאַנישער אַרמיי. אין איינעם פון זיינע בריוו איז ער מודיע וועגן דעם העלדישן אומקום פון בזשעזשינער צוקונפטיסט שלום שייבאָוויטש און פון בונדיסט פון לעמבערג ש. ליבער, וועמענס איבערגעבליבענער מינדעריעריקער זון אין פּוילן איז אַדאָפּטירט געוואָרן דורכן צ. ק. פון „בונד" און גענומען געוואָרן צו דערציען אין דער מעדעם־סאַנאַטאָריע.

די יידישע אַרבעטער־יוגנט וועט אייביק געדענקען די דאָזיקע נעמען.

מ. בערנשטיין.

טוביה אייזן — דער קעמפער פאַרן כבוד פון אונזער פאָלק

אין דער לעבנס־געשיכטע און העלדישן אומקום פון טוביה אייזן, דעם ליבלינג פון די לאָדזשער זייד־וועבער, ווי אין דער לעבנס־געשיכטע פון אַ גאַנצן דור יידישע רעוואָלוציאָנער צווישן דער ערשטער און צווייטער וועלט־מלחמה איז אָן שום ספק געקומען צום אויסדרוק די אַלטע יידישע גבורה, וועלכע זייט לאַנגע יאָרהונדערטער האָט געיערט אין די טיפענישן פון אונזער פאָלקס־מאַסן. ווייל טוביה אייזן אַלס פאַרטרעטער פון קאָמיסאַר פון מיצקעוויטש־באַטאַליאָן אין שפּאַניע האָט דאָך קיין שום מיליטערישע אויסשולונג און בכלל קיין שום בילדונג נישט געהאַט הינטער זיך. און דאָך האָט ער אין זיין קורצן אָבער ביז גאָר אינטערעסאַנטן לעבנס־וועג באַוויזן צו ווערן איינער פון די פּאָפּולערסטע, באַליבסטע און העלדישסטע אַרבעטער־טריבונען אין דעם גרויסן פּראָלעטאַרישן לאָדזש.

אַ קינד פון דער באַלוטער יידישער אָרעמקייט האָט טוביה פון די פריסטע יאָרן פאַרזוכט דעם ביטערן טעם פון נויט.

גאָר יונג האָט טוביה זיך אויסגעלערנט דאָס וועבער־פאַך און געוואָרן איינער פון די בעסטע זייד־וועבער אין לאָדזש. אָבער זייער גיך זיינען די פאַבריקס - טויערן פאַר אים פאַרמאַכט געוואָרן, ווייל ער איז געוואָרן אַן אַקטיווער פאַריינס־טוער און אָרגאַניזאַטאָר פון אַרבעטער־שטרייקן. ער ווערט סעקרעטאַר פון לאָדזשער וועבער־פאַריין, וואָס ציילט 15 טויזנט מיטגלידער. אומעטום אויף גרויסע מאַסן־פאַרזאַמלונגען פון לאָדזשער אַרבעטער איז ער אַרויסגעטרעטן מיט פייערדיקע רעדעס און געוועקט די אַרבעטער צום קאַמף. טוביה איז דערפאַר געווען אַן אָפטער גאַסט אין די פּוילישע תפיסות.

ווען ער איז פאַרשיקט געוואָרן קיין קאַרטוז־בערעזע אין דעם ערשטן פּויליש־פאַשיסטישן קאָנצענטראַציע לאַגער, האָבן די לאָדזשער וועבער אַדורכגעפירט אַ פּראָטעסט־אַקציע.

ווען עס איז אויסגעבראָכן דער באַפרייונגס־קאַמף פון שפּאַנישן פאָלק קעגן פאַשיזם און אַ סך רעוואָלוציאָנערן פון אַלע לענדער זיינען אַוועק באַשיצן די שפּאַנישע רעפּובליק קעגן פאַראייניקטן פראָנט פון היטלער־מוסאָלינישן פאַשיזם איז טוביה אייזן, דער לאָדזשער יונגער אַרבעטער־קעמפער געווען צווישן זיי.

אָט וואָס עס שרייבט וועגן טוביהן דער קאָמענדאַנט פון זיין באַטאַליאָן:

„... אַזוי איז געפאַלן איינער פון אונזערע מוטיקסטע מענטשן, פון די בעסטע חברים אין אונזער באַטאַליאָן, ווען מיר דערמאָנען זיין טויט, טוען אונז וויי אונזערע הערצער, און מיט אָט דעם ווייטיק טיילן מיר זיך מיט אייך, ווייל ער געהערט צו אייך.

די יידישע יוגנט אין פּוילן וועט טייער האַלטן דעם אָנדענק פון דעם העלדישן זון פון יידישן פאָלק, דעם פלאַמיקן רעוואָלוציאָנער טוביה אייזן.

י. אַהרוטני

א ליכטיקער נאמען

אין אַ הילצערן הייזל אויף קאַלענבאַך־גאַס האָט געוווינט די אלמנה טויבע מיט אירע צוויי קינדער, מינדעלע און טוביהלע. ווי אַ מיידל האָט דאָס עלטסטע זיך ארויסגעוויזן אַ גאנצע באַלעבאָסטעלע. די זיבן־יאָריקע מינדעלע האָט דער מאַמע געהאָלפן מיט אַ האַנטלאַנג, געגאַנגען עפּעס ברענגען פון געוועלבל און אין די אויפדערנאַכטן האָט זי זיך אַוועקגעזעצט ביים שפּול־רעדל, כדי צו פאַרגרינגערן דער מאַמען אין דער האָרעוואַניע.

ווען טוביהלע איז אונטערגעוואַקסן און האָט אָנגעהויבן גיין אין שול האָט ער זיך דערוווסט, אַז ער האָט נאָך אַ נאָמען: טוביה אייזן. אָבער לאַנג לערנען האָט ער זיך נישט געקאָנט. ער האָט געמוזט ווערן אַ פאַרדינער; ער האָט געוואָלט העלפן דער מאַמען, וועלכע האָט כסדר געטענהט: „כ'קאָן קיינמאָל דעם טאָג נישט דעריאָגן". טוביהלע האָט דערשפּירט: דער מאַמען איז זייער שווער, ביטער, אַזש דער יונגער שטערן האָט זיך אים אַ פאַרקנייטש געטאָן.

כאָטש טוביה האָט נישט לאַנג געלערנט אין שול, האָט ער אַ סך געקענט. שרייבן, לייענען און רעכענען, האָט ער געקענט מיטן קוק. דערצו איז ער שטענדיק געזעסן איבער ביכלעך, געלייענט און אַ סך זאַכן זיך דערוווסט. מענטשן האָבן וועגן אים געזאָגט: אַ קלוג יינגל. אַן אָפענער קאָפּ. איז טוביה, דאָס גראָטענע יינגל אַמאָל אין אַ טונקעלן טאָג אַוועק ארבעטן אין אַ ביוראָ, וואָס הייסט „לינת הצדק". געזעסן ביי אַ טישל און פאַרשריבן ווער עס איז קראַנק געוואָרן און וועמען מען דאַרף שיקן אַ דאָקטאָר. און האָט מען עמיצן איבערגעפאָרן אין שטאָט, ביי וועמען מ'האָט אָפּגעריסן אַ פינגער אין פאַבריק, מ'האָט אַזעלכן אריינגעבראַכט אין ביוראָ אַ צעבלוטיקטן אָן אַ פוס, אָדער מיט אַ צעפלאַטשטן קאָפּ, האָט טוביה אויף גיך געקלונגען אין טעלעפאָן, געשריגן, געבעטן און אויפגערעגט זיך. טוביה האָט זיך שטאַרק איבערגענומען מיט די יסורים פון די קראַנקע און צעקאַליעטשעטע. ער האָט נישט געקאָנט קוקן אין זייערע איבערגעלאָפענע אויגן, אין די אויסגעשפּיצטע, פאַרקרימטע פּנימער.

שטאָט! שטאָט!.. אין טוביהס אויגן איז די שטאָט אַן אומגעהויערע חיה — אַ העלפאַנט, אַ סמאָדנע העלפאַנטן. גיין, מצר, מגושמדיקער. אָט איז זי בייז, ווילד, די שטאָט, אָט ברילט זי, וויל פרעסן, אכלען. אייביק דזשאַמדזשעט זי, אייביק בורטשעט איר זשעדנער ושט. שווער איז איר שפּאַן, דער גאַנג אַ געוואַלדמאַמער — — מענטשן אין געאייל, אין שוואַכעניש ווערן צעטראָטן, אומגליקלעכע וואַרפן זיך פון די אויבערשטע שטאָקן, דולע סמען זיך, מע גוסכט אין דחקות. מסוכן קראַנק איז די שטאָט, זי שטיקט זיך, די חיה. אויף טוביהס אויער־לעפּל, גרילצט אַ פרעמד, רויק קולכל פון דעם צער־בעל החיימניק, וואָס אויף יענער זייט וואַגט; טוביהן שטעכט עס אדורך, דאָס געלעכטערל, ווי אַ גזלניש מעסער.

טוביה קאָן נישט סובל זיין די איבערזאַטע גוטס־טוער. „לינת־הצדק" איז אַ בכבודיקער פּאָסטן, שכנים זיינען מקנא דער מאַמען מיטן זונס שטעל. דאָס בחורל האָט זיך אָבער געמיאוסט מיט דער באַשיימפּערלעכער פאַלשקייט פון די פיינע לויטע, וואָס האָבן ליב ברייט מפרסם צו מאַכן זייערע אויפטוען. טוביה איז געווען אומצופרידן, דאָס „שטילע" שטיקל ברויט איז אים געווען דערעסן.

אים האָט געצויגן צו דער פאַבריק. דער טאַטע איז געווען אַ וועבער, די מאַמע איז אַ וועבערקע — ער וועט אויך זיין אַ וועבער.

עמיצער האָט אים מיטגענומען אין פאַבריק אַריין אַ גאַנצן טאָג איז ער געווען פול מיט דעם הודזשעניש פון די וועב־מאַשינען. גרויסע אייזערנע מחבלים אַזוינע, וואָס נאָר זיי וואָרטשען, נאָר זיי שלינגען פאָדעם.

געשיקט זיינען געוועזן טוביהס קליינע הענט. עס האָט נישט לאַנג גענומען — טוביה האָט דער מאַמען אהיימגעבראַכט דעם ערשטן לוין. געבענטשט זאָלסטו זיין, די גרויסע מי! טוביה איז געווען גליקלעך, ער איז זיך אויסגעוואַקסן אין די אייגענע אויגן און אין די אויגן פון דער שטוב. און איז דער אמתן: זיין יעדער קער האָט זיך אָנגעגאָסן מיט מענלעכקייט. פון דער יינגלישער אימפּולסיוויקייט איז געוואָרן קלוגער כוח, ענערגיע, וואָס באַזיניקט יעדער טואונג.

עס האָט געדויערט נאָך אַ שטיקל צייט און

ערטער ארבעט

ווען לאָדזשער יידישן וועבער טוביה אייזן.

אַלע אין פאַבריק האָבן זיך דערקענט אויף טוביהן. אַלע האָבן אים ליב געקריגן און ליבלעך אים גערופן: טאַדעק.

עס זיינען געגאַנגען יאָרן, צייטן האָבן זיך געביטן. כמאַרעס פול בייזקייט האָבן געשוואָלענע זיך געקליבן אויף די הימלען. צו טוביהן אין שטוב אריין, וואָס אויף באַלוטער קאַלענבאַך־גאַס, זיינען געקומען חברים — יונגע, גרייזע, יידן, פּאָליאַקן, הייסע וכוחים, סודותדיקע שמועסן זיינען אָנגעגאַנגען אייפן קליינעם גאָרן. די נייע מענטשן זיינען היימיש געוואָרן דער אָרעמער שטוב, און אין שטוב איז געוואָרן מאָדנע ליכטיק. „טאַדעק, וועסט מיטגיין? מען וואַרט אויף אונז..." טאַדעק איז מיט אַלעמען.

אין טאַדעקס קאָפּ האָט שטאַרק געווימלט. אים האָבן גענומען שרעקן פּנימער, ער האָט ציטעריק פאַרגעדענקט קיניקע צורות מיט קליינע, שפּיציקע אויגן, מיט דין אויסגעגאָלטע פלאַטשיקע שאַרבנס. דאַכט זיך: אַ שמעקער... און די מאַמע האָט פאַרנומען אַ וואָרט: אָרגאַניזאַציע, מאָפּר, וואַלוווקע. דערנאָך האָט אַ פאָכע געטאָן דאָס מגושמדיק־טעמפּע געפיל פון תפיסה. לאַנג צופריער איז אין שטוב געפאַלן די מוראַדיקע דערמאָנונג וועגן שפּיצלעס, דעפּע... אַ ביסל שפּעטער איז געקומען דאָס סאַמע שרעקלעכסטע: אומגעבעטענע נאַכט־געסט.

— דאָ וווינט טאַדעק אייזן? פראַוודאַ, טאַוויע אייזען... ער איז נישטאָ?

... די מאַמע איז, ווי אַ שאָטן זיי נאָכגעקראָכן מיט אַן אָנגעצונדן ליכט, וואָס האָט זיך געטרייסלט אין אירע הענט.

— ריר זיך, באַבע!

פונאַנדערגעוואָרפן די שטרוי־זעק, אַלץ איבערגעקערט מיטן קאָפּ אַראָפּ און דער בלאַנקענדיקער לויער איז צוריק אַוועק אין דער נאַכט, וועלכע האָט אויף דער פאַרטונקלטער שויב אַ ווייע געטאָן מיטן ביטערן טעם פון אומבאַוווסטע גרוילן.

צו דער מאַמען זיינען אין יענע טעג אויך געקומען די ערשטע סימנים פון פריער וועלקונג. מיט איבערדריסיקייט האָבן אין איר שטאַרק קיילעכיקן שוואַרצן קאָפּ זיך איינגעריסן שאַרף צעזילבערטע פּאַסמעס האָר.

דערנאָך זיינען געקומען העפטיקע שטרייט. טאַדעק האָט אין זיין ערלעכער ברוסט באַוואָרט די עוולה פון הונדערטער, טויזנטער און פון אים האָט זי, די גרויסע עוולה, אויסגעדונערט אין הילכיקע דעמאָנסטראַציעס. ווייטיק און צאָרן האָט גערעדט פון טאַדעקן, ווען ער האָט אויף צעוויגטע אַקסלען גערעדט צום המון:

— מירן זיך נישט לאָזן אָפּשרעקן!

הוררא! הוררראא! — האָט אַ פּיל גאָרגלדיקער ענטפער אונטערגעהאַלטן טאַדעקן. אַ פאָן האָט זיך צעפלאַטערט איבער קעפּ, איבער וואָרט.

— — — און דערנאָך איז געקומען קאַרטוז־בערעזע. עס איז געווען ראָבן־מאָלצייט אין פוילנלאַנד. די משרתים פון טויט האָבן געמאַטערט דעם יונגן העלד. טוביה האָט נישט געקרעכצט, און אַז ער האָט זיך אַרויסגעריסן, האָבן די ברידער ־ רופן פון אויסגעצוויטן שפּאַניע אים געלאָקט.

אין דער מדבר, וואָס אין אַראַגאָן, זיינען איינגעבראַכן געוואָרן די פליגל פון דעם אָדלער.

מעכטיק איז געווען זיין פלי, ליכטיק איז געבליבן זיין נאָמען.

די יידישע קעמפער אין שפאניע —
דער שטאלץ פון אונזער פאלק

דער גרויסער יידישער סקולפּטאָר נחום אַראָנסאָן האָט אין זיין רוף צו העלפן די שפּאַנישע קעמפער געשריבן צווו. אַנד.:

„איך בין שטאָלץ אַלס ייד, ווייל מיין פאָלק, וואָס איז צוויי טויזנט יאָר אָן אויפהער געפּלאָגט און געיאָגט, האָט היינט געקאָנט ארויסגעבן אַזעלכע מוטיקע קעמפער, פאַר וועלכע די פאַרשקלאַפונג ביים לעבן איז ערגער, ווי דער טויט. די דאָזיקע קעמפער זיינען פאַר מיר די פאָרזעצער פון דעם גרויסן פרייהייטס־קאַמף, וועלכן עס האָבן געפירט די מכבייער אין זייער צייט.

„וויפל מאָל איך דערמאָן זיך אָן דעם דאָזיקן אומפאַרגעסלעכן אָוונט אין מיטואַליטע, ווו טויזנטער מענטשן האָבן מיט באַגייסטערונג אַפּלאָדירט דער גרופּע פון 200 יידישע יונגעלייט, וועלכע האָבן נאָך מיט עטלעכע מאָנאַטן צוריק זיך געפונען אין די טראַנשייען קעגן דעם שרעקלעכסטן שונא פון יידישן פאָלק, דעם היטלעריזם — פילט זיך אַז מיין האַרץ מיט אַ געפיל פון פרייד און שטאָלץ".

דער באַרימטער סקולפּטאָר נחום אַראָנסאָן ביי זיין לעצטער ארבעט „דער ביוסט פון פּאַסטער"

אפרים קאגאנאווסקי

דעם ייִדנס פארב

מענדעלע מוכר ספרים, דער זיידע פון דער יידישער ליטעראַטור האָט פארמאָגט זיין שענקעלע, ווו עס זיינען אין גרויסער אָרדענונג געווען אויסגעשטעלט אַן אַ צאָל באַנקעלעך מיט פארשידנקאָלירנדיקע פארבן, פאַרבן וואָס זיינען ביי קיינעם נישט צו געפונען, נאָר ביים זיידן. און האָט עמיצער געוואָלט אויסמאָלן אַ גרין פעלד, אַז דאָס פעלד זאָל זיין דווקא אַ — יידיש פעלד, אַז ס'זאָל שמעקן מיט שבועות־ריחות, מיט הדס, האָט ער געמוזט גיין צום זיידן: — זיידעניו גיט מיר אַ גרינע שבועות־פאַרב... עס זאָל שמעקן מיט דעם ריח, ווי עס האָט געשמעקט ווען איך בין געווען אַ יינגל... געגאנגען אין חדר.. ווען דאָס פעלד האָט געשמעקט מיט די פרישע פוטער־בולקעס, וואָס די מאמע האָט אויף יום־טוב געבאַקן... דער זיידע האָט אָנגעזאָטלט די נאָז מיט די קלוגע ברילן און אויפגעזוכט דאָס כשופדיקע באַנקעלע מיט דער ווונדער־פארב.

און וויל איינער זיין אַ יידישער שרייבער און אַ יידיש בוך אויפשרייבן, מוז ער נאָך פארב צום זיידן גיין. וויל איינער אַ יידיש פנים אויסמאָלן, מוז ער פארב ביים זיידן בעטן. פונוואַנען האָבן מיר שוין קיין פארב פאר אונזער ביסל אָרעמקייט נישט אויסגעשריבן! פאַר אונזער קליין, בידנע ביכער־שענקל פון אונזער וועלטלעכער, שיינער ליטעראַטור האָבן מיר שוין פארב גענומען פון אַלע לענדער און אַלע פעלקער. דערפון האָט זיך גענומען, וואָס אונזער צאַפלדיקער ייד האָט מיט דעם לאַנגזאַמען קילן פיאָרד־אָטעם גענומען אָטעמען, אונזער ליבע חנה האָט מיט דינע פאַריז־ריחות אָנגעהויבן שמעקן, אונזער יידישע נאָז געקיצלט און מיר האָבן געניסט: איראָפּעיש!

צוויי פעדעם וועבן זיך אַרויס פון דער גלויער ווייט פון אונזער פארגאַנגענהייט. די טראַדיציע פון אונזער שיינער ליטעראַטור, פון אונזער בוך.

איין פאָדעם אַ גאָלדענער, וואָס גייט גראָד פון אונזער פאָלקס־האַרץ. דאָס איז דער פרימיטיוו פון דער באָבען און דעם זיידן דערציילטער פאָלקס־מעשה. דער צווייטער פאָדעם, וואָס גייט פון אונזער אומגעבונג. אַ פאָדעם, וואָס שטאַמט פון די צייטן פון אונזערע וואַנדערונגס־אָנוווקסן. דאָס איז די פרעמדע, אָנגעשטעקטע ראָמאַנטיק פון גראַפן און באַראָנען, צו וועלכע עס האָט געהאַט, יאָ שוואַכקייט שמ"ר און אונטער אים אַ גאַנצע אַלעיע פון מאָדערניזירטע מעשה־ביכלעך.

אָט מיט דעם ערשטן, עכטן, גאָלדענעם פאָדעם האָט זיך פארקניפּט מענדעלע מוכר ספרים, ווען ער האָט מיט זיבעציק יאָר צוריק איינגעטונקט זיין פעדער און אָנגעהויבן דערציילן. אין זיין האַנט האָט זיך באַוויזן זייך פאַליטער מיט די צויבער־פארבן, געשטעלטע אויף די טיפסטע זאַפטן פונם פאָלקס־לעבן. יעדער שמיר איז געוואָרן אַ געזעץ פאר די אַלע, וואָס ווילן אויף יידיש, אַ יידיש בוך שרייבן.

די אַלטע, יידישע שטייגער ווערטער: ד ל ו ת און ט אָ ר ב ע, וועלכע דער זיידע האָט אַזוי פיל באַנוצט אין זיינע דערציילונגען, האָבן שטענדיק אַרויסגעטראָטן פאר מיין זינען, ווי עפּעס אַ געוועב פון אַ גרויער, בלינדער אומבאַשטימטער פארב. עפּעס אַ געמיש פון אַלטע זעק, שימל, צעבראָכענע פענצטער, אַלטע פאַדעשווע און פארפּאָנטערטע שטריק.

עפּעס אן ארסענאל פון אַלטקייט פון בע- בעכעס, גראַטעס, פון אלט לעבן, אָן ליכט און אָן קאָלירן, עפּעס אַ וועלט פון שאָטנס וואָס רויען זיך אין אייביקער גרויקייט.

און ווען איך האָב צום ערשטן מאָל דערזען אַ בויד, אָט די יידישע בויד, מיט דעם קיילעכיקן, מיט אַלטע זעק אָן שמאַטעס געדעקטן דאַך, מיט דעם יידיש־אויסגעקראָכענעם פערדל, וואָס פּלאָנטערט זיך, שלעפּט זיך איבער דעם זיידנס יידישלעך־היימישע וועגן, האָב איך ענדלעך געפונען די פולע פארקערפּערונג פון דעם וואָרט: ד ל ו ת.

יאָ, דאָס איז דער ליב־היימישער, פון גאָט־געבענטשטער דלות, וואָס ברענגט אַריין אַזוי פיל יום־טוב אינעם האַרץ פון יעדן עכטן, יידישן קינסטלער.

אָט אין דער יידישער בויד, וואָס איז אויסגעוועבט פון די טיפסטע, סאַמע האַרציקסטע פאַרבן פון אונזער גאָט־געבענטשטן פאָלקס־דלות, האָט מענדעלע מוכר ספרים זעכציק יאָר זיך געשלעפּט אין דער טיפעניש פון פאָלק, איבער זיינע היימישע, יידישלעכע שליאַכן. זיין קולטור איז נישט קיין וואָקזאַל־קולטור, ווייל אָפּגערוט האָט ער אויף גאָטס פעלד צוזאַמען מיט זיין מידער פאָלקס־קליאַטשע.

די שיינע יידישע וועלטלעכע ליטעראַטור האָט זינט מענדעלע מוכר ספרים מיט אַן אומנאַטירלעכער גיכקייט געביטן איר לויף. די אַלטע מענדעלע־וועלט איז געבליבן פארגליווערט אין איר אידילישן דרימל, און נאָר דאָס ביבליש־אייביקע מענטשלעכע, וואָס בליקט אַרויס פון דער בוי־גרויקייט גייט אונז נאָך ביזן היינטיקן טאָג, ווען די יידישע שליאַכן מיט דער בויד זיינען שוין לאַנג פארשוווּנדן און פאַרוויסט געוואָרן. מיר שטייען איצט אינמיטן דער גרויסער וועלט. מיר פליען מיט אַעראָפּלאַנען און זיינען שותפים צו אַלע רעקאָרדן פון גיכקייט און פאַרויסקייט.

אונזערע ביכער שפּילן מיט אַלע פארבן פונם רעגנבויגן.

אָבער אונזער פארב האָבן מיר פארלוירן. מיר האָבן פארלוירן די פארב פונם יידישן געמיט. עס פעלט דער מוכר ספרים מיט דער היימישער בויד, וואָס זאָל צו דער אָרעמער, יידישער שטוב ברענגען דאָס נייע יידישע בוך, וואָס זאָל דערציילן דאָס יידישע לעבן מיט די אייביקע מענדעלע מוכר ספרים־פארבן.

מיט די פארבן פון אונזער געמיט.

—0—

מענדעלע מוכר ספרים

האַרבסט

שאַ, שטיל איז סליחות־צייט אין דעם וואַלד און דאָס שטילקייט דאָרט וואַרפט אַ מרה־שחורה. די ביימער שטייען פארטראַכט, פארזאָרגט, גאָר נישט דאָס פנים, דאָס געשטאַלט וואָס פריער. זיי שאָקלען מיט די צווייגן — דאָס איז אַ ברעכן מיט די הענט, זייער זשומען — דאָס איז אַ ביטערער יאָמער, אַ זיפצן, אַ קרעכצן פון אַ געטרייער מוטער, וואָס בלייבט איבער אַליין, נאָכדעם ווי אירע קינדער צעפאָרן זיך אין אַלע זייטן. דאָרט ווו עס האָט ערשט געלעבט, זיך געיעשט, גזונגען, געשפּרונגען, אין איטלעכעם ווינקעלע, איז אַצינד שטיל־רויק ווי אויף אַ בית־עולם. אַלצדינג דאָרט דערמאָנט אין דעם צעשיידן זיך מיט די ליבע, טיף אין האַרצן איינגעבאַקענע. נישטאָ דאָס פריערדיקע לעבעדיקייט, דאָס פרישקייט און אויפגערוימטקייט, אַלצדינג שטייט עפּעס ווי ברוגז, זייער אומעטיק. דער הימל קוקט אויך נישט פריינטלעך און איז עפּעס שטאַרק אָנגעבלאָזן. וויסט איז די נעסט — די פייגעלעך זיינען זיך צעפלויגן... פאַרזאָרגט, פארטראַכט שטייט דער וואַלד, גלייך ווי ער פילט, אַז דאָס אויפהייבן זיך און אַוועקפליען פון זיינע שפּיל־פייגעלעך באַווייזט נישט אויף קיין גוטס. ער מעג זיך ריכטן, אַז באַלד, באַלד וועט זיך אָנרוקן אויף אים אַ כמאַרע — דער ווינטער מיט זיינע ביטערע קעלטן. און ער איז אַצינד העריבער פאַראומערט, שטאַרק באַטריבט.

(פון ווינטש־פינגערל).

שלמה לאסטיק

מענדעלע מוכר ספרים

דער פונדאמענט-לייגער פון דער מאדערנער יידישער ליטעראטור

ס'זיינען פאַרביי 30 יאָר זינט עס איז אַוועק פון דער וועלט, אין עלטער פון עטלעכע און אַכציק יאָר, שלום יעקב אַבראַמאָוויטש, וועלכער איז דער ברייטער לייענער־מאסע, דעם פאָלק, באקאַנט אלס מענדעלע מוכר ספרים.

די ווערק פון אַ קלאַסיקער, זיין שאפן, איז דער מין געטראַנק, וואָס פאַרלירט נישט זיין אייגנשאַפט מיט דער צייט, נאָר פאַרקערט, ווערט שטאַרקער און באַטעמטער.

מענדעלע איז דער ערשטער, גרויסער מאָלער פון יידישן לעבן. כמעט אין דער זעלביקער צייט וואָס מענדעלע, האָבן געלעבט און געשאַפן אַזעלכע משכילישע שרייבער ווי: עטינגער, מ. לעפין, י. מ. דיק, לינעצקי און געשריבן גאָרנישט קיין שלעכטע סאַטירישע ווערק („סערקעלע" פון עטינגער, „דאָס פוילישע יינגל" פון לינעצקי). אָבער קיינער פון זיי האָט נישט באַוויזן צו געבן אזא אויסשעפנדיק, קינסטלעריש בילד פון יידישן לעבן, קיינער פון זיי האָט אַזוי ריכטיק נישט באַנומען די לאגע פון די יידישער פאָלקס־מאסע, קיינער האָט נישט אַזוי אַרויסבאַקומען פון יידיש ווארט אַזויפיל זאַפט און קראַפט, ווי מענדעלע מוכר ספרים.

מענדעלע איז דער שעפער פון צוויי מאָדערנע ליטעראַטורן: פון דער יידישער און העברעישער. אויב מענדעלע האָט זיך פאַרן לעבן דערוואָרבן דעם נאָמען „זיידע", קלאַסיקער פון דער יידישער ליטעראַטור, איז עס דערפאַר, וואָס ער האָט מיט זיין שארף אויג, מיט זיין קלאָרן מוח און עמפינדלעך הארץ אויפגעכאַפט אַלע פלאָגן און פורעניותן, אַלע שלעק און שטרויכלונגען, וואָס שטייען אויפן וועג פון אַ נאָרמאַל, פראָדוקטיוו, גלייכבאַרעכטיקט יידיש לעבן.

ווען מיר זאָגן, אַז מענדעלע האָט דערבליקט אַלדאָס שטענדיקע און אָפּגעשטאַנענע אין יידישן לעבן, הייסט עס נישט אַז זיין וועלטבאַנעם, זיינע אנשויונגען און קינסטלערישע מיטלען האָבן זיך אין לויף פון די אַריבער זעכציק יאָר ליטעראַרישע טעטיקייט נישט געענדערט, עס הייסט בלויז, אַז מענדעלע האָט מיט אַלע זיינע חושים, מיט זיין גאַנצן וועזן געאַנקערט אין דער ווירקלעכקייט, זיך געווענדט מיטן פּנים צום פאָלק, און נישט ווי אַ זייטיקער שטראָפער געקוקט פון אויבן אַראָפּ אויף דער מאסע, ווי עס האָבן עס געטאָן די משכילים פון זיין צייט, מענדעלע האָט געזוכט אַ סינטעז צווישן די פּראָגרעסיווע געדאנקען פון די משכילישע פאָרגייער מיט די הויפּט־אינטערעסן פון פאָלק.

מענדעלע מוכר ספרים האָט געהאלטן, אַז דינען דעם פאָלק קאָן נאָר דער, וואָס איז ביין פון זיין ביין, פלייש פון זיין פלייש, פילט אָפּ זיינע פיינען און צרות. במילא שוין פון די ערשטע שריט אין דער יידישער ליטעראַטור איז מענדעלע נישט קיין סתם משכיל, נאָר משכיל־דעמאָקראַט. ער פאַראורטיילט נישט די פרומקייט אַלס אַזאַ, נאָר די פאַרפרומקייט; ער ליבט נישט די געבילדעטקייט אַלס אַזאַ, נאָר דעם גוטן מאַן („גוטמאַן" און „דאָס קליינע מענטשעלע").

מענדעלע דעם גרויסן פאָלקס־פריינט, האָט געשעבערט איין איינציקער געדאַנק: — די שווערע לאגע פון פאָלק, וואָס איז אריינגעשלאָסן געוואָרן אין תחום־המושב — אין געטאָ — און איז אומבאַרחמנותדיק עקספּלאָאַטירט געוואָרן דורך דעם יידישן פּעדאַגאָגישן סדר. מענדעלע האָט באַפליגלט איין איינציקער אידעאַל: זען מיטצוהעלפן, אַז דאָס פאָלק, דער „פּרינץ", וואָס איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ „קליאַטשע", וועלכע איז הפקר און מען פאָרט אויף איר רייטנדיק, זאָל צוריק באַקומען זיין מענטשלעך פּנים. נישט קיין רחמנות ווייל דאָס פאָלק — זאָגט מענדעלע אין דער „קליאַטשע" — נאָר גלייכבאַרעכטיקונג. נישט די בילדונג איז די הויפּט־רפואה, נאָר דאָס שאַפן מענטשלעכע לעבנס־באַדינגונגען. מען גייט נישט קיין טאַנץ פאַרן עסן! דאָס פאָלק איז הונגעריק, עס הערשט אין דער יידישער עקאָנאָמיק די „טאָרבע", די גרויסע יידישע דלות־טאָרבע און דאָס איז גורם פאַרפינצטערונג, אָפּגעשטאַנענקייט. צו דעם דאַרף אַ סוף נעמען.

אַזוי קוקן אויפן פאָלק קאָן בלויז אַ גרויסע פּערזענלעכקייט. אַזוי באַנעמען די יידישע לאַגע קאָן בלויז אַ מענטש מיט אַ פּראָגרעסיוון, עכט־דעמאָקראַטישן וועלט־באַנעם.

ס'איז דעריבער פאַרשטענדלעך, אַז יעטוועדער ווערק פון מענדעלע מוכר ספרים איז געווען ווי אַ געשליפענע פּייל, וואָס איז געצילט געוואָרן אין דער יידישער פאַרגליווערטקייט, אָפּגעשטאַנענקייט. אין די כל המינים כלל־פאַרזאָרגער, בעלי טאַקסע און „קאַראָבקע"־לייט, וואָס האָבן אַרויסגעפּרעסט דעם לעצטן גראָשן ביים פאָלקס־מענטש און זיך באַמיט אים האלטן אין מיטלאַלטערלעכער פינצטערקייט.

מענדעלעס געווער איז במילא די סאַטירע, די בייסיקע, דעמאַסקירנדיקע סאַטירע, וואָס דעקט אויף אַלע קראַנקע ערטער אין דער יידישער עקאָנאָמיק און געזעלשאַפטלעכן לעבן. מענדעלעס שפּראַך איז יידיש, ווייל בלויז דורך דער שפּראַך פון די פאָלקס־מאַסן זעט ער די מעגלעכקייט ווירקן און באַווירקן דאָס פאָלק. דער העברעישער משכיל ש. י. אבראַמאָוויטש דערשיינט אין זיבן יאָר נאָכן אָפּדרוקן זיין ערשטן אַרטיקל אין „המגיד" (1857) מיט זיין יידיש בעלעטריסטיש בוך „דאָס קליינע מענטשעלע" אַלס מענדעלע מוכר ספרים און אלס אַזאַ קאָן אים די יידישע לייענער־מאסע.

ווי שוין געזאָגט, איז ביי מענדעלען באַנוצט געוואָרן סיי די סאַטירע און סיי די יידישע שפּראַך. און דער עצם פאַקט וואָס ער האָט אָט די מיטלען פאַרפולקאָמט, וואָלטן אים אויף דעם פּיעדעסטאַל פון אַ „זיידע" פון דער יידישער ליטעראַטור, פון אַ קלאַסיקער נישט אַוועקגעשטעלט. אין דער ליטעראַטור טרעפט גאַנץ אָפט, אַז ווען מען איז אפילו דער ערשטער, וואָס האָט אַ באַשטימטע, נאַציאָנאַל־וויכטיקע טעמע באַרירט, אָדער אַ קינסטלעריש מיטל אָנגעווענדט און איז אין זיין תקופה געווען שטאַרק פּאָפּולער, באַליבט און געלייענט און דאָך אין לויף פון דער צייט פאַרוואַנדלט זיך דאָס שאַפן פון שרייבער פון ליטעראַטור אין ליטעראַטור־געשיכטע.

די פּאָזיציע פון אַ שרייבער, זיין דויער אין דער ליטעראַטור, באַשטימען נאָר אַנדערע פאַקטאָרן: די רעאַליעפקייט, בילדערישקייט, גראַנקען־רייכקייט, פולבלוטיקייט, קינסטלערישקייט פון זיין שאַפן.

מענדעלע מוכר ספרים האָט אַ גאַנץ לעבן געאַרבעט איבער זיך, געשליפן זיין וואָרט און סטיל נישט בלויז כדי צו גלאַנצן מיט דער עלעגאַנץ פון וואָרט, נאָר בכדי פולקאָמער אַרויסברענגען דאָס בילד פון יידישן לעבן. אויב ביז מענדעלען איז געווען אַ ליטעראַטור אויף יידיש איז מענדעלע געווען דער גרונטלייגער פון דער יידישער ליטעראַטור. אויב ביז אים זיינען אויפגעדעקט געוואָרן באַשטימטע ווינקלען פון יידישן לעבן האָט מענדעלע געשילדערט דאָס יידישע לעבן פון 19 טן י. ה. אין רוסלאַנד מיט אַזאַ אויסשעפּנדיקער פּינקטלעכקייט, אין אַזעלכע מאָנומענטאַלע בילדער, מיט אַזאַ אידעישער אָנגעזעטיקטקייט, אַז נישט געקוקט אויף דער ווייטקייט פון צייט זיינען זיינע ווערק נאָך אַלץ פאַרכאַפּנדיקע, באַלערנדיקע לעקטור, לייען־שטאָף.

פּשוט און גרוי זיינען מענדעלעס העלדן, פּשוט און גרוי ווי דאָס יידישע לעבן אין יענער צייט. זיינע העלדן פון די בעסטע, קלאַסישע ווערק זיינען נישט קיין גרויסע פּערזענלעכקייטן, געבילדעטע מענטשן, פאָרשער אָדער קעמפער. דאָס איז בנימינקע, דער יידישער דאָן־קישאָט, וואָס גייט זוכן די עשרת השבטים די „רויטע יידעלעך", וואָס דאַרפן זיך געפינען אויף יענער זייט פון לעגענדארישן סמבטיון... דאָס איז דער סאַנשע־פּאַנשע — סענדערל די יידענע, וואָס האָט מורא פאַר דעם אייגענעם שאָטן, דאָס איז דער פאַקנטרעגער ר' אלתר יקנה"ז, אַ ייד אַ באַוואַקסענער מיט באָרד און פּיאות פון אַזאַ געדיכטקייט, אַז די רויטע פּליישיקע נאָז זעט אויס ווי אַ „וויספּע", ווי אַן אינזל אין דעם האָריקן ים; דאָס איז דער בעדער־יונג פישקע דער קרומער, דער כאַלערע חתן פון בתיה דער בלינדער, דאָס איז העלשעלע פון קאַבצאַנסק, דער פילאָזאָפירנדיקער רב רפאל און צענדליקער אנדערע צווישן וועלכע עס געפינט אויך ר' מענדעלע און דייט אַז אויף אַלע פּסיכישע, שטייגערישע און עקאָנאָמישע אומנאָרמאַלקייטן אין יידישן לעבן מיט זיין „נישט דאָס בין איך אויסן". מענדעלע איז ווירקלעך נישט אויסן דאָס אינדיווידועלע לעבן פון די העלדן. דורך זיינע העלדן, ווייזט ער דעם

רייזל זשיכלינסקי

דאָס ליד פון די שניטער

עס שאַרפן די שניטער ביים שטיין אָן די קאָסעס
נאָך אַ שטיק פעלד איז געבליבן צו שניידן.
הויבן צום הימל זיך גאָלדענע גאַרבן
רייף איז דאָס ברויט, דאָס גאָלד און דאָס לעבן.

ווערט ליידיק דאָס פעלד. דער האַרבסט און דער הימל
וועלן דאָ הוליען גאַנצע מעת-לעתן.
ס'וועט קומען אַ שניי און צודעקן ס'פעלד
נאָר דאָס ליד פון די קאָסעס וועט נישט ווערן פאַרגעסן.

און ווידער מיר וועלן ברויט דאָ פאַרזייען,
אונטער דעם שניי איז וואַרעם צו וואַקסן.
עס וועט זיך דער קאָרן דאָ ווידער צעגרינען
און וואַרטן אויף שניטערס מיט סערפּן אויף אַקסל.

עס שאַרפן די שניטערס ביים שטיין אָן די קאָסעס
נאָך אַ שטיק פעלד איז געבליבן צו שניידן,
הויבן צום הימל זיך גאָלדענע גאַרבן
רייף איז דאָס ברויט, דאָס גאָלד און דאָס לעבן.

וו. ה. איוואַן

דו זאָגסט

פון ציקל: (אַ חרובע היים)

דו זאָגסט, אַז ס'איז קיינער נישטאָ —
לאָז מיך אומגיין מיטן חלום, איך בעט דיך:
אויב ס'איז אמת, וועל איך פאַרשעלטן די שעה,
וואָס איך האָב גענומען דעם זאַק אויף די פּלייצעס.

און פאַרלאָזט מיינע נאָענטסטע אינם לאַנד
ווען ס'האָבן געריסן צו זיי זיך די פלאַמען.
נאָר כ'וועל אויף אייביק שוין טראָגן די שאַנד,
וואָס איך בין דאָרט נישט פאַרבליבן צוזאַמען.

מיין אומרו איך וועל צעטראָגן איבער וועלט,
מיין ווייטיק כ'וועל קיינמאָל פאַרהוילן.
און ווו כ'וועל נאָר פּרוּוון אויפשלאָגן מיין געצעלט
וועט מיר נאָכלויפן ס'געיאָמער פון פּוילן.

מאָסקווע, יולי 1945.

ייִדישן כלל, און עס וועט נישט זיין קיין איבערטרייבונג, ווען מיר וועלן זאָגן, אַז ביז היינט-צו-טאָג האָבן מיר נישט קיין גלייכן צו מענדעלען אלס מאַסן־שילדערער, אַלס שילדערער פון כלל־בילדער.

מיר האָבן שוין ביים אָנהויב באַטאָנט, אַז מענדעלעס דעמאָקראַטישע וועלט־אָנשויונג האָט זיך נישט גלייך אויסגעפורעמט, אַז זי האָט אויסגערייפט אין לויף פון דער צייט. דאָס זעלביקע איז חל פאַר זיין קינסטלערישער פיזיאָנאָמיע. מענדעלע פון „קליינעם מענטשעלע" (1864) איז נישט דער זעלביקער ווי מענדעלע פון „שלמה ר' חיימס" (1900), פונקט ווי „דאָס קליינע מענטשעלע" פון 1864 איז אָן אָן ערך רויער, קינסטלעריש שוואַכער, ווי דאָס זעלביקע „מענטשעלע" פון 1875 צי 1910.

אויב אין די ווערק ביז די אַכציקער יאָרן פאַרנעמט נאָך דעם אויבן אָן דאָס פּובליציסטישע, בייז־סאַטירישע, אַראָפּריי־סערישע, — מערקט זיך אין די ווייטערדיקע שאַפונגען ווי אין די נייע וואַריאַנטן פון די דערשינענע ווערק אַ פאַרוווייכונג פון טאָן, אַ מילדער, אָפט אַפילו גוט־מוטיקער שמייכל, שטילער ליריזם.

מענדעלע האָט געלערנט, אַז „איבער אַ ווערק דאַרף מען שוויצן", שלייפן יעטוועדער וואָרט. און ער איז טאַקע, ווי ס'האָט באַצייכנט ביאַליק, דער נוסח־געבער, דער גרויסער שפּראַך־מייסטער, דער פּרעכטיקער סטיליזאַטאָר פון פאָלקס־לשון, וואָס האָט נישט זיין גלייכן אין אונזער ליטעראַטור.

מענדעלעס פּאָפּולאַריטעט האָט ווייט אַריבערגעשטיגן די גרענעצן פון דער ייִדישער סביבה: ער איז איבערזעצט געוואָרן אויף רוסיש און פּויליש. דער פּוילישער שרייבער, קלעמענס יונאָשא, האָט זיך ספּעציעל אויסגעלערנט ייִדיש בכדי איבערצוזעצן מענדעלעס „מסעות בנימין השלישי" (דערשינען אין וואַרשע אונטערן קעפּל: „זשידאָווסקי דאָן־קישאָט", 1885, און שפּעטער אויך איבערזעצט „די קליאַטשע" 1886). ווען מענדעלע איז דאָן געקומען קיין וואַרשע האָבן די פּוילישע שרייבער אים אויפגענומען מיט די גרעסטע כיבודים און פיל פּוילישע בלעטער האָבן געווידמעט אַרטיקלען און נאָטיצן דעם גרויסן ייִדישן קינסטלער. דער פאַקט ווייזט, אַז בכדי צו זיין גרויס און באַוווּסט איז נישט נייטיק זיך אָנצוקליידן אין פרעמדע פעדערן, פאַרקערט — ריכטיק, מיט האַרץ און טאַלאַנט דינען דעם אייגענעם פאָלק, שילדערן דאָס לעבן פון אייגענעם פאָלק איז אינגאַנצן גענוג צו געווינען די סימפּאַטיע און אָנערקענונג ביי אַנדערע פעלקער. דאָסטאָיעווסקי, טאָלסטאָי, טורגעניעוו און גאָרקי זיינען דורכויס רוסיש, פונקט ווי וואָלט וויטמאַן, לוי און עפּטאָן סינקלער זיינען דורכויס אַמעריקאַניש און דאָך שטערט זיי נישט צו זיין דאָס אייגנטום פון דער וועלט־ליטעראַטור.

אַט די דערשיינונג איז אויף אַזוי פיל וויכטיק אויף וויפל עס באַווייזט, אַז קלאַסיק פאַרבינדט שטענדיק דעם נאַציאָנאַלן אידעאַל מיטן אַלמענטשלעכן. מענדעלע, וואָס שטעקט אינגאַנצן אין זיינע גלופּסקער, קאַבצאַנסקער און טונעיאַדעווקער העלדן האָט דאָך אַרויסגעכישופט אַזויפיל שיינקייט, אַזויפיל מייסטערישע געמעלן, אַזאַ ברייטע גאַמע פון פּראָבלעמען און מענטשלעכע באַשטרעבונגען, אַז מיר וואָלטן געווען אָן אָן ערך אָרעמער, ווען מיר זאָלן זיי נישט פאַרמאָגן.

מיר זיינען שוין ווייט אַוועק פון דער קאַבצאַנסקער עקאָנאָמיק, וואָס האָט געליפערט פאַר די גלופּסקס: דינסטמיידלעך, פּערעץ-פּליקערינס, אַמען, איידעמס אויף קעסט, שמשים, שוחטים און אַלדאָס ענלעכס. מיר לעבן שוין אין אַ צייט, ווען ס'זיינען נישט פאַראַן קיין שום געזעצלעכע באַגרענצונגען פון ייִדישע רעכט, ווען סיי אונזער עקאָנאָמישער, סיי פּאָליטישער פּרצוף האָט זיך ראַדיקאַל געענדערט. אונזער יוגנטלעכער לעבט מיט אַ נאָרמאַל לעבן. ער פּטרט נישט אַוועק זיינע טעג און יאָרן ביים קוועטשן די באַנק אין בית מדרש און איז נישט קיין „אַלטער ייד אָן אַ באָרד", נאָר אַ מענטש פון זיין עלטער און לעבט אַנטשפּרעכנדיק צו די באַדאַרפן און פאַרלאַנגען, וואָס ווערן דורך זיין עלטער דיקטירט.

ווייט זיינען מיר אַפּגעגאַנגען פון די צייטן, וואָס עס שילדערט אונז מענדעלע און אפשר טאַקע דערפאַר איז אומבאַדינגט נייטיק, מיר זאָלן מענדעלעס שאַפן לייענען, ווייל מיר וועלן נישט נאָר האָבן אַ קריטעריי ביים אָפּשאַצן דעם אַדורכגעמאַכטן וועג, נאָר ווייל אונזער בונד מיטן פאָלק, מיט אונזער עבר וועט שטאַרקער ווערן. ס'איז אַן אַלט געזעץ: ווילן מיר קענען ריכטיק מאַכן פּראָגנאָזן אויף מאָרגן מוזן מיר גוט דערלערנען דעם היינט, דערלערנען דעם „היינט" איז אוממעגלעך אָן קענטעניש פון אונזער נעכטן.

און ווי עס האָט אויסגעזען דער ייִדישער נעכטן אין 19־טן י. ה. גיט אונז מענדעלע אין „ווינטשפינגערל" און אין „שלמה ר' חיימס". שוין אַט די צוויי ווערק — די „עפּאָפּעע פון ייִדישן לעבן" („דאָס ווינטשפינגערל") און דער אויטאָביאָגראַפישער ראָמאַן „שלמה ר' חיימס" זיינען גענוג בכדי צו באַקומען אַן אויסשעפּיק בילד סיי פון אַמאָליקן שטייגער, דענק און באַנעם-אופן, לעבנס־פרעמדקייט, עקאָנאָמישע פאַרהעלטענישן, גייסטיקע אַטמאָספער, ייִדישע מנהגים, זיטן און פירונגען, דער קוק פון ייד אויף וועלט און מענטש א. אַ. וו. א. וו. ווען מיר וועלן נאָך צוגעבן די מיט הומאָר אַדורכגעפּאָכטענע סאַטירע „מסעות בנימין השלישי", דעם ייִדישן „דאָן קישאָט"; „פישקע דער קרומער", וואָס פאַרמאָגט פּרעכטיקע הומאָרפולע בילדער און אַ צאַרטע ליבע־שילדערונג (אפשר די ערשטע אין אונזער ליטעראַטור!) צווישן מענטשן פון געזעלשאַפטלעכן דעק, וועלן מיר באַגרייפן דעם גרויסן קינסטלערישן ווערט פון מענדעלעס ווערק, זייער קאָלאָסאַלן באַדייט פאַר דער מאָדערנער ייִדישער ליטעראַטור.

אונזער ייִדישע יוגנט, האָט צוליב די שווערע אומשטענדן פון מלחמה און אָקופּאַציע, צוליב דעם אומקום פון ייִדישן שטעטל, פון דעם רוב פון אונזער קיבוץ אין פּוילן, זיך טיילווייז אָפּגעפרעמדט, האָט אַ שוואַכע פאָרשטעלונג וועגן די גרויסע קינסטלערישע ווערטן וואָס עס פאַרמאָגט אונזער ייִדישע ליטעראַטור. און אויב מיר ווילן זיין שטאָלצע מענטשן, טיכטיקע און נוצלעכע בירגער, מוזן מיר קודם זיין באַוווּסטזיניקע יידן, און אַט דעם באַוווּסטזיין, דעם שטאָלץ און כוח קאָנען און דאַרפן מיר שעפּן פון די ווערק פון אונזער ליטעראַטור, פון די קלאַסיקער.

דער דרייסיקסטער יאָרטאָג, זינט דעם טויט פון אונזער קלאַסיקער דאַרף פאַרוואַנדלט ווערן אין אַ קולטור־דעמאָנסטראַציע פון אונזער המשכדיקייט, זיינען ווי אַ סטימול זיך נענטער באַקענען מיט די אוצרות פון ייִדישן גייסט און לעבנס־קענטעניש, וואָס נעסטן אין די ווערק פון אונזער נאַציאָנאַלן קינסטלער מענדעלע מוכר ספרים.

ב. מארק

די עפאכע פון די חשמונאים אין דער יידישער געשיכטע

די חשמונאישע, אדער מאקאבעישע עפאכע געהערט צו די אינטערעסאנטסטע תקופות אין דער געשיכטע פון יידישן פאלק. דאס איז אן עפאכע פון דערהויבענעם קאמף פאר נאציאנאלער פרייהייט און מלוכהשער אומאפהענגיקייט, פאר אויסבויען א זעלבשטענדיקע יידישע מלוכה נאכן טראגישן גלות בבל; דאס איז אייגנצייטיק די עפאכע פון צונויפטרעפן זיך פון דער יידישער קולטור, וועלכע האט זיך פריער באגרענעצט נאר צום יידישן פאלק, מיט דער גריכישער, העלענישער קולטור, די עפאכע, ווען די יידישע קולטור איז ארויסגעשוווומען אויף דער ארענע פון דער וועלט, ווען זי איז ארויס — פון איין זייט — אין קאמף קעגן העלעניזם, און פון דער צווייטער — אין קעגנזייטיקער מיט דער גריכישער קולטור אדורכגעדרונגען; דאס איז די לעצטע תקופה פון יידישן פאלק ווי אן אומאפהענגיקער טעריטאריאל-נאציאנאלער קאלעקטיוו.

די חשמונאישע עפאכע נעמט ארום א צייט פון איבער 200 יאר. זי הייבט זיך אן אינעם יאר 167 פאר דער קריסטלעכער ערע, ווען מתתיהו חשמונאי פראקלאמירט אין שטעטל מודיעין דעם אויפשטאנד פון פאלק קעגן די גריכיש-סירישע אונטערדריקער, וועלכע שטרעבן סיי צו פאליטישער, סיי צו קולטורעלער העלעניזירונג און פארשקלאפונג פון יודעא. די חשמונאישע עפאכע ענדיקט זיך מיטן יאר 44 נאך קריסטוסעס געבורט, ווען עס שטארבט דער לעצטער יידישער קעניג, וואס שטאמט — לויט זיין מוטערס צד — פון דער חשמונאישער דינאסטיע. מיטן טויט פון לעצטן חשמונאישן קעניניג אגריפא דעם ערשטן, קומט דאס לעצטע טראגישע קאפיטל אין דער געשיכטע פון יידישן פאלק אין אלטערטום, עס קומט דערנאך די העראיש-טראגישע יידישע מלחמה קעגן רוים מיטן צווייטן גרויזאמען חורבן, מיטן ענדגילטיקן פארלירן די לעצטע רעשטלעך פון אומאפהענגיקייט.

די חשמונאישע עפאכע קאן מען איינטיילן אין דריי אונטער-תקופות: די ערשטע אונטערתקופה נעמט ארום די צייט פון העלדישן קאמף פון די יידישע פאטריאטן אונטער דער אנפירונג פון מתתיהו און יהודה המכבי קעגן דער גריכיש-סירישער פארשקלאפונג און פאר פרייהייט. די צווייטע תקופה — דאס איז די צייט פון אויסנוצן די שלאכט-נצחונות פון יהודה המכבי, די צייט פון געווינען די פאליטישע סוווערעניטעט פון יודעא, פון אויסשפרייטן אירע גרענעצן, פון איינשטעלן די חשמונאישע דינאסטיע און פון פרידלעכער אנטוויקלונג פון פרייען יידישן לאנד; אין אט דער צווייטער תקופה פירן אן מיטן פאלק מתתיהוס צווייטער זון שמעון, זיין נאכפאלגער יוחנן הורקנוס און דעם לעצטנס נאכפאלגער — אלעקסאנדער יאנאי און זיין פרוי, די קעניגין שלומית אלעקסאנדרא. די דריטע און לעצטע תקופה דאס איז שוין דער באוועג-אראפ פון דער חשמונאישער דינאסטיע און פון דער פרייער יידישער מלוכה, וועלכע איז אויסגעקעמפט געווארן דורך מתתייהו און זיינע זין; דאס איז די צייט פון בירגערקריג אין לאנד, פון דער אינטערווענץ מצד דער נייער וועלט-אימפעריע רוים, די צייט פון די פאליטישע אינטריגעס פון די אדומים (עדומייער) אנטיפאטער און זיין זון הורדוס (העראד), די צייט פון טראגישן אונטערגאנג.

דער פירער פונם אויפשטאנד קעגן דער גרעקא-סירישער ממשלה, וועלכע האט געשטרעבט ארויפצוצווינגען די יידן די העלענישע קולטור, מתתיהו, איז געשטאנען אין שפיץ פון דער פאטריאטישער פארטיי, וואס איז ארויס אין קאמף נישט בלויז קעגן דער פרעמדער צוואנג-הערשאפט, נאר אויך קעגן די אייגענע פארעטער, קעגן דער העלעניסטישער פארטיי, וועלכע האט זיך אנגעשפארט ס'רוב אויף די יידישע אריסטאקראטישע און פריסטערישע עלעמענטן. מתתיהוס פארטיי האט זיך אנגערופן חסידים (נישט פארטוישן דעם דאזיקן טערמין מיטן חסידיזם פון די לעצטע עפאכעס פון אונזער געשיכטע). דער ווידערשטאנד פון די חסידים, אדער פאטריאטן קעגן די אקופאנט איז באשטאנען אין א פארטיזאנישער טאקטיק. נאך מתתיהוס טויט נעמט איבער די אנפירונג איבער די אויפשטענדלער זיין זון יהודה המכבי, וועלכער איז אריין אין דער יידישער געשיכטע ווי איינער פון די גרעסטע העלדן — ער איז געווען דער פאקטישער באזיגער פון די פרעמדע באצווינגער. אין א ריי גלענצנדיקע שלאכט-נצחונות — איבער די גריכיש-סירישע מיליטער-פירער אפאלאניוס, הערא, גארגיאס, ליזיאס, ניקאנאר — צעקלאפט יהודה דעם שונאס בעסטע ארמייען, אנווענדנדיק א טאקטיק פון בליץ-שנעלע, אומגעריכטע אנפאלן, פון אריינפירן דעם שונא אין טעות, צווינגענדיק צו אנטלויפן און קאפיטולירן די אויסגעשולטע גריכיש-סירישע אפטיילונגען איניינעם מיט זייערע פארבינדעטע — די שומרונים און פלשתים, די אלטע שונאים פון יידישן פאלק, וועלכע האבן זיך פאראייניקט מיט די סירישע ארמייען קעגן די יידן. די הויפט-סיבה פון די בייספיללאזע נצחונות פון די יידישע אויפשטענדלער אונטער דער אנפירונג פון יהודה המכבי ליגט קודם-כל אין דעם שטארקן פאטריאטישן גייסט, וואס האט דורכגעדרונגען די יידישע קעמפער און אין דער גערעכטיקער אידעע פון נאציאנאלער באפרייונג...

א פערציישישע מנורה

נאכן גרויסן זיג ביי בית-צור האט יהודה המכבי באפרייט די הויפט-שטאט ירושלים, ארויסגעווארפן דעם גריכישן אפגאט יאוויס פון בית-המקדש און צוריקגעשטעלט דעם יידישן קולט פון יהוה. דעם יום-טוב פון אט דער רעסטאווראציע פון יידישן קולט איז אריין אין דער יידישער טראדיציע ווי דער יום-טוב חנוכה און צום אנדענק פון אט דעם זיג ווערן יאר איין יאר אויס געצונדן ביי יידן ליכט. אבער דער אמתער זין פון דעם נצחון איז געווען נישט דאס צוריקשטעלן דעם אלטן יידישן קולט, נאר דאס אויסקעמפן נאציאנאלע פרייהייט. נאך דעם דאזיקן זיג איז געקומען צו אן ענדערונג אין דער מחנה פון די יידישע אויפשטענדלער. די חסידים האבן געהאלטן, אז מיטן מאמענט פון צוריקשטעלן די יידישע אמונה איז דער קאמף געענדיקט. אבער די חשמונאים האבן געהאלטן פאר נויטיק צו פירן די מלחמה ווייטער, ווייל זייער ציל איז געווען מלוכהשע אומאפהענגיקייט, און די שלאכטן קעגן שונא האבן זיך אויפסניי צעפלאקערט מיט נישט קיין קלענערער קראפט.

אין אפריל 160-טן יאר פאר קריסטוסן פאלט יהודה מיט א העלדן-טויט אין קאמף קעגן דער מעכטיקער סירישער ארמיי אונטער דער אנפירונג פון ווילדן מיליטער-פירער באקרידעס. דער טויט פון יהודה המכבי האט ארויסגערופן ביים יידישן פאלק א טיפן טרויער. „אן אומעט איז געווען ביי ישראל, אן אומעט, וואס אזעלכער איז שוין נישט געווען זינט די נביאים", — אזוי באשרייבט דעם פאלקסטרויער א מחבר פון יענער דערהויבענער צייט.

די פאן, וואס איז ארויסגעפאלן פון יהודהס האנט, הייבן אויף זיינע ברידער יהונתן און שמעון. אויסנוצנדיק די אינערלעכע קאמפן און די אויסערלעכע שוועריקייטן, וועלכע עס שטייט אויס די סירישע מלוכה, באפעסטיקט יהונתן די אייגענע פאזיציע, ארגאניזירט א רעגולערע יידישע ארמיי, וועלכע ציילט שוין 40 טויזנט מאן. יהונתן איז געווען אן אויסגעצייכנטער דיפלאמאט און האט אויסגענוצט אלע קעגנזאצן אין די ארומיקע שכנישע לענדער, אויסגענוצט זיי לטובת דעם אייגענעם לאנד. ווען יהונתן פאלט אריין אין דעם שונאס בלוט-גיריקע הענט און קומט אום, שטעלט זיך אין שפיץ פון פאלק שמעון, וועלכער ווערט דער פאקטישער שעפער פון דער באנייטער חשמונאישער מלוכה.

די צייט פון שמעון און די ערשטע העלפט פון דער הערשאפט פון זיין זון יוחנן הורקנוס, זיינען א גליקלעכע ערע פארן באפרייטן יידישן פאלק. עס הערשט רו און ארדענונג. די טעריטאריע פון יודעא וואקסט. עס ווערן איינגעגלידערט אין איר די אור-אלטע יידישע פראווינצן און אויך נייע געביטן. אין דער וועלט-פאליטיק שפארן זיך די דאזיקע חשמונאים אן אויפן

משה הנאפּהיים

פראַגמענט פון דער אויטאָביאָגראַפישער פּאָעמע „לבנה-קריכער"

דאָס חנוכה־לעמפּל

אונזער שטוב איז – אין שטורעם אַ שיף,
אָט וועט אונז אַ כוואַליע פאַרדעקן
און מיר וועלן איינזינקען טיף
אין ים פון פּיינען און שרעקן.

מיר הערן טריט אויף די טרעפּ,
די מאַמע שטייט בלייך, ווי פאַרשטאָנט.
די טיר ווערט באַוואָרפן מיט קלעפּ,
מיט זידל־ און שמוץ־רייד באַשאָטן.

דער טאַטע עפנט די טיר
דון בלייבט ווי פאַרגליווערט, ווי אייז – ער...
פיר דייטשן און איין אָפיציר
זאַרפּולן די שטוב מיט געפייזער.

זיי נעמען אַראָפּ פון עם טיש
די זילבערנע שבת־לייכטער.
די מאַמע קוקט־צו ווי צעמישט
און דריקט זיך צום בעט אַ פאַרבלייכטע.

דאָס איז דאָך איר דרשה־געשאַנק. .
זיי נעמען עס צו. – ס'איז נישט מעגלעך,
זיי רייסן פאַנאַנדער די שאַנק,
די מאַמע שטייט אַלץ אומבאַוועגלעך.

דאָס חנוכה־לעמפּל פון וואַנט
זיי נעמען אַראָפּ און באַטאַפּן
עס פאָרזיכטיק, גלייך ס'וואָלט געפלאַמט:
– דאָס איזט ביי אונז ניכט צו האָבן.

זיי רופן דעם טאַטן מיט כעס,
ר'זאָל זאָגן וואָס פאַראַ געווער ס'איז:
– זאַגן זי מאַל, וואַס איזט דאַס?
דער טאַטע זאָגט סתם: – ס'איז פון פּערסיע...

די דייטשן קוקן מיט חשד
אויפן טאַטן און דאָ, אויפן שטעמפּל.
– דאַס האַט נאָך מיין זיידע געהאַט...
דאַס איזט איין חנוכה־לעמפּל.

זיי קוקן נאָך אַלץ מיט פאַרדאַכט,
דאָס לעמפּל געפעלט זיי – איז קענטיק –
די שורה מיט שפּאָרעלעך אַכט,
די צווייגלעך, די גאָלד־אָרנאַמענטיק...

ווען ס'וואָלט – אָנשטאָט אייל – דינאַמיט
געווען אין די שפּאָרערס אוי, מאַמע!
די לאָמפּ וואָלט צעריסן זיך מיט
די דייטשן די פיר דאָ צוזאַמען

דאָס טראַכט איך באַהאַלטענערהייט,
דאָס טראַכט אויך דער טאַטע, די מאַמע..
איין דייטש כאַפּט און טרעט עס צעשטרייט..
ער טראַכט אויך דאָס זעלבע מסתמא.

דער חנוכה־לאָמפּ איז באַשערט
צו טיילן דעם גורל דעם שווערן
פון פּראָסטן קופּער און מעש
פון קליאַמקעס, פון קראַנען און רערן.

מיר דאַכט זיך, די לאָמפּ ווערט טויט־בלייך,
ווי א מענטש אין די הענט פון די לצים.
זי שטיקט זיך אין זאַק־ענגשאַפט גלייך
מיט אַלע אומגליקלעכע חפצים.

עס אַרט נישט דעם טאַטן זיין פעלץ,
נאַר די חנוכה־לאָמפּ, וואָס זיי וועלן
פאַרוואַנדלען אין בליי־גאָס, אין שמעלץ –
ויף קוילן, אויף באָמבעס, שראַפּנעלן.

מיט פיבער, מיט פייכטלעכן גלאַנץ
דעם טאַטן די אויגן פאַרלויפן
און איך זע שוין דאָס פייער, וואָס טאַנצט
אומהיימלעך אין קאַלך־אויוון.

די חנוכה־לאָמפּ דאָרט גייט אויס
אין גרויסע יסורים און פּיינען.
פון פאַרדראָס, וואָס איך בין נאָך נישט גרויס
גלוסט זיך מיר אַזש צו וויינען.

וויט; און מעכטיקן רוים, נישט פאָרויסזעענדיק, נאַטירלעך, די ראָל, וואָס די רוימישע אימפּעריע וועט אין דער ווייטערדיקער תקופה שפּילן ביים ענדגילטיקן צורויבן ביי יודעאַ איר אומאָפּהענגיקייט. אָבער שוין אין די צייטן פון יוחנן הורקנוס קומען אויף די זוימען פון דער שפּעטערדיקער ירידה. צוזאַמען מיטן צוריקשטעלן און אויפבוי פון פּאָליטישן לעבן אין לאַנד צעפלאַקערט זיך אַ בירגער־קריג צווישן די צוויי הויפּט־פּאַרטייען, די פּרושים, וועלכע שטרעבן צו אַ טעאָקראַטישער הערשאַפט און צו באַגרענעצן די ייִדישע קולטור צו די ראַמען פון ייִדישן פאָלק, און די צדוקים, וועלכע שטעלן די מלוכה־אינטערעסן העכער פון אַלץ און ווילן אויסשפּרייטן די ייִדישע קולטור מיטן שווערד אין דער האַנט, ווילן אָנוואַרפן די ייִדישע רעליגיע די באַזיגטע שכנישע פעלקער, רעכענענדיק אַזוי אַרום זיי צו צעמענטירן און אַסימילירן מיטן ייִדישן פאָלק. די אינערלעכע קאַמפן ווערן נאָך שאַרפער בעת דער ממשלה פון אַלעקסאַנדער יאַנאַי. פאַר זײַנע זין הורקנוס דעם צווייטן און אַריסטאָבול דעם צווייטן ווערט דער בירגער־קריג געוואַלטיק פאַרשאַרפט, און די פּאַרטיי פון די פּרושים באַגייט דעם טראַגישן פעלער, וואָס זי לאַדט איין דעם רוימישן גרויסהערשער פון סיריע, פּאָמפּיי, צו אינטערווענירן אין די אינערלעכע ענינים פון יודעאַ. אויף אַזאַ געלעגנהייט האָבן די רוימער נאָר געוואַרט. און איצט הייבט זיך אָן דער אומגלייכער געראַנגל פון דער ייִדישער מלוכה קעגן מעכטיקן רוים, וועלכער פאַרמאָגט אין דעם ייִדישן לאַנד זײַנע טרײַע אַגענטן — דעם עדומייער אַנטיפּאַטער און זײַן זון הורדוס.

אָט אַזוי האָבן די קינדער פון אַלעקסאַנדער יאַנאַי און די פאַרשאַרפטע פּאַרטיי־קאַמפן צונישט־געמאַכט די גרויסע נצחונות פון די ערשטע העלדישע חשמונאים, וואָס האָבן געהאַט אויפן אויג נאָר און אויסשליסלעך דעם וווילזײַן פון פאָלק — אין קעגנזאַץ צו די לעצטע פון דער חשמונאישער דינאַסטיע, וועלכע האָבן געזאָרגט נאָר וועגן זייערע אייגענע קרוין־אינטערעסן.

די עפּאָכע פון די חשמונאים איז אָבער נישט בלויז די צייט פון טריומף פון דער ייִדישער שווערד, די צייט פון אויפבוי פון דער ייִדישער מלוכהשאַפט. דאָס איז אויך די צייט פון אויפשטייג פון ייִדישן גייסט, וואָס האָט גרויסע קולטור־ווערטן אין דער דאָזיקער תקופה אַרויסגעגעבן נישט בלויז אין יודעאַ, נאָר אויך אין די לענדער פון דער דעמלטיקער דיאַספּאָרע, קודם־כל אין דער גרעסטער שטאָט פון עגיפּטן, אַלעקסאַנדריע. דאָ איז געשאַפן געוואָרן די רײַכע ייִדיש־העלעניסטישע ליטעראַטור, דער גייסטיקער סינטעז פון דער ייִדישער עטיק און גריכישער פילאָזאָפיע, וואָס זײַן בעסטער אויסדריקער איז געווען דער ייִדישער דענקער און שרײַבער פון אַלעקסאַנדריע, ידידיה אָדער פילאָן. בעת אין יודעאַ האָט די צונויפטרעפונג פון דער ייִדישער און גריכישער וועלט־אַנשויונג אָנגענומען די שאַרפע, פײַנטלעכע פאָרמען פון קעגנזײַטיקן צוזאַמענשטויס און מלחמה, האָט זיך אין די לענדער פון דער דיאַספּאָרע אָט־די צונויפטרעפונג אויסגעדריקט — פאַרקערט — אין קעגנזײַטיקער דערנענטערונג און גייסטיקער צוזאַמענאַרבעט. פון יענער צייט שטאַמט די גריכישע איבערזעצונג פון דער ביבל, די ערשטע איבערזעצונג פון דער תורה אין אַ פרעמדער שפּראַך, די אַזוי גערופענע „סעפּטואַגינטאַ". עס איז אין יענער עפּאָכע נישט געווען קיין ווידערשפּרוך און קיין קעגנזאַץ די אײַנצײַטיקע עקזיסטענץ פון אַן אומאָפּהענגיקער ייִדישער מלוכה און פון קולטור־שעפערישע ייִדישע ישובים מחוץ יודעאַ. עס איז געווען אַ האַרמאָנישע צוזאַמענאַרבעט צווישן די צוויי פאַקטאָרן אין דעמלטיקן ייִדישן לעבן. דעם אויפבוי פון יודעאַ אונטער דער הערשאַפט פון די ערשטע חשמונאים האָבן די ייִדן, די צעשפּרייטע איבער דער סיריש־פּערסיש־עגיפּטישער וועלט, אָנגענומען פאַר זייער אייגענעם אויפבוי. און דעם אונטערגאַנג פון דער חשמונאישער יודעאַ האָבן זיי ווייטיקלעך געשפּירט.

אין דער געשיכטע פון ייִדישן פאָלק איז די חשמונאישע עפּאָכע געבליבן ווי איינע פון די דערהויבנסטע צייטן, וואָס אונזער פאָלק האָט אַדורכגעלעבט.

פון רעדאַקציע

מיט צופרידנקייט קאָנען מיר מודיע זיין אז מיר הייבן אָן דרוקן אַ סעריע אַרטיקלען וועגן ייִדישער געשיכטע פון באַקאַנטן שרייבער ב. מ אַ ר ק אין יעדן נומער וועלן מיר ברענגען אַרטיקלען געשריבן ספּעציעל פאַרן „אויפגאַנג"

יצחק וואַרשאַווסקי

יידישע קולטור און קונסט-געזעלשאַפט

אַ נייע תקופה אין דעם לעבן פון יידישן ישוב אין פוילן

דער באַשלוס פון צ״ק פון די ידן אין פוילן צו שאַפן אין לאַנד אַ געזעלשאַפט פאַר ידישער קולטור און קונסט און פאַרוואַנדלען זי אין אַ מאַסן-אָרגאַניזאַציע מיט אַ פאַרצווייגטן קולטור־דערציערישן פּלאַן, ווייזט בולט, אַז אונזער ישוב שלאָגט וואָרצלען אין דער ירושה פון אַמאָליקן דריי און אַ האַלבן מיליאָניקן אימפּולסיוון ידישן לעבן.

ווי לאַנג איז עס אַדורך פון דער צייט, ווען אונזער הייפעלע ידן האָט זיך אָנגעהויבן צוריק איינלעבן אין דער פוילישער ערד?

געווען איז אויך צווישן ידן אַזעלכע, וועלכע האָבן נישט געגלויבט אין דער מעגלעכקייט פון אויפשטעלן אַ ידיש לעבן אויף די חורבות פון אַמאָליקן פוילן. דער פוילישער ייד האָט אָבער באַוויזן גאָר אין אַ קורצער צייט צו פאַרהיילן די שרעקלעכע ווונדן און אָפּצווישן די מאָראַליש־פּסיכישע איבערבלייבענישן פון דער אָקופּאַציע־צייט. מיט ברען האָט מען זיך גענומען אויפבויען די חרובע היים און דווקא אויפן אָרט, ווו עס געפינען זיך די קברים פון די נאָענטסטע.

וואָס פאַראַ כוח האָט באַווירקט דעם פּוילישן ייד אין אַזאַ קורצער צייט אָנהויבן אויפבויען אַ נאָרמאַל ידיש לעבן מיט אַ נויטווענדיקייט פון ידישע ביכער, צייטונגען, זשורנאַלן, ידיש טעאַטער, פאָרלעזונגען, דראַמ. קרייזן, פאָלקס־אוניווערזיטעטן א. אַ. וו.?

די סיבות פון אונזערע דערגרייכונגען און ממילא פון די אויסגעוואַקסענע באַדערפענישן זיינען קלאָר. דווקא דאָ, אויף דער טרויעריקער ערד, פילט זיך דער פוילישער ייד דער אמתער יורש פון דעם נייעם, וואָס בליט אויף אין דעם באַפרייטן פוילן; דאָ, ווו אונטער יעדער חורבה ליגט דער אַמאָל-לעבעדיקער ישוב, דאָ ווו אין דער לופטן שוועבט נאָך דער גסיסה־קרעכץ פון אונזערע ליבע. אָט דאָ טאַקע, האָט דער פוילישער ייד געפילט, אַז זיין מאָראַלישער און נאַציאָנאַלער חוב איז אויפצושטעלן אַ ידישן ישוב, דאָ אויפן אָרט פון זיין דורותדיקער צוגעבונדענקייט, צו פאַרווירקלעכן דעם דאָזיקן חוב האָט אָן שום ספק צוגעהאָלפן די נייע געזעלשאַפטלעך־פּאָליטישע אָרדענונג אין לאַנד. עס איז פאַר אַלעמען קלאָר, אַז נאָר אין די באַדינגונגען פון דער פוילישער דעמאָקראַטיע, ווו די ידן האָבן פולע רעכט אַנטווילצונעמען אין עפנטלעכן לעבן, איז מעגלעך געוואָרן אַזאַ אויפשוווּנג. דאָס איז געווען דער תנאי פאַרן וווּקס פון דער גרויסער נעץ ידישע קאָאָפּעראַטיוון; פון אָנהייב פון ידישן לעבן אויפן לאַנד. ידן אַרבעטן אין די פאַבריקן און ידן אין די שאַכטן, ידישע סטודענטן אין די הויכשולן א. אַ. וו. דאָס אַלץ צוזאַמענגענומען בילדעט דאָס נייע פּרצוף־פּנים פון דעם אויפקומענדיקן ידישן ישוב און רוקט אַרויס די נויטווענדיקייט צו פאַרטיפן דאָס ידיש־נאַציאָנאַלע לעבן אין פוילן. צו אונזער פרייד האָט עס שוין מיטן יונגן ידישן קיבוץ אַזוי, אַז ער האָט זיך שוין דערפילט בכוח אָנצוקניפּן אין די שיינע טראַדיציעס פון דער ידישער קולטור, וואָס עס האָט געפלעגט דאָס אַמאָליקע גרויסע פוילישע ידנטום. דער ערשטער באַדייטנדיקער אָנשטרענג אויף דעם אָפּשניט איז די ניי געשאַפענע קולטור-געזעלשאַפט. און ווידער ברענגען פאַר דער ידישער וועלט דערגרייכונגען פון קולטור און קונסט איז כידוע נישט ווייניקער וויכטיק ווי צו פאַרפעסטיקן די ווירטשאַפטלעכע פּאָזיציעס. דער דאָזיקער באַוווסטזיין לייכט צו די ידישע קולטור־טוער, וועלכע פאַרמעסטן זיך צו מאַכן אַ שריט ווייטער אויפן וועג פון טראָגן דאָס דערהויבענע וואָרט, דאָס קינסטלערישע בילד אין דער ידישער געזעלשאַפט. עס איז די הייליקע שליחות פון המשך פון ידישן זיין.

* * *

מיט אַ באַזונדערער צופרידנקייט האָט די ידיעה וועגן דער אַנטשטייונג פון דער קולטור־געזעלשאַפט אויפגענומען די ידישע יוגנט אין פוילן, די יוגנט, וועלכע איז שטענדיק אין אַוואַנגאַרד פון דער בויונג. די ידישע יוגנט, וועלכע האָט די ערשטע זיך גענומען צו פּראָדוקטיווער אַרבעט. די ערשטע אַראָפּ אין די טיפענישן פון די קוילנגרובן; די, וועלכע האָבן מיט געווער אין האַנט פאַרטיידיקט דעם כבוד פון פאָלק, אָט די יוגנט וועט אָן שום ספק זיין אַ שאַרקער שטיץ-פּונקט פאַר דער נייער קולטור־געזעלשאַפט. דורך אַ פאַרצווייגטער קולטור אַרבעט ,דורך אַ פולער ליקווידירונג פון דער אָפּגעשטאַנענקייט אין פּרט פון דערלערנען און פּאָפּולאַריזירן צווישן דער יוגנט די ידישע ליטעראַטור און געשיכטע, וועט דער ידישער נאָכוווּקס זיכער אַ סך ביישטייערן אין דער אַרבעט פון דער קולטור-געזעלשאַפט. פון איר זייט, ווידער, דאַרף די קולטור-געזעלשאַפט שענקען ספּעציעלע אויפמערקזאַמקייט דער אַרבעט צווישן דער ידישער יוגנט. עס איז פאַר אַלעמען קלאָר, אַז צומערסטן איז פון דער ידישער סביבה אָפּגעריסן געוואָרן דער יוגנטלעכער, וועלכער איז מיטן כוח פון דער פאַשיסטישער פויסט נאָך קינדווייז פאַרשטויסן געוואָרן פון ידישן לעבן. ווער עס האָט זיך צוריקגעקערט נאָך די פינצטערע אָקופּאַציע־יאָרן פון בונקער, ווער פון וואַלד און ווער פון גאַסט־פריינדלעכן ר״פ האָט מער גאָרנישט געטראָפן אייגנס און ידישס. אָט דער דאָזיקער יוגנט מוז געשאָנקען ווערן אַ סך מי, ביי איר דאַרף די קולטור-געזעלשאַפט ליקווידירן דאָס אָפּגעשטאַנענקייט און דעם אַבסאָלוטן אַנאַלפאַבעטיזם אויפן געביט פון ידיש. לאָמיר זיין אָפנהאַרציק: אויך צווישן דער ידישער סטודענטן-יוגנט הערשט נאָך אַ לאַגע פון עם-הארצות אויפן געביט פון ידיש, פון ידישער געשיכטע-קענטעניש. מיט באַזונדערער פאַראַנטוואָרטלעכקייט דאַרף געפירט ווערן אַן אויפקלערערישע אַרבעט, כדי צוריק צו געווינען דעם ידישן סטודענט, אויף וועלכן מיר מוזן קוקן ווי אויף אונזער קומענדיקער אינטעליגענץ. אונזערע יוגנט־הייזער, אין וועלכע עס געפינען זיך העכער 1000 יוגנטלעכע מוזן ווערן אַ באַזע פאַר אָפטע אַרויסטרעטונגען פון ידישע שרייבער, אַרטיסטן און געלערנטע. יעדער יוגנט־היים דאַרף געניסן פון אַ ספּעציעלער אויפזיכט מצד דער קולטור־געזעלשאַפט. די ביז-איצטיקע וואַנט־צייטונגען אין ידיש מוזן צוציען די אויפמערקזאַמקייט פון אַלע יוגנטלעכע מיט זייער רייכן אינהאַלט און ליטעראַרישן ניוואָ. די דראַמ. קרייזן מוזן אויסברייטערן זייער טעטיקייט און געווינען דעם אינטערעס פון דער גאַנצער יוגנט. אונזער לאָזונג דאַרף זיין: עס טאָר נישט דורכגעלאָזן ווערן קיין איין סטודענט, קיין איין יוגנטלעכער אַרבעטער, אַז ער זאָל נישט אַרונטערגענומען ווערן אונטערן איינפלוס פון דער קולטור-געזעלשאַפט! און דאָס דורך קרייזן פאַר ליטעראַטור און געשיכטע.

מיר מוזן פעסטשטעלן, אַז די געזעלש. פאַר קולטור און קונסט איז באַשאַפן געוואָרן, אַז זי זאָל אַריינשרייבן אַ וויכטיקן בלעטל אין דער געשיכטע פון יונגן, אָבער אימפּולסיוון ידישן ישוב אין פוילן.

אַ סצענע פון פּרצס „אַרענדאַר" אויסגעפירט דורכן דראַמ־קרייז פון וראָצלאַווער יוגנט־היים

באַראַטונג פון יידישע קולטור־טוער אין פוילן

אין זאל פון יידישן ליטעראַטן־פאַריין אין לאָדזש איז דעם 22־טן נאָוועמבער היי־יאָר פאָרגעקומען א לאנד־באראטונג פון יידישע קולטור־טוער. עס זיינען געקומען ביז הונדערט דעלעגאטן פון גאנצן לאנד: שרייבער, לערער, היסטאָריקער, קינסטלער, אקטיאָרן, געזעלשאפטלעכע און יוגנט־טוער.

פאר דער באראטונג איז געשטאנען די אויפגאבע פון גרינדן א צענטראלע יידישע קולטור־געזעלשאפט אין לאנד, וועמענס ציל ס׳דארף זיין: קאָאָרדינירן די ברייט־פארצווייגטע קולטור־ארבעט פון אונזער ישוב, פאראיינהייטלעכן און נאָך מער פארטיפן די ארבעט אויף אלע אָפּשניטן פון אונזער קולטור, נאָך ענגער זיך פארבונדן מיט אלע יידישע ישובים אויף דער וועלט, איבערטראָגן דעם שווער־פּונקט פון דער קולטור־ארבעט פון די יידישע קאָמיטעטן אויף א ברייטער געזעלשאפטלעכער באזע.

געעפנט די באראטונג האָט דער פאָרזיצער פון דער קולטור־אָפּטיילונג ביים צ. ק. פון די יידן אין פוילן ח׳ סמאָליאר. ער באגריסט הארציק אלע אָנוועזנדיקע דעלעגאטן און געסט און גיט איבער דעם פאָרזיץ דעם אלטן פארדינסטפולן קולטור־טוער ד״ר זייס, וועלכער איז אין פוילן דער איינציקער געוועזענער אָנטיילנעמער פון דער טשערנאָוויצער שפּראַך־קאָנפערענץ אין יאָר 1908.

אין פּרעזידיום ווערן איינגעלאדן די אויסגעצייכנטע יידישע קולטור־טוער אין לאנד: דער באוווסטער שרייבער אפרים קאגאנאָווסקי, רעד. ב. מארק, די שרייבערין רחל אויערבאך, פאָרזיצער פון יידישן ארטיסטן־פאריין מ. מעלמאן, לייטער פון יידישן היסטאָרישן אינסטיטוט מגר. בלומענטאל, פאָרזיצער פון דער געזעלשאפט צו פארשפּרייטן קונסט י. סאנדעל און די פאָרזיצערס פון די יידישע קולטור־געזעלשאפטן אין נידער־שלעזיע, אויבער־שלעזיע, שטשעטשין און לובלין: י. טורקאָוו, גורטמאן, סאָבאָל און שילדקרויט.

אין א שעהדיקן, אינהאלטסרייכן רעפעראט האָט ח׳ סמאָליאר אָנגעצייכנט די גרונט־ציקלן און אויפגאבן פון דער אנטשטייענדיקער קולטור־געזעלשאפט. ער האָט באזונדערס אונטערגעשטראָכן די נויטווענדיקייט פון איינהייט אויפן קולטור־געביט פון דעם יידישן ישוב אין פוילן און נישט נאָר אין פוילן. א ברייטן אָפּקלאנג האָט געהאט אין זאל די ציטאט פון שלום אשס באגריסונגס־בריוו צו דער אמעריקאנער יידישער קולטור־קאָנפערענץ, ווו ער שרייבט: „אזוי ווי אמאָל נאָכן חורבן ירושלים, אזוי איצט, נאָכן חורבן פוילן, דארף די יידישע קולטור פאראייניקן דאָס פאָלק.

וועגן צושטאנד פון דער יידישער קולטור־ארבעט אין פוילן האָט רעפערירט מגר. ח. שנער, וועלכער האָט, אויפן סמך פון ציפערן, אילוסטרירט די דערגרייכונגען אויף דעם געביט.

אין דער דיסקוסיע האָבן זיך באטייליקט ביי 30 פּערזאָן. עס זיינען ארויסגעטרעטן די שרייבער: קאגאנאָווסקי, אויערבאך, אשענדארף און חיים לייב פוקס, די רעדאקטאָרן און פארדינסטפולע קולטור־טוער: מארק, מירסקי און ספארד. עס האָבן גערעדט לערער און ארטיסטן.

די אָנוועזנדיקע פארשטייער פון אלע צווייגן פון דער יידישער קולטור האבן געזאָגט זייער וואָרט. אלע האָבן מסכים געווען מיט דער נויטווענדיקייט צו שאפן די געזעלשאפט, זעענדיק אין איר א ווירקזאם מיטל צו דערהייבן די יידישע קולטור אין פוילן צו איר פאהרדיגטן ניוואָ.

א ברייט אָרט האָט אין דער דיסקוסיע פארנומען דאָס יוגנט־פּראָבלעם און דער פּראָבלעם פון יידישע סטודענטן. ספּעציעל האָבן זיך אָפּגעשטעלט אויף די פראגן די יוגנט־טוער זאווידאָוויטש און ווארשאווסקי. נאָך די יידישע שולן, געהערן די יוגנט־היימען, בורסעס היינט־צו־טאָג צו די וויכטיקסטע באזעס פאר דער מאסן־קולטור־ארבעט. דאָס האָבן פארשטאנען די יידישע קולטור־טוער און דערפאר — אזוי פיל אינטערעס צו דער קולטור־ארבעט צווישן דער יידישער יוגנט.

אין זיין שלוס־וואָרט האָט געזאָגט ח׳ סמאָליאר: „מיר האָבן זיך באמיט, אז די באראטונג זאָל זיין א באשיידענע און טראָגן א בפירושן ארבעטס־כאראקטער״.

די איינשטימיקייט פון אלע צום פּראָיעקט פון שאפן די קולטור־געזעלשאפט איז א באווייז, אז עס איז רייף געוואָרן די באדערפעניש צו שאפן נייע פאָרמען פאר אונזער קולטור־ארבעט. מיר מוזן פארענדיקן מיט צייט־ווייליקע עפעקטן און איבערגיין צו פארטיפטער, אינהאלטסרייכער קולטור־טעטיקייט.

צום סוף איז אויסגעוויילט געוואָרן אן אָרגאניזיר־קאָמיטעט, וועמענס אויפגאבע עס איז צוגרייטן אין א קורצער צייט א ברייטע קולטור־קאָנפערענץ און אויסארבעטן די גרונט־ליניען פאר דער ארבעט פון דער קולטור־געזעלשאפט.

מ. שקלאַר.

דער אַמעריקאַנער יידישער קולטור־צוזאַמענפאָר

לעצטנס איז פאָרגעקומען אין ניו־יאָרק דער אַמעריקאַנער קולטור - צוזאַמענפאָר, אויף וועלכן עס זיינען געווען אָנוועזנדיק איבער 1200 דעלעגאַטן.

שלום אַש, וואָס האָט צוליב זיין קראַנקייט נישט געקאָנט זיין פערזענלעך אָנוועזנדיק האָט צוגעשיקט אַ באַגריסונג, אין וועלכער עס ווערט געזאָגט:

„איך באַדויער זייער, וואָס צוליב מיין קראַנקייט, קאָן איך נישט זיין היינט מיט אייך.

„איך שיק אייך מיינע בעסטע ווונטשן פאַר דעם דערפאָלג פון דעם קולטור־צוזאַמענפאָר.

„זינט יוחנן בן זכאי, וואָס האָט איבערגעפלאַנצט דעם יסוד פון יידישקייט פון פיזישע אויף גייסטיקע ווערטן, האָט אונזער קולטור פאַרנומען פאַר אונז דעם פּלאַץ, וואָס עס פאַרנעמען לאַנד־מיליטער און פּאָליטיק ביי אַנדערע לענדער.

„און ווי דעמלט, נאָכן חורבן ירושלים, אַזוי באַדאַרפן מיר היינט, נאָכן חורבן פוילן, מאַכן די יידישע קולטור פאַר דעם מיטל-פונקט פון אונזער לעבן. נאָר די יידישע קולטור אליין קאָן היילן אונזער גרויסע וווּנד און צונויפבינדן די צעריסענע טיילן פון יידישן פאָלק פון אַלע לענדער; געבן אונז אַן אינהאַלט פאַר אונזער לעבן.

„קולטור איז נישט די רעליגיע. בעת רעליגיע איז סטאַטיש, איז קולטור דינאַמיש; קולטור הייסט אַנטוויקלונג, אייביקער פּראָגרעס. און ספּעציעל אונזער קולטור אויף יידיש איז געווען און איז אַ קולטור פאַר דעם אָרימען אַרבעטנדיקן מענטשן און וועגן דעם אָרימען אַרבעטנדיקן מענטשן. די יידישע קולטור האָט אַריינגענומען אַלדאָס פּראָגרעסיווע, וואָס עס איז געווען אין דעם מענטשלעכן שאַפן אַ סך פריער ווי פיל אַנדערע מעכטיקע פעלקער. אוי די יידישע ליטעראַטור האָט קיינמאָל נישט געשטעלט קיין גרענעצן צווישן אייגנס און פרעמדס. אַלץ, וואָס איז פּראָגרעסיוו און שיין, איז געוואָרן אַ טייל פון אונזער קולטורעלן לעבן. גאָרקי, ראָמען ראָלאַן, זאָלאַ, וואָלטוויטמאַן, טאָלסטאָי — זיי אַלע האָבן געהאַט אַזאַ איינפלוס אויף די פּראָגרעסיווע יידישע מאַסן, אַז זיי זיינען געוואָרן אַ טייל -- נישט צום אָפּשיידן — פון דער יידישער ליטעראַטור.

„און די יידישע ליטעראַטור קאָן נאָר דעמלט האָבן אַ קיום, ווען זי וועט גיין האַנט אין האַנט מיט דעם פּראָגרעס פון דער וועלט און וועט שטיין אין די פאָדערשטע רייען אין דעם קאַמף פאַר אַ בעסערן און גליקלעכערן מאָרגן פאַר אַלע מענטשן אין דער וועלט, נישט נאָר פאַר יידן אַליין״.

פאַרלויף פון קאָנגרעס

דער קאָנגרעס איז געעפנט געוואָרן מיט אַן אינהאַלטסרייכן אַריינפיר פון קלמן מרמר, און דער פאָרזיצער ד״ר א. א. ראָבאַק האָט שטאַרק אונטערגעשטראָכן די פאַלשקייט פון די פעסימיסטן וועגן דעם אונטערגאַנג פון דער יידישער שפּראַך און יידישער קולטור אין אַמעריקע.

דער באַקאַנטער יידישער קולטור־טוער משה כץ האָט געהאַלטן אַ רעפעראַט וועגן דער געשיכטע און די קעגנוואַרטיקע אויפגאַבן פון דער יידישער קולטור אין אַמעריקע. נאָך זיין ר׳עדע זיינען אויסגעהערט געוואָרן אַ ריי באַריכטן וועגן דער אַרבעט אויף די פאַרשידענע קולטור-געביטן: גדליה סאַנדלער האָט גערעדט וועגן דער קולטור-אַרבעט פון „פראַטערנאַלן פאָלקס-אָרדן״, וואָס פאַרמאָגט איבער הונדערט יידישע שולן מיט 6000 קינדער, צען קינדער־גערטנער, הויך־קורסן פאַר לערער. א. אנד. נ. ב. קאַרנמאַן האָט באַריכטעט וועגן דער אַרבעט פון מוזיק-פאַרבאַנד, אין וועלכן עס זיינען אָנגעשלאָסן 36 כאָרן און 4 אָרקעסטערס אין 26 שטעט אין אַמעריקע.

מיט אַן אינטערעסאַנטער רעדע איז אַרויסגעטראָטן פּ. נאָוויק, וואָס האָט צ. אַנד. געזאָגט:

„מיר דאַרפן אַ פאַראייניקטן יידישן אַלוועלטלעכן קולטור־קאָנגרעס, אויף וועלכן עס זאָלן זיך צונויפקומען יידן פון אַלע לענדער פון דער וועלט. אַזאַ קאָנגרעס וועט דעמאָנסטרירן, אַז דער שונא האָט פאַרשפּילט, אַז דאָס יידישע פאָלק לעבט און וועט ווייטער לעבן, אַז זיין קולטור לעבט... דערפון איז קלאָר, אַז די וואָס זוכן צו שפּאַלטן, צו צעברעקלען, גייען אויף דעם וועג פון אונזערע שונאים, באַגייען אַן אַקט פון נאַציאָנאַלן פאַרברעכן, שלאָגן איבער די פונדאַמענטן פון אונזער קולטור און פון אונזער פאָלקס-לעבן...״

אַ גרויסער פאָלקס־יום־טוב מיט דער באַטייליקונג פון הונדערטער שילער פון די יידישע שולן האָט אָפּגעשלאָסן די אַרבעטן פונם צוזאַמענפאָר.

אַ שמועס מיטן פאַרזיצער פון צ.ק. פון די יידן אין פוילן ד״ר א. בערמאַן און גען.-סעקרעטאַר י. לאַזעבניק

די טעג זיינען צוריקגעקומען פון לאָנדאָן קיין וואַרשע, די דעלעגאַטן פון פוילישן יידנטום. אויף דער סעסיע פון דער אייראָפּעישער סעקציע פון יידישן וועלט־קאָנגרעס, דער פאַרזיצער פון צ. ק. פון די יידן אין פוילן ד״ר א. בערמאַן און גענעראַל־סעקרעטאַר י. לאַזעבניק.

אין אַ שמועס מיט אַ מיטאַרבעטער פון אונזער רעדאַקציע, האָבן זיי איבערגעגעבן:

די דעלעגאַציע — האָבן דערקלערט אונזערע חשובע פאַרשטייער — האָט זיך געשטעלט דריי אויפגאַבן: 1.) אַנטיילנעמען אַלס אָבסערוואַטאָרן אויף דער זיצונג פון אייראָפּעישן סעקרעטאַריאַט פון יידישן וועלט־קאָנגרעס און פאַרזעצן דאָרטן די אונטערהאַנדלונגען וועגן אָנשליסן זיך פון צ. ק. פון די יידן אין פוילן אין יידישן וועלט־קאָנגרעס. 2.) באַקענען די יידן אין מערב־אייראָפּע מיט דעם כאַראַקטער, צושטאַנד און דערגרייכונגען פון יידישן ישוב אין פוילן. 3.) פּאָפּולאַריזירן דעם געדאַנק וועגן דעם געטאָ־דענקמאָל און אַריינציִען אין זיין בויונג די יידישע ישובים פון אייראָפּע.

די דעלעגאַציע איז דורך די יידישע ישובים און זייערע אָרגאַניזאַציעס אין ענגלאַנד, בעלגיע און פראַנקרייך אויפגענומען געוואָרן זייער וואַרעם, די דאָרטיקע יידן האָבן אַרויסגעוויזן אַ גרויסן אינטערעס צו דעם פאַרשטאַרקטן פּראָצעס פון ווידעראויפבוי פון יידישן ישוב אין פוילן.

אין די אונטערהאַנדלונגען מיטן אייראָפּעאישן סעקרעטאַריאַט פון יידישן וועלט־קאָנגרעס איז דערפירט געוואָרן צו אַ הסכם, וועלכער דאַרף באַשטעטיקט ווערן דורכן עקזעקוטיוו אין ניו־יאָרק. נאָך דעם ערשט וועט מעגלעך ווערן דאָס ענדגילטיקע ראַטיפיצירן דורך דעם צ. ק. פון די יידן אין פוילן זיין אָנשלוס אינעם יידישן וועלט־קאָנגרעס.

די דעלעגאַציע האָט אין די אויבנדערמאָנטע לענדער, אויף אַ ריי זיצונגען, קאָנפערענצן און פאַרזאַמלונגען ברייט באַלויכטן די דערגרייכונגען פון יידישן ישוב אין דעמאָקראַטישן פוילן, פאַרשטאַרקנדיק דערמיט דעם אינטערעס פון די יידן אין אייראָפּע צו זייערע ברידער אין פוילן.

אַ באַזונדער ברייטע אַקציע האָט די דעלעגאַציע פאַנאַנדערגעוויקלט ביים אַריינציִען די יידן פון אַ ריי אייראָפּעישע לענדער צו העלפן בויען דעם דענקמאָל פאַר די געטאָ־העלדן. פאַר אַ גאַנצער ריי יידישע אָרגאַניזאַציעס אין לאָנדאָן האָבן מיר געשטעלט די פראַגע וועגן אַ גרויסער זאַמל־אַקציע צווישן יידן. אין בריסעל האָט דער ראַט פון די יידישע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע נעמט אַרום 21 אָרגאַניזאַציעס צו וועלכע עס געהערן: „סאָלידאַריטעט", פעדעראַציע פון פוילישע יידן אין בעלגיע און אַנד. — באַשלאָסן צו שאַפן אַ קאָמיטעט פאַר זאַמלען אַ פאַרויס־באַשטימטע גרעסערע סומע געלט.

נישט געקוקט אויף דער שווערער סיטואַציע אין פראַנקרייך, איז די דעלעגאַציע אַרויסגעטראָטן, אויף אַ ריי פאַרזאַמלונגען און צוגעגרייט דעם באָדן פאַר שאַפן אַ קאָמיטעט, וועלכע דאַרף אין די נאָענטסטע טעג צוטרעטן צו דער אַרבעט, — צו אויפהויבן אַ ברייטע זאַמל־אַקציע. גלייכצייטיק איז אין פּאַריז אונטערגעשריבן געוואָרן דער אָפּמאַך מיט די וועלט־באַרימטע גיסעריי עוזשען רידיע מיטן ציל אָפּצוגיסן די מאָדעלן פון געטאָ־דענקמאָל, דערמיט זיינען באַזייטיקט געוואָרן די וויכטיקסטע מניעות און ס'איז דערמעגלעכט געוואָרן, אַז פּאַריז זאָל פאַרענדיקן די גאַנצע אַרבעט צום באַשטימטן טערמין.

די דעלעגאַציע איז אויפגענומען געוואָרן דורך די פוילישע אַמבאַסאַדאָרן אין אַלע לענדער, וואָס זי האָט באַזוכט. אין בערלין האָט די דעלעגאַציע אויפגענומען דער פוילישער מיליטערישער פאַרשטייער גענעראַל פּראַווין, וועלכער האָט אונז אויך מעגלעך געמאַכט דאָ באַזוכן די שטאָט. אין לאָנדאָן זיינען מיר געווען געסט אין דער פוילישער אַמבאַסאַדע, וווּ ס'האָט אונז וואַרעם אויפגענומען דער אַמבאַסאַדאָר מיכאַלאָווסקי. ענלעכע באַגעגענישן האָבן מיר געהאַט מיטן פוילישן אַמבאַסאַדאָר אין בריסעל באַרטאַל און אין פראַנקרייך מיטן אַמב. פּוטראַמענט.

די פוילישע אַמבאַסאַדאָרן האָבן זיך שטאַרק פאַראינטערעסירט מיט אַלע יידישע פּראָבלעמען און מיט דער אַרבעט פון דער דעלעגאַציע.

דער אָנגעבונדענער נאָענטערער קאָנטאַקט פון די יידן אין פוילן מיט די יידישע ישובים אין אייראָפּע, וועט אין אַ באַדייטנדיקער מאָס מיטווירקן די קאָאָרדינירונג פון זייער טעטיקייט אויף אַלע געביטן.

די דעלעגאַציע פון צ. ק. פון די יידן אין פוילן האָבן באַקענט אונזערע ברידער אין אייראָפּע מיט דער אַרבעט פון אונזער ישוב אויף קולטור־געביט. מיר האָבן איבערגעגעבן די שטעלונג פון די יידן אין פוילן וועגן דער נויטווענדיקייט פון איינהייטלעכן יידישן קולטור־קאָנגרעס.

אַ גרוס פון דער יידישער יוגנט אין אַמעריקע

אין אויגוסט־חודש הייאָר האָט באַזוכט פוילן אַ דעלעגאַציע פון דער יידישער יוגנט אין אַמעריקע. זיי האָבן באַזוכט אַ ריי שטעט און שטעטלעך פון לאַנד. באַקענט זיך מיטן יידישן לעבן, אַרויסגעטרעטן אויף פיל פאַרזאַמלונגען און צוזאַמענגעטראָפן מיט דער יידישער יוגנט.

נאָכן צוריקקומען קיין אַמעריקע, האָבן זיי פאַנאַנדערגעוויקלט אַ גרויסע באַריכטס־קאַמפּאַניע, טיילנדיק זיך מיט זייערע איינדרוקן און באַאָבאַכטונגען פון פוילן.

אין אַ בריוו צו די חברים פון דער יוגנט־אָפּטיילונג אין צ. ק. פון די יידן אין פוילן שרייבט איינער פון די דעלעגאַטן — ח' מאַרקס וואַרטאַווסקי:

„טייערע חברים!

...איצט בין איך שוין ווידער אין דער היים, גיי שוין ווידער אין אוניווערזיטעט, האָב זיך שוין ווידער אַריינגעוואָרפן אין אונזער אָרגאַניזאַציע־אַרבעט.

„מיר האָבן שוין איבערגעגעבן אונזער באַריכט צו דער נאַציאָנאַלער עקזעקוטיווע פון פראַטערנאַלן אָרדן. איצטער גייען מיר איבער צו די לאָקאַלע אָרגאַניזאַציעס. ביי אונז אין יוגנט־קלוב פון דער יידיש־רעדנדיקער יוגנט א. נ. פון פרידמאַן, איז געווען אַ געפּאַקטער זאַל. צו מיין באַריכט אין דעם קלוב, וועלכער ציילט 120 מיטגלידער, זיינען געקומען 150 יוגנטלעכע.

„דערנאָך ווען דער באַריכט איז שוין געווען פאַרענדיקט, האָט מען זיך גענומען זינגען יידישע פאָלקס־לידער און אויך די נייע לידער, וואָס מיר האָבן זיך אויסגעלערנט ביים פעסטיוואַל אין פראַג.

„די אַנדערע צוויי חברים, ענדי און ביל, האָבן זיך שוין אויך גענומען צו דער אַרבעט. מען רעדט און מען באַריכטעט איבעראַל. די גאַנצע יוגנט־סעקציע ביים אָרדן איז אויפגערודערט מיט די נייעסן וועגן יידישן און יוגנט־לעבן אין נייעם פוילן. זיי פילן זיך שטאָלץ אַלס יידן, ווייל איר, יידישע יוגנט, האָט אַזעלכעס געקאָנט באַווייזן.

„ס'האָט אַלעמען שטאַרק גערירט, ווען איך האָב דערקלערט וועגן דער נויטווענדיקייט פון מאַטעריעלער הילף פאַר אייך. אונזערע אַרויסטרעטונגען האָבן געהאַט אַן איינפלוס אויף דעם כאַראַקטער פון אונזער הילפס־ און רעהאַביליטאַציע־קאַמפּאַניע. די יוגנט האָט אָנגעהויבן נעמען אַ באַדייטנדיקן אָנטייל פון די אַרבעטן אין דער קאַמפּאַניע.

„דעם פרייטיק בין איך אַרויסגעטרעטן אויף אַן אָרדן־קאָנפערענץ אין פילאַדעלפיע, כ'האָב באַריכטעט וועגן דעם פעסטיוואַל און וועגן פוילן. היינט, שבת אינדערפרי, האָב איך גערעדט אין איינער פון אונזערע צוויי אָרדן־מיטל־שולן, ווי אויך באַריכטעט וועגן אונזער רייזע אויף אַ לערער־קאָנפערענץ. היינט ביי נאַכט קומט פאָר אַן אָוונט פון דער „פעדעראַציע פון די יידיש־רעדנדיקע קלובן", דאָרטן גרייט איך צו מיין באַריכט פון אייער טעטיקייט. און וועל שאַפן קאָרעספּאָנדענצן, קאָנטאַקטן פאַר דער יידישער יוגנט אין פוילן.

„מיר האָבן שוין פּלאַנירט אַ טורנעע איבער די גרויסע שטעט, ווו עס געפינען זיך אַ גרעסערע צאָל פון יידישער באַפעלקערונג, ווו מיר וועלן ברענגען דאָס גוטע וואָרט וועגן אייך.

„...סוף דעצעמבער ה. י. וועט אָפּגעהאַלטן ווערן אין ניו־יאָרק אַ קאָנפערענץ פון דער יוגנט־סעקציע ביים פאָלקס־אָרדן. איך האָב זיך דורכגערעדט מיט אונזער נאַציאָנאַלן יוגנט־דירעקטאָר וועגן איינלאַדן צו דער קאָנפערענץ עטלעכע דעלעגאַטן פון אייך.

„איך האָב באַקומען די דריי נומערן פון „אויפגאַנג", וואָס איר האָט מיר געשיקט. איך האָב אָנגעהויבן צו פּראָפּאַגירן, מ'זאָל דאָ שאַפן אַבאָנאַמענטן פאַרן זשורנאַל.

„פאַראַן עטלעכע פון אונז, וואָס האָבן שוין אין זינען צו מאַכן אַן אויסטויש פון אַרטיקלען מיט אייך, אַזוי, אַז מיר זאָלן דרוקן אייערע און איר אונזערע".

פון דער רעדאַקציע.

מיר האָבן ציטירט גרעסערע שטיקן פון דעם בריוו פון ח' וואַרטאַווסקי. מיר זיינען זייער צופרידן, וואָס די אַמעריקאַנער יוגנט ווייזט אַרויס אַזאַ גרויסע פאַראינטערעסירונג צו אונזער ישוב בכלל און צום יידישן יוגנט־לעבן בפרט.

מיר גלויבן, אַז דער קאָנטאַקט וועט אויסגעברייטערט ווערן. מיר וועלן האָבן די מעגלעכקייט פון קעגנזייטיקן פּרעסע־אויסטויש און ענגער צוזאַמענאַרבעט. דאָס וועט ווירקן אויף דער דערנענטערונג פון ביידע יידישע ישובים.

זייט האַרציק געגריסט און פירט ווייטער דערפאָלגרייך אייער וויכטיקע און נוצלעכע אַרבעט.

רעדאַקציע.

חיקה גראסמאן

דערציונגס-פּראָבלעמען בײַ דער ייִדישער יוגנט

אין פאַריקן נומער האָבן מיר געבראַכט אַ
באַריכט און אַ רעזאָלוציע פון דער לאַנד-
באַראַטונג פון "יוגנט-טוער". דאָ גיבן מיר
אויסצוגן פונם רעפעראַט, וואָס עס האָט גע-
האַלטן חיטע חיהקע גראָסמאַן — די פאָרזיי-
צערין פון דער יוגנט-אָפּטיילונג ביים צ. ק.
פון יידן אין פוילן. ..

די קאָנפערענץ איז גערופן געוואָרן, כּדי
זיך צו טיילן מיט דערפאַרונג פון אַ יאָר אַרבעט;
כּדי אָנצוהויבן אַ ניי בלאַט פון אונזער דערצי-
ערישער טעטיקייט. מיר זיינען שוין דורכגע-
גאַנגען די תּקופה, ווען מיר האָבן געמוזט,
ראשית כּל, ענטפערן אויף די עלעמענטאַרסטע
נויטן פון די יוגנטלעכע, וואָס זיינען צוריקגע-
קומען אויפן אָרט פון זייערע אָמאָליקע היימען.
מיר האָבן זיי פאַרזיכערט אַ דאַך איבערן קאָפּ;
היינט שטייען מיר שוין אַ סך ווייטער מיט אינ-
זער אַרבעט און מיר שטעלן איצט פאָדערונגען
צו זיך אַליין: העכערן דעם דערציערישן און
אידעישן ניוואָ פון אונזער אַרבעט. אונזער ציל
איז:

דערציען נייע, געזונטע יידן, וועלכע זאָלן
אויך זיין אויפגעקלערטע דעמאָקראַטן און בוי-
ער פון דער דעמאָקראַטישער אָרדענונג וועלכע
ווערט פאַרווירקלעכט אין פוילן.

פּראָבלעמען פון דערציונג

איך וועל פּרוון וואַרפן אַ בליק אויף דעם
דערציערישן מאָמענט פון דער יידישער יוגנט
אין פוילן. דאָס וועט אונז פאַרלייכטערן צו
אַנאַליזירן די דערציערישע פּראָבלעמאַטיק.

צווייטנס וויל איך רעדן וועגן די צילן פון
געזעלשאַפטלעכער און עטישער דערציונג.

מיר מוזן אויך רעדן וועגן דעם, ווי אַזוי
איינפלעכטן אונזער דערציערישע אַרבעט אין
פּראָצעס פון דעמאָקראַטישער בויונג, אין פּראָ-
צעס פון לייגן די פונדאַמענטן פון יידישן נאַ-
ציאָנאַלן קיום. לאָמיר דעם לעצטן פּונקט אָנ-
רופן פּאָליטישע דערציונג.

די דערציונג דאָס איז אַ לאַנגער פּראָצעס
און ווירקט אַ גאַנצן לעבן. אמת איז, אַז די וויכ-
טיקסטע יאָרן אין פּראָצעס פון דערציונג זיינען
די גאָר יינגסטע ד. ה. ביז 4—5 יאָר. צו דער
השפּעה פון די שפּעטערדיקע יאָרן געהערט דאָס
אויספורעמען דעם כאַראַקטער פון מענטשן, פון
וואָס מיר רופן אָן מענטאַליטעט און אינטע-
לעקט. דערפאַר מוז יעדער שטענדיק געדענקען
וועגן דער גרויסער אחריות, וועלכע זיין אַרבעט
לייגט אויף אים אַרויף, די אחריות לגבי דעם
פּרט און זיין גורל און די אחריות לגבי דער
געזעלשאַפט, וואָס אין איר דינסט ער דאַרף
שטעלן דעם פּרט.

די פּסיכיק איז אַ קאָמפּליצירטע. אַמאָל
איז לייכטער צו רעאַליזירן אַ פאָלקס-רעוואָ-
לוציע, ווי בייטן די פּסיכיק פון מענטשן. לויט
מאַרקסן האָט דער באַוווסטזיין אַ טבע צו בלייבן
הינטערשטעליק לגבי דער ווירקלעכקייט. אויף
אַ לענגערער מעטע ווירקן געוווינהייטן, פאַלשע
אמונות און פאָראורטיילן, וועלכע ווערן נישט
מעכאַניש אָפּגעשאַפט מיט דער ענדערונג פון
דער געזעלשאַפטלעכער אָרדענונג. די געוווינ-
הייטן, איינשטעלונגען און דערינערונגען, פאָר-
אורטיילן און גלויבונגען — דאָס זיינען ריזי-
קע און אומטרייסבאַרע פאַקטאָרן אין לעבן פון
יעדער געזעלשאַפט.

די דערציונג איז אַן אידעלער און טייערער
מכשיר, ווייל עס האַנדלט זיך נישט נאָר אין
דערציונג נאָר אין איבערדערציונג. אונזערע
יוגנטלעכע האָבן די ערשטע דערציונג שוין
לאַנג באַקומען און דאָס נישט ביי אונז. אין
דעם רוב פאַלן האָט זיי דערצויגן דער קריג;
ערשט איצט זיינען זיי אין אונזערע הענט. א סך
טענהן, אַז צו אונז קומען שוין פאַרטיקע
מענטשן אין עלטער פון 20 יאָר און מיר קאָ-
נען שוין ווייניק ווירקן אויף זייער כאַראַקטער.
די, וואָס טענהן אַזוי, זיינען נישט אינגאַנצן
גערעכט. אויב מ'קאָן איבערדערציען אַ גאַנץ
פאָלק, קאָן מען אויך איבערדערציען מענטשן.
און נאָך: אין פּראָצעס פון איבערדערציונג,
העלפן אונז די נייע באַדינגונגען, וועלכע שטיי-
ען אין פולער האַרמאָניע מיט אונזער דערצי-
ערישן וועג און נישט ווי אַמאָל ווען זיי זיינען
געשטאַנען אין סתירה מיט דעם, און צווייטנס:
אין אונזערע יוגנטלעכע זיינען זיכער דאָ פּאָזי-
טיווע עלעמענטן. מיר מוזן דאָס גוטע אַרויסכ-
הייבן און דאָס שלעכטע עלימינירן.

מיר מוזן געדענקען, אַז דערציונג איז אַ
מכשיר, אויף צו רעאַליזירן גרויסע נאַציאָנאַ-
לע אויפגאַבן, דערפאַר איז זי דאָפּלט וויכטיק.
מיר קעמפן קעגן שלעכטע דערשיינונגען אין
שטעלן גלייכצייטיק אַזעלכע אויפגאַבן, וועלכע
זיינען נישט אָנגעמאָסטן פאַר קיין אַנדער פאָלק.
אַזוי ווי עס עקזיסטירט אַ יידישע נאַציאָנאַלע
ספּעציפיק, אַזוי עקזיסטירן אויך ספּעציפישע
דערציערישע אויפגאַבן פאַר דער יידישער
יוגנט. דערפאַר איז די אַרבעט פון אונזערע
דערציער אַסך אַ שווערערע. מיר שטעלן פאַר
אונזער יוגנט דאָפּלטע אויפגאַבן: די אויפגאַבן
פון נאַציאָנאַלן יידישן כאַראַקטער און די אויפ-
גאַבן, וועלכע זיינען פאַרבונדן מיט דעם פּוי-
ליש-דעמאָקראַטישן בויונגס-פּראָנט.

מען מוז צוגיין צו דער אַרבעט מיטן פולן
באַוווסטזיין וועגן דער אחריות, וואָס די הייליקע
אַרבעט לייגט אַרויף אויף דעם דערציער. מיר
מוזן האָבן דאָס געפיל, אַז מיר האַלטן אין אונ-
זערע הענט דעם גאָלדענעם שליסל צו דער
צוקונפט פון פאָלק. און דעם שליסל טאָר מען
נישט פאַרלירן.

וואַנט-צייטונג אין דער לאָדזשער יוגנט-היים

די ווירקונג פון דער סביבה אויף דער יוגנט

דער מענטשלעכער כאַראַקטער און זיין
פּסיכיק ווערן געפורעמט אין אַ באַשטימטער
סביבה, און די סביבה ווירקט אויף זיין נשמה.
די סביבה ווירקט אפילו אין דעם פאַל, ווען זי
שטייט אין סתירה צו דעם מענטשלעכן באַ-
וווסטזיין. אין פורעמען דעם פּסיכישן פּרצוף
פון דער יוגנט האָבן געווירקט פאַקטאָרן, וואָס
זייער השפּעה איז די השפּעה פון דורות, ווי
אויך די סביבות פון דער לעצטער תּקופה. די
ערשטע פאַקטאָרן — דאָס איז: די יידישע געאָ-
גראַפיע און די עקאָנאָמיש-פּאָליטישע ווירק-
לעכקייט — די ווירקלעכקייט פון צעשפּרייט-
קייט; רדיפות, שנאה און הינטערשטעליקע עקאָ-
נאָמישע סטרוקטור, — דאָס אַלץ האָט געבוירן
שווערע פּסיכאָלאָגישע קאָמפּלעקסן, האָט איינ-
געפלאַנצט שעדלעכע לעבנס-באַגריפן. עס האָט
זיך אויסגעבילדעט אַ באַשטימטע נערוועיש-
קייט און דער אַזוי גערופענער "מנחם-מענדע-
ליזם". דאָס אַלץ האָט אַ טיפע ווירקונג אין
יידישן לעבן און וועט נאָך ווירקן לאַנג, כאָטש
עס וועלן קומען אויסערלעכע, אָביעקטיווע ענ-
דערונגען. מיר טרעפן זיך אויך מיט איבער-
בלייבעכץ פון דעם יידישן מינדערווערטיקייטס-
געפיל, אָדער פאַרקערט מיט "אַתּה-בחרתנו"-
פּסיכאָלאָגיע, מיר טרעפן נאָך היינט איינגע-
בויגענע פּלייצעס, דערשיינונגען פון פּחדנות,
וואָס נעמט זיך פון מורא פאַרן אומזיכערן
מאָרגן, וועלכער האָט באַגלייט די יידן פאַר
דער מלחמה און ספּעציעל אין דער צייט פון
אָקופּאַציע. מיר טאָרן נישט פאַרבאַהאַלטן דעם
קאָפּ אין זאַמד און די שווערע ירושה נישט
זען. דאָס איז אַ הויכער פּרייז, וועלכן מיר צאָלן
פאַר אונזער גורל, און ער טרעפט אין אונז
אַלעמען. מיר מוזן זוכן געהעריקע מעטאָדן, כּדי
די יידישע יוגנט פון דעם באַלאַסט צו באַפריי-
ען. עס פאָדערט זיך אַ צאַרטע האַנט פון אַ
געפּרוווטן גערטנער, ער זאָל קאָנען די אַלטע
ווילד-גראָזן אַרויסרייסן מיטן וואָרצל.

גיפט פון פאַשיזם און רעאַקציע

עס איז דאָ נאָך מוטנע וואַסער, וואָס פליסט
פון דעם זעלבן קוואַל. און די לעצטע צענדלי-
קער יאָרן האָט זיך געשטאַרקט דער שטראָם
פון פאַשיזאַציע. דאָס איז אַ שטראָם, וואָס
שטאַמט פון די אימפּעריאַליסטישע סתירות.
עס לעבן אין אַ טעות די, וואָס האָבן די דער-
שיינונג געהאַלטן נאָר פאַר אַ פּאָליטישע באַ-
וועגונג.

דווקא איר פּסיכאָלאָגישע השפּעה האָט
פאַרויסגעווירקט איר פּאָליטישע הערשאַפט.
דאָס איז געווען איינע פון אירע טייוולאָנישע
איינגנשאַפטן. די "טעאָרעטיקער" פון פאַשיזם
האָבן גוט געוווסט, אַז זייער כּוח איז נישט אין

(זייט 18)

א חודש פאר די יידישע יוגנט־היימען

די יידישע יוגנט־היימען אין לאנד האבן אין משך פון זייער עקזיסטענץ זייער פיל דער־גרייכט. ס'איז רייף געווארן דער געדאנק פון ברענגען די אלע דערגרייכונגען פאר דער גע־זעלשאפטלעכער עפנטלעכקייט, פאפולאריזירן די אויפטוען פאר דער יידישער באפעלקערונג.

צו דעם צוועק האט די יוגנט־אפטיילונג ביים צ. ק. פון די יידן אין פוילן פראקלאמירט אויף יאנואר 1948 א „חודש פאר יידישע יוגנט־היימען".

די קאמפאניע דארף געפירט ווערן אונטערן צייכן: פון אינערלעך איבערדערציען און צו־גרייטן די יוגנט אין הינזיכט פון זעלבשטענדיק ווערן. דעמאנסטרירן די דערגרייכונגען פאר דער עפנטלעכקייט און שאפן א נאענטן קאנ־טאקט מיט דער יוגנט פון שטאט.

דעם פראטעקטאראט פון דער אקציע ווערט איבערגעגעבן די פרעזידיומס פון די יידישע קאמיטעטן אויף די ערטער. אין פראגראם פון די פייערונגען ווערט פארויסגעזען:

1. אקאדעמיעס, רעפעראטן וועגן די דער־גרייכונגען, כאר און דראמאטישע ארויסטרע־טונגען, ארקעסטער און גימנאסטישע פירא־מידן.

2. קליין־פארמאט אויסשטעלונגען, טא־בעלן, דיאגראמען וועגן וווקס און אנטוויקלונג פון יוגנט־היים, „ארט"־שולן און קורסן, קאמ־פלעטן־וואנט־צייטונגען, מעלדונגען, פלאקאטן, פאראדענונגען, בילדער־אויפנאמען, באריכטן פון דער טעטיקייט פון די יוגנט־ארגאנען, זעלבסט־פארוואלטונג, חברים־געריכט, ספארט און קולטור־קאמיסיע, כאר און דראם־טעטי־קייט.

3. זארגן וועגן דער היגיענע און עסטעטישן אויסזען פון דער יוגנט־היים אלס גאנצע און אין באזונדערע צימערן.

צו דער דאזיקער אקציע וועלן ווערן צו־

חברים העלפן זיך ארוים—„ארט"-שול ווראצלאוו

געצויגן צו אקטיווער ארבעט די קולטור און קונסט־טוער. ס'ווערן פלאנירט איינארדענען א גאנצע ריי אימפרעזעס, פארלעזונגען און רעפע־ראטן אויף פאליטיש־געזעלשאפטלעכע ליטע־ראריש-וויסנשאפטלעכע און קולטור־דערציערי־שע טעמעס. אין משך פון חודש ווערט איינגע־פירט א חברישער געוועט מיט דער בעסטער יוגנט־היים, אין אלע הינזיכטן פון קאלעקטיוון צוזאמענלעבן, זעלבסט־באדינונג, גוטע לערע און ארבעט. די בילדער פון די פעיקסטע שילער אין ארבעטער־יוגנט וועלן ארויסגעהאנגען ווערן אויף ערן־טאוולען, אין די יידישע אוי־דיציעס פון פוילישן ראדיא וועט געווידמעט ווערן א ספעציעל ארט פאר די דערגרייכונגען פון אונזערע יוגנט-היימען.

אויף אונטערנעמונגען און אימפרעזעס וועלן ווערן איינגעלאדן די פארשטייער פון די יידי־שע און פוילישע יוגנט-ארגאניזאציעס, יידישע קאמיטעטן, קולטור און קונסט־געזעלשאפט, בילדונגס־און קולטור־אפטיילונגען, קאאפערא־טיוון, „ארט", „טאז" א. א. די יידישע פרעסע אין לאנד און אין אויסלאנד וועט אינפארמירן די געזעלשאפטלעכע עפנטלעכקייט וועגן די יידי-שע יוגנט-היימען און זייער אנטוויקלונגס-וועג.

דער „אויפגאנג" וועט ווידמען דער וויכטי־קער אקציע א ספעציעלע אויפמערקזאמקייט, אונזערע שפאלטן זיינען אפן פאר אלערליי בא־ריכטן, קארעספאנדענצן, באשרייבונגען וועגן לעבן אין דער יוגנט־היים, מיר וועלן סטאביל באריכטן פון גאנג פון דער פראקלאמירטער אקציע.

(סוף פון זייט 17)

שכלדיקייט, דערפאר האט דער פאשיזם ארויס־געהויבן דעם פרא-אינסטינקט. ער האט געוועקט דעם אינסטינקט און דערהויבן אים ביז צו דער מדרגה פון „געטלעכקייט". זיין אידעאל איז די פויסט. ער גיט א הכשר אויף גוואלט, רויב און אכזריות. זיין געוויסן איז געוויסנלאזיקייט (איך דארף א מענטש מיט שטארקע פויסטן, און אויב ער וועט צורויבן ביי א געלעגנהייט א זייגער — מאכט נישט אויס", „ווען איך הער דאס ווארט קולטור, כאפט אן מיין האנט ביים פיסטויל" — זאגט היטלער — אין „מיין קאמף").

די הצלחה פון פאשיזם איז צווישן אנדע-רע געקומען דערפון, וואס ער האט באפריי־דיקט דעם אינסטינקט צו דער מדרגה פון עטיק. אין דער נאטירלעכער הערשאפט פון אינס־טינקט האט ער געגעבן דעם ערגסטן, נידע־ריקסטן אויסגאנג. די דערציונג און פראפאגאנ־דע איז געווען געווענדעט בלויז אין איין ריכ־טונג — פון צוגרייטן געהארכזאמע, פארתמטע סאלדאטן — קעמפער פאר דער ראסן-טעאריע און אנטיסעמיטיזם. דאס שעפט נאך ווייט נישט אויס די גאנצע פראבלעמאטיק פון פאשיסטי־שער השפעה אויף דער יוגנט־פסיכיק אין די לעצטע יארן פון פארן קריג. מיר וועלן זיך דא באגנוגנען בלויז מיט די פאר פעסטשטעלונגען וועלכע וועלן אונז פארלייכטערן דעם אנאליז פון דער פסיכישער אטמאספער, אין וועלכער אונז קומט אויס צו ארבעטן אוןווירקן.

די פסיכישע פארטעמפקייט, וועלכע האט ארויסגעדרונגען פון די דערציונגס־מעטאדן, וואס עס האט אנגעוואנדן דער שטארק באדרא־טער קאפיטאל, האט זיך, ווי אן אנשטעקנדיקע קרענק, פארשפרייט אין א גרויסער טייל פון אייראפע און אין גאנץ אמעריקע. די פארטעמפ-קייט איז אויך געפאלן אויף א פרוכטבארן גרונט. דער יוגנטלעכער איז אין די אלע קא־פיטאליסטישע לענדער געווען אן א פארזיכערטן מארגן. די ארבעטסלאזיקייט, פאליטישע אויפ־טרייסלונגען און דראונג פון מלחמה, אלץ האט די יוגנט געשטויסן אין די ארעמס פון דעם כלומרשט לייכטן וועג פון חיי־שעה. עס האט זיך אויסגעפורעמט א קליינבירגערלעכע מענ-טאליטעט. זי האט פארבלענדט און נישט אויפ־געוויזן דעם וועג פון קאמף פאר א בעסערן מארגן.

די יידישע קליינבירגערלעכע יוגנט איז נאך מער אויפגעטרייסלט געווארן פון די פאר-מלחמהדיקע געשעענישן. ווייל דאס יידישע קליינבירגערטום איז געווען מער ווי אנדערע אויסגעשטעלט אויף סכנות, און כאראקטערים־טיש, וואס ערגער עס איז געווען די לאגע פון יידן אין די האלב־פאשיסטישע לענדער (ווי פוילן למשל) אלץ מער איז געווארן די יוגנט אריינגעצויגן אין דעם סטיל פון דער א"ג „גאל־דענער יוגנט". דזשאז און נאכט־לאקאלן, קא־בארעטן און קארטן־שפילן, פארפלייצונג פון סענסאציאנעלע ראמאנען, אמעריקאנער פיל־מען דאס אלץ האט נישט געוועקט צו פארטי-פונג, דאס האט נישט געגעבן דעם שטויס צו זוכן דעם ריכטיקן ענטפער אויף די אנגעוואק-סענע געזעלשאפטלעכע סתירות, נאר פארקערט, די פרעסע פון דער „גאלדענער יוגנט" האט געפרעסן דעם גוף פון דער יידישער יוגנט. די יוגנט איז נישט געווען נישט אידעיש, נישט שעפעריש, נישט פעיק צום קאמף פאר פרייהייט. ד יוגנט איז געווען ווייניק מסוגל צו פארשטיין, וואס עס איז אזוינס א קולטור-טיפע ליטערא-רישע אדער קינסטלערישע איבערלעבונג. אזא יוגנט האט בלויז געקאנט דינען אויף הארמאטן־פלייש לויט דעם אידעאל, וואס מ'האט בשעתו אנגעצייכנט אין... בערלין.

פיל פון די סכנות, וועלכע האבן געדראט מצד דער נישט אידעישער דעמאראליזירטער יוגנט, זיינען מקוים געווארן ביי דער יידישער יוגנט.

(פארזעצונג פון רעפעראט אין קינפטיקן נומער „אויפגאנג").

איך מח זיך אויסלערנען די מלאכה

אונזערע מיידלעך לערנען זיך א פאך

א.קוואטערקא

מיר דערציען א נייעם דור

(אויסצוג פון רעפעראַט געהאַלטן אויף דער לאַנד־באַראַטונג פון די לייטער פון די יוגנט־היימען)

צוריק מיט אַנדערטהאַלבן יאָר איז געגרינ־דעט געוואָרן די ערשטע יוגנט־היים אין פוילן. דאָס וויגעלע פון אונזערע יוגנט־היימען איז געווען ריכבאַך, דאָרט ווו עס איז נאָך דער שרעקלעכער מלחמה אַנטשטאַנען דער ערשטער ייִדישער ישוב — האָט זיך אַרויסגערוקט די נויטווענדיקייט אַרומצונעמען די יוגנט מיט אַ ספּעציעלער שוץ. די אַרבעט איז געווען אַ שווערע און ביז גאָר פאַראַנטוואָרטלעכע. די הויפּט־אויפגאַבע, וועלכע די יוגנט־טוער האָבן זיך געשטעלט ביים גרינדן די יוגנט־היים איז געווען: פּראָדוקטיוויזירן די יודישע יוגנט, געבן איר אַ מעגלעכקייט צו שטודירן אין מיטל און הויך־שולן און איינאָרדענען די קוואַליפיצירטע אין פאַבריקן און וואַרשטאַטן. מיטן אָנקומען פון דער רעפּאַטריאַציע־כוואַליע פון ר״פ שאַפן זיך יוגנט־היימען אין גאַנצן לאַנד. דער יוגנט דאַרף מען געבן אַ דאַך איבערן קאָפּ, שפּייזן, קליידן, אָנווייזן אַ וועג אינם לעבן. דאָס טוען די יוגנט־היימען, וואָס אַנטשטייען אין לאָדזש, קראָקע, שטשעטשין, אויבערשלעזיע און אין אַ ריי שטעט און שטעטלעך אין נידערשלעזיע.

דאָס סטאַביליזירן זיך פון דעם אַלגעמיינעם ייִדישן לעבן אין לאַנד האָט זיין בולטע אויס־ווירקונג אויף די אַרבעט פון די יוגנט־היימען.

די יוגנט־היים שפּילט אָפּ אַ וויכטיקע ראָל אויפן וועג פון צוגרייטן די יוגנט פאַר אַ זעלבשטענדיק לעבן. אין 1946 יאָר האָבן מיר אין לאַנד 12 יוגנט־היימען מיט אַ צאָל פון 676 יוגנטלעכע היינט האָבן מיר 18 יוגנט־היימען מיט איבער טויזנט איינוווינער. כמעט זיך פאַר־דאָפּלט אין צאָל.

אונזער לאָזונג: מיטן פּנים צו ייִדיש

מען מוז זאָגן דעם אמת: אונזער יוגנט איז געווען ווייט פון דער ייִדישער שפּראַך, ליטע־ראַטור, ייִדישע געשיכטע. די סיבות זיינען אַלט באַקאַנטע. דאָס איז אַ רעזולטאַט פון 7 שרעק־לעכע מלחמה־יאָרן. די לעבנגעבליבענע האָבן נישט געהאַט ווען זיך צו לערנען אין אַ שול, שוין אָפּגערעדט פון ייִדיש־לימוד. אין משך פון לעצטן יאָר איז אין דער ריכטונג זייער אַ סך געטאָן געוואָרן. עס זיינען איינגעפירט געוואָרן קורסן פון ייִדישער שפּראַך און געשיכטע. די ציטווייליקע רעזולטאַטן זיינען באַפרידיקנדע: יוגנטלעכע, וועלכע האָבן מיט צוויי יאָר צוריק גערעדט בלויז פויליש, אָדער רוסיש, שרייבן און לייענען שוין ייִדיש. נאָכמער: די, וואָס האָבן געקענט שוואַך ייִדיש, באַהערשן שוין היינט די שפּראַך. און עס איז נאָך נישט אַלץ געטאָן געוואָרן. אָבער דערפרייענדיק איז דער פאַקט, וואָס עס ווערט ספּעציעל געלייגט אַכט אויף ייִדישער דערציונג, אויף באַקענען אונזער יוגנט מיט אונזערע קלאַסיקער, מיט ייִדישער געשיכטע. אויך די כאָרן און דראַמ.־קרייזן זיינען איבערגעגאַנגען צו ייִדישער טעמאַטיק, מען זינגט ייִדישע לידלעך, מען שפּילט פּיעסן פון שלום עליכם, מענדעלע און פּרצן. איר קומט אַריין אין אַ יוגנט־היים שיינען אַראָפּ פון די ווענט די בילדער פון אונזערע שריי־בער. נעבן זיי — ציטאַטן און כאַראַקטעריסטישע אויסצוגן פון זייערע ווערק. די לאָזונגען, אויפשריפטן, מעלדונגען, די וואַנט־ציטונג זיינען אין דער ייִדישער און פּוילישער שפּראַך. אין פאַרגלייך מיט דעם, וואָס איז געווען, איז עס אַ טריט פאָרויס. אויף להבא שטייט פאַר נאָך מער צו פאַרשטאַרקן די אַרבעט. איינפלאַנצן ביי דער יוגנט די ליבע צו דער אייגענער קולטור זי זאָל נישט זיין אויבנאויפיקע און ציטווייליקע, נאָר זי זאָל ווערן אַ באַשטאַנד טייל פון אונזער קיום. די יוגנט — דאָס איז די צוקונפט פון פאָלק. און אונזער פאָלק לייגט אויף איר גרויסע האָפענונגען, אויף זיין נאָכקום, ווי אויפן המשך.

מיר, טראָגן שטאָלץ די נעמען פון ייִדישע פרייהייט־קעמפער

די יוגנטלעכע האָבן אויף זייערע אַלגעמיינע פאַרזאַמלונגען באַשלאָסן אָנרופן זייערע היימען אויף די נעמען פון ייִדישע רעוואָלוציאָנערן און פרייהייטס־קעמפער. צוויי אַזעלכע אינסטיטוציעס אין קלאָדזקאָ און וראָצלאַוו האָבן באַקרוינט זייערע ווענט מיטן נאָמען פון גרויסן קינדער־פריינט און אַנטיפאַשיסט יאַנוש קאָר־טשאַק. אַנדערע האָבן זייערע היימען אָנגערופן מיט די נעמען פון די רעוו. שרייבער דוד עדעלשטאַט און מאָריס ווינטשעווסקי, אַ ריי יוגנט־היימען שטאָלצירן מיט די נעמען פון יונגע העלדן נפתלי באָטווין, ניוטא טייטלבוים און מרדכי אַניעלעוויטש. און די לעצטע דינען אונזער יוגנט ווי אַ ביישפּיל פון נאַציאָנאַלער העלדישקייט אין קאַמף מיטן פאַשיזם. אונזערע יוגנטלעכע באַגנוגענען זיך נישט בלויז מיט אַ נאָמען. זיי דערלערנען די ווערק פון די גרויסע שרייבער, באַקענען זיך מיטן רעוו. וועג פון די געפאַלענע העלדן.

אונזער יוגנט — אַקטיווע בירגער פון לאַנד

אין משך פון לעצטן יאָר איז די יוגנט טעטיק אין אַלע פּאָליטישע און געזעלשאַפטלעכע אַקציעס אין לאַנד. אומעטום האָבן זיי אַרויס געוויזן גרויס אַקטיוויטעט, זיך אויסגעצייכנט בעת די סיים־וואַלן. ספּעציעל האָט זיך די יוגנט אויסגעצייכנט בעת דער אַקציע פון דער אינטערנאַציאָנאַלער יוגנט־וואָך. זייער אַקטיוו האָט אונזער יוגנט זיך באַטייליקט אין די געטאָ־פייערונגען. בעת דעם יובל פון צוויי יאָר ייִדישער ישוב אין נידערשלעזיע האָט זיך די יוגנט אויסגעצייכנט מיט איר אימפּאָזאַנטן צוג, וואָס האָט אַרויסגערופן גרויס אויפמערקזאַמ־קייט ביי דער באַפעלקערונג. אין גאַנצן לאַנד האָט די יוגנט גענומען אָנטייל אין די פּראָ־טעסט־מיטינגען און צוזאַמענהאַנג מיט די געשעענישן אויף דער שיף „עקזאָדוס". די פּראָב־לעמען פון ייִדישן ישוב אין א״י גייען נישט אַראָפּ פון טאָג־אָרדענונג פון די יוגנט־פאַר־זאַמלונגען. זיי ווערן פאַר אונז לעבנס־וויכטיק, ווייל דאָרטן שטייט אין קאַן דאָס לעבן פון 700 טויזנט ייִדן.

די יוגנט־היים — די קוזשניע פון אייגנהייט

אַזוי קאָנען מיר אָנרופן די יוגנט־היימען, און דאָס צוליב דעם, וואָס אין זיי וווינען און לעבן יוגנטלעכע פון פאַרשידענע פּאַרטייאישער אָנגעהעריקייט. אינם טאָג־טעגלעכן לעבן פאַר־שווינדן אַלע וועזנטלעכע אונטערשידן. די פּראַקטיק באַווייזט, אַז קיין שום קעגנזאַץ עקזיסטירן נישט. אוודאי נישט קיין קלאַסן־פונאַנדערטיילונג. די נאָכמלחמה־יוגנט בכלל און די, וואָס געפינען זיך אין די יוגנט־היימען בפרט, איז אַ ספּעציעלער שיכט, וועלכן עס פאַראייניקט איין און דער זעלבער נאַציאָנאַלער ציל: אָנהויבן פונדאַמענט בויען די צוקונפט אויף געזונטע יסודות, געשטיצט אויף די פאָלקס־דעמאָקראַ־טישע כוחות. די אידעאָלאָגישע אונטערשידן, ווערן וואָס אַמאָל קלענער און הויבן אָן פאַר־שווינדן. דורך איר דערציונגס־אַרבעט העלפט צו די יוגנט־היים צו דער דערנענטערונג פון דער יוגנט, פון פאַרשידענע פּאָליטישע ריכ־טונגען. זי לייגט דעם פונדאַמענט פון אויס־שמידן די אייגנהייט פון טאַט.

יוגנט־היים — דאָס קולטור־ווינקל פון שטאָט און שטעטל

נישט איינמאָל איז אויסגעקומען צו הערן אַז די יוגנט־היים ווי אויך די ייִדישע שולן זיינען די קרוין פון שטאָט און שטעטל. אַז דאָס איז אמת, באַווייזן די פאַקטן פון זייער טאָג־טעגלעכער אַרבעט. די צאָלרייכע אימפּרעזעס, שמועסן, אויספלוגן. זיי איבן אויס די השפּעה אויף דער יוגנט אין דער ריכטונג פון פּראָדוק־טיוויזירן די נאָך אומבאַשעפטיקטע. רעגן אַז די אַרבעטנדיקע צו לערנען זיך נאָך דער אַרבעט. די פּאָפּולאַריטעט פון די יוגנט־היימען איז שטאַרק אויסגעוואַקסן צווישן ייִדישן עולם. די לעצטע צייטן ווערן גאַנץ אָפט איינגעאָרדנט צו־נויפטרעפונגען מיט דער פּוילישער יוגנט. עס ווערט אָנגעקניפּט אַן ענגערער קאָנטאַקט, דער קעגנזייטיקער אומצוטרוי ווערט אַלץ קלענער און די פריינטשאַפט און צוזאַמענלעבן ווערט אַ רעאַלער פאַקט.

צוזאַמענאַרבעט מיטן „אָרט"

אַ באַדייטנדיקע טייל פון די יוגנטלעכע לערנען זיך אין די שולן אויף די קורסן פון דער געזעלשאַפט „אָרט". פאַראַן אַזעלכע יוגנט היימען, וואָס כמעט אַלע זיינע איינוווינער זיינען שילער פון „אָרט". צ״ב: וואַלבזשיך, ריכבאַך. אין דער שול באַקומט ער אַלגעמיינער פאַך־בילדונג. אין יוגנט־היים — פולע אויסהאַל־טונג און דערציונג. אָט אין אַזעלכע באַדינגונ־גען, ווען די „אָרט"־שול איז ענג געבונדן מיט דער יוגנט־היים רוקט זיך אַרויס דאָס פּראָב־לעם פון פאַראייניטלעכן די קולטור־ און דער־ציונגס־אַרבעט. די פראַגע איז ברייט באַהאַנדלט געוואָרן פון די „אָרט"־טוער אין וראָצלאַוו אויף דער ערשטער פּעדאַגאָגישער קאָנפערענץ

אונזערע יוגנט-ה

גיבן אַ פולע מעגלעכקייט

איך וויל זיין אַ ראַדיא-אינזשעניר

די ערשטע יוגנט-היים

דאָס וויגעלע פון די יידישע יוגנט-היימען אין לאַנד איז געווען דזשערזשאָניוו. אין פעברואר 1946, בעת דער גרינדונג האָט די יוגנט-היים געציילט 7 יוגנטלעכע. אין דער צווייטער העלפט יאָר אנטשטייט די געזעלשאַפט „אָרט". עס ווערט אָרגאַניזירט דער ערשטער קורס פון אגראָנאָמען און טעקסטיליער. נאָכן איבערגיין פון דער יוגנט-היים אין אַ נייעם בנין איז די אינסטיטוציע געוואַקסן. היינט-צו-טאָג געפינען זיך דאָ 75 יוגנטלעכע און נאָך פיל קאַנדידאַטן ווענדן זיך וועגן אָנגעמען זיי. די גרעסטע צאָל יוגנט לערנט זיך. אַפילו די, וואָס ארבעטן אין די וואַרשטאַטן לערנען זיך גלייכציַיטיק נאָכמיטאָג. אַ גרויסער פּראָצענט יוגנט איז געקומען פון די דייטשע לאגערן און נישט געקענט לייענען און שרייבן. פאַר זיי האָט דער „אָרט" איינגעאָרדנט קורסן, וועלכע העלפן פיל צו פאַרן הייבן דעם גייסטיקן ניוואָ פון די יוגנטלעכע.

די קולטור און דערציונגס-ארבעט ווערט סיסטעמאַטיש געפירט. לעצטנס זיינען פאָרגעקומען רעפעראַטן אויף פּאָליטיש-געזעלשאַפטלעכע און ליטעראַרישע טעמעס. פאַר דער יוגנט ווערן געגעבן רעפעראַטן וועגן דאַרוויניזם, אַטאָם-באָמבע א. אַנד. צו די רעפעראַטן ווערן צוגעצויגן די שטאָטישע אינטעליגענץ. דאָקטוירים, אַדוואָקאַטן, וויסנשאַפטס-לייט און ספּעציאַליסטן פון „אָרט".

פאַר דער יוגנט קומען פאָר נאָר-מאָל פרעסע-איבערזיכטן און קעסטל-אָוונטן — זיי ווערן דורך די יוגנטלעכע אליין רעפעּרירט. די טראַדיציאָנעלע שבת-אָוונטן קומען פאָר מיט אַן אַרטיסטישער טייל און לאָזן איבער זייער אַ גוטן איינדרוק. לעצטנס איז באַנייט געוואָרן די רעגולערע פרימאָרגן-גימנאַסטיק. פון צייט-צו-צייט קומען פאָר קאָלעקטיווע באַזוכן אין קינאָ, טעאַטער. דערנאָך ווערן קאָלעקטיוו באַהאַנדלט די געזעענע פילמען און פּיעסן.

בעקער

דאָס לעבן אין לאָדזשער יוגנט-היים

די יוגנט-היים אין לאָדזש געהערט צו איינע פון די ערשטע. באַלד נאָכן אָנהויב פון דער גרויסער רעפּאַטריאַציע פון ראַטנפאַרבאַנד אין אַפּריל 1946 יאָר אַנטשטיינט די יוגנט-היים ביי אַ צאָל פון 48 יוגנטלעכע. היינט-צו-טאָג איז די היים געוואַקסן ביז 162 מאַן. פון זיי זיינען 153 קיילעכדיקע יתומים, 8 האַלבע יתומים, בלויז איינער האָט עלטערן. דער צוזאַמענשטעל פון די דערציגלונגע איז פאַגנדיקער: 73 יוגנטלעכע האָבן די מלחמה-יאָרן איבערגעלעבט אין ר"פ. 66 אין די דייטשע קאָנצענטראַציע-לאַגערן, 20 אין די ארמייען און פּאַרטיזאַנער-אָפּטיילונגען, בלויז 3 יוגנטלעכע האָבן איבערגעלעבט אויף דער ארישער זייט.

די דערציגלונגען פון די יוגנט-היימען פאַרנעמען זיך מיט פּראָדוקטיווער, קאָנסטרוקטיווער ארבעט: 83 לערנען זיך און ארבעטן גלייכצייטיק, 18 לערנען זיך ארבעטן, 61 זיינען סטודענטן אויף די הויך-שולן.

פאַר דער לעצטער צייט איז די קולטור און דערציונגס-ארבעט אָנועקגעשטעלט געוואָרן אויף אַ הויכן ניוואָ. די קולטור-קאָמיסיע ארבעט סיסטעמאַטיש, עס דערשיינען אַ חודש 3 וואַנט-צייטונגען, דער דראַמ. קרייז און כאָר פירט אַ רעגולערע טעטיקייט, נעמען אָנטייל אין די אימפּרעזעס פון יידישן וואָיעוואָדישן קאָמיטעט. אין דער יוגנט-היים עקזיסטירט אַ קרייז פאַר פּויליש-סאָוויעטישער פריינטשאַפט, וועלכער גיט ארויס אַן אייגענע וואַנט-צייטונג. יעדן חודש ווערט דעמאָנסטרירט אַ פילם פון סאָוויעטישער פּראָדוקציע. די ביבליאָטעק ציילט 220 פּוילישע ביכער. אין קלוב-זאַל איז איינגעפירט די דעמאָקראַטישע פּרעסע פון דער גאַרער וועלט. אין משך פון דער לעצטער צייט איז פאָרגעקומען אַ קער מיטן פּנים צו יידיש. אויב מיט אַ יאָר צוריק האָט די יוגנט ווייניק זיך באַנוצט מיט דער יידישער שפּראַך, מערקט מיר לעצטנס אַ דערנענטערונג און פאַראינטערעסירונג מצד דער יוגנט צו יידישע פּראָבלעמען. דער קורס פון יידישער שפּראַך, ליטעראַטור און געשיכטע האָט גרויס דערפאָלג. פיל העלפט צו אין פרט פון באַקענען זיך מיט דער יידישער ליטעראַטור די טעטיקייט פון ניי-געשאַפענעם פאָלקס-אוניווערזיטעט אין שטאָט, וואָס גרופּירט ארום זיך אַ גרעסערע צאָל יוגנטלעכע.

ברעגמאַן.

די ביבליאָטעק אין יוגנט-היים — אונזער חבר

נאָך דער ארבעט און לער

הײמען אין לאַנד

פון לערע, אַרבעט און אָפּרו

מיר ווילן זיך אויסלערנען אַ פאַך

ראַדיאָטעכניק-קורסן אין קאַטאָוויץ

די וואַלבזשיכער יוגנט לערנט זיך זיין פאַך לייט

אנדערטהאלבן יאָר עקזיסטירט די יוגנט-היים אין וואלבזשיך. הייגט־צו־טאָג געפינען זיך דאָ 79 יוגנטלעכע. פון דער אלגעמיינער צאָל יוגנטלעכע זיינען 73 ייִנגלעך און 6 מיידלעך. פון זיי זיינען 49 געווען בעת דער מלחמה אין ר״פ, 7 אין דער פוילישער און רויטער ארמיי, 13 אין די דייטשע קאָנצענטראַציע־לאַגערן. פון 79 דערצויגלונגען לערנען זיך אין דער „אָרט״־שול 75 יוגנטלעכע פארשידענע ספעציאַליטעטן: שלאָסערס, ראַדיאָ, עלעקטראָ־מעכאַניק. אין יוגנט־היים זיינען טעטיק פאָלגנדיקע אָרגאַנען: זעלבסט־פאַרוואַלטונג, ספּאָרט־און קולטור־סעקציע, אַ קרייז פון פויליש-סאָוויעטישער פריינטשאַפט.

יעדן חודש דערשיינט נאָרמאַל אַ וואַנט־צייטונג. נאָך אַ לענגערן איבעררייס האָט דער דראַמ.־קרייז צוריק באַנייט זיין טעטיקייט.

אין דער וואלבזשיכער יוגנט־היים האָבן שוין אַ טראַדיציע די פרייטיק־אָוונטן. די טעמאַטיק איז אַ פאַרשידנאַרטיקע. ספּעציעל האָבן מיר לעצטנס באַהאַנדלט די פראַגע פאַלעסטינע אויף דער אונ״אָ־סעסיע. די גאַנצע קולטור־טעטיקייט ווערט געפירט אין דער יידישער שפראַך. קיין ספּעציעלע קורסן ווערן אין יוגנט-היים נישט געפירט, ווייל אין „אָרט״-שול קומען פאָר ספּעציעלע לעקציעס פון יידישער ליטעראַטור און געשיכטע. די פרימאָרגן־גימנאַסטיק ווערט געפירט צוויי מאָל אַ וואָך אונטער דער אָנפירונג פון די יוגנטלעכע גופא.

יאַקובאָוויטש.

אין פּאַלאַץ פון די יידישע יוגנטלעכע

אין דער פּרעכטיקער געגנט פון ביעלאַווע, געפינט זיך אַ גרויסע שיינע געביידע, וואָס איז אַמאָל געווען אַ היטלער־שול. הײנט געפינען זיך דאָרט יידישע יוגנטלעכע.

פון 48 דערצויגלונגען אין ביעלאַווער יוגנט־היים לערנען זיך פאַכן 28 יוגנטלעכע. 16 אַרבעטן אין פאַבריקן און וואַרשטאַטן, 4 לערנען זיך אין פאָלקס־שולן. פון דער אַלגעמיינער צאָל יוגנטלעכע זיינען 34 גאַנצע יתומים, 8 האָבן עלטערן.

דאָ אין ביעלאַווע רוקן זיך ארויס די פּראָבלעמען פון צוהעלפן זעלבשטענדיק ווערן אַ גרויסער צאָל דערוואַקסענע יוגנטלעכע.

30 פּראָצענט פון יוגנט־קאָלעקטיוו זיינען אַקטיוו אין געזעלשאַפטלעכן לעבן, נעמען אָנטייל אין א ריי יוגנט־אָרגאַניזאַציעס. איינמאָל אין דער וואָך קומט פאָר אין יוגנט־היים אַ פּרעסע־איבערזיכט צוגעגרייט און רעפערירט דורך אַ יוגנטלעכן גופא. פאַר די עלטערע ווערן געהאַלטן רעפעראַטן אויף וויסנשאַפטלעכע טעמעס. דער דראַמ.־קרייז האָט געאַרבעט אַ לענגערע צייט איבער אַ פּיעסע „משפט איבערן פאַשיזם״, וואָס איז געוואָרן אויסגעפירט מיט גרויס דערפאָלג. איצט ווערט געגרייט אַ נייער רעפּערטואַר. אונזער בלאָז־אָרקעסטער פירט אַ שיינע און סיסטעמאַטישע טעטיקייט.

ס׳ווערן געמאַכט באַמיונגען פון צוזאַמענאַרבעט מיט דער יידישער קולטור־און קונסט־געזעלשאַפט. אין משך פון די לעצטע 4 חדשים זיינען דערשינען 4 וואַנט־צייטונגען און 2 פאָטאָמאָנטאַזשן, עס זיינען געהאַלטן געוואָרן אַ גאַנצע ריי רעפעראַטן. אַ ספּעציעלע אויפמערקזאַמקייט האָבן ארויסגערופן ביי דער יוגנט די טעמעס:

1. די ראָל פון דער יוגנט אין דעמאָקראַטישן פוילן.
2. צי קאָן אַן אַרבעטס-מענטש זיין אַפּאָליטיש?

גוטע רעזולטאַטן גיבן די קאָלעקטיווע באַזוכן אין קינאָ און אויף קאָנצערטן. אין פּלאַן פון דער קולטור און דערציונגט־אַרבעט שטייט די פראַגע וועגן איינפירן לעקציעס פון יידישער געשיכטע, צו וועלכער עס האָט זיך גענומען אַ ספּעציאַליסט, אַ געשיכטע־לערער. די געהילפס־ווירטשאַפט איז גוט אויפגעשטעלט. אין איר געפינען זיך ניין חזירים, 2 שטאַלן זיינען אויסגעבויט געוואָרן מיט אייגענע כוחות פון די דערצויגלונגען. עס זיינען דאָ מעגלעכקייטן פון באַקומען ערד־צוטיילונגען פאַר אַ גאָרטן.

פערקאָל

די אָרט-שול לערנט מען שלאָסעריי

...ע – אָפּרו אין לייענ־זאַל

אונזערע יוגנט־היימען

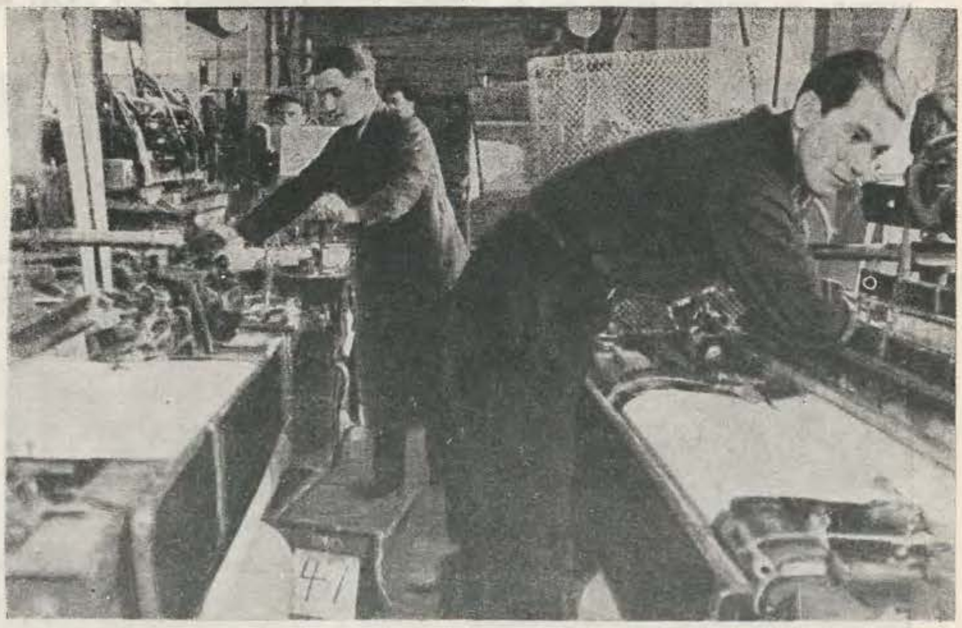

ביעלאסטאקער יוגנטלעכע שטייען נישט אפ ביי די הובעל־מאשינען

מיר ווילן ווערן זעלבשטענדיק

די יוגנט-היים אין ביעלסק האָט אָנגע-הויבן איר טעטיקייט מיט 7 אייטוויינער. היינט צו טאָג ציילט די בורסע 49 יוגנטלעכע, אין משך פון דער קורצער צייט פון איר עקזיסטענץ האָבן שוין פאַרלאָזט די בורסע 25 יוגנטלעכע, פון וועלכע 21 זיינען געוואָרן זעלבשטענדיק אַלס גוטע פאכלייט אויף די פאבריקן און אונ־טערנעמונגען. גרויס אכט ווערט געלייגט אויף דערציען און צוגרייטן די יוגנטלעכע צו זעלב־שטענדיקייט. היינט צו טאָג לערנען זיך פון דער אַלגעמיינער צאָל דערצויגלינגען אין יוגנט־היים: 28 אין דער „אָרט"-שול, וועלכע טראָגט אַ כאַראַקטער פון ליצעום. די איבעריקע אַר־בעטן אין וואַרשטאַטן. אויפן געביט פון קול-טור און דערציונגס־אַרבעט איז געוואָרן זייער פיל געטאָן, דאָס האָט דערמעגלעכט צו ענדערן דעם פסיכישן צושטאַנד אין יוגנט-היים. די יוגנטלעכע ווערן דערצויגן אלס פולווערטיקער געזעלשאפטלעך־אקטיווער בירגער.

עס מערקט זיך ביי דער יוגנט אַ דראַנג צום לערנען. צווישן די 26 אַבסאָלווענטן פון „אָרט" לערנען זיך 50 פראָצ. אויף ווייטערדיקע סטודיעס. אין משך פון דעם לעצטן יאָר האָט די יוגנט־היים פיל געטאָן בכדי צו ליקווידירן די טענדענצן פון אַסימילאַציע. ס'זיינען איינ־געפירט געוואָרן לעקציעס פון יידישער שפראַך און געשיכטע, וועלכע קומען פאָר 4 מאָל אין דער וואָך. אין דעם העלפט אונז צו דער „אָרט". ביי דער בורסע איז אָוועקגעשטעלט געוואָרן אַ הילפס-ווירטשאפט און אַ גאָרטן פון גרינס. וואָס האָט געגעבן גוטע רעזולטאַטן. מיר האָבן באַקומען פאַר אונזער ווירטשאפט דאָס גערע־טעניש פון קאַרטאָפל, פּאָמידאָרן און קרויט. אויפן קינפטיקן זומער, ווערט געפלאנט פאַר־גרעסערן דעם גאָרטן.

נ. לייפער.

אַרויסטרעטונג פון גען. סעקר. י. לאָזעבניק
אויף די באַראַטונג פון די לייטערס פון די יוגנט־היימען

דער גען. סעקר. פון צ"ק פון יידן אין פוילן י. לאָזעבניק, אַרויסטרעטנדיק אויף דער לעצ־טער לאַנד-באַראַטונג האָט געזאָגט צווי. אַנד.: די יוגנט־היימען האָבן זיך דערוואָרבן פולע ביר־גער־רעכט און געוואָרן אַ באַשטאַנד־טייל פון ייִדישן ישוב אין פוילן. דער וווּקס פון די יוגנט-היימען איז אַ רעזולטאַט דערפון וואָס אונזער לאַגע האָט זיך נאָרמאַליזירט און איז אַ רעזולטאַט פון דער אַלגעמיינער סטאַביליזאַציע אין דעם אַלגעמיינעם לעבן אין לאַנד.

נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס מיר האָבן נישט געהאַט קיין קוואַליפיצירטע כוחות פּע־דאַגאָגן, עקאָנאָמיסטן האָבן מיר אויפגעבויט פּרעכטיקע יוגנט־היימען, שולן און קאָאָפּעראַ־טיוון. דער היינטיקער צושטאַנד פון די יוגנט־היימען באַווייזט, אַז מיר האָבן פיל דערגרייכט און מיר דאַרפן איצטער פאַרטיפן אונזערע דערפאַרונגען, מען דאַרף פאַראייניטלעכן און צענטראַליזירן די אָרגאַניזאַציאָנעלע און דערציונג־אַרבעט אין די יוגנט-היימען. די באַ־ריכטן פון די ערטער האָבן געוויזן אַ פאַרשידנ־פאַרביק רייך בילד. יעדער יוגנט־היים האָט איר אינדיווידועל פּנים. איר באַזונדער סטרוק־טור. עס איז נויטיק זיך טוישן מיט דער דער־פאַרונג, אריבערפירן די גוטע דערציונגס־מע־טאָדן אין אַנדערע יוגנט־היימען. צו די בלויזן אין די יוגנט-היימען געהערן צווישן אַנדערן, די נישט גענוגנדיקע אַטמאָספער פון יידישקייט, עס אונטערליגט נישט קיין שום צווייפל, אַז אַ גרעסערע צאָל יוגנטלעכע קענען היינט שוין יידיש. האָבן אַן אינטערעס צו פראגן פון יידי־שער פּראָבלעמאַטיק, יידישער קולטור און גע-שיכטע. אויב אַזאַ וווּקס גייט אָן, איז דער בעסטער באַווייז, אַז עס דראָט נישט די געפאַר פון אסימילאַציע. מיר זאָגן, אַז די אַרבעט איז נאָך נישט גענוגנדיק. עס איז נאָך אויף דעם געביט געבליבן גענוג צו טאָן.

די יוגנט-היים, זאָגט ח' לאָזעבניק, פירט נישט קיין פּאָליטישע טעטיקייט, שוין צוליב דעם אַליין, וואָס זי איז אַ געזעלשאפטלעכע אינסטיטוציע. די יוגנט־היימען דאַרפן ריכטן זייער אַרבעט לויט דער ליניע, וואָס איז אָנגע־נומען געוואָרן דורכן צ"ק פון די יידן אין פוילן. יוגנטלעכע פון קיבוצים, וואָס ווילן אריינטרעטן אין די יוגנט-היימען, דאַרף מען געבן אַלע מעג־לעכקייטן דערצו. ס'דאַרף פאָרקומען אַ דערנענ־טערונג צווישן די קיבוצים און -היימען.

אַ גוטע נאַכט אייך מיידלעך

נאָך אַ טאָג אַרבעט — אַ פאַרדינטער אָפּרו אין יוגנט-היים. (ביעלאווע)

דער שטאָלץ פון ישוב

אַרויסטריט פון ד"ר קאַצענבאָגן

פאָרזיצער פון „אָרט"

ד"ר קאַצענבאָגן האָט דערוויזן ווי וויכטיק עס איז די צוזאַמענאַרבעט פון די יוגנט־היימען מיט דער געזעלשאַפט „אָרט".

צווישן אַנדערן שטרייכט ער אונטער — אַז געז. „אָרט" פירט אַחוץ איר פּראָדוקטיווע טעטיקייט אויך אַ קולטור־און דערציונגס־אַרבעט. מיר ווייסן, אַז דאָרטן ווו עס זיינען פּראָ־ „אָרט"־שולן איז אַ גרויסע צאָל אין איר — שילער פון די יוגנט־היימען. דאָס ווייזט אַז וועגן פירן אַן ענגע צוזאַמענאַרבעט פון ביידע אינסטיטוציעס. אַמבעסטן קומט דער ענגער קאָנטאַקט פון „אָרט" און דער יוגנט־היים צום אויסדרוק אין ביעלסקאָ.

אַרויסטריט פון אינז. סלאָבאָדקין

גענעראַל־סעקרעטאַר פון „אָרט"

אינזש. סלאָבאָדקין (גענ. סעקרעטאַר פון געז. „אָרט" אין פּוילן) אַרויסטרעטנדיק אויף דער באַראַטונג האָט אונטערגעשטראָכן די וויכטיקייט פון אונזערע יוגנט־היימען, אַז שוין די ערשטע פאַך־שולן אין נייעם פאָלקס־פּוילן זיינען געשאַפן געוואָרן ביי די יוגנט־היימען און יוגנט אָפּטיילונגען.

עס איז נויטיק אויף ווייטער צו קאָאָרדינירן די צוזאַמענאַרבעט. אין קעגנזאַץ צו פאַר יאָרן — איז שוין פאַרשוואונדן די סטיכישקייט פון אַרבעט אין די פאַכשולן. די שולן פירן אַ סיסטעמאַטישע טעטיקייט אינם אויסשולן אַ הויך־קוואַליפיצירטע יוגנט. מיר דאַרפן בינדן אין דער שול־אַרבעט די פאַך־בילדונג מיט דער אינערלעכער דערציונג. די „אָרט"־שול באַמיט זיך צו דערציען די יוגנט, איינפלאַנצן ביי איר אַ קולט צו אַרבעט, צוגרייטן זיי פאַר ווירדיקע און שטאָלצע בירגער.

יוגנט־קורס פון צאָן־טעכניקער אין לאָדזש

ייִדישע סטודענטן־הייזער אין לאַנד

אין אַקאַדעמישער יוגנט־היים אין וראָצלאַוו

גאָר אַ וויכטיק אָרט שפּילט אָפּ אין לעבן פון דער ייִדישער שטודירנדיקער יוגנט אין לאַנד די געשאַפענע סטודענטישע הייזער.

די ייִדישע סטודענטן, וועלכע זיינען געבליבן עלנט, אָן נאָענטע און אָן מיטלען צום לעבן האָבן אין די סטודענטן־הייזער באַקומען פולע מעגלעכקייט פון אַרבעט, לערע און אָפּרו. נישט אומזיסט דערגרייכט די צאָל ייִדישע סטודענטן אין דעמאָקראַטישן פּוילן ביז 1300.

צו די אַמבעסטן אָרגאַניזירטע סטודענטן־הייזער אין לאַנד געהערט אָן שום ספק די וראָצלאַווער סטודענטן־היים, וועלכע ציילט 190 סטודענטן. וועלכע האָט אַנטוויקלט אַ ברייטע קולטורעלע געזעלשאַפטלעכע אַרבעט צווישן דער ייִדישער אַקאַדעמישער יוגנט. אין הויז עקזיסטירן עטלעכע סעקציעס: אַ סאַניטאַר־קולטור־קאָמיסיע. די אַרבעט ווערט געפירט צוזאַמען מיטן אַקאַדעמישן קרייז. די אַלגעמיינע צאָל סטודענטן אין וראָצלאַוו איז געוואַקסן ביז 350. פיל פון זיי נעמען אַנטייל אין די אימפּרעזעס פון דער יוגנט־היים, כמעט יעדע וואָך קומען פאָר רעפעראַטן. פאַר דער לעצטער צייט זיינען באַהאַנדלט געוואָרן אַזעלכע טעמעס: „ייִדישע ליטעראַטור אין דער צייט פון אָקופּאַציע", „וועגן פּראָבלעם פון ציוניזם", ד"ר מאהלערס אַ רעפעראַט א. אַ. דער דראַמ.־קרייז גרייט צו אַ גרעסערע אימפּרעזע א"נ: „די ייִדישע סטודענטן דער געזעלשאַפט". די יוגנט־היים גרייט צו אַ פייערונג פון אָנרופן די יוגנט־היים אויפן נאָמען פון מרדכי אַניעלעוויטש.

סטרובעל.

אַקאַדעמישע יוגנט־היים אין גליוויץ

אין דער סטודענטן־היים אין גליוויץ, האָבן באַקומען אַ וואַרעמע היים 38 יונגע שטודירנדיקע פון דער איינציקער הויך־שול אין אויבערשלעזיען. לעצטנס ווערט געלייגט אין אַקאַדעמישן הויז גרויס אויפמערקזאַמקייט אויף צוריק אַריינצוציען דעם ייִדישן סטודענט אין דער ייִדישער קולטור און ליטעראַטור, פון וועלכע ער איז אָפּגעריסן געוואָרן דורך די דייטשע מערדער.

אויפן געביט פון ספּאָרט ווייזט די יוגנט אַרויס אַ גרויסן אינטערעס, נעמט אָן אַקטיוון אָנטייל אין די סעקציעס פון זש. ק. ס. ווי: פוסבאָל, פינג־פּאָנג, נעצבאָל. עס ווערן אָרגאַניזירט אָפטע באַגעגענישן אין דער יוגנט־היים פון ייִדישע און פּוילישע סטודענטן, ווו אין אַ חברישע סביבה ווערן באַהאַנדלט פּאָליטישע אַקטועלע פראַגן. דאָ ווערט פאַרטיפט די פריינטשאַפט און קעגנזייטיקער צוטרוי. די ביבליאָטעק, וועלכע דינט פאַר די סטודענטן, ציילט שוין 500 ביכער.

שאַק.

קאַלטע טאַסער פרישט אויף

WORLD YOUTH FESTIVAL · PRAGUE 1947 · ČSR
WORLD FEDERATION OF DEMOCRATIC YOUTH

פון יוגנט־לעבן אין דער גאָרער וועלט

פ. זאַווידאָוויטש

ייִדן אויפֿן יוגנט־פעסטיוואַל אין פּראָג

מיינע ערשטע אויסלענדישע באַקאַנטע

גלייך פון וואקזאל זייגען מיר מיט אן אויטאָ פארפאָרן אין א גרויסן הויף. א פולער הויף מיט יוגנט. מערסטנס פראנצויזן. כ'וויל כאפן די ערשטע אינפאָרמאציעס און לאָז אין גאנג מיינע שפּראכן־קענטעניש. כ'פּאק אייגעם, וואָס רעדט דייטש. כ'רעד זיך פאנאנדער, די דייטשע שפּראך ווערט מיר עפּעס פאררעכטיק. כ'קוק זיך גוט צו צו מיין מיטשמועסער:

— איר זייט א ייִד?

מיינער צעלאכט זיך:

— וואָס דען, א דייטש?

אין א פּאָר מינוט ארום בין איך שוין געשטאַנען ארומגערינגלט מיט א גאנצער גרופּע ייִנגלעך און מיידלעך, וואָס האָבן, ווער אויף ייִדיש, ווער דורך אן איבערזעצער אויף פראנצויזיש, געשיט פראגן וועגן לאָדזש, ווארשע, לובלין... פיל פון זיי, ווייזט זיך ארויס, האָבן משפּחה אין פּוילן און צו די פראגן האָט גאָר נישט געגומען א סוף.

וועגן דעם, אַז איך זאָל עפּעס געוויר ווערן איז גאָר קיין רייד נישט געווען.

אַ פאַרזאַמלונג אין דער פּראַגער קהילה

נאָך אונזער צוריקקומען פון לידיץ, ארויפקומענדיק אין סעקרעטאריאט פון אונזער דעלעגאציע, בין איך געוויר געוואָרן, אַז אלע ייִדישע דעלעגאטן זייגען געוואָרן איינגעלאָדן דורך דער ייִדישער קהילה אין פּראָג אויף א צוזאַמענטרעף.

שוין לאנג האָב איך געטראכט וועגן א מעגלעכקייט זיך צו טרעפן מיט יוגנט־פאָרשטייער פון א גאנצער ריי לענדער און ענגער זיך פארבונדן מיט זיי. דערפאר האָט מיך די ידיעה וועגן דער פארזאמלונג דערפרייט.

דער זאַל איז געווען געפּאַקט. פיל דעלעגאטן האָבן געמוזט שטיין, ווייל ס'איז נישט געווען צוגעגרייט אזוי פיל ערטער פאר אלע. אויף דער טריבונע איז ארויף איין רעדנער נאָכן צווייטן.

קיין נייעס האָט די קאָנפערענץ נישט אריינגעבראכט. זי האָט אָבער געגעבן א געלעגנהייט זיך צו באקענען מיט פיל ייִדישע דעלעגאטן. צווישן אנדערע, איז אין זאַל געווען און א דעלעגאט פון טוניס. ס'איז אָבער געווען אוממעגלעך זיך מיט אים צו קאָנטאקטירן.

די פּאַלעסטינער דעלעגאַציע

די באַדייטנדיקסטע ייִדישע דעלעגאציע איז געקומען פון פאלעסטינע.

אויפן פעסטיוואַל האָט זי זיך שטארק אָנגעזען, ווייל זי האָט אָנטייל גענומען אין אלע קינסטלערישע און ספּאָרט־פאַרמעסטונגען. אלס איינע פון די דעלעגאציעס, וואָס רעפּרעזענטירן א יוגנט, וואָס שטייט אין קאַמף קעגן אָקופּאנט, איז די פאלעסטינער יוגנט־דעלעגאציע געוואָרן ארויסגערוקט אויבן־אָן. בעת דער גראנדיעזער מאניפעסטאציע אויף וואַרלאָווסקי נאַמיעסט האָט אן אויטאָ געפירט די יוגנט־דעלעגאציע, וועלכע שטייען אין קאַמף קעגן די אימפּעריאליסטישע אונטערדריקער. צוזאַמען מיט די דעלעגאציעס פון גריכנלאנד, שפּאניע, וויעטנאַם און אינדאָנעזיע, איז אויך געפאָרן די דעלעגאציע פון פאלעסטינע.

אייגנטלעך איז געווען נישט איינע, נאָר צוויי דעלעגאציעס פון פאלעסטינע: איינע, אָנגעפירט דורך די ציוניסטן און די צווייטע — א געמישטע, ייִדיש־אראבישע, אָנגעפירט דורך די קאָמוניסטן. ביידע צוזאַמען האָבן געציילט 200 מאַן (די ערשטע — 120, די צווייטע — 80). כ'האָב געפּרוווט דערגיין דעם סוד, פאַר וואָס ס'האָט נישט געקאָנט צושטאנדקומען איין דעלעגאציע. כ'האָב געשמועסט מיט ביידע.

די ציוניסטישע דעלעגאציע האָט געהאלטן, אַז די פאלעסטינער דעלעגאציע דאַרף מאַניפעסטירן אונטער א בלוי־ווייסער פאָן; די קאָמוניסטן דאקעגן — אַז פאלעסטינע דאַרף ווערן רעפּרעזענטירט דורך דער בלוי־ווייסער און אראבישער — דורך ביידע צוזאַמען. וואָס נוגע די לאָזונגען, האָט די ציוניסטישע יוגנט געוואָלט מאַניפעסטירן אונטער דער לאָזונג פון קאַמף פאַר א ייִדישער מלוכה, די קאָמוניסטישע דאקעגן האָט ארויסגערוקט אין אויבן־אָן לאָזונגען פון אראָפּוואַרפן דעם ענגלישן אימפּעריאליזם און ייִדיש־אראבישער פאַרשטענדיקונג.

צוליב די צוויי עקס־אונטערשידן האָבן זיך ביידע דעלעגאציעס נישט געקאָנט פאַראייניקן און ס'זייגען טיילמאָל געווען גאַנץ פיינלעכע קאָנפליקטן.

ערשט אין לעצטן טאָג פון די פייערונגען איז אין „פעסטיוואַל" (טעגלעכער אָרגאַן) פאַרעפנטלעכט געוואָרן א געמיינזאַמע דערקלערונג פון ביידע גרופּן, וועלכע זאָגן זיך ארויס קעגן ענגלישן אימפּעריאליזם, פאַר א ייִדיש־אראבישער דערנענטערונג און רופט די דעמאָקראַטישע יוגנט פון דער גאָרער וועלט צוצוהעלפן דער פאלעסטינער יוגנט אין זייער קאַמף פאַר א פרייע פאלעסטינע.

פאַר די, וואָס האָבן באַאָבאכטעט די גאַנצע צייט די אָנגעשטרענגטע באַציונגען, איז דער לעצטער אויפרוף געווען א פּאָזיטיווע סאַטיספאַקציע.

אין מהר"לס שול

אומגעריכט האָב איך אויף דער גאַס געטראָפן מיינס א באַקאַנטן פון ווארשע און ווראָצלאַוו — דעם ח' עמיל פון בדיסעל. דאָס איז געווען דער זעלביקער, וואָס האָט אָנגעפירט מיט דער בעלגישער ספּאָרט־מאַנשאַפט, וועלכע איז ארויסגעטרעטן אין פּוילן (ביעלאַווע און ווראָצלאַוו דערמאָנען זיי זיך מסתמא).

— ווייסט, פאַרוואָס פּראָג הייסט פּראָג?— פרעגט מיך עמילס א חבר, מיט וועלכן ער האָט מיך נאָר־וואָס באַקענט.

— איך ווייס נישט.

— ווייל אין פּראָג איז דאָ די פּראַגער שול און ס'איז געווען דער פּראַגער גולם — ענטפערט ער און צעלאכט זיך.

— גייסט מיט אונז מיט אויף אן עקסקורסיע צו דער שול? — קלערט מיר אויף עמיל.

אין חדר האָב איך געהאַט געהערט וועגן גולם און וועגן מהר"ל, אָבער די גאַנצע געשיכטע האָט זיך אין די שפּעטערדיקע יאָרן פאַרריבן, צוזאַמען מיט מעשיות וועגן סמבטיון מיט רויטע ייִדעלעך און טויזנטער אנדערע מעשיות פון חדר. ערשט איצט האָב איך זיך דערמאָנט, אַז דער מהר"ל האָט דאָך טאקע געלעבט אין פּראָג, און אַז איך בין דאָך, אייגנטלעך, אין דער זעלביקער שטאָט, וווּ עס איז געשאַפן געוואָרן די לעגענדע וועגן גולם.

כ'האָב זיך אָנגעכאַפּט אין פּלאַן.

אין א האלבער שעה ארום האָבן מיר שוין מיט א גאנצער גרופּע ארומשפּאצירט איבערן שול־הויף און נישט געוווּסט, וואָס פריער צו באוווּנדערן: צי דעם זייגער מיט דעם אלף־בית אנשטאט ציפערן, וואָס דרייט זיך פון רעכטס אויף לינקס, צי די שול, צי דעם מוזיי מיט זיינע אנטיקן, אָדער גאָר די אלטע מצבות. די בעלגישע חברים האָבן מיר בשעת־מעשה דערציילט, אַז ס'איז געקומען מיט זייער דעלעגאציע אן ערך 60 ייִדן. מיר האָבן געשמועסט וועגן יוגנט־לעבן אין פּוילן, אין בעלגיע.

נעגער פאַראינטערעסירט זיך מיטן ייִדן־פּראָבלעם אין פּוילן

ווי נאָר איך האָב זיך באַקענט מיט די ייִדישע חברים פון פּראַטערנאַקן אָרדן, האָבן מיר באַשטימט א צוזאַמענטרעף פון אונזער און זייער דעלעגאציע.

שוין האַרט פאַרן אָנהויבן אונזער צוזאַמענטרעף, האָט מיר חבר וואַרטאַווסקי געמאָלדן, אַז ס'וועלן אין אונזער צוזאַמענטרעף אָנטיילנעמען אויך א גרופּע נישט־ייִדן. כ'האָב נאַטירלעך, מסכים געווען.

נאָך די קעגנזייטיקע אינפאָרמאַציעס, האָבן זיך אָנגעהויבן פראַגן.

אונזערע אַמעריקאַנער נישט־ייִדישע פריינט האָבן ארויסגעוויזן נישט בלויז א שטאַרקן אינטערעס, נאָר אויך א באַהאַוּפּטקייט אין ייִדישע פראַגן. א ספּעציעלן אינטערעס האָט ארויסגעוויזן דער נעגער פון דרום־אַמעריקע, וועלכער איז דאָרט געווען.

דאָס איז נישט געווען ס'איינציקע מאָל, אַז נישט־ייִדן האָבן זיך פאַראינטערעסירט מיטן ייִדן־פּראָבלעם.

איין בלאָנדער, איז ער גאָר אַ ייִד

א צוזאַמענטרעף פון דעם אַקטיוו פון דער פּוילישער און בולגאַרישער דעלעגאַציע. מיין נאָענטסטער שכן — א סימפּאַטישער שוואַרצער יאַט, וואָס פאַרשטייט רוסיש. מיר האָבן זיך פאַרשטענדיקט און גאַנץ שנעל באַפריינדעט. ווען כ'האָב אים געפרעגט, צי ס'איז דאָ אין זייער דעלעגאַציע ייִדן, האָט ער מיר דערקלערט, אַז יאָ, ס'איז דאָ איינער, נאָר אָנווייזן וועט ער מיר נאָך דער פאַרזאַמלונג.

כ'בין געוואָרן נייגעריק און גענומען זוכן מיטן בליק. געווייינלעך איז א ייִד נישט שווער

צו געפינען. דער ערשטער סימן איז דאָס, וואָס ער איז שווארץ. וואָס זאָל מען אָבער טאָן, אז אלע בולגארן זיינען אויך שווארץ? — האָב איך טאקע געזוכט, געפרווט טרעפן, אָבער געפונען האָב איך נישט. נאָך דער פארזאמלונג, האָט מיר מיין שכן געוויזן און גלייך מיט אים באקענט.

ווייזט זיך ארויס, אז נישט אלע דעלעגאטן זיינען געווען שווארץ. איינער איז געווען א בלאנדער און גראָד דער איז געווען דער ייד.

ווען כ׳האָב זיך אוועקגעזעצט מיט אים נאָך דער קאָנפערענץ שמועסן וועגן יידן־פראגן אין בולגאריע האבן זיך צו אונז צוגעזעצט א גאנצע גרופּע יינגלעך און מיידלעך און ס׳איז אוועק אן אינטערעסאנטע דיסקוסיע וועגן יידן־פראבלעמען. נישט איין יידישער בחור וואָלט געקאנט זיך פיל לערנען ביי דער בולגארישער יוגנט־גרופּע וועגן יידישע פּראבלעמען.

* * *

וואָס לענגער איך בין געווען צוזאמען מיט פאָרשטייער פון דער דעמאָקראטישער יוגנט, אלץ מער האָב איך זיך איבערצייגט, ווי געבונדן ס׳איז דער יידישער גורל מיט דער דעמאָקראטיע. דעריבער האָב איך זיך נישט געוואונדערט, וואָס אין דער גרעסטער טייל דעלעגאציעס, מיט וועלכע כ׳האב זיך נעענטער באקאנט, האָב איך געטראָפן יידן.

פאר דער מלחמה פלעגט ביי יידן ארויסגערוקט ווערן א געדאנק, אז פאשיזם איז נישט אזוי שרעקלעך. שרעקלעך איז בלויז דער דער היטלעריזם צום אונטערשייד פון אנדערע „גוטע" פאשיזמען, וואָס טרעפן נישט קיין יידן. די געשעענישן פון לעצטן צענדליק יאָר האט אבער א תל געמאכט פון די אלע אילוזיעס. זיי האבן דערוויזן, אז פאשיזם אין אלע זיינע פאָרמען הייסט: פארקנעכטונג און פארניכטונג פון פעלקער און אין דער ערשטער ריי — פארניכטונג פון יידן.

ווו זשע זאָל גיין דער טייל יידישע יוגנט, וואָס איז פעיק צו דענקען, אויב נישט אין דער דעמאָקראטישן לאגער?

אָבער אין דער זעלבער צייט האָבן מיר איז דער יידישער געזעלשאפט אויך אנדערע שטי־

גראַצע קאָהען פון טשיקאַגאָ אין אַ שמועס מיט נעגרישע יוגנט-פאָרשטייער פון דרום-אַפריקע.

מען. אין דער יסטער העצע, וואָס ס׳האבן אנגעהויבן די שווארצע רעאקציאנערע כוחות פון דער אונטערהדריקטער וועלט קעגן דעם ראטנפארבאנד און די פאלקס־דעמאקראטישע רעפובליקן פעלן אויך נישט די שטימען פון די פאטס, סופינס און ארטוסקיס.

ווי אזוי קאנען היינט יידן אויפהויבן א שטים קעגן דעם ראטנפארבאנד; וואָס האָט אָפּגעראטעוועט די ציוויליזאציע; וועמען טויזנטער און מיליאָנען האָבן צו פארדאנקען זייער לעבן?

ווי אזוי קאנען יידן וואגן צו שרייבן קעגן נייעם פויקן, וואָס האט יידן געגעבן אזעלכע רעכטן, וועלכע זיי האָבן נאָך קיינמאָל אין זייער געשיכטע נישט געהאט און דאָס נאָך דער פאָגראָמען־צייט פון דער סאנאציע, נאָך דעם בלוטיקן קאָשמאר פון היטלעריזם, וואָס איז דורכגעגאנגען איבער פויקן?

די געשיכטע פון דער מענטשהייט איז א געשיכטע פון כסדרדיקן שטייגן באַרג־ארויף. דאָס שטייגן קומט פאָר טראָץ די פינצטערע כוחות פון אלע צייטן און אלע דורות. דער לעצטער פעסטיוואל איז א גראנדיעזע דעמאנסטראציע פון דער יוגנט, וועלכע שפּרייזט מיט אומבאזיגבארע טריט צו איר גליקלעכן מאָרגן — זי שפּרייזט דורך ארבעט און אויפבוי און — ווען זי מוז — אויך דורך פייער און בלוט.

אין איין ריטם מיט דער שפּאנענדער מענטשהייט שפּרייזט אויך די יידישע יוגנט פון אלע לענדער, וועלכע רעדט יידיש און אנדערע שפּראכן.

און ווי נעבעכדיק זעט אויס אנטקעגן דער גראנדיעזער, פארויסגייענדיקער פרייהייטס־מחנה דאָס הייפל רעאקציאנערן, וועלכע וויל אָט דעם אייזערנעם מארש פון דער געשיכטע זיך אנטקעגנשטעלן, וועלכע וויל איינהאלטן דאָס ראָד פון פּראָגרעס און איר לויף.

דער דעמאקראטיע שטייען נאָך פאָר גרויסע אויפגאבן, אבער זי איז מעכטיק און אומבאזיגבאר, ווייל זי שטיצט זיך אויף די נישט אויסגעשעפּטע כוחות פון מאָרגן.

אַ באַזוך פון דעם יידיש־געזעלשאַפטלעכן טוער זשאַק ווראַדזשעלי

אין רעדאַקציע פון «אויפגאַנג»

די טעג האט געווייקט אין ווארשע, דער מיטגליד פון דער יידישער קאָנסיסטאָריע אין סאָפיא, פריינט זשאק ווראדזשעלי. אין א געשפרעך מיט אונזערם א מיטארבעטער האט דער גאסט דערציילט וועגן דעם לעבן פון יידישן ישוב אין בולגאריע:

היינט־צו־טאג געפינען זיך דאָ 60 טויזנט יידן. פון זיי וווינען 28 טויזנט אין דער הויפּטשטאט סאָפיע. די איבעריקע לעבן אין די קלענערע שטעט און שטעטלעך.

היינט האבן יידן אלע מעגלעכקייטן פון אנטיילנעמען אין עפנטלעכן פּאָליטישן, געזעלשאפטלעכן, עקאנאמישן און קולטורעלן לעבן פון לאנד. דאס ערשטע מאָל נעמען יידן אָנטייל אין אפיציעלע רעגירונגס־דעלעגאציעס קיין אויסלאנד (האנדל, קולטור, יוגנט) יידישע פּראָפעסאָרן האָבן קאטעדרעס אויפן אוניווערזיטעט. באקאנט איבערן גאנצן לאנד איז דער בארימטער עקאָנאָמיסט זשאק נאטאן; דער יוריסט ד״ר מערוואראק איז היינט באפולמעכטיקטער פארשטייער פון בולגאריע אויף דער סעסיע פון אונ״אָ. אויך אין פּארלאמענט זיינען פארטרעטן יידישע דעפּוטאטן פון דער סאציאליסטישע און קאמוניסטישער פארטיי. אין די קאנטראל־קאמיטעטן פון די פארטייען פון פאָטערלענדישן פראָנט געפינען זיך אויך יידישע פאָרשטייער.

צווישן די יידן האט זיך אנגעהויבן א גרויסע קולטור־אויפקלערישע ארבעט. אין סאָפיע איז דא א גרויסע אינסטיטוציע „יידישער פאָלקס־קולטור ־ קלוב" א.נ. פ.ן עמיל שטערדזשישסקי (א יינגער פּארטיזאן, וועלכער איז געפאלן אין קאמף קעגן די דייטשן). דא געפינט זיך א כאר, טעאטער־קאלעקטיוו, ביבליאטעק, סימפאנישער ארקעסטער, מאלער־גרופּע.

דער יונגער, 26־יעריקער אָפּערן־ארטיסט ראפאעל אריה — איז געווען א דעלעגירטער אויף דעם זשענעווער קאנקורס פאר זינגער און באקומען דעם ערשטן פּריז. אין דער אפערע אין סאָפיע טרעט ארויס מיט גרויס דערפאָלג די יונגע זינגערין — אינא גאָלדענשטיין. אין ראדיא ארבעטן יידישע ספּיקערס, ארטיסטן. פּאָפּולער אין לאנד זיינען: דער יינגער ארטיסט־רעציטאטאר גרישא אסטראווסקי, ראזאנאוו, א. א. זייער באקאנט און געשעצט זיינען די יונגע מאלער דוד פריץ, אליעזר אלשעק — א פיינער פּייזאזשיסט, פּארטרעטן־מאלערין סולטאנט־סורעזשאן, קאריקאטוריסט — מארקא בעהאר און די יונגע גראפיקערין אני בעכאר.

עס דערשיינען עטלעכע יידישע צייטונגען: אן ארגאן פון דער צענטראלער קאנסיסטאריע, ווי אויך אן אויסגאבע פון יידישן קאָמיטעט פון פאָטערלענדישן פראָנט. די וואָכנצייטונג הייסט יעווריסקיע וועסטי (יידישע נייעס) אין ביידע קאמיטעטן זיינען פארטרעטן אלע יידישע פארטייען, ציוניסטן און אומפארטייאישע.

די יידישע יוגנט איז קאנצענטרירט ארום דעם קולטור־הויז. דארטן געפינען זיך אויך די ציוניסטישע גרופּירונגען: „השומר הצעיר", „הסתדרות". די מערהייט צווישן דער יוגנט האבן די קאמוניסטן. א קליינע גרופּע איז דער „בונד".

מיט גרויס צופרידנקייט וואָלטן די יידישע יוגנטלעכע אין בולגאריע, אויפגענומען אלע ידיעות און מאטעריאלן, וועלכע דערציילן וועגן אויפקומען פון א ניי יידיש לעבן אין דעמאָקראטישן פאלקס־פּויקן.

אויף די יידישע פארזאמלונגען, אין דער פּרעסע ווערט פיל גערעדט און געשריבן וועגן דער מארטיראלאגיע פון דעם פּוילישן יידנטום, וועגן דעם העלדישן אויפשטאנד אין ווארשעווער געטאָ.

צום סוף פון דעם שמועס, דריקט דער פריינט זשאק ווראדזשעלי אויס זיין צופרידנקייט, וואָס מען האט אים דא אין ווארשע מעגלעך געמאכט דאס באקענען זיך מיט דעם לעבן פון די יידן. ספּעציעל מיט דעם לעבן פון דער יוגנט.

זייענדיק א געוויסע צייט אין פּויקן — זאגט דער גאסט — בין איך געקומען צו דער איבערצייגונג, אז די יידישע מאסן האבן אלע מעגלעכקייטן פון לעבן און ארבעטן, אז דא איז נישט מער דאָ קיין ארט פאר אנטיסעמיטישע פּראפּאגאנדע. אז די יידן דארפן זען זייער איינציקן פארבינדעטן אינם לאגער פון פּראָגרעס און דעמאקראטיע. זיי דארפן אקטיוו צוהעלפן צו דער בויונג און ארבעטן פארן וווילפון דעם נייעם פּויקן.

צוויי־יאַריקע עקזיסטענץ פון דער וועלט־פעדעראציע פון דער דעמאָקראטישער יוגנט

אין נאָוועמבער־חודש, האָט די פּראָגרעסיווע יוגנט פון דער גאָרער וועלט געפייערט אַ גרויסן יום־טוב. עס איז געוואָרן צוויי יאָר, זינט עס איז אין לאָנדאָן געשאַפן געוואָרן די וועלט־פעדעראַציע פון דער דעמ. יוגנט. אין משך פון דער קורצער צייט האָט די פעדעראַציע צונויפגעזאַמלט ארום זיך 48 מיליאָן יונגע מענטשן. אירע רייען האַלטן ווייטער אין וואקסן. דער אָנזען פון דער פעדעראַציע איז זייער גרויס ביי די פרייהייט־ליבנדיקע פעלקער און מיט איר וואָרט זיינען געצוווּנגען זיך צו רעכענען, אפילו די רעאַקציאָנערע קרייזן אין דער וועלט. די פעדעראַציע קעמפט אומדערמידלעך און אנטשלאָסן פאר איינהאַלטן דעם שלום אויף דער וועלט, פון פארפעסטיקן די דערגרייכונגען פון פרייהייט און דעמאָקראַטיע — פון אַ ריי פעלקער און אויסקעמפן אַ שענערן מאָרגן פארן גאַנצן יונגן דור.

י. לעכטער

גאַנץ יוגאָסלאַוויע, ווי בכלל דער גאַנצער באַלקאַן רעדט איצט וועגן דער יוגנט־אייזנבאַן פון שאַמאַץ — סאַראַיעוואָ, וועלכע ווערט באַטראַכט אַלס אַ סימבאָל פון דער אויפבוי־אַרבעט, וואָס גייט איצט אָן אין די נייע דעמאָקראַטישע לענדער. לאָמיר נענטער זיך באַקענען מיט דער דאָזיקער אונטערנעמונג.

אין די בערג פון באָסניע און הערצעגאָווינע געפינען זיך ריזיקע אוצרות פון קוילן, אייזן און פאַרשידענע מעטאַלן, וואָס זיינען ביז איצט ווייניק אויסגענוצט געוואָרן. דאָס אָרט שטעלט מיט זיך פאָר אַ מין צווייטן רור־געביט, אָדער דאָנער־באַסיין.

די דאָזיקע באַרגיקע געגנט איז אָבער איינע פון די אָממערסטן אָפּגעשטאַנענע אין אייראָפּע. אויף ריזיקע שטחים זעט מען דאָרט נישט קיין באַן אָדער שאָסיי. עלעקטריע, טעלעפאָן און וואַסער־לייטונג זיינען דאָרטן כמעט ווי נישט באַקאַנט. פאַר דער אָרטיקער, מאַכמעדאַנישער באַפעלקערונג זיינען באַלאָדענע אייזלען דאָס איינציקע מיטל פון טראַנספּאָרט.

די רעגירונגען פון אַלטן יוגאָסלאַוויע האָבן זיך שטענדיק אַרומגעטראָגן מיטן פּראָיעקט פון אַ אייזנבאַן אין אָט דער געגנט. עס איז אָבער דערפון גאָרנישט געוואָרן. ערשט אונטער ניי־עם רעזשים ווערט אָט דער פּלאַן פאַרווירקלעכט.

די אַרבעט איז אַ גיגאַנטישע: 832 קילאָמעטער, און אַלץ אין פעלזיקע בערג. דער פּלאַן שליסט איין צווישן אַנדערע 9 טונעלן, 16 קלענערע און 2 גרויסע בריקן איבער טייכן, עטלעכע הונדערט קאַנאַלן פאַר די בערגיקע פלוסן. היות אַמעיקע וויל נישט פאַרקויפן קיין בולדאָזערס און קאָמפּרעסאָרן אויף קרעדיט, דאַרף מען די גרעסטע טייל פון אָט דער אַרבעט אַדורכפירן אויף אַ פּרימיטיוון אופן, מיט לאָפּאַטעס. ווו נעמט מען אָבער אַזוי פיל הענט צו דער אַרבעט?

די יוגנט קומט צו הילף

צו הילף איז געקומען די באַוועגונג פון דער יוגאָסלאַווישער יוגנט, וואָס האָט פאַרגעלייגט אַליין, מיט אייגענע כוחות, אויפצובויען די גאַנצע אייזנבאַן. אַלע סטודענטן האָבן באַשלאָסן אָפּצוגעבן פאַר דעם צוועק זייערע וואַקאַציעס. די פויערישע יוגנט — איר פרייע צייט נאָכן שניט.

אין אַלע עקן פון לאַנד זיינען געשאַפן געוואָרן יוגנטלעכע בריגאַדעס פון פרייוויליקע פאַר דער אייזנבאַן. אין אַלע פאַבריקן, אונטערנעמונגען און ביוראָס האָבן די יוגנטלעכע אויף מיטינגען זיך פאַרפליכטעט אַרויסצוגעבן מער אַרבעט, כדי די אַלגעמיינע פּראָדוקציע זאָל נשט פאַרקלענערט ווערן נאָכן אָפּפאָר פון די פרייוויליקע.

די בריגאַדעס ווערן אָנגערופן לויט דער שטאָט, ווו זיי זיינען געשאַפן געוואָרן. זיי קומען אויף 2 חדשים און וווינען אין ספּעציעלע לאַגערן פון האָלץ־באַראַקן, וואָס זיינען פריער צוגעגרייט געוואָרן פאַר זיי. נאָך 2 מאָנאַטן ווערט יעדע בריגאַדע פאַרטראָטן דורך אַ נייע בריגאַדע פון דער זעלבער שטאָט אָדער געגנט.

די בויער פון דער אייזנבאַן אַרבעטן אין 3 שיכטן, צו 7 שעה. יעדע בריגאַדע פון איינקע הונדערט פּערזאָן האָט זיך איר אייגענע קיך, וועשעריי, פאַרוואַלטונג, אַ פאַראַנטוואָרט־לעכן פאַר די אַרבעטס־כלים, אַ סאַניטאַר אז"וו.

אַז די יוגנטלעכע קאָנען אַליין אַדורכפירן אַזעלכע אַרבעטן ווייזן פאַקטן. ביים בויען דעם טונעל זיינען געשלאָגן געוואָרן די רעקאָרדן פון באַרימטן סימפּלאָן־טונעל אין דער שווייץ. כאָטש מערסטע יוגנטלעכע זיינען נישט קוואַליפיצירט אין זייערע אַרבעטן, איבערשטייגן פיל פון זיי די זיגט לאַנג איינגעשטעלטע נאָרמעס.

די יוגנט־אייזנבאַן פון שאַמאַץ האָט אַריינגעבראַכט אַ רעוואָלוציע אין לעבן פון דער גאַנצער געגנט. אין די מאַכמעדאַנישע דערפער פון באָסניע, ווו דער לעבנס־שטייגער דערמאָנט נאָך דעם מיטלאַלטער, האָבן זיך גענומען באַווייזן סטודענטקעס אין קורצע הייזלעך. פון די נאָענטע לאַגערן האָבן זיך אין די אָוונטן געהערט קלאַנגען פון מאָדנע, ביז איצט אומבאַקאַנטע מוזיק־אינסטרומענטן, גראַמאָפאָנען און ראַדיאָס. מוזולמענישע פרויען, מיט שוואַרצע שלייערן אויפן פנים, האָבן זיך אָפּגעשטעלט אויף די וועגן און באַטראַכט די שטאָטישע מיידלעך, ווי זיי מאַכן פאַטאָס, ווי זיי שפּילן וואָלעי־באָל און ווי זיי לאַכן אַזוי זאָרגלאָז, אַזוי הילכיק, אַזוי אומגעשטערט.

אין די זונטיקן פלעגן אַראָפּקומען איי די דערפער גאַנצע מחנות פון שטאָטישער יוגנט. זיי האָבן געבראַכט מיט זיך כלערליי געשאַנקען, וואָס זיי פלעגן פאַרטיילן צווישן עולה. עס זיינען צווישן זיי געווען אַרבעטער פון אַלע פאַכן, וואָס האָבן אומזיסט אויסגעמאָלט די שטובן פון די אָרעמע פויערים, פאַריכט זייערע אַרבעטס־כלים, זיי אויסגעלערנט שרייבן. זיי צורעכט געמאַכט די ציין.

ביסלעכווייז האָט זיך איינגעשטעלט אַ פריינטשאַפט צווישן די דערפער און די יוגנט־לאַגערן. זונטיק קומען איצט גאַנצע דערפער העלפן בויען די באַן. איר טרעפט דאָרט הונדערטער פרויען מיט שלייערן, און מאַכמעדאַנער מיט טורבאַנען און גרויסע בערד. צענדליקער סטודענטקעס ליקווידירן איצט דעם אַנאַלפאַבעטיזם צווישן די מוזולמענער, און די מאַכמעדאַנישע יוגנט פאַרברענגט די אָוונטן אויף די קאָנצערטן און קינאָ־פאָרשטעלונגען אין די לאַגערן.

פּאַלעסטינער בריגאַדע העלפט בויען די יוגאָסלאַווישע אייזנבאַן

בשכנות פון שטעטל נעמילאָ זיינען איינקוואַרטירט געוואָרן די אויסלענדישע גרופּן, וואָס העלפן בויען די באַן. מיר טרעפן דאָ סקאַנדינאַוון, ענגלענדער, די פּאַלעסטינער בריגאַדע, גריכן, טשעכן און אַנדערע.

פיל פון די אויסלענדער זיינען אַהערגעקומען באַוווסטזיניק מיטן ציל צו העלפן. אַנדערע זיינען געטריבן געוואָרן דורכן יוגנטלעכן דראַנג נאָך אינטערעסאַנטע רייזעס, נאָך אַוואַנטורעס. אונטערן איינפלוס פון דער יוגאָסלאַווישער יוגנט, מיט וועלכער זיי פאַרקערן, זיינען אָבער אַלע אַרומגעכאַפּט געוואָרן מיט באַגייסטערונג פאַר דער יוגנט־באַן.

קאָקעטישע סטענאָגראַפיסטינס און מאַניקוריסטינס פון קאָפּענהאַגן שליידערן לאָפּעטעס ערד מיטן טעמפּאָ פון דזשאַז־מוזיק, און ווייזלען זיך איבער זייערע אָנגעוויטיקטע מאָזאָליעס. ביינאַכט, אַרום לאַגער־פייער, טאַנצן קאַטבלוטיקע ענגלענדער און פלעגמאַטישע שוועדן מיט חסידישער התלהבות די יוגאָסלאַווישע פאָלקס־טענץ, וואָס זיינען ענלעך צו דער פּאַלעסטינער „האָראַ".

איך האָב געזען אַ שרייבערין פון אַ קאָנסערוואַטיווער דענישער צייטונג וואָשן די פאַרשוויצטע אונטער־וועש פון אודאַרניקעס. פריער וואָלט זי זיך דערצו אַפילו נישט צוגערירט. טויט־ערנסטע נאָרוועגן און געלאַסענע טשעכן זיינען נישט אָפּגעשטאַנען פון די טעמפּעראַמענטפולע גריכן אין די ענדלאָזע אויסרופן „בראַטסטוואָ — יעדינסטוואָ". אַ סאָציאַליסטישע טוערין פון דער שוועדישער פּראָווינץ האָט ביים שיילן קאַרטאָפל אונטערגעזונגען אַ ליד וועגן טיטאָ, וואָס זי האָט אַליין איבערגעזעצט אויף איר שפּראַך.

פריינטשאַפט צווישן יידן, אַראַבער און ענגלענדער

אין איין באַראַק וווינען ענגלענדער צוזאַמען מיט יונגע יידן און אַראַבער פון פּאַלעסטינע. צווישן די ענגלענדער געפינען זיך פיל סאָציאַליסטן. זיי פירן אָבער אַן אַנדער פּאָליטיק ווי עטלי און בעווין.

פיל פון די יידן און אַראַבער רעדן ענגליש. זיי האָבן זיך באַפריינדעט מיט די ענגלענדער. מען עסט צוזאַמען, מען גייט צוזאַמען שפּאַצירן, מען טוישט זיך מיט פאַרשידענע אָפּציכנס, און ווען די פּאַלעסטינער, די גריכן און די יוגנטלעכע פון טריעסט, אָרדענען איין אַ געמיינזאַמע אונטערנעמונג, ווו מען זידלט דעם בריטישן אימפּעריאַליזם, זיינען די יוגנטלעכע ענגלענדער דאָרט ערן־געסט און זיי היצן זיך נישט ווייניקער ווי אַנדערע.

די פּאַלעסטינער גרופּע באַשטייט פון 13 יידן און 10 אַראַבער. דערפון זיינען 3 יידן לערער, 2 יידן און 1 אַראַבער סטודענטן און די איבעריקע יונגע אַרבעטער. ווו די גרופּע באַווייזט זיך, טראָגט זי מיט איר פאָן, וואָס רופט צו יידיש־אַראַבישער איינקייט. 4 פּאַלעסטינער יוגנטלעכע (2 יידן און 2 אַראַבער) זיינען דערקלערט געוואָרן אַלס „אודאַרניקעס", 8 אַנדערע האָבן באַקומען אויסצייכענונגען.

די פּאַלעסטינער יוגנטלעכע האָבן געגעבן פיל רעפעראַטן וועגן דער לאַגע אין זייער לאַנד. עס איז אויך אַדורכגעפירט געוואָרן אַ פּאַלעסטינער אויסשטעלונג, וואָס איז באַזוכט געוואָרן דורך יוגנטלעכע פון פאַרשידענע לענדער.

די פּאַלעסטינער גרופּע ווערט אָנגעפירט דורך דעם 24־יעריקן שלאָסער דוד כעיבין פון תל־אביב, וואָס איז אַ שלאָגלער, און דעם 25־יעריקן אַראַבער אדעה על־אשכאב, אויך אַן „אודאַרניק". דאָס איז אגב זייער אַן אינטערעסאַנטער טיפּ.

על־אשכאבס פאָטער איז אַ שעיך (אַראַבישער גייסטלעכער) פון חברון וואָס לעבט מיט דריי ווייבער. ווען על־אשכאבס מוטער איז אַלט געוואָרן, האָט דער שעיך זי אַרויסגעטריבן פון הויז און זי צוזאַמען מיט איר פיר זין זיינען געקומען קיין ירושלים, ווו זיי האָבן געפירט אַ

(סוף זייט 27)

די יידישע יוגנט און די יידישע קולטור אין אַרגענטינע

מיט אַ צייט צוריק איז אין בוענאָס־איירעס אָפּגעהאַלטן געוואָרן דער צווייטער „איקוף״־קאָנגרעס. צווישן די צאָלרייכע רעדעס פון אַ ריי קולטור־טוער איז אַרויסגעטרעטן דער יוגנט־טוער, דיאַמאַנט, מיט אַ רעפעראַט: „די יידישע יוגנט און די יידישע קולטור״. צוליב די אַקטועלע פּראָבלעמען, וואָס ווערן דאָ באַרירט, וואָס זיינען, אגב, זייער נאָענט צום האַרצן אויך פאַר די יידישע יוגנט אין פּוילן, ברענגען מיר פאַר אונזערע לייענער די וויכטיקסטע אויסצוגן פון רעפעראַט.

נאָכן אַדורכפירן אַ גענויעם אַנאַליז פון דער אַנטוויקלונג פון יידישן ישוב אין אַרגענטינע צווישן די צוויי וועלט־מלחמות, נאָכן באַקענען די פאַרזאַמלטע מיטן אַנטוויקלונגס־וועג פון דער יידישער יוגנט — באַטאָנט דער רעדנער:

„מער־ווייניקער איז אַ צען פּראָצענט פון דער יוגנט אָרגאַניזירט ביים ציוניזם, אַ פופצן פּראָצ. אין די נישט־ציוניסטישע אַנשטאַלטן, און די איבעריקע 75 פּראָצ. געהערן נישט צו קיין שום אינסטיטוציעס. דאָך קאָנען מיר פעסטשטעלן, אַז זייער אַ קליינער פּראָצ. יוגנטלעכע איז גלייכגילטיק צו די יידישע פּראָבלעמען. אַ גרויסע צאָל יוגנטלעכע פאַרשטייען יידיש, אָבער זייער ווייניק קאָנען רעדן יידיש. אַ סך רעדן ביי זיך אין דער היים יידיש מיט זייערע עלטערן, און אין דער געזעלשאַפט שעמען זיי זיך צו באַנוצן מיט דער יידישער שפּראַך.

„די מערהייט יוגנטלעכע זיינען נישט באַקאַנט מיט דער יידישער ליטעראַטור און געשיכטע, אָדער האָבן וועגן זיי אויבערפלעכלעכע קענטעניש.

„זעלטן ווען מיר טרעפן אַ יוגנטלעכן, וועלכער זאָל נישט מסכים זיין צו דעם, אַז מען דאַרף קענען אונזער שפּראַך, ליטעראַטור און געשיכטע, און אַ גרויסע צאָל זיינען שוין אַנטשלאָסן צוצוטרעטן לערנען זיך אויף די דאָזיקע געביטן.

„אין אַ מערהייט יוגנט־צענטערן זיינען פאַראַן באַדינגונגען פאַר גרינדן דראַמאַטישע קרייזן אָדער כאָרן.

„די יוגנט נעמט אויך וואַרעם די הילפס־אַקציעס פאַר די לעבנגעבליבענע אין אייראָפּע און איז גרייט אַקטיוו זיך צו באַטייליקן אין דער הילפס־באַוועגונג.

„עס איז פאַראַן די נויטיקע אַטמאָספער פאַר דער גרינדונג פון אַ צענטראַלער קערפּערשאַפט, וואָס זאָל קאָנען קאָנצענטרירן און אָריענטירן די געזעלשאַפטלעכע, קולטורעלע און הילפס־אַרבעטן ביי דער יוגנט; אַזאַ האַלט זיך טאַקע אין גרינדן. מיר מיינען דאָ „פיכיאַ״ (פעדעראַציע פון אַרגענטינער יידישע יוגנט־אינסטיטוציעס), וועלכע וועט זיך אָפיציעל קאָנסטיטואירן דעם 12־טן און 13־טן יוני. „פיכיאַ״ נעמט אַרומער ביז איצט 25 אינסטיטוציעס פון שטאָט און פּראָווינץ, און ביז צו דער קאָנסטיטוירונג וועט זי ציילן איבער דרייסיק.

„איר פּרינציפּן־דעקלאַראַציע שטעלט פעסט די אָנגעהעריקייט פון דער יידישער יוגנט צי אַלע פּראָבלעמען פון יידישן פאָלק. דער פּראָיעקט פאַר קולטור־טעטיקייט פון „פיכיאַ״ זאָגט דייטלעך: אַז איינע פון די באַזעס פון עקזיסטענץ פון יידישן פאָלק, איז דאָס אַנטוויקלען און פאַרשפּרייטן די יידישע קולטור, און אַז דער הויפּט־ציל פון „פיכיאַ״ וועט זיין אַרבעטן אויף דעם געביט. פאַרשפּרייטן און זיך באַנוצן מיט דער יידישער שפּראַך, אויסברייטערן די ביבליאָטעקן מיט מאָדערנע יידישע ביכער, באַקענען די יוגנט מיט אונזער ליטעראַטור און געשיכטע און דערנענטערן די יוגנט צו דער יידישער קונסט (טעאַטער, מוזיק, געזאַנג א. א. וו.) און אַז די גאַנצע אַרבעט זאָל געפירט ווערן אויף ביידע שפּראַכן, יידיש און שפּאַניש.

„און אָט קומען מיר צו איינע פון די פראַגן, אַרום וועלכע עס ווערט פיל פּאָלעמיזירט: די צוויי־שפּראַכיקייט ביי דער קולטור־אַרבעט פון די יידישע אינסטיטוציעס.

„טייל קולטור־טוער זיינען **מיט דער מיינונג**, אַז די טעטיקייט פון די יידישע אינסטיטוציעס מוז געפירט ווערן **אויסשליסלעך אין** יידיש; אַנדערע, אַז מען מוז באַנוצן שפּאַניש, בדי איבערצוצייגן אין שפּאַניש, אַז מען **מוז** קענען יידיש.

„ביידע שטעלונגען זיינען פאַלשע. מיר מוזן קענען יידיש, ווייל **יידיש איז די שפּראַך** פון פאָלק, צו וועלכן מיר געהערן, און מיר מוזן קענען שפּאַניש, ווייל שפּאַניש איז די שפּראַך פון דער נאַציע, פון וועלכע מיר, די אַרגענטינער יידישע יוגנט, זיינען אַן אינטעגראַלער טייל.

„אויב מיר פאַרלאָזן שפּאַניש, ווערן מיר אָפּגעריסן פון דער אַרגענטינער קולטור, צו וועלכער מיר זיינען פאַרבונדן עקאָנאָמיש און פּאָליטיש.

„אויב מיר פאַרלאָזן יידיש, פאַרוואַנדלען מיר די יידישע קולטור דאָ, אין אַ טויטער סוליטיר און מיר פאַרלירן די עלעמענטן, וואָס האַלטן אונז אויף אַלס פאָלק״.

— () —

(סוף פון זייט 26)

געמוטשעט לעבן. על־אשכאבס עלטערער ברודער איז אַריין אין אַן אונטערערדישער אָרגאַניזאַציע און איז אין 1939 צוזאַמען מיט אַנדערע אַראַבישע טעראָריסטן דערשאָסן געוואָרן אין קאַמף מיט דער בריטישער אַרמיי.

על־אשכאב גופא איז שוין געזעסן 18 מאָנאַטן אין דער תפיסה פון עכו. דאָרט האָט ער זיך באַקענט מיט אַראַבישע קאָמוניסטן און איז אונטער זייער איינפלוס געוואָרן אַן אָנהענגער פון אַראַביש־יידישער פאַרשטענדיקונג.

ענגלישע שיקאַנעס קעגן דער פּאַלעסטינער גרופּע

על־אשכאב האָט זיך באַקלאָגט, אַז ער באַקומט נישט קיין בריוו פון זיין פרוי. איבעריקנס האָט כמעט קיינער פון דער פּאַלעסטינער גרופּע נישט באַקומען קיין בריוו פון זייערע נאָענטע. די ענגלישע צענזור האָט פשוט פאַרהאַלטן די גאַנצע קאָרעספּאָנדענץ.

ווען די פּאַלעסטינער יוגנטלעכע זיינען צוריקגעקומען אַהיים, האָט די ענגלישע מאַכט זיי אויף פאַרשידענע אופנים שיקאַנירט. די ענגלענדער האָבן פאַרניכטעט יעדן אויסערלעכן צייכן, וואָס די יוגנטלעכע האָבן געבראַכט מיט זיך פון יוגאָסלאַוויע. זיי זיינען אָבער נישט אימשטאַנד אַרויסצורייסן פון די הערצער פון די צוריקגעקומענע דעם גייסט פון פרייהייט, פון נאַציאָנאַלער אומאָפּהענגיקייט און פון פעלקער־פאַרברידערונג, וואָס זיי האָבן געבראַכט פון דער יוגנט־אייזנבאַן, און וואָס זיי וועלן איצט פאַרשפּרייטן צווישן דער יידישער און אַראַבישער יוגנט אין פּאַלעסטינע.

די יוגנט אין קאַמף פאַר אַ דויערהאַפטן שלום

אין די טעג פון 24 — 25 נאָוועמבער **איז** אין מאָסקווע פאָרגעקומען דער אָרדנטלעכער פּלענום פון אַנטי־פאַשיסטישן קאָמיטעט פון דער סאָוויעטישער יוגנט.

דער פּלענום — האָט אויסגעהערט אַ רעפעראַט פון דער בירגערין וואָינאָוואַ — וועגן דער אַרבעט פון אַנטי־פאַשיסטישן קאָמיטעט פון דער סאָוויעטישער יוגנט. אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דעקלאַראַציע פון דער באַראַטונג פון אַ ריי קאָמוניסטישע פּאַרטייען.

די בירגערין וואָינאָוואַ האָט — אין איר רעפעראַט — אונטערגעשטראָכן דעם באַדייטנדיקן וווּקס און פאַרפעסטיקונג פון די דעמאָקראַטישע יוגנט־אָרגאַניזאַציעס.

אַ באַדייטנדיקן טייל פון איר אַרויסטריט — האָט די רעפערענטין געווידמעט די אויפגאַבן פון אַנטי־פאַשיסטישן קאָמיטעט אויפן געביט פון פאַרפעסטיקן די צוזאַמענאַרבעט פון דער סאָוויעטישער יוגנט מיט דער וועלט־פעדעראַציע פון דער דעמאָקראַטישער יוגנט און מיט דעם אינטערנאַציאָנאַלן סטודענטן־פאַרבאַנד, ווי אויך מיט די אויסלענדישע דעמאָקראַטישע יוגנט־אָרגאַניזאַציעס, כדי ווייטער צונויפצוזאַמלען די כוחות פון דער דעמאָקראַטישער יוגנט צום קאַמף פאַר שלום, דעמאָקראַטיע, פאַר פרייהייט און אומאָפּהענגיקייט פון פעלקער, קעגן דער אימפּעריאַליסטישער רעאַקציע.

נאָכן רעפעראַט פון דער בירגערין וואָינאָוואַ — איז פאָרגעקומען אַן אויסטויש פון מיינונגען.

אַ נייע גרופּע בויער אין ביראָ־בידזשאַן

ביי אַ דריי טויזנט מענטשן פון כערסאָנער, ניקאָלייעווער און קרימער געגנטן האָבן פרייוויליק אויסגעדריקט זייער ווילן איבערצוואַנדערן אין דער יידישער אויטאָנאָמער געגנט. די סאָוויעטן־רעגירונג האָט באַפרידיקט דעם פאַרלאַנג פון אָט די סאָוויעטישע פּאַטריאָטן און אין משך פון סוף נאָוועמבער און דעצעמבער ה. י. וועט זייער באַגער פאַרווירקלעכט ווערן. די סאָוויעטן־רעגירונג באַגלייט אַרויס די נייע איבערוואַנדערער אין וועג אַריין מיט פּאָטערלעכער זאָרג. זיי וועלן פאָרן עשאַלאָנענווייז, אין ספּעציעלע וואַגאָנען, זיי פירן מיט זיך זייער פאַרמעגן, דעם לעבעדיקן און טויטן אינווענטאַר, די באַן־הוצאות פאַר אַריבערפאָרן דעקט די מלוכה. די גאַנצע צייט, וואָס די איבערוואַנדערער וועלן זיך געפונען אין וועג, וועלן זיי באַקומען ברויט און אַנדערע פּראָדוקטן לויט די נאָרמעס, וואָס זיינען איינגעשטעלט פאַר אינדוסטריעלע אַרבעטער. איין מאָל אין טאָג וועלן זיי באַקומען הייסע שפּייז. אויף צו באַצאָלן פאַר דערנערונג אין וועג באַקומען די איבערוואַנדערער אַן איינמאָליקע געלט־שטיצע פון דער מלוכה.

אין די קלייטן פונם האַנדלס־מיניסטעריום אין צענטראַלן קאָאָפּעראַטיון־פאַרבאַנד, וועלן די איבערוואַנדערער קאָנען איינקויפן פאַר זיך, אויף ביליקע פּרייזן, וואַליקעס, קליידער, וועש. אַ ריי וועזנטלעכע הנחות וועלן באַקומען די איבערוואַנדערער ביים איינאָרדענען זיך אין דער געגנט גופא. אין דער געגנט ווערט איצט דורכגעפירט אַ צוגרייטונגס־אַרבעט צו באַגעגענען די נייע איבערוואַנדערער: ס'ווערן געגרייט וווינונגען, ס'ווערן אָנגענומען מיטלען, אַז יעדער נייער איבערוואַנדערער זאָל באַזאָרגט ווערן מיט אַרבעט לויטן באַגער און פעיקייטן.

אונזער יוגנט ביים אויפבוי פון דענקמאָל

(אויסצוגן פון באַריכט פון דער טעטיקייט פון דער יוגנט־בריגאַדע)

רעזולטאַטן פון דער אַרבעט

רעאַליזירנדיק דעם באַשלוס פון דער צענטראַלער יוגנט־אָפּטיילונג און פון דער פאַרשטענדיקונגס־קאָמיסיע, האָבן זיך אָנגעהויבן צוזאַמענקומען קיין וואַרשע אין דער צווייטער העלפט סעפּטעמבער, די מיטגלידער פון אַלע 7 יידישע יוגנט־אָרגאַניזאַציעס, כדי אָנטיילצונעמען אין דער יוגנט־בריגאַדע פאַר בויען דעם דענקמאָל פאַר די העלדן פון וואַרשעווער געטאָ. דעם 19־טן סעפּטעמבער האָבן מיר אָנגעהויבן אַרבעטן. סוף חודש סעפּטעמבער איז שוין געווען צו 14 מאַן פון די פאָלגנדיקע אָרגאַניזאַציעס (יעדע אָרגאַניזאַציע האָט באַדאַרפט שיקן צו 14 מאַן): „דרור", ז. וו. מ., „גורדוניה" און באָראָכאָוו־יוגנט, „השומר־הצעיר" האָט געהאַט 9 מאַן (שפּעטער זיינען נאָך צוגעקומען 2 מאַן ד. ה. צוזאַמען 11 מאַן). „איחוד" האָט געהאַט 5 מאַן (צום סוף נאָך 2 מאַן). „צוקונפט" האָט געשיקט 7 מאַן, נאָר ערשט אין אָנהויב אָקטאָבער. ז. וו. מ. האָט צום סוף אַרבעט 5 מאַן געביטן אויף אַנדערע. צוזאַמען האָבן, אַלזאָ, אָנטיילגענומען אין דער בריגאַדע 86 מאַן, אין דער גרעסטער טייל פון נידער־שלעזיע און פון לאָדזש.

די בריגאַדע איז געווען איינגעטיילט אין 7 גרופּן, לויט דער אָרג.־אָנגעהעריקייט, מיט אַן אויסגעוויילטן פאַרשטייער פון יעדער גרופּע, וועלכע מיר האָבן געהאָלפן ביי דער טאָגטעגלעכער אָנפירונג מיט דער בריגאַדע.

במשך פון דעם חודש צייט, אין וועלכן מיר האָבן געהאַט 20 טאָג אַרבעט, האָבן מיר געמאַכט 1329 אַרבעטס־טעג. דערפון האָבן די מיטגלידער פון „דרור" געמאַכט 269, פון ז. וו. מ. — 258, פון באָראָכאָוו־יוגנט — 253, „גורדוניה" — 242, „השומר־הצעיר" — 170, „איחוד" — 74 און פון „צוקונפט" — 63 אַרבעטס־טעג. במשך פון דער צייט האָבן מיר אָפּגערייניקט א שטיק אַניעלעוויטש־גאַס (געוו. גענשע), פון נאַלעווקי (היינט געטאָ־העלדן־גאַס) ביז זאַמענהאָף, אויף א לענג פון העכער 300 מעטער און א ברייט פון 7 מעטער, וועלכע איז געווען פאַרשאָטן מיט ברוכוואַרג און ערד אויף א הויך פון 0,7 ביז 1,5 מעטער. אַזוי אַרום האָבן מיר באַפרייט דעם צופאָר צום פּלאַץ, וווּ ס'וועט שטיין דער דענקמאָל. חוץ דעם, האָבן מיר אָפּגערייניקט א שטיק פּלאַץ, בערך 20 אויף 117 מעטער, פון וועלכן מיר אַרויסגעפירט גרוז פון א העכער צוויי־מעטערדיקער הויך. צוזאַמען האָבן מיר אַזוי אַרום אָפּגערייניקט בערך 2.600 קוואַדראַט־מעטער באָדן, פון וועלכן מיר האָבן אַרויסגעפירט כמעט 3.900 קובאַמעטער גרוז און ברוכוואַרג. דורכשניטלעך האָט יעדער מיטגליד פון דער בריגאַדע אַרויסגעפירט כמעט 3 קובאַמעטער גרוז טעגלעך.

צוזאַמענאַרבעט מיט דער פוילישער יוגנט

אין שכנות מיט אונז האָבן געאַרבעט די פּוילישע יוגנט־באַטאַליאָנען, וועלכע האָבן פאַרלענגערט די מאַרשאַלקאָווסקע גאַס דורך דער טעריטאָריע פון געוו. געטאָ ביז זשאָליבאָזש. איך בין געווען אין שטענדיקן קאָנטאַקט מיט דעם קאָמענדאַנט מאַיאָר קאַספּשאַק, וועלכער האָט אָפט געהאָלפן מיט אַן עצה. מיט דער פוילישער יוגנט האָבן מיטגעאַרבעט א סך אויסלענדישע יוגנט־בריגאַדעס און ווען איך האָב פאָרגעלייגט די מיטאַרבעט פון דער יידישער יוגנט, איז דער פאָרשלאָג מיט צופרידנקייט אָנגענומען געוואָרן. איך בין געקומען מיט נאָך 60 מיטגלידער פון אונזער בריגאַדע און געהאָלפן אָפּרייניקן דעם לעצטן אָפּשניט פון זייער אַרבעט. אונזערע יוגנטלעכע האָבן זיך מיט אימפּעט גענומען צו דער אַרבעט און די גאַנצע צייט געאַרבעט מיט א גוטן טעמפּאָ, פאַרדינענדיק די פולע אָנערקענונג פון דער פוילישער יוגנט. אויף דער געזעגענונג פון דער פוילישער יוגנט בין איך געקומען מיט א דעלעגאַציע פון 7 מאַן, פאַרשטייער פון אַלע אָרגאַניזאַציעס, אָנגעטוענע אין זייערע מונדירן. אויף דער פייערונג זיינען אַרויסגעטרעטן גען. ספּיכאַלסקי און פּרעזידענט טאָלווינסקי, וועלכע האָבן באַלוינט די בעסטע אָנטיילנעמער פון דער בריגאַדע מיט מעדאַלן און אויסצייכענונגען. דערנאָך איז פאָרגעקומען א פּרעכטיקע דעפילאַדע מיט די אַרבעטס־מכשירים און אַן אַרטיסטישע טייל. מיר האָבן זיך האַרציק געזעגנט מיט אונזערע פּוילישע חברים און זיי געווינטשן דערפאָלג אין זייער ווייטערדיקער אַרבעט און לערע.

דער געזעגענונגס־אָוונט

דעם 14־טן אָקטאָבער איז פאָרגעקומען אין קאָנפערענץ־זאַל פון צ. ק. א פייערלעכער געזעגענונגס־אָוונט פאַר דער יוגנט־בריגאַדע מיטן אָנטייל פון פּרעזידיום־מיטגלידער פון צ. ק., פאַרשטייער פון „חושאַינט", „אָרט", „טאָז",

יידישע און פוילישע יוגנט ביי אָפּרייניקן וואַרשע

אָנפירער פון די פוילישע יוגנט־באַטאַליאָנען, מיליטער־מאַכט און פאַרשטייער פון העכסטן ראַט פאַר אויפבויען וואַרשע. מיט רעדעס זיינען אַרויסגעטרעטן: די פאָרזיצערין פון דער צענטראַלער יוגנט־אָפּטיילונג ח' חיהקע גראָסמאַן, דער גענ.־סעקרעטאַר פון צ. ק. ח' לאַזעבניק, קאָמענדאַנט פון די פוילישע יוגנט־באַטאַליאָנען מאַיאָר קאַספּשאַק, ד"ר הערשענהאָרן, דער אָנפירער פון דער יידישער יוגנט־בריגאַדע דוד קוריץ און צום סוף — דער פאַרשטייער פון העכסטן מלוכהשן ראַט פאַר אויפבויען וואַרשע קאַפּיטאַן זאַוואַדזקי, וועלכער האָט אין נאָמען פון ראַט באַלוינט פאָלגנדיקע יוגנט־טוער מיט מעדאַלן און אויסצייכענונגען פאַר גוטער אַרבעט: א זילבערנעם האָט באַקומען דער אָנפירער פון דער בריגאַדע דוד קוריץ, בראָנזענע האָבן געקריגן 8 מאַן: פּאַסט מאיר — „גורדוניה", קראַוט משה — ז. וו. מ., טשערמייסטער נפתלי — „דרור", קעלבער ברוך — השומר־הצעיר, זילבערבערג יעקב — „איחוד", ווראַנצבערג יצחק — באָראָכאָוו־יוגנט, פישמאַן מאיר — „צוקונפט" און מוסמאַן מיכאל דער קובער. די רעשט מיטגלידער פון דער בריגאַדע האָבן באַקומען דיפּלאָמען און אָנדענק־אָפּצייכענונגען.

דערנאָך איז פאָרגעקומען אַן אַרטיסטישע טייל. די חברים פון דער בריגאַדע זיינען אַהיימגעפאָרן צופרידענע, וואָס זיי האָבן אָנטייל גענומען אין דער וויכטיקער דענקמאָל־אַקציע.

קולטור־טעטיקייט אין דער בריגאַדע

אין דער פרייער צייט, נאָך דער אַרבעט און אין די יום־טוב־טעג האָט די צענטראַלע יוגנט־אָפּטיילונג איינגעאָרדנט פאַרשידענע קולטור־אימפּרעזעס פאַר די מיטגלידער פון דער יוגנט־בריגאַדע. די מיליטער־מאַכט פון דער וואַרשעווער ציטאַדעל האָט דערלויבט צו באַזוכן 2—3 מאָל א וואָך דעם זעלנערישן קלוב, וווּ מען האָט דעמאָנסטרירט פאַרשידענע פילמען. מיר האָבן באַזוכט צוויי מאָל דאָס פּוילישע מיליטערישע טעאַטער, וווּ מיר האָבן געזען די פאָרשטעלונגען „האַמלעט" און „פּענעלאָפּע". ערב־יום־כיפור זיינען מיר געגאַנגען אויפן יידישן בית־עולם צום אוהל פּרץ, וווּ ס'געפינען זיך די קברים פון די באַקאַנטע יידישע שרייבער: י. ל. פּרץ, ש. אַנסקי און דינעזאָן. מיר זיינען אויך געווען ביים קבר פון דער מאַמע פון יידישן טעאַטער — אסתר־רחל קאַמינסקאַ און ביי די סימבאָלישע קברים פון די העלדן פון וואַרשעווער געטאָ־אויפשטאַנד. יום־כיפור אינאָוונט, צו כל נדרי, האָבן מיר באַזוכט די איינציק־פאַרבליבענע שול אין וואַרשע — די נאָזשיק־שיל. במשך פון יום־טוב סוכות זיינען פאָרגעקומען 2 חברישע אָוונטן. דער ערשטער — אָרגאַניזירט דורך אייגענער איניציאַטיוו — איז אויסגעפאַלן ספּעציעל האַרציק און איבערגעלאָזט אויף יעדן אַן אומפאַרגעסלעכן איינדרוק. אויף דעם צווייטן אָוונט איז דער חבר וואַרשאַווסקי אַרויסגעטרעטן מיט אַן אינטערעסאַנטן רעפעראַט וועגן דער יידישער ליטעראַטור. אויף ביידע אָוונטן זיינען אַרויסגעטרעטן חברים פון דער בריגאַדע מיט לידער און רעציטאַציעס אויף יידיש, פּויליש, העברעיש און רוסיש און צום סוף האָבן אַלע געטאַנצט א „האָרא". ס'זיינען אויך פאָרגעקומען דיסקוסיע־אָוונטן אין פּרעסע־איבערזיכטן. אין איינקע טעג אַרום האָב איך אָרגאַניזירט אַן אויספלוג אין פּוילישן נאַציאָנאַלן מוזיי אויף דער אויסשטעלונג „800 יאָר מאָסקווע" און אויף איינקע מאַלערישע אויסשטעלונגען. שפּעטער האָבן מיר באַזוכט דעם מיליטערישן מוזיי, וווּ מיר האָבן מיט א ספּעציעלן אינטערעס באַקוקט די עקספּאָנאַטן פון אונטערערדישן קאַמף מיט די דייטשע אָקופּאַנטן. פאַרן אַוועקפאָרן זיינען מיר געווען אין דעם יידישן מוזיי ביי דעם יידישן היסטאָרישן אינסטיטוט, וווּ מען זאַמלט עקספּאָנאַטן פון יידישן לעבן אין די געטאָס, פון יידישן אָנטייל אין קאַמף קעגן פאַשיזם און אויך פאַרבליבענע ווערק פון יידישע מאָלערס.

ר. ק.

**גיב דיין
בײַשטײַער
ביים אויפשטעלן
דעם דענקמאָל
פון אונזער
רום און גבורה!**

יידישע יוגנט ביים אויפבוי פון וואַרשע

אָפּקלאַנגען

פון דער פּרעסע

DOSNAIE LEBN (Nowe Życie) הײַנט–12 זײַטן

דאָס נײַע לעבן

דערשײַנט צװײ מאָל א װאָך

דער אָרגאַן פון צ. ק. פון די יידן אין פּויקן „דאָס נייע לעבן" האָט איטליקע מאָל געדרוקט אַרטיקלען און נאָטיצן וועגן דער יידישער יוגנט־בריגאַדע. דאָ ברענגען מיר אויסצוגן פון אַ נאָטיץ פון נומ. 75 (153) פון 24־טן אָקטאָבער 1947:

„דינסטיק, דעם 14־טן אָקטאָבער, האָט די יידישע יוגנט־בריגאַדע פאַרענדיקט איר אַרבעט ביים אָפּרייניקן די גאַס א.נ. פון מרדכי אניעלעווויטש ז״ל (אַמאָליקע גענשע) און דעם פּלאַץ פאַרן דענקמאָל לכבוד די העלדן פון וואַרשעווער געטאָ. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, האָט דאָס פּרעזידיום פון צ. ק. פון די יידן אין פּויקן איינגעאָרדנט אַ געזעגענונגס־באַנקעט לכבוד דער בריגאַדע. ס'איז געקומען אַן עולם פון העכער 100 פּערזאָן.

„דעם באַנקעט האָט געעפנט מיט אַ קורצער רעדע דער פאָרזיצער פון דער יוגנט־אָפּטיילונג ביים צ. ק. — חיהקע גראָסמאַן. דאַן איז אַרויסגעטרעטן מיט אַ לענגערער רעדע דער גענ.־סעקרעטאַר פון צ. ק. יואל לאַזעבניק, וועלכער האָט אונטערגעשטראָכן דעם פאַקט פון דער צוגעבונדנקייט פון די פּוילישע יידן צו דער הויפּט־שטאָט פון דער פּוילישער רעמאָקראַטישער רעפּובליק.

דער אָנפירער פון די אַרבעטס־באַטאַליאָנען (פּוילישע) ביים אָפּרייניקן וואַרשע פון די חורבות מאַיאָר קאָספּזשאַק האָט אין די וואַרעמסטע ווערטער זיך אויסגעדריקט וועגן דער אַרבעט פון דער יידישער בריגאַדע, ווו יעדער האָט אַרויסגעגעבן פון זיך דעם מאַקסימום פון ענערגיע. די אַרבעט פון דער יידישער בריגאַדע — זאָגט מאַיאָר קאָספּזשאַק — איז שטאַרק געלויבט געוואָרן דורך די פּוילישע בריגאַדעס, וועלכע האָבן געאַרבעט אין די שכנותדיקע גאַסן.

„דער פאַרשטייער פון הויפּטראַט פאַר אויפבויען פון וואַרשע, קאַפּיטאַן זאַוואַדצקי האָט אין נאָמען פון ראַט באַשאָנקען דעם אָנפירער פון דער בריגאַדע ח' קורץ מיט אַ זילבערנעם מעדאַל און אַלע איבעריקע מיטגלידער מיט זשעטאָנען און אויסצייכענונגס־דיפּלאָמען.

„מיט אַ רעדע ספּעציעל צו דער בריגאַדע איז אַרויסגעטרעטן ח' קורץ. נאָך דער רעדע פון ד״ר שלמה הערשענהאָרן, וועלכער האָט אָנגעוויזן, אַז די פּוילישע יידן זיינען תמיד געווען צוגעבונדן צו פּויקן, איז פאָרגעקומען אַן אַרטיסטישע טייל, וועלכע איז געווען זייער אַ אינהאַלטסרייכע. עס זיינען אַרויסגעטרעטן: אַרטיסט־רעציטאַטאָר גרינשפּאַן, די פידלערין יהודית וואַרשאַווסקאַ, די זינגערין ראַמאַנאַ ליליען און די פּיאַניסטין פיינשטיין. אין נאָמען פון דער בריגאַדע האָבן געדאַנקט דעם צ. ק. די חברים קראַוט און ראָזענבערג".

י. ב.

GŁOS LUDU

PISMO POLSKIEJ PARTII ROBOTNICZEJ

דער אָרגאַן פון צ. ק. פּ. פּ. ר. „גלאָס לודו" האָט פאַרעפנטלעכט אין נומ. 287 פון 18־טן אָקטאָבער ה. י. אַן אַרטיקל מיט אַ פאָטאָ־רעפּראָדוקציע, פון וועלכן מיר ברענגען אויסצוגן:

„אַ דאַנק דער איניציאַטיוו פון דער יוגנט־אָפּטיילונג ביים צ. ק. פון די יידן אין פּויקן, צוזאַמען מיט דער פאַרשטענדיקונגס־קאָמיסיע פון די יידישע יוגנט־אָרגאַניזאַציעס, איז געשאַפן געוואָרן אַ יידישע בריגאַדע, וועלכע האָט אָנטיילגענומען ביים אָפּרייניקן וואַרשע. דעם 17־טן סעפּטעמבער האָט זיך די בריגאַדע פון העכער 80 יוגנטלעכע געשטעלט צו דער אַרבעט מיט דעם ציל אָפּצורייניקן דעם פּלאַץ, ווו ס'וועט שטיין דער דענקמאָל פאַר די העלדן פון וואַרשעווער געטאָ.

„די בריגאַדע האָט אָפּגערייניקט אַ שטיק אַניעלעוויטש־גאַס פון זאַמענהאָף ביז נאַלעווקי און אויך אַ טייל פון דעם פּלאַץ, ווו ס'וועט שטיין דער דענקמאָל".

ROBOTNIK

CENTRALNY ORGAN P.P.S

PROLETARJUSZE WSZYSTKICH KRAJÓW ŁĄCZCIE SIĘ!

Wydawca: Rada Naczelna P. P. S.

דער אָרגאַן פון פּ. פּ. ס. „ראָבאָטניק" האָט פאַרעפנטלעכט אין נומ. 283 (1072) פון 16־טן אָקטאָבער ה. י. פאָלגנדיקע נאָטיץ:

„אין קאָנפערענץ־זאַל פון צ. ק. פון די יידן אין פּויקן איז דעם 14־טן אָקטאָבער ה. י. פאָרגעקומען די געזעגענונג פון דער יידישער יוגנט־בריגאַדע, וועלכע האָט געאַרבעט פון 15־טן סעפּטעמבער ה. י. ביים אָפּרייניקן די אַניעלעוויטש־גאַס און דעם פּלאַץ פאַרן קומענדיקן דענקמאָל פון די העלדן פון וואַרשעווער געטאָ. אין דער פייערונג האָבן אָנטיילגענומען: דער קאָמענדאַנט פון די פּוילישע פרייוויליקע באַטאַליאָנען פאַר אויפבויען וואַרשע — מאַיאָר קאָספּזשאַק, דער פאָרשטייער פון העכסטן מלוכה־ראַט פאַר אויפבויען וואַרשע — קאַפּיטאַן זאַוואַדזקי און די מיטגלידער פון דעם פּרעזידיום פון צ. ק. פון די יידן אין פּויקן. קאַפּיטאַן זאַוואַדזקי האָט באַלוינט דעם אָנפירער און די בעסטע מיטגלידער פון דער בריגאַדע מיט זילבערנע און בראָנזענע מעדאַלן און די גאַנצע בריגאַדע מיט אָנדענקס־אָפּצייכענונגען „פאַרן אויפבוי פון וואַרשע".

MOSTY

Wydaje Haszomer Hacair w Polsce — Wychodzi dwa razy w tygodniu

דער אָרגאַן פון „השומר־הצעיר" „מאָסטי" האָט אין נומ' 70 (101) פון 21. 10. ה. י. אָפּגעדרוקט אַ נאָטיץ וועגן דעם געזעגענונגס־אָוונט פון דער בריגאַדע. עס ווערט ציטירט די ווערטער פון גענעראַל־סעקרעטאַר ח' לאַזעבניק אַז: „די אַרבעט פון די יידישע יוגנטלעכע איז געווען אַ סימבאָלישע און זאָגט עדות וועגן אויפלעבונג פון דעם יידישן לעבן אויף די חורבות פון אַמאָליקן געטאָ".

WOLNOŚĆ

GAZETA ARMII RADZIECKIEJ

דער אָרגאַן פון דער רויטער אַרמיי „וואָלנאָשטש" שרייבט דעם 30־טן אָקטאָבער ה. י. צווישן אַנדערן פאָלגנדיקעס:

„די יוגנט־אָפּטיילונג" ביים צ. ק. פון די יידן אין פּויקן האָט אָרגאַניזירט אין חודש סעפּטעמבער אַ יוגנט־בריגאַדע, כדי אָפּצורייניקן דעם פּלאַץ, ווו ס'וועט שטיין דער דענקמאָל פאַר די געטאָ־העלדן.

„אין דער בריגאַדע זיינען דאָ פּאַרטיזאַנער, וועלכע האָבן אין די וועלדער געקעמפט מיטן היטלעריסטישן אָקופּאַנט, און אויך געוועזענע זעלנער פון דער פּוילישער און סאָוויעטישער אַרמיי".

Żydowska Agencja Prasowa

WARSZAWA SIENNA 60 TEL. 8.65.82

די יידישע פּרעסע־אַגענטור אין וואַרשע — „זשאַפּ", האָט סיסטעמאַטיש איבערגעגעבן ידיעות וועגן דער אַרבעט און טעטיקייט פון דער יידישער יוגנט־בריגאַדע. אין נומ' 99 (347) פון 10. 10 ה. י. ווערט געבראַכט אַ נאָטיץ וועגן דער צוזאַמענאַרבעט פון דער יידישער מיט דער פּוילישער יוגנט.

איינדרוקן פון אַ בריגאַדע־מיטגליד

איך וויל זיך טיילן מיט מיינע איינדרוקן וועגן דער בשותפותדיקער אַרבעט פון יידישע יוגנטלעכע, מיטגלידער פון פאַרשידענע אָרגאַניזאַציעס, ביים אָפּרייניקן וואַרשע. דער פאַקט אַליין פון אָרגאַניזירן אַזאַ בריגאַדע איז געווען אַ גרויסער שריט פאָרויס אויף צו דערגרייכן אַ פולע פאַרשטענדיקונג און צוזאַמענאַרבעט פון אַלע יוגנט־אָרגאַניזאַציעס. אַלע יוגנטלעכע פון דער בריגאַדע, וועלכע האָבן אין משך פון די פּאָר וואָכן צוזאַמען געאַרבעט, געגעסן, געשלאָפן און זיך פאַרווייל האָבן זיך אַזוי גוט צוזאַמענגעלעבט און באַפרייגעדט, אַז די קליינע קאָנפליקטן, וועלכע זיינען פאָרגעקומען די ערשטע טעג, זיינען שנעל פאַרגעסן געוואָרן און צווישן אונז האָט זיך איינגעשטעלט אַ האַרציקע, חברישע נאָענטקייט.

ספּעציעל שיין און אומפאַרגעסלעך איז אויסגעקומען דער אָוונט, וועלכן מיר האָבן אַליין אָרגאַניזירט די ערשטע טעג פון יום־טוב סוכות. מיטגלידער פון ז. וו. מ. האָבן צוזאַמען מיט ציוניסטישע, חלוצישע יוגנטלעכע געטאַנצט אַ „האָראַ", געזונגען פּאַלעסטינער לידער און רעציטירט די ווערק פון בראָניעווסקין. צום סוף האָבן מיר אַלע צוזאַמען געזונגען „התקוה", ווי אויך דעם הימן פון ז. וו. מ. און געענדיקט מיט דעם „אינטערנאַציאָנאַל".

איך בין זיכער, אַז די אָנטייקנעמער פון דער בריגאַדע וועלן אויך ווייטער פאַרטיפן זייער פריינטשאַפט, וועלכע איז אַזוי שיין אָנגעהויבן געוואָרן ביי דער אַרבעט פון אָפּרייניקן וואַרשע, און דערמיט וועלן זיי באַאיינפלוסן די גאַנצע יידישע דעמאָקראַטישע יוגנט אין פּויקן.

ה. פראַנצוז.

פאליטישע נאטיצן

1. ווער איז דער אויטאר?

אויף א קאנפערענץ פון אויסלענדישע זשורנאליסטן אין לעצטנס ארויסגעטרעטן מיט א רעדע דער פארטרעטער פון אויסערן מיניסטער פון ר״פ., ווישינסקי. צווישן אנדערע האט ער איבערגעגעבן פאלגנדיקן פאקט: דעם 24טן יוני 1941 האט זיך אין דער אמעריקאנער צייטונג „ניו־יארק טיימס״ באוויזן אן ארטיקל פון א גאר אנגעזעענעם אמעריקאנער פאליטיקער, וועלכער האט געשריבן: „ווען מיר זען, אז די דייטשן וועלן זיגן, וועלן מיר דארפן העלפן די רוסן, ווי באלד ס׳וועט אבער זיגן רוסלאנד, וועלן מיר העלפן דייטשלאנד. זאלן זיי זיך געמיינזאם מארדן וואס מער״.

ווער איז עס דער „אנגעזעענער אמעריקאנער פאליטיקער״, וואס האט געשריבן אזא בלוט־דורשטיק ארטיקל צוויי טעג נאכן אנהייבן דעם קריג קעגן ר״פ? — ווישינסקי, ווי א דיפלאמאט, האט דעם נאמען פארשוויגן, ס׳האט אים אבער איבערגעגעבן אין א פאר טעג ארום דער „ניו־יארק טיימס״ אליין.

דאס איז הארי טרומאן, דער היינטיקער פרעזידענט פון די פאראייניקטע שטאטן.

2. די שטים־מאשין איז קאליע געווארן

צי וואס דארפן מענטשן האבן א שפראך? — א געוויינלעכער בשר ודם וואלט אויף דער פראגע געענטפערט פשוט:

— בכדי ארויסצוזאגן דאס, וואס מען טראכט.

דער בארימטער פראנצויזישער דיפלאמאט טאלעראן האט אבער אויף דער פראגע געענטפערט אנדערש:

— די שפראך איז נויטיק, כדי צו מאסקירן דאס, וואס מען טראכט.

אזוי איז ביז איצט געווען אנגענומען אין דער דיפלאמאטיע. נאכדעם ווי מ׳האט פארכאפט לענדער, פארקנעכט פעלקער, פלעגט מען זיך צוזאמענקומען אויף קאנפערענצן און רעדן וועגן הויכע אידעאלן, יושר און גערעכטיקייט...

מיטאמאל האט זיך אויף דער ארענע באוויזן א נייע דיפלאמאטיע, די סאוויעטישע, וועלכע טוט דאס, וואס זי זאגט און זאגט דאס, וואס זי מיינט. דער נייער פארטנער מאכט טיילמאל קאליע די שפיל. ווען אנשטאט שיינע פראזן וועגן יושר און גערעכטיקייט, וועלכע פארפליכטן צו גארנישט, זיינען אויף די סעסיע פון „אונ״א״ ארייגעפלאסן קאנקרעטע פארשלאגן וועגן אנטוואפענונג, פארווערן צו פראדוצירן אטאם־באמבעס א. ד. גל., וואס פארפליכטעט צו אמתער שלום־פאליטיק; האבן ענגלאנד און אמעריקע געפונען א נייעם מעטאד: אלע קליינע לענדער, וועלכע זיינען אפהענגיק פון דאלאר און פונט, הייסט מען שטימען.

— איר זייט טאקע גערעכט, אבער מיר וועלן אייך איבערשטימען — האט פשוט און ציניש דערקלערט דער ענגלישער דיפלאמאט.

און ס׳איז אוועק א גאנג: די גערעכטע סאוויעטישע פארשלאגן פלעגן ווערן פשוט אבערגעשטימט.

מיטמאאל איז די שטים־מאשין קאליע געווארן.

אויף דער נישט לאנג פארגעקומענער סעסיע פון פאראייניקטע פעלקער זיינען פיל פארשלאגן פון אמעריקע נישט דורכגעגאנגען, דערביי זיינען אנדערע, סאוויעטישע, געווארן אנגענומען.

מיט וואס דערקלערט זיך עס?

מסתמא דערמיט, וואס די קאנפערענצן זיינען עפנטלעכע און די פעלקער הערן זיך צו אויפמערקזאם צו דעם, וואס ס׳זאגן זייערע פארשטייער.

זעט אויס, אז דאלארן און פונטן זיינען דאך נישט דאס איינציק־דעצידירנדיקע.

3. דער «דריטער כוח» און דאס «קלענערע בייז»

ווען לעאן בלום האט פארגעשטעלט דעם פראגראם פון זיין קאבינעט (ער איז דורכגעפאלן, ווייל ער האט נישט באקומען די געהעריקע צאל שטימען), האט ער זיך באמיט אים צו באגרינדן טעארעטיש:

— מיר זיינען קעגן יעדער מין דיקטאטור, — האט ער געזאגט — סיי פון רעכטס און סיי פון לינקס, מיר זיינען פארן „דרישן כוח״, וואס איז קעגן ביידע.

דער דאזיקער „דריטער כוח״ דערמאנט אונז עפעס. די יארן 1930 — 1933 אין דייטשלאנד. עס קומט פאר א פארביסענער קאמף צווישן ארבעטער־קלאס און היטלעריזם. די כוחות זיינען גלייכע, נאר דער ארבעטער־קלאס איז צעריסן. אנשטאט אויסצושמידן דעם איינהייטלעכן קאמפס־פראנט, ווערט דעמלט געשאפן די טעאריע „פון קלענערן בייז״, וועלכע פירט אין גרונט גענומען צו דער קאפיטולאציע פארן שונא.

צי איז נישט „דער דריטער כוח״ די זעלבע יענטע, אפשר אנדערש נישט געשלייערט?

4. געפונען א תירוץ...

ס׳וואלט זיך געקאנט דוכטן, אז נאכדעם, ווי מ׳האט אין גריכנלאנד איינגעפירט א מאנארכיע, געמאכט אומלעגאל די דעמאקראטישע פארטייען און איינגעשטעלט א שרעקלעכן טעראר־רעזשים, וועט שוין דארט זיין רויק ווי אויף א בית־עולם.

ס׳האט אבער גארנישט געהאלפן...

ס׳האט אפילו נישט געהאלפן דאס, וואס מ׳האט אהינגעשיקט ריזיקע דאלארן־סומעס און נישט פארלאזט זיך בלויז אויף די גריכן... לעצטנס האט אמעריקע באשטימט דעם גענ. ליפסיי אלס שעף פון גריכיש - אמעריקאנישן גענ. שטאב. די רעגירונגס־ארמיי איז צוגעטרעטן צו דער לאנג צוגעגרייטער קעגן־אפענסיווע, אבער באלד די ערשטע שלאכט היגטער גרעווען האט זיך געענדיקט מיט א מפלה. די רעגירונגס־טיילן האבן געמוזט, בחרפתנו, אנטלויפן.

אויף דער באפרייטער טעריטאריע איז געווארן איינגעשטעלט א דעמאקראטישע רעגירונג, אין וועמענס שפיץ ס׳שטייט דער לעגענדארער גריכישער העלד, גענ. מארקאס.

לעצטנס, נאך דער פרישער מפלה, וואס די רעגירונגס־ארמיי האט געליטן אין עפיר, זיינען זיי געפאלן אויף א המצאה: ס׳איז פארעפנטלעכט געווארן א קאמוניקאט, אז די מפלה האט זי געליטן דערפאר, וואס קעגן איר איז ארויסגעטרעטן די אלבאנישע ארמיי.

ערשטנס, איז די חרפה נישט אזוי גרויס,

און צווייטנס, איז עס א פראוואקאציע, וואס איז גראד נויטיק די בעלי־בתים.

5. די געשיכטע פון אייגענעם פאלק הויבט אן צו ווערן געפערלעך

אויף א זיצונג פון פראנצויזישן פארלאמענט האט דערקלערט דער קאמוניסטישער דעפוטאט קאלאס, אז אויב די רעגירונג רעכנט אנצוהויבן א קאמף מיטן פראנצויזישן פאלק, און זי רעכנט אז ס׳וועט עס איר געלונגען צו טון מיט דער הילף פון פראנצויזישן מיליטער, דערוואַרט איר אן אנטוישונג. דערביי האט ער דערמאנט א געשיכטלעכן פעריאד פון פראנקרייך.

אין 1905 האט די דעמלטיקע רעאקציאנערע רעגירונג אויך ארויסגערופן א פולק מיליטער קעגן דעמאנסטרירנדיקע ארבעטער, דאס איז געווען דער 7־טער פולק. אבער די זעלנער האבן זיך אפגעזאגט צו שיסן אין פאלק און זיינען אלע אריבער אויף דער זייט פון די דעמאנסטראנטן.

דער פארזיצער פון פארלאמענט האט געהאלטן דאס דערמאנען דעם דאזיקן געשיכטלעכן פעריאד פאר אזוי געפערלעך, אז ער האט פארארדנט צו באזייטיקן דעם דעפוטאט קאלאס פון דעם פארלאמענט־זאל מיט דער הילף פון מיליטער.

פישעלע

יצחק גוטערמאַן

דער יינגסטער פּאַרטיזאַן

(אַ מעשהלע)

אַ סך הענט האָבן שלמהלען אונטערגעהויבן צום הויכן פענצטערל פון וואַגאָן. די באַן איז שנעל, שנעל געלאָפן און אַז שלמהלע האָט זיך אַרויסגעבויגן דורכן פענצטערל האָט אים דער ווינט שיעור נישט אַראָפּגעריסן דעם קאָפּ. נאָר די דרויסנדיקע פינצטערניש פון דער נאַכט האָט אים ווייניקער געשראָקן ווי די פינצטערניש אין וואַגאָן. אינעווייניק זיינען געלעגן טויטע מענטשן, און די וואָס האָבן יאָ נאָך אַביסל געלעבט האָבן געוווסט, אַז די דייטשן פירן זיי אין די גאַז-קאַמערן צום פאַרסמען און דערנאָך וועט מען זיי פאַרברענען.

שלמהלע האָט אַריינגעקוועטשט די אַקסלען אין דעם פיר־עקיגן לאָך פון פענצטערל. עס איז אים שווער אָנגעקומען זיי אַדורכצושטופּן, ווייל דאָס לאָך איז געווען זייער קליין. דערנאָך האָט ער זיך גענומען גליטשן אויפן בויך פאַראויס. ער האָט דאָס געמוזט טאָן זייער שטיל, אַז די צוויי דייטשן, וואָס שטייען מיט די ביקסן אויפן טרעפּל פון וואַגאָן זאָלן גאָרנישט הערן. אינעווייניק האָט אים נאָך עמעצער צוגעהאָלפן ביי די פיס. דאָס איז געווען זיין מאַמע. מיט איין האַנט האָט זי אים אַרויסגעשטופּט, כדי ער זאָל זיך וואָס גיכער ראַטעווען פון וואַגאָן אַרויס און מיט דער אַנדערער האָט זי אים צוריקגעהאַלטן, ווייל זי האָט מורא געהאַט אָפּצולאָזן איר קינד פון זיך. צום סוף איז שלמהלע געגעבן אַ פלי אַרויס פון פענצטערל, אַ פּלאַטער געטאָן און אַראָפּגעפאַלן אויף דער ערד.

שלמהלע איז אַליינער אליין געלעגן אין דער פינצטערניש. ער האָט גאָרנישט געזען, בלויז געהערט ווי דאָס קלאַפּן פון דער באַן אַנטלויפט אַלץ ווייטער און ווייטער, ווערט שוואַכער ביז עס איז אינגאַנצן שטיל געוואָרן. איצט האָבן די שינעס נישט ווייט פון אים גענומען רוישן און דער הילצערנער סלופּ דערנעבן האָט מוראדיק געברומט. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז די באַן וואָס איז דאָ ערשט אַדורכגעפאָרן האָט איבערן גאַנצן וועג געזייט די געוויינען און געשרייען, מיט וועלכע זי איז פול געווען, און די שינעס און סלופּעס האָבן זיי איינגעזאַפּט אין זיך און קלאָגן אַזוי מיט. פון דעם גערויש האָט שלמהלע געהערט זיין מאַמעס ווערטער, וועלכע זי האָט אים נאָכגעשריגן ביים אַרויסשטופּן פון וואַגאָן:

— זאָלסט לויפן אין וואַלד אַריין... צו די פּאַרטיזאַנער... נעם נקמה!...

שלמהלע האָט זיך גענומען גליטשן אויפן זאַמד באַרג אַרויף העכער און העכער ביז ער איז אַרויסגעקראָכן פון דער טיפעניש. אָבער ווו זאָל ער גיין, אַז דער וועג איז אים אינגאַנצן פרעמד און אַרום און אַרום איז חושך פינצטער! ער האָט בלויז געזען צוויי שינעס וואָס בלאַנקען אויף דער ערד ווי לאַנגע, לאַנגע שווערדן. שלמהלע איז געגאַנגען לויט דעם גלאַנץ. די שינעס האָבן שטאַרק גערוישט און יעדער סליפּ פאַר וועלכן ער איז פאַרבייגעגאַנגען האָט ברומענדיק עפּעס גערעדט צו אים. אין דעם גערויש האָט ער כסדר געהערט דער מאַמעס קול און געטראַכט: ווער ווייסט צי דאָס איז שוין נישט איר לעצט געשריי.

מיטאַמאָל האָט פון ערגעץ ווייט פאַר אים אַ שיין געטאָן אַ פייערל, אַזוי קליין ווי א שטערנדל. ער האָט פאַרשטאַנען, אַז קיין שטערן איז עס נישט ווייל עס ליגט צו נאָענט צו דער ערד. שלמהלע איז אַוועק אין אַ זייט פון די שינעס און אַראָפּ אויף אַן אַנדערן וועג צום פייערל צו. ער איז געגאַנגען איבער פעלדער, פאַרטשעפּעט זיך אין קוסטעס, זיך אָנגעקלאַפּט אָן בוימער ביז ער האָט דערזען נישט ווייט אַ ליכטיק פענצטערל. נאָר דאָס ליכט האָט זיך כסדר געטיקט ווי עמעצער זאָל גיין פאַרביי דעם הין און צוריק. שלמהלע איז צו נענטער, זיך אויסגעצויגן מיטן בויך אויף דער ערד און מיט אַן אונטערגעהויבענעם קאָפּ געקוקט ווער דאָרט איז. ער האָט געזען ווי אַ דייטשער זעלנער מיט אַ ביקס אויף די פּלייצעס האַלט וואַך פאַר אַ נידעריק הייזל. שלמהלע האָט זיך שטילערהייט געגליטשט צו דער צווייטער זייט הייזל ווו עס איז געווען נאָך אַ פענצטערל. דאָ האָט ער זיך געשטעלט אויף די קני און צוגעשטעלט דאָס פּנים צו דער שויב בלויז ביז דער נאָז, אַז ער זאָל קאָנען זען וואָס אין שטוב טוט זיך. ביי אַ טיש איז אין בלויזן העמד געזעסן אַ גראָבער מענטש מיט אַ גאָלן קאָפּ און עפּעס געשריבן. נעבן זיין האַנט אויפן טיש איז געלעגן אַ רעוואָלווער און אַביסל ווייטער — אַ גרין היטל מיט אַ האַקן־קרייץ איבערן דאַשעק. שלמהלע האָט געטראַכט זיך אַריינצוגנבענען אין דער שטוב, אַ כאַפּ טאָן דעם רעוואָלווער, דערשיסן דעם דייטש און צערייסן די פּאַפּירן וואָס ער האָט אָנגעשריבן. ער האָט געוווסט, אַז יעדעס וואָרט וואָס אַ דייטש שרייבט אָן ברענגט שפּעטער דעם טויט אַ סך מענטשן. ער האָט זיך אָבער באַלד מישב געווען טאָמער געלונגט אים נישט דער פּלאַן, וועט מען אים, שלמהלען, באַלד דערשיסן און די דייטשן וועלן זיך ווייטער טאָן דאָס זייעריקע.

ער האָט דעריבער שטיל, שטיל, ציענדיק זיך אויפן בויך צוריק אַוועקגעפּויזעט פונם הייזל. ווען ער איז שוין געווען אַזוי ווייט, אַז די דייטשן האָבן אים מער נישט געקאָנט באַמערקן האָט ער זיך אויפגעשטעלט און גענומען שנעל לויפן. ער האָט פאַרשטאַנען, אַז ווו עס זיינען פאַראַן דייטשן מוז ערגעץ נאָענט אויך זיין פּאַרטיזאַנער. ער איז געלאָפן אַזוי לאַנג ביז ער איז אָנגעקומען צו אַ בריק. שלמהלע האָט געהערט, אַז פּאַרטיזאַנער פאָרען זיך אָפּט ביי בריקן האָט ער דעריבער שטאַרק אָנגעשטרענגט די אויגן: אפשר וועט ער עמעצן דערזען. ער האָט געזוכט אין אַלע ווינקעלעך, אָבער קיינעם נישט געפונען. עס איז דאָ געווען שטיל און פינצטער, מער גאָרנישט. שלמהלען איז געוואָרן קיל האָט ער גענומען גיין אויף דער בריק הין און צוריק.

פּלוצלינג האָט ער דערהערט אַ שאָרך, עפּעס האָט אַ שפּרונג געטאָן צו אים און איידער ער האָט זיך נאָך באַוויזן אומצוקוקן האָט מען אים, שלמהלען, שוין אַריבערגעצויגן אַ זאַק איבערן קאָפּ. מען האָט דעם זאַק שנעל געגעבן אַ שלעפּ אַראָפּ ביז איבער זיינע פיס, אַ האַנט האָט פעסט אַרומגענומען זיינע לענדן ווי אַ רייף און אים אַרויפגעלייגט אויף אַ שמאָלע, קאַנטיקע זאַך. די זאַך האָט גענומען גיין און שלמהלע האָט פאַרשטאַנען, אַז ער געפינט זיך אויף אַן אַקסל פון אַ מענטש. שלמהלע האָט אפילו נישט געקאָנט שרייען, ווייל אַ צווייטע האַנט האָט צוגעהאַלטן דעם זאַק פונקט דאָר ווו עס איז געווען זיין מויל. ער האָט זיך נאָר געטראַכט: אַנטלאָפן פון די דייטשן און צום סוף צוריק אַריינגעפאַלן אין זייערע הענט.

שלמהלע האָט זיך אַזוי לאַנג געצאַפּלט אויף דעם מענטשנס אַקסל ביז יענער האָט זיך מיט אים אַראָפּגעלאָזט ערגעץ אין אַ טיפעניש ווי אין אַ קעלער. דורך דעם שיטערן געוועב פון זאַק האָט זיך צו שלמהלעס אויגן א אַדורכגעזופּט אַ טונקעלע שיין און ער האָט געהערט ווי עמעצער פרעגט:

— וואָס געברענגט אַ צונג?

דער מענטש וועלכער האָט אַהערגעבראַכט שלמהלען אויף דעם אַקסל, האָט אים איצט אַראָפּגעלאָזט אויף דער ערד ווי אַ זאַק קאַרטאָפל און געענטפערט:

— חבר קאָמאַנדיר! איך מעלד, אַז איך האָב געברענגט אַ דייטש. איך האָב אים געכאַפּט בעת ער האָט געהאַלטן וואַך אויף דער בריק און געגאַנגען הין און צוריק. ער מיז נאָך זיין זייער יונג, ווייל ער איז לייכט ווי אַ קינד. זיין ביקס האָב איך נישט געפונען.

— אַ יונגער? בעסער אַזוי! וועט זיין לייכטער פון אים אַרויסצוקריגן אַ וואָרט, — האָט שלמהלע ווידער געהערט דאָס ערשטע קול.

מען האָט באַלד אַראָפּגעצויגן פון שלמהלען דעם זאַק. צוערשט האָט ער גאָרנישט געקאָנט קוקן. עס האָט אים עפּעס געבלענדט פאַר די אויגן. דערנאָך האָט ער געזען, אַז ער געפינט זיך אין אַן אונטערערדישער הייל. אויף די זאַמדיקע ווענט זיינען געהאַנגען אַ סך ביקסן, אין אַ ווינקל אויף דער ערד איז געלעגן אַ באַרג גראַנאַטן. אנשטאָט אַ טיש זיינען געווען אויסגעשטעלט אין דער לענג קאַסטנס און ביי די זייטן זיינען געלעגן צוויי לאַנגע ביימער, וואָס האָבן געדינט אַלס בענק. אויפן קאַסטן־טיש זיינען געשטאַנען דריי פלאַשן און אויבן פון זייערע העלזלעך האָבן אַרויסגעציטערט פלעמלעך, וואָס האָבן באַלויכטן די הייל.

שלמהלע איז געווען אַרומגערינגלט פון אַ סך מענער און נענטער פון אַלעמען איז געשטאַנען אַ מענטש מיט אַ לאַנגער באָרד, מיט אַ גראָבן, לעדערנים פּאָס אַרום בויך און ביי דער זייט אין אַ לעדערן שיידל איז געהאָנגען אַ רעוואָלווער. ער האָט מיט אַ פינגער אָנגעוויזן אויף שלמהלען און געפרעגט די אַרומיקע:

— דאָס איז דער דייטש וועמען איר האָט געכאַפּט?

און שלמהלע האָט אויך געקוקט מיט פאַרוואונדערונג אויף די מענטשן אַרום אים און גאָרנישט פאַרשטאַנען. דאָס זיינען דאָך נישט קיין דייטשן!

נאָך דעם ווי דער מענטש מיט דער באָרד האָט אויסגעפרעגט שלמהלען און זיך אויסגעשמועסט מיט אים האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז ער אַז אַריינגעפאַלן נישט צו קיין דייטשן, ווו ער האָט געמיינט, נאָר צו פּאַרטיזאַנער. און די פּאַרטיזאַנער האָבן געכאַפּט נישט קיין דייטש, נאָר אַ יינגל, וואָס וויל קעמפן מיט די דייטשן.

דער מענטש מיט דער באָרד איז געווען דער עלטסטער פון די פּאַרטיזאַנער, דער קאָמאַנדיר. ער האָט באַפוילן, אַז מען זאָל דערלאַנגען פאַר שלמהלען צו עסן און צוגרייטן אַ געלעגער. אַן אַלטשיטשקע פרוי, וואָס האָט

(סוף זייט 32)

(סוף פון זייט 31)

פאריכט אַ העמד ביים פלעמל פון אַ פלעשל האָט אַוועקגעלייגט די ארבעט און אויפגעשטעלט אויפן טיש אַ שטיק טונקל ברויט און פארשידענע בלעכענע שאַכטעלעך מיט געעפנטע דעקלעך. דערנאָך האָט זי אויך אַ בערגל היי אויף דער ערד אויסגעשפרייט אַ גרויסן זעלנערישן מאַנטל צוצודעקן.

אינמיטן עסן האָט שלמהלע געהערט ווי דער עלטסטער שרייט צו די פּאַרטיזאַנער:

— גוט וואָס איר האָט געבראַכט דאָס ייִנגל, אָבער מען מוז נאָך היינט וויסן, וווּ עס געפינט זיך דער שטאַב! אַ דייטש מוז מען כאַפּן, אַ דייטש — אַ צונג, וואָס זאָל דערציילן, וווּ דער שטאַב געפינט זיך!

שלמהלע האָט זיך אויפגעשטעלט, אויסגעגלייכט ווי אַ זעלנער און געמאָלדן:

— חבר קאָמאַנדיר! איך ווייס ווו עס געפינט זיך דער שטאַב.

די פּאַרטיזאַנער האָבן זיך אָנגעקוקט און געשמייכלט, ווי איינער זאָגט: „דאָס ייִנגל איז אוודאי מיד, ווייסט ער נישט וואָס ער רעדט".

נאָר ווען שלמהלע האָט זיי דערציילט וועגן דעם הייזל מיט די דייטשן איבעוויינדיק און מיט דער וואַך אינדרויסן, וואָס ער האָט ערשט נישט לאַנג צוריק געזען, איז פאַר זיי קלאָר געוואָרן, אַז דאָס איז אַ ייִנגל, אויף וועלכן מען קאָן זיך פאַרלאָזן.

אָבער שלמהלע איז דאָך געווען זייער אויסגעמאַטערט פון דעם שווערן, געפערלעכן וועג און דער קאָמאַנדיר האָט אים געהייסן דערווייל זיך לייגן שלאָפן און אויסרוען.

נאָר שלמהלע האָט זיך ווידער געגלייכגעשטעלט:

— חבר קאָמאַנדיר, איך וועל נישט קאָנען שלאָפן. די דייטשן שרייבן דאָרט זייער א סך און דאָס וועט זיכער ברענגען זייער פיל שלעכטס אויף דער וועלט.

— און דעם וועג דאָרט אַהין וועסטו טרעפן? — האָט דער קאָמאַנדיר געפרעגט.

— מען דאַרף מיך נאָר צופירן ביז דער בריק, פונוואַנען איך בין אַהערגעקומען מיטן זאַק איבערן קאָפּ. פון דער בריק אָן געדענק איך שוין גוט דעם וועג צום הייזל.

דער קאָמאַנדיר האָט אויסגעקליבן צען יונגע פאַרטיזאַנער. זיי האָבן זיך באַוואָפנט מיט ביקסן און גראַנאַטן און געלאָזט זיך אין וועג אריין. שלמהלע איז געגאַנגען הינטער זיי דורך אַ גרויסן, געדיכטן וואַלד, איינגעדרייט זיך אויף רעכטס און לינקס, געפּלאָנטערט זיך צווישן ביימער ביז זיי זיינען צוגעקומען צו דער בריק. פונדאַנען אָן איז שוין שלמהלע געגאַנגען דער ערשטער און די פאַרטיזאַנער נאָך אים. נישט ווייט פון הייזל האָבן זיך אלע אָפּגעשטעלט, בלויז איינער איז שטיל געגעבן אַ לויף צו צום זעלנער אויף דער וואַך, אים פון הינטן דערלאַנגט מיט דער צווייטער זייט ביקס אין קאָפּ אריין, אַז ער איז אַנידערגעפאַלן אָן אַ געשריי. באַלד דערנאָך זיינען אַלע פאַרטיזאַנער צוגעלאָפן צום הייזל. דריי האָבן זיך מיט אָנגעצילטע ביקסן אַוועקגעשטעלט ביי איין פענצטער, דריי ביים צווייטן און שלמהלע מיט די איבעריקע זיינען אריין אין שטוב. איידער דער דייטש ביים טיש האָט נאָך באַוויזן צו כאַפּן דעם רעוואָלווער האָט ער שוין געהאַט אַ קויל אין קאָפּ און איז אראָפּגעפאַלן פון בענקל. פון די בעטן זיינען אויפגעשפרונגען דייטשן מיט שרעק און געשרייען און די פאַרטיזאַנער האָבן געוואָרפן אין זיי גראַנאַטן, געשאָסן מיט די ביקסן. עס האָט נישט לאַנג געדויערט און אלע דייטשן זיינען געלעגן אויף דער ערד.

די פאַרטיזאַנער האָבן צוגענומען אלע פּאַפּירן און דאָס גאַנצע געווער פון די געהרגעטע דייטשן. ווען זיי זיינען צוריקגעגאַנגען האָט שוין דורך די גאַדלען פון די הויכע סאָסנע־ביימער אריינגעשיינט אין וואַלד דער בלויער, פאַרטאָגיקער הימל. שלמהלע האָט געטראָגן אַ גרויסע ביקס און אַ פּאַק דאָקומענטן און ווען זיי זיינען צוריקגעקומען אין דער הייל אריין האָט ער דאָס אַליין איבערגעגעבן דעם קאָמאַנדיר. צווישן די פּאַפּירן זיינען אויך געפונען געוואָרן צוויי באַפעלן, וואָס די דייטשן האָבן שוין געהאַט צוגעגרייט ארויסצוגעבן. אין באַפעל איז געווען אַרומצורינגלען דעם וואַלד און צו כאַפּן די פאַרטיזאַנער און דער צווייטער האָט באַפוילן אויסצוהרגענען אַלע מענטשן פון שטעטל, צוצונעמען דאָס פאַרמעגנס און צו פאַרברענען זייערע הייזער.

ביים פרישטיק ווען אלע פאַרטיזאַנער זיינען געזעסן אויף די אומגעלייגטע ביימער אַרום דעם לאַנגן קאַסטן־טיש האָט דער קאָמאַנדיר צוגערופן שלמהלען, אים אַוועקגעזעצט נעבן זיך אויבן אָן און געהאַלטן אַזאַ רעדע:

— עס איז אַ גרויס גליק, וואָס שלמהלע איז צו אונז אריינגעפאַלן. ער איז א ייִנגל אַ העלד, האָט נישט מורא פאַר דער פינצטערער נאַכט און איז קיינמאָל נישט מיד און שלעפעריק, ווען מען דאַרף שלאָגן די דייטשן. עס איז זיין פאַרדינסט וואָס די דייטשן איז געשטערט געוואָרן אויסצופירן זייערע שרעקלעכע באַפעלן. איך דריק אויס מיין טיפסטן דאַנק דעם יונגסטן פאַרטיזאַנער אונזערן, דעם העלדישן שלמהלע. איך וועל מעלדן וועגן אים די העכערע מאַכט און ער וועט באַלוינט ווערן מיט אַ מעדאַל.

שלמהלע איז שוין געבליבן ביי די פאַרטיזאַנער ביז צום סוף פון דער מלחמה. ער האָט באַוויזן א סך העלדישקייט און זיין ברוסט איז באַהאַנגען געוואָרן מיט פיל אָרדנס און מעדאַלן.

זייד פון גלאז

נייעס פון דער טעכניק

ווען עמיצער וואָלט צוריק מיט 50 יאָר געזאָגט, אַז מיר וועלן אויסאַרבעטן געוועבן פון פּאָדעם פון האָלץ אָדער בוימער־זאַפט, אַז מיר וועלן טראָגן זאָקן פון גלאָז, וואָלט מען אים אין בעסטן פאַל באַטראַכט פאַר אַ נישט פולשטענדיק נאָרמאַלן.

היינט וואונדערט זיך שוין קיינער נישט, ווען מען ארבעט אויס שטאָפן פון הילצערנע פעדעם און פון געוועב פון „נילאָן", „פּערלאָן" און אַנדערע ביימער־זאַפט.

די נייעסטע טעכניק האָט אונז געוויזן נאָך איין זאַך: זייד פון גלאָז.

גלאָז, דאָס איז איינס פון די עלטסטע מאַטעריאַלן, וועלכע ווערן אויסגעאַרבעט דורכן מענטש, און זיין פּראָדוקציע האָט הינטער זיך אַ געשיכטע פון דריי טויזנט יאָר.

פּרוון פון אויסאַרבעטן דינע גלעזערנע פעדים זיינען שוין פון לאַנג געמאַכט געוואָרן. אין דער דאָזיקער קונסט האָבן זיך נאָך אין 18־טן י. ה. אויסגעצייכנט מייסטערס פון ווענעציע, וועלכע פלעגן פון גלעזערנע פעדים אויסאַרבעטן שפּיצן און אַנדערע באַפּוצונגען פאַר די דעמלטיקע פרויען פון אַדעליקער אָפּשטאַמונג. אין מוזיי פון דער שטאָט געפינט זיך ביז איצט דאָס קלייד פון דער שפּאַנישער פּרינצעסין אילאַליאַ, וועלכעס איז געמאַכט געוואָרן אין יאָר 1893 פון גלעזערנע פעדים.

נאָר אַלע ביז איצטיקע אופנים פון אויסאַרבעטן גלעזערנע פעדים, כאָטש זיי זיינען געוואָרן אַלעמאָל פאַרפולקאָמט — זיינען געווען צו טייער, ווייל זיי פלעגן נישט געבן קיין אומאויפהערלעכן פּאָדעם. ערשט אין יאָר 1941 האָבן סאָוויעטישע געלערנטע קאָנסטרואירט אַן אַפּאַראַט צום אויסאַרבעטן אומאויפהערלעכע גלעזערנע פעדים פון גלעזערנע קיילעכלעך מיט אַ דיאַמעטער פון 18—20 מילימעטער. דער דאָזיקער אַפּאַראַט איז אַן עלעקטרישע אייוועלע, געמאַכט פון אַ צונויפשמעלץ פון איידעלע מעטאַלן, וואָס זעט אויס ווי אַ וואַננע. דער גרונט (דנאָ) פון דער וואַננע האָט איבער הונדערט זייער קליינע, כמעט אומזעבאַרע עפענונגען, פון וועלכע ס׳גיסן זיך אַדורך גלעזערנע קיילעכלעך, צעשמאָלצענע ביי אַ טעמפּעראַטור פון 1500 גראַד צעלזיוס. אין משך פון איין מינוט באַקומט מען ביז 2 טויזנט מעטער פּאָדעם, וועלכע ווערן אויטאָמאַטיש אויפגעוויקלט אויף שפּולקעס. פון דאַנען וואַנדערן די שפּולקעס צו אַ וועבער־וואַרשטאַט און פון וואַרשטאַט צום קאָנסומענט אין דער פאָרם פון זאָקן, טאַשמעס, בענדער א. אַ. זאַכן. דאָס איז אַ פּראָדוקציע פון דעם ביליקסטן אויף דער וועלט־רוי־שטאָף, ווייל פון אַ האַלבן קילאָגראַם גלעזערנע קיילעכלעך קאָן מען באַקומען אַ פּאָדעם, לאַנג ווי דער אומפאַנג פון דעם ערד־קויגל.

פון גלעזערנע פעדים אַרבעט מען שוין אויס אין ר״פ און אין אַמעריקע ציכן, טישטוכער, אַבאַזשורן, שפּיצן, סערוועטן, פאָרהאַנגען און הונדערטער באַפּוצונגס־דעטאַלן.

די גלעזערנע געוועבן ענדערן דעם אויסזען פון אונזער שטוב, ווייל די ליכט־עפעקטן פון די גלעזערנע פאָרהאַנגען אָדער טישטוכער זיינען זייער פאַרשידנאַרטיק און אָפט אַפילו פאַנטאַסטיש. זיי האָבן נאָך איין זייער וויכטיקע מעלה — זיי ברענען נישט.

אויך אין דער אינדוסטריע האָבן גלעזערנע פעדים געפונען אַ ברייטע אָנווענדונג. אין דער ערשטער ריי אויפן געביט פון איזאָלאַציע פאַר עלעקטרישע אַפּאַראַטן, מאָטאָרן; זיי ווערן באַנוצט אַלס וואַרעמקייט־איזאָלאַציע פאַר שיפן, צו איזאָלאַציע פון ווענט אין טעאַטערס, כדי צו באַקומען כמעט אַן אידעאַלע אַקוסטיק.

די ראַמען פון אַן אַרטיקל דערלויבן נישט אויסצורעכענען אַלע געביטן, ווו געוועבן פון גלאָז האָבן שוין געפונען אַן אָנווענדונג.

עס פעלט נאָר דאָס — ווי ס׳האָט געזאָגט אַן אָנהענגער פון דער דאָלאַר־דעמאָקראַטיע — מען זאָל נאָך פון גלעזערנע פעדים אויסאַרבעטן אַטאָם־באָמבעס.

מיר אָבער האָפן, אז גלאָז און אַטאָם־ענערגיע וועלן באַנוצט ווערן נאָר פאַרן שלום און פאַר דעם וווּל פון דער מענטשהייט.

באַאַרבעט לויט דעם אַרטיקל פון מ. ט. טשערניאַק, קאַנדידאַט פון טעכנישע וויסנשאַפטן. לאַוּרעאַט פון דער סטאַלין **פּרעמיע.**

ערשטער לאנד-צוזאמענפאר פון ז.וו.מ.

דריי טאג האט געדויערט דער צוזאמענפאר פון „פארבאנד פון יונגע קעמפער" אין ווארשע. אין משך פון דריי טעג — דעם 6-טן, 7-טן און 8-טן דעצעמבער — איז גאנץ ווארשע געווען אונטערן איינדרוק פון צוזאמענפאר. די ווייסע העמדער און רויטע האלדז-בענדער האבן שע־מערירט איבער אלע גאסן, הגם עס איז געווען א רעגנדיקער וועטער. מיט פארהויבענע קעפ און אויסגעגלייכטע ברוסטן, מיט געזאנג און געלעכטער האבן די יונגע ז. וו. מ.־אוצעס מארשירט איבער די ווארשעווער גאסן צום גרויסן קאנפערענץ־זאל פון קינא „ראמא".

דא זאמלען זיך די דעלעגאטן פון גאנצן לאנד. די טריבונע איז איינגעהילט אין בלומען און אין גרינס. א ים מיט רויט-ווייסע פענער און פון איבער די פענער אויפן זאל און אויף דער טריבונע שרייט אראפ די לאזונג, וועלכע איז געווארן דער סימבאל פון דעם יונגן קעמ־פער פארבאנד — „געבוירן האט אונז די טאטע!"

צווישן די צעשמייכלטע און זינגענדיקע יוגנטלעכע באמערק מיר אונזערע יידישע חברים, אקטיווע טוער פון דער ז. וו. מ. ארגא-ניזאציע אין לאנד — די ח"ח גאלדבערג פון ווראצלאוו, בעקער פון דזשערזשאניוו, דיא־מענט פון וואלבזשיך, קלוגמאן און קויפמאן פון לאדזש, פון שמשעטשין און פיל, פיל אנדערע.

זיי פרייען זיך צוזאמען מיט די הונדער־טער פוילישע דעלעגאטן. עס איז אלעמענס יום־טוב צוגלייך. דא וועלן אלע אונטערפירן א סך הכל פון פינף יאר שווערער אנגעשטרענגטער ארבעט אין פאשיסטישן אונטערערד און שפע־טער אין דער צייט פון בויונג און לערע. פיל פון די יידישע דעלעגאטן אויפן צוזאמענפאר האבן פונקט ווי זייערע פוילישע חברים די ערשטע טריט אין דער ארגאניזאציע געשטעלט מיט א פיסטאלעט אין האנט, אין געטא, אין דער פארטיזאנער באוועגונג, אדער אין דער רויטער און פוילישער ארמייען.

פונקט 8 פרי עפנט זיך דער צוזאמענפאר מיטן געזאנג פון ז. וו. מ.-הימן. דער פארזיצער פון דער הויפט־פארוואלטונג חבר אלעקסאנדער קאוואלסקי באגריסט די אנוועזנדיקע פארשטייער פון דער מלוכה און ארמיי, דער גענעראל סעקרעטאר פון פ. פ. ס. פרעמיער י. ציראנ־קעוויטש, גענעראל־סעקרעטאר פון פ. פ. ר. וויצע-פרעמיער גאמולקא וויעסלאוו. דעם פוי-לישן מארשאל ראליא זשימיערסקי, גענ. ספי־כאלסקי, די פארשטייער פון אלע פאליטישע פארטייען און יוגנטלעכע ברידער - ארגאניזא-ציעס.

די יוגנטלעכע באגריסן ווארעם אלע אנ־וועזנדיקע געסט מיט אויסגעשרייען לטובת דער רעגירונג, ארמיי, פארטייען און ברידער־ארגאניזאציעס. א באזונדער'ע ווארעמע אוואציע האט באקומען דער ח' „וויעסלאוו". עטלעכע מינוט האבן די יוגנטלייכע כאראל סקאנדירנ־דיק גערופן זיין נאמען. די לופט פארהילכן לאזונגען פאר אייניקייט־פראנט און ברידערלעכ־קייט צווישן ארבעטער־קלאס און צווישן דער ארבעטנדיקער, פויערישער און שול-יוגנט.

אין פרעזידיום ווערן איינגעלאדן: דער וויצע־פארזיצער פון פארבאנד יעזשי מאראוו־סקי, דער גענעראל־סעקרעטאר מאיעווסקי, א גאנצע ריי זיגער פון ארבעטס־געוועט-יונגע וועבער, קוילן־גרעבער און אנדערע.

דער צוזאמענפאר איז געווען א וויכטיק געשעעניש נישט נאר אין לעבן פון דער פויליי־שער יוגנט. ער האט באקומען אן אינטערנא־ציאנאלע באדייטונג. עס זיינען געקומען בא-גריסן די פוילישע יוגנטלעכע צו זייער יום־טוב פארשטייער פון די באדייטנדיקסטע יוגנט-באוועגונגען אין דער וועלט. עס איז געקומען א דעלעגאציע פון דער אלוועלטלעכער דעמא־קראטישער יוגנט־פעדעראציע אין שפיץ מיט איר פארזיצער דעם באקאנטן פראנצויזישן יוגנט־טוער גואי בואיסאן. עס איז געווען א דעלעגאציע פון סאוויעטישן „קאמסאמאל", פון די קעמפנדיקע גריכישע, שפאנישע און כינעזישע יוגנטלעכע; פון דער „ליגע פון יונגע קאמוניסטן אין ענגלאנד ווי אויך פון די יוגנט־ארגאניזאציעס פון די ברידערלעכע סלאווישע פאלקס־רעפובליקן, פון בולגאריע, טשעכאסלאוואקיע, יוגאסלאוויע און א דעלע־גאציע פון אונגארן. באזונדערס פריינטלעך זיי־נען אויפגענומען געווארן די דעלעגאטן פון דער קעמפערישער פוילישער יוגנט־ארגאניזאציע אין פראנקרייך „גרונוואלד".

כמעט א טאג צייט האבן געדויערט די בא־גריסונגען. פאר די דעלעגאטן זיינען צוגעגרייט געווארן ספעציעלע מתנות אויסגעארבעטע דורך די יוגנטלעכע פון די פוילישע פאבריקן. צווישן אנדערע איז איבערגעגעבן געווארן דורך ז. וו. מ.־קרייז ביים יידישן וואיעוואדישן קאמיטעט אין ווארשע א פאקעט מעדיקאמענטן פאר דער גריכישער דעלעגאציע.

אין זיין באגריסונגס־ווארט האט דער גע־נעראל־סעקרעטאר פון פ. פ. ר. ח' „וויעסלאוו" אנגעצייכנט די גרונט־ליניען פאר דער ארבעט פון ז. וו. מ. פעסטשטעלנדיק, אז דער פארבאנד מוז גיין אויפן וועג פון ארגאנישער איינהייט צווישן די פארשידענע יוגנט־ארגאניזאציעס אין פוילן. „דער ז. וו. מ. — האט געזאגט חבר „וויעסלאוו" — איז נישט קיין פארטייאישע ארגאניזאציע און מיר שטרעבן נישט דערצו, אז זי זאל זיין אזעלכע. איר ציל איז קודם־כל דערציען א געזונטן, שעפערישן יונגן דור, וועלכער זאל זיך מיט לייב און לעבן איבערגע־געבן דער פוילישער פאלקס־רעפובליק. אויף דער באזע דארף און קאן געשאפן ווערן איין אלגעמיינע איינהייטלעכע יוגנט־ארגאניזאציע אין פוילן".

אין דעם גייסט איז פארגעקומען די גאנצע ווייטערדיקע ארבעט פון צוזאמענפאר. עס איז געהאלטן געווארן אן אידעיש־פאליטישער רע-פעראט דורכן חבר קאוואלסקי און א באריכטס־רעפעראט (ח' מאיעווסקי). ווען ח' מאיעווסקי האט פעסטגעשטעלט, אז די ארגאניזאציע ציילט שוין ביי היינט־צו־טאג 340 טויזנט מיטגלידער און אז ס'איז רייף געווארן דער מאמענט צו ווארפן דעם לאזונג — „א מיליאן מיטגלידער אין ז. וו. מ." האט דער זאל אויפגעשטורעמט מיט אפלאדיסמענטן סקאנדירנדיק עטלעכע מינוט מי-ליאן! מי־ליאן!

עטלעכע צענדליק חברים האבן זיך באטיי־ליקט אין דער דיסקוסיע, וועלכע האט בא־האנדלט די גרונט־פראבלעמען פון פראקטישער ארבעט אויף די ערטער, פון צוזאמענארבעט מיט אנדערע יוגנט־ארגאניזאציעס א. א. וו.

פארענדיקט האט זיך דער צוזאמענפאר מיטן אויסוויילן נייע אנפירנדיקע אינסטאנצן און אננעמען דעם נייעם סטאטוט.

דער צוזאמענפאר האט אפגעשלאסן אן עטאפ אין דער ארבעט פון „פארבאנד פון יונגע קעמפער". פינף שווערע יארן פון קאמף און בויונג. נאך נישט אלץ איז דערגרייכט געווארן דורכן אוואנגארד פון דער פוילישער יוגנט. עס איז נאך געבליבן פיל צו טאן ביים דערציען און איבערדערציען דעם יונגן דור אין פוילן.

די מונטערע שטימונג פון אלע דעלעגאטן, זייער ענטוזיאזם און קאמפס־גרייטקייט, איז א גאראנטיע, אז זיי וועלן טריי בלייבן דעם לא־זונג — „געבוירן האט אונז די טאטע!" און מיט דער הערא־ישער טאט פון ארבעט און בויונג וועלן זיי מארשירן פארויס צו אלץ נייע און נייע דערפאלגן!

באגריסונגס־טעלעגראמע

פון דער יוגנט־אפטיילונג ביים צ.ק. פון די יידן אין פוילן

צום ערשטן לאנד-צוזאמענפאר פון פארבאנד פון יונגע קעמפער (ז.וו.מ.)

די יוגנט־אפטיילונג ביים צ. ק. פון די יידן אין פוילן שיקט איבער דעם ערשטן לאנד־צוזאמענפאר פון פארבאנד פון יונגע קעמפער ז. וו. מ. אירע הארציקסטע ווונטשן. זאל אייער טעטיקייט באקרוינט ווערן מיט דערפאלג ביים דערציען די יונגע בויער פון דעם נייעם דע־מאקראטישן פאלקס־פוילן.

יוגנט אפט. ביים צ. ק. פון די יידן אין פוילן.

חיים האלצמאן

דרור — באראכאוו-יוגנט

צו דער פאראייניקונג פון ביידע יוגנט-ארגאניזאציעס

מיט א קורצער צייט צוריק האבן זיך פאראייניקט צוויי יידישע יוגנט־באוועגונגען: „דרור" און „באראכאוו-יוגנט" וועלכע איז געקומען אין רעזולטאט פון א לאנג־יעריקן דערנענטערונגס-פראצעס, וועלכער האט דערפירט צו זייער אידעישער אידענטיפיקאציע און צו דער מעגלעכקייט פון זייער צוזאמענגיסן זיך אין איין ארגאניזאציע, וועלכע האט אנגענומען דעם נאמען „פאראייניקטע חלוצישע פועלי - ציון יוגנט, דרור — באראכאוו־יוגנט".

נישט צופעליק געפינט זיך די באצייכענונג „חלוצישע" אויפן ערשטן ארט. ווייל די באוועגונג איז אין אלע לעבנס-פראגן א חלוצישע. חלוציזם איז נישט קיין שמאלער באגריף, ער באדייט נישט נאר לעבן אין קיבוץ און קאלאניזירן די מדבריות פון א"י, כאטש צו דעם, קודם כל, פארפליכטעט די באוועגונג אירע חברים. חלוציזם איז א וועג אין דער דערציונג, דאס זיינען אייגנארטיקע פרינציפן אין דער דערציונג. דער וויכטיקסטער פון די דאזיקע פרינציפן איז זעלבסטפארווירקלעכונג (הגשמה עצמית). דאס באדייט, עס קאן נישט זיין קיין מינדעסטער ריס צווישן ווארט און טאט; אז אלץ, וואס די באוועגונג פראקלאמירט דארפן אירע חברים פערזענלעך רעאליזירן.

חלוציזם, דאס איז א דערציונג, וואס שאפט די באדינגונגען פאר מאקסימאלער אקטיוויטעט פון יעדן מענטש אויף אלע געביטן. חלוציש דערציען הייסט, דערציען געזעלשאפטלעך און דער העכסטער אויסדרוק פון לעבן געזעלשאפטלעך איז לעבן אין קאמונע, אין קיבוץ. אונזער חלוציזם בינדט זיך ענג מיטן קיבוצישן לעבן און אויב מיר זאגן, אז מיר זיינען א חלוצישע באוועגונג, פליסט פון דעם במילא ארויס, אז מיר זיינען א קיבוצישע באוועגונג. מיר בויען קיבוצים און אונזער באוועגונג פארפליכטעט אלע אירע חברים צו לעבן אין זיי, נישט נאר צוליב ציוניסטישע טעמים, נישט נאר צוליב דעם, וואס די הויפט-אויפגאבע פון ציוניזם איז קאלאניזאציע און דער וויכטיקסטער און עפעקטיווסטער מכשיר פון קאלאניזאציע איז דער קיבוץ, נאר אויך צוליב סאציאליסטישע און צוליב דערציערישע טעמים. מיר בויען קיבוצים, ווייל אזוי ארום דערציען מיר מענטשן, וואס נישט נאר זיי *טראכטן* סאציאליסטיש נאר *לעבן* אויך סאציאליסטיש. מענטשן, וואס זיינען סאציאליסטן נישט נאר לויט זייער איבערצייגונג נאר אויך לויט זייער *זיין*.

אויב מיר האלטן זיך ביים קאלאניזאטארישן ציוניזם און פארווירקלעכנדיקן סאציאליזם, ווערט דאס נאך מער באקרעפטיקט דורך דעם פאליטישן כאראקטער פון אונזער יוגנט־באוועגונג. די „דרור־באראכאוו יוגנט" איז די יוגנט פון דער פאראייניקטער „פועלי־ציון"־פארטיי און צוזאמען מיט איר פירן מיר דעם פאליטישן קאמף סיי אויפן ציוניסטישן פראנט, — פאר א פראגרעסיווער אריענטאציע פון ציוניזם, פארן פארבונדן דעם ציוניזם מיט די פראגרעסיווע כוחות אויף דער וועלט און פאר דער העגעמאניע פון דער ארבעטער־באוועגונג אין ציוניזם; סיי אויפן פוילישן פראנט, — פארן פארשטארקן די פאזיציעס פון דער פוילישער דעמאקראטיע און קעגן די אנגריפן פון דער אינלענדישער און אויסלענדישער רעאקציע קעגן נייעם פוילן; סיי אויפן סאציאליסטישן פראנט. כאטש מיר שאצן אפ דעם אומגעהייער גרויסן סאציאליסטישן ווערט פון קיבוץ, פארשטייען מיר אבער, אז נישט דאס איז דער וועג צום אלגעמיינעם זיג פון סאציאליזם. דער וועג צום זיג איבערן קאפיטאליזם איז דער אלגעמיינער קאמף פון ארבעטער־קלאס פאר א נייער ארדענונג. מיר ווייסן אויך, אז דער וועג צום סאציאליזם איז נישט קיין פרידלעכער און פירט נישט דורך רעפארמען. מיר דערקלערן זיך דערפאר אלס קעגנער פון רעפארמיסטישן פליגל אין דער ארבעטער־באוועגונג און געהערן צום לאגער פון רעוואלוציאנערן סאציאליזם.

מיר זיינען א באוועגונג פון דער יידישער יוגנט, מיר דינען דעם יידישן פאלק, ווייל דער גורל פון יידישן פאלק אומעטום איז אונז נאענט און טייער.

אזוי ווי ביז איצט וועלן מיר ארבעטן און ווירקן אין דעם יידישן ישוב אין פוילן אויף אלע געביטן פון יידישן געזעלשאפטלעכן און קולטורעלן לעבן, געבן אונזער צושטייער, כדי צו פארוואנדלען דאס פוילישע יידנטום אין א פראדוקטיוו-שעפערישן און נאציאנאל-אויפשטייגנדיקן ישוב". די פאראייניקונגס־פלאטפארם שטעלט אויך פעסט, אז „מיר וועלן זיין דער סטימולירנדיקער כוח... אין דער פארשפרייטונג פון אונזער נאציאנאלער קולטור אין יידיש און אין העברעיש, ווי אויך העלפן דער אנטוויקלונג פון שול־וועזן אין ביידע שפראכן".

דער פועלי-ציוניזם האט געשאפן דעם סינטעז פון נאציאנאלער באפרייונג פון יידישן פאלק — ציוניזם און סאציאלער באפרייונג פון ארבעטער־קלאס — סאציאליזם. די פועלי־ציוניסטישע יוגנט האט דעם דאזיקן סינטעז ווייטער אנטוויקלט, פארוואנדלענדיק אים אין א סינטעז פון חלוצישן ציוניזם און פארווירקלעכנדיקן סאציאליזם. די גאנצע פועלי־ציון באוועגונג צוזאמען האט אויך געשאפן א סינטעטישע שעפערישע באציונג סיי צו דער יידישער, סיי צו דער נייער העברעישער קולטור.

מיט דער פאראייניקונג פון ביידע באוועגונגען וועלן די סינטעזן זיין שטארקער און פרוכטבארער. דערפאר איז די פאראייניקונג א שעפערישע און געזונטע, און דערפאר איז אויך דא א גרונט צו גלויבן, אז די פאראייניקטע באוועגונג וועט שפילן נאך א גרעסערע ראל אין יידישן לעבן ווי ביז איצט.

באגריסונג פון דער יוגנט-אפטיילונג ביים צ.ק.

צו דער פאראייניגונג פון „דרור" און „באראכאוו-יוגנט"

דער לייטער פון דער יוגנט-אפטיילונג ביים צ. ק. פון די יידן אין פוילן, ח' זאווידאוויטש, האט אין נאמען פון דער יוגנט־אפטיילונג ביים צ. ק. באגריסט די פאראייניקונגס־קאנפערענץ פון די יוגנט־ארגאניזאציעס „דרור" און „באראכאוו-יוגנט". דער ח' פ. זאווידאוויטש האט צווישן אנדערע געזאגט:

„פאר אונזערע אויגן איז געשען א גרויסער נס: ווי לאנג איז עס, ווען ס'האבן אנגעהויבן ארויסצוקומען פון די בונקערס קראנקע און אפגעריסענע, אן נאענטע און אן א היים; ווען עס זיינען צוריקגעקומען פון ר"פ די געראטעוועטע יידן און האבן נישט געטראפן קיין נאענטן, קיין פריינט. אבער ס'איז אדורך בלויז א קורצע צייט און מיר זיינען עדות, ווי אויף דער פוילישער ערד הויבט זיך אויף א ניי געזונט יידיש לעבן, וואס גייט אויף און צעבליט זיך.

דאס געפערלעכסטע פראבלעם איז צו יענער צייט געווען דאס יוגנט־פראבלעם. יוגנט אן א פאך, אן א היים, אן וועלכע ס'איז פערספעקטיוון אין לעבן און אן עלטערן.

און היינט — האבן מיר אן ערך 12 הונדערט יידישע סטודענטן, וועלכע שטודירן אין אלע שטעט, ווו ס'זיינען דא הויך־שולן; אן ערך 1000 מיטל-שול־יוגנט ארבעטן אויף אלע אפשניטן פון מלוכהשן און פריוואטן לעבן, אין דער אינדוסטריע און מלאכה; ס'איז נישטא דאס ארט, ווו יידישע יוגנט זאל נישט אנקומען, אויב זי איז נאר פעיק.

ווי אזוי האבן מיר באוויזן צו דערגרייכן אזעלכע רעזולטאטן אין אזא געוואלטיק קורצער צייט?

דאס איז געשען: ערשטנס, דערפאר וואס מיר האבן ס'ערשטע מאל אין דער געשיכטע פון פוילן, אן עכט־דעמאקראטישע פאלקס-מאכט, וועלכע באזייטיקט מיט א גענייטער האנט אלע רעשטלעך פון דער רעאקציע, און צווייטנס א דאנק דער איינהייטלעכקייט פון יידישן ישוב אין פוילן, א דאנק דער קאלאסאלער געמיינזאמער אנשטרענגונג פון אלץ, וואס איז פראגרעסיוו, וואס ס'איז לעבעדיק און יידישן לעבן.

די ערשטע, וואס האט גערופן צו איינהייט אויף דער יידישער יוגנט-גאס איז געווען די יוגנט-אפטיילונג ביים יידישן קאמיטעט. זי איז עס געווען די, וואס האט געשאפן די פארשטענדיקונגס־קאמיסיעס, וועלכע האבן איינגעשריבן זייער הערלעך בלאט אין דער געשיכטע פון יידישן יוגנט-לעבן: צי דאס איז געווען ביי די סיים־וואלן, אדער ביי די געטא-קאמפאניעס, צי גאר אין די אקציעס פון אויפבוי פון ווארשע — אומעטום זיינען געמיינזאם געשטאנען אין קאמף פאר א נייעם שיינעם מארגן די בעסטע יידישע יוגנט פון אלע אן אויסנאם דעמאקראטישע ארגאניזאציעס.

מיר ווילן האפן, אז אייער היינטיקע פאראייניקונג איז אן אנהויב פון א ווייטערער און טיפערער איינייקונג אין נאמען פון אונזער אויסגעפרווט פאלק, אין נאמען פון גליק פון אונזער יוגנט.

אין טאג פון אייער יום־טוב, חברים פון די יוגנט־ארגאניזאציעס ביי די פועלי ציון-פארטייען ווינטשן מיר אייך דערפאלג אין אייער ארבעט ביים הויבן דעם ניווא פון אייערע מיטגלידער, ביים בויען דעם יידישן ישוב אין פוילן, ביים שטארקן די פראגרעסיווע כוחות אומעטום ווי איר זייט, צום וווּל פון דער יידישער יוגנט אין פוילן און אין דער **גארער וועלט**.

דער יידישער ז.וו.מ.-קרייז אין ווארשע

דער ז. וו. מ.-קרייזביים יידישן וואיעוואדישן קאמיטעט אין ווארשע פירט צווישן דער יידישער יוגנט א ברייט-פארצווייגטע ארבעט פאר אידעאלאגישער פארטיפונג פונם באוווסטזיין. אויף די פארזאמלונגען ווערן באהאנדלט פראבלעמען פון דער ארבעטער-און יוגנט-באוועגונג. אין צוזאמענהאנג מיטן 1-טן צוזאמענפאר פון פארבאנד פון יונגע קעמפער ז. וו. מ., האט דער יוגנט-קרייז באהאנדלט די ארטיקלען און מאטעריאלן געווידמעט דער אנטשטייונג פון ז. וו. מ. בעת דער דייטשער אקופאציע. אין דעם שמועס האט דער ח' קוואטערקא זיך ברייטער אפגעשטעלט וועגן דעם העלדנמוט און דרייסטקייט פון די ערשטע ז. וו. מ.-ישע אוואנגארדיסטן, וועלכע האבן אין דער פינצטערער נאכט געוויזן דער יוגנט דעם וועג צו א פריי, גליקלעך לעבן, צו א דעמאקראטיש פאלקס-פוילן.

דעם 30-טן נאוועמבער האט אונזער קרייז איינגעארדנט אן עפנטלעכע פארלעזונג פון ח' א. קוואטערקא אויף דער טעמע: „2 יאר טעטיקייט פון דער וועלט-פעדעראציע פון דער דעמאקראטישער יוגנט". דער רעפערענט האט דערציילט די געשיכטע פון דער אנטשטייונג פון דער פעדעראציע און פארגעשטעלט די כוחות פון די 48 מיליאן ארגאניזירטע יוגנטלעכע, וועלכע זיינען פעיק צו קרייצן די וועגן פון דער רעאקציע און אירע פלענער פון א נייעם וועלט-קריג.

דער אלוועלטלעכער צוזאמענפלי פון דער יוגנט אין פראג — זאגט דער רעדנער — איז געווען א מעכטיקע מאניפעסטאציע פאר פרייהייט, דעמאקראטיע און שלום. די יוגנט ארגאניזירט אין דער וועלט-פעדעראציע, וואס רעקרוטירט זיך פון אלע נאציעס, גלויבנס און ראסן ווילן נישט מער מקריב זיין זייער יונג לעבן פאר די אינטערעסן פון די קאפיטאליסטן און פריצים. די יוגנט שטרעבט צו לערנען און אנטוויקלען זיך אלס פרייע בירגער פון א פרייער וועלט.

נאכן רעפעראט איז געוויזן געווארן דער באקאנטער סאוויעטישער פילם „קינדער פון קאפיטאן גראנט". דער אוונט האט ביי אלע אנוועזנדיקע יוגנטלעכע איבערגעלאזט א גוטן איינדרוק.

די פאריניקונגס-קאנפערענץ פון „דרור"—„באראכאוו-יוגנט"

דעם 16-טן נאוועמבער ה. י. איז אין לאדזש פארגעקומען די פאריניקונגס-קאנפערענץ פון „דרור" און „באראכאוו-יוגנט". 500 חברים פון גאנצן לאנד חוץ די קיבוצים אין לאדזש האבן זיך באטייליקט אין די פאריניקונגס-פייערונגען. שבת, דעם 15 נאוועמבער זיינען פארגעקומען באזונדערע פאר-קאנפערענצן פוןביידע באוועגונגען.

דעם 16 נאוועמבער, 11 אזייגער פרי האט זיך ביי א פול-געפאקטן זאל פון „טעאטער פאושעכני" פון טור, וועלכער איז געווען דעקארירט מיט די עמבלעמען פוןביידע יוגנט-באוועגונגען, מיט לאזונגען און מיט רויטע, בלוי-ווייסע און פוילישע נאציאנאלע פענער, דערעפנט די פייערלעכע פאריניקונגס-קאנפערענץ. נאך דעם ווי דער ארקעסטער שפילט דעם „אינטערנאציאנאל" ווערט דורך א קינד אנגעצונדן א סימבאליש ליכט צום אנדענק פון די קדושים און העלדן פון יידישן פאלק. דער ארקעסטער שפילט א טרויער-מארש און א מיידעלע לייענט א יזכור, פארפאסט דורכן יידישן שרייבער חיים לייב פוקס.

די דערעפענונגס-רעדע האלט דער חבר טוביה באזשיקאווסקי, וועלכער באטאנט די וויכטיקייט פון דער היינטיקער פאריניקונג און דריקט אויס די האפענונג, אז זי איז אן אנהויב פון דער ווייטערדיקער קאנסאלידאציע פון דער חלוציש-סאציאליסטישע יוגנט-באוועגונג. די ח' וואנדא עלסטער לאדט איין אין פרעזידיום די געסט, פארשטייער פון די יידישע און פוילישע יוגנט-ארגאניזאציעס. זי דערקלערט, אז די פאריניקטע באוועגונג וועט אויך ווייטער שטיין אין די ערשטע רייען פון קאמף פאר דער באפרייונג פון פאלק. נאך דעם באגריסן די קאנפערענץ פארשטייער פון יידישע און פוילישע יוגנט-באוועגונגען און אויך א פארשטייער פון דער יוגנט-אפטיילונג ביים צ. ק. אין נאמען פון קבוץ המאוחד באגריסט דער חבר מאטל טרעשטשאנסקי פון א"י, וועלכער דערקלערט, אז די היים פון די חברים פון דער פאריניקטער באוועגונג איז דער קבוץ המאוחד, וועלכער ווארט אויף נייע חלוצים. אין נאמען פון דער פאריניקטער „פועלי ציון"-פארטיי באגריסט דער חבר סטעפאן גראיעק. ער דריקט אויס דעם גלויבן אז די פאריניקטע באוועגונג וועט ווייטער זיין דער קעמפער פאר דער סאציאלער און נאציאנאלער באפרייונג פון יידישן פאלק. א וואוט צו א רעפעראט באקומט דער חבר ראטנבערג, וועלכער שטרייכט אונטער, אז די קאנסאלידאציע פון דער חלוצישער יוגנט איז א געבאט פון דער שעה און רעדט ארום די פאליטישע לאגע אין וועלכע מיר לעבן, ספעציעל די סיטואציע, אין וועלכער עס געפינט זיך דאס יידישע פאלק.

נאך דעם ווי דער פארזיצער לייענט איבער איניקע פון די אנגעקומענע באגריסונגס-טעלעגראמעס ווערט מיט געזאנג פון „התקוה" די אפיציעלע טייל פון דער קאנפערענץ געשלאסן. דאן קומט פאר אן ארטיסטישע טייל, אויסגעפירט דורך חברים פון קינדער-קיבוצים פון לאדזש און ביעלאווע.

רעפערענטן-שול פון יוגנט-בונד „צוקונפט" אין פוילן

דעם 1-טן דעצעמבער האט זיך געעפנט די צענטראלע שול פאר די „צוקונפט"-טוער. די לימודים קומען פאר אין צענטראלן אויסשולונג-צענטער פון דער פ. פ. ס.-ישער יוגנט אויפן נאמען פון סט. דיבוא אין אטוואצק.

די שול וועט דויערן א חודש צייט.

צו דער שול זיינען געקומען שילער פון די „צוקונפט"-ארגאניזאציעס אין נידער-שלעזיע, אויבער-שלעזיע, לאדזש, שטשעטשין און ווארשע.

דער פראגראם פון דער רעפערענטן-שול נעמט ארום די פאלגנדיקע קעגנשטאנדן און טעמעס:

1) געשיכטע פון סאציאלע באוועגונגען און סאציאלן געדאנק.
2) געשיכטע פון עקאנאמישע וויסנשאפטן.
2א) פאליטישע עקאנאמיע.
3) היסטארישער מאטעריאליזם.
4) געשיכטע פון דער אינטערנאציאנאלער ארבעטער-באוועגונג.
4א) געשיכטע פון דער אינטערנאציאנאלער סאציאליסטישער פרויען-באוועגונג.
4ב) געשיכטע פון דער אינטערנאציאנאלער סאציאליסטישע פרויען-באוועגונג.
5) שטרעמונגען אין סאציאליזם.
6) סאציאליזם אין אונזער צייט.
7) פראפ. באוועגונג און פאליטישע פארטייען.
8) ארגאניזאציאנעלע פרינציפן פון דער סאציאליסטישער באוועגונג.
8א) ארגאניזאציאנעלער בוי פון דער „צוקונפט"-ארבעט.
9) דער קאמף מיטן פאשיזם.
10) די פוילישע ווירקלעכקייט.
11) די געשיכטע און פראגראם פון פ.פ.ס.
12) די געשיכטע און פראגראם פון א.מ.טור.
13) די געשיכטע און פראגראם פון פ. פ. ר.
14) די געשיכטע און פראגראם פון ז. וו. מ.
15) פלאן-ווירטשאפט און ווירטשאפטס-פאליטיק.
15א) די עקאנאמיק פון ראטנפארבאנד.
16) דריי-יאר-פלאן און אויפבוי פון פוילן.
17) „בונד" און בונדיזם.
18) די געשיכטע פון „בונד".
19) די געשיכטע פון י. ב. „צוקונפט".
20) די געשיכטע פון „סקיף".
21) יידישע געשיכטע (פראגמענטן).
22) יידישע פראבלעמען.
23) יידישע קולטור-פראבלעמען.
23א) יידישע ליטעראטור.
24) יידישער ישוב אין פוילן און זיין פראבלעמאטיק.
25) די געשיכטע און אידעאלאגיע פון ציוניזם.
26) די געשיכטע און אידעאלאגיע פון פראלעטארישן ציוניזם.
27) פסיכאלאגיע.
28) פרינציפן פון פעדאגאגיק.
28א) סאציאליסטישע דערציונג.
29) פראלעטארישער ספארט.
30) די סאציאלע ראל פון מעדיצין.
31) טעכניק און סאציאליזם.

דער פלאן זעט פאר ארום ביז 200 לעקציעס חוץ א ריי סעמינארן, דיסקוסיע-אוונטן און פראקטישע ארבעטן.

ווי לעקטארן באטייליקן זיך, חוץ טוער פון „בונד" און „צוקונפט", אויך די לעקטארן פון דער פ.פ.ס.-ישער פארטיי-שול, רעפערענטן פון פ.פ.ר. און ז. וו. מ. וועלכע רעפערירן די געשיכטע פון זייערע ארגאניזאציעס) און א ריי אוניווערזיטעט-פראפעסארן.

חוץ דער צענטראלער רעפערענטן-שול וועלן זיין טעטיק צוויי-וואכיקע סעמינארן אויף די „צוקונפט"- און „סקיף"-ווינטער-לאגערן, וועלכע ס'עפענען זיך סוף דעצעמבער אין נידער-שלעזיע און ביים ים. די סעמינארן זיינען פארויסגעזען פאר די קרייז-רעפערענטן און „סקיף"-העלפער.

השומר הצעיר

די טעטיקייט אין דער באוועגונג

מיט א קורצער צייט צוריק איז אין ווראצלאוו פארגעקומען א סעמינאר פאר די מנהלים פון דער באוועגונג אין פוילן. עס האבן אנטיילגענומען 76 מנהלים. אין די פארהאנדלונגען האט זיך באטייליקט א מיטגליד פון דער הנהגה העליונה י. מאיום.

*

אין לאדזש האט דער קן אנטיילגענומען אין פעסטיוואל פון די יוגנט־ארגאניזאציעס, וואס איז ארגאניזירט געווארן דורך דער יוגנט־אפטיילונג ביים יידישן קאמיטעט. דער „געטא־טאנץ", וואס איז אויסגעפירט דורך א גרופע יוגנטלעכע פון קן (רעזשיסירט דורך דעם רעזשיסאר ה' גלאנץ און באלעט־מייסטערין ח'טע ענדלער), האט ארויסגערופן פיל בייפאל ביי אלע אנוועזנדיקע.

*

אין שטשעטשין איז פארגעקומען אן עפנטלעכע יובל־אקאדעמיע פון קן. די ארטיסטישע טייל, וואס איז צוגעגרייט געווארן דורך די ארטיסטן מרים האבער און אויסגעפירט דורך די חברים פון קן — איז שטארק אפלאדירט געווארן, דורך די עלטערן, פריינט און סימפאטיקער, וואס האבן פארפולט דעם זאל.

*

אין קראקע האט דער קן ארגאניזירט אן עפנטלעכן אוונט. דער טעקסט, ווי אויך די פולע צוגרייטונג און אויפפירונג איז געמאכט געווארן דורך די חברים פון קן. ספעציעל פון דער עדת בוגרים. אויפן פארלאנג פון פובליקום איז דער פראגראם איבערגעחזרט געווארן א צווייט מאל.

*

אין דזשערזשאניוו האט דער קן אנטיילגענומען אין דער מאניפעסטאציע פון דער סאציאליסטיש - דעמאקראטישער יוגנט. דער קן האט געטראגן — דורך אים צוגעגרייט — א מאקעט פון דער שיף פון מעפילים „עקזאדוס 1947". נאך דער מאניפעסטאציע איז פארגעקומען אין קן אן עפנטלעכע מסיבה, אין וועלכע עס האבן אנטיילגענומען פארשטייער פון פוילישע יוגנט־ארגאניזאציעס, וועלכע האבן זיך באקאנט מיט דער טעטיקייט פון אונזער באוועגונג און איר באגריסט.

*

אין אלע קנים ווערט אינטענסיוו געפירט די אקציע אויף צו לערנען העברעיש. אין טייל שטעט זיינען צו דעם צוועק ארגאניזירט געווארן ספעציעלע קורסן, אין וועלכע עס נעמען אנטייל שומרים און סימפאטיקער. אין אנדערע שטעט איז עס געווארן אן אינטעגראלער טייל פון דער דערציערישער ארבעט, וואס עס פירן די קבוצות.

אין ווראצלאוו, אין די ארגאניזירטע דורכן קן, עפנטלעכע קורסן, אויף צו לערנען עברית און ענגליש, נעמען אנטייל 150 יוגנטלעכע. זיי ווערן געפירט דורך געניטע לערער.

* * *

אין דער באוועגונג ווערט געפירט אן אקציע פון ארגאניזירן ארבעטס־ווארשטאטן. דערגרייכונגען אויף דעם געביט האבן שוין די קנים אין דזשערזשאניוו, וועלכע האבן ארגאניזירט א ראדיא־טעכנישן ווארשטאט, שטשעטשין — מאנאגראפישע קרייזן און וולאצלאוועק — אן איינבינדעריי.

* * *

די קנים אין לאדזש, וואלבזשיך און דזשערזשאניוו זיינען איבערגעגאנגען אין נייע לאקאלן. אומעטום זיינען איינגעארדנט געווארן ספעציעלע צימערן, אין וועלכע די שילער האבן מעגלעכקייטן צוגרייטן די לעקציעס. די לערן־צימערן געפינען זיך אונטערן אויפזיכט פון מנהלים, וועלכע העלפן די קינדער צוגרייטן די לעקציעס.

* * *

אין אלע קנים גרייט מען זיך צו די ווינטער־קאלאניעס. צוליב דער פארויסגעזעענער גרויסער צאל אנטיילנעמער ווערן ארגאניזירט דאס יאר ארטיקע קאלאניעס, קרייז־קאלאניעס און צוויי צענטראלע פאר די עלטערע שיכטן.

כינוסים פון „גורדוניה"

רעאליזירנדיק דעם באשלוס פון דער 4־טער לאנד־קאנפערענץ פון „גורדוניה" זיינען לעצטנס גערופן געווארן אין גאנצן לאנד געגנטלעכע באראטונגען פון אקטיוויסטן. אין ריכבאך איז פארגעקומען א כינוס פון יונגע אקטיוויסטן פון די קנים אין נידערשלעזיע, וועלכע האט געהאט די אויפגאבע צו רעאזומירן די ביזאיצטיקע דערגרייכונגען אויפן געביט פון דערציונג, אנצייכענען א וועג אויף דער נאענטסטער צוקונפט און אויך צוגרייטן א פרישן אקטיוו, וועלכער זאל איבערנעמען די ארבעט אויף די ערטער. די יונגע חברים האבן מיט אינטערעס אויסגעהערט דעם באריכט פון משה דעמבסקי וועגן דער דערציונגס־ארבעט אין די קנים און דעם אינהאלטסרייכן רעפעראט פון יהודה פריידנרייך, וועגן די אויפגאבן פון אונזער יוגנט־באוועגונג. נאך די באריכטן פון אלע קנים האט זיך אנטוויקלט א דיסקוסיע, וועלכע איז געשטאנען אויף א הויכן ניווא און ארויסגעוויזן א וווקס פון אונזער יוגנט. זינט דער לעצטער לאנד־באראטונג איז אין אלע קנים פארגעקומען א רעארגאניזאציע פון דער זעלבסט־פארוואלטונג און די יוגנט איז איבעראל איינגעטיילט געווארן אין באזונדערע גרופן לויט דעם עלטער און בילדונגס־ניווא. אין די רעפעראטן איז אונטערגעשטראכן געווארן די נויטיקייט פון פארשטארקן די קולטורעלע ארבעט, אקטיוויזירן וואס מער מיטגלידער און אנקניפן אן ענגן קאנטאקט מיט די ארטיקע פארטיי - קאמיטעטן. מען האט באשלאסן צו פארטיפערן די חלוצישע דערציונג און אויסארבעטן א געמיינזאמען ארבעטס־פלאן. צו דעם צוועק איז געשאפן געווארן א מועצה גלילית (וואיעוואדישער ראט) אין וועלכן עס זיינען אריין די חברים: משה דעמבסקי, דאלעק ווערנער, דוד ברענער, מיכאל לוביטש און צו איין פארשטייער פון יעדן קן.

אויך אין קראקע איז פארגעקומען א כינוס פון אקטיוויסטן אין אויבערשלעזיען און קראקע, אויף וועלכן יהודה האט געהאלטן א רעפעראט וועגן אונזער טעטיקייט צווישן דער יידישער יוגנט אין פוילן. פון די באריכטן און דיסקוסיע האט זיך ארויסגעוויזן, אז אין טייל ערטער זיינען אונזערע קנים די צאלרייכסטע און פירן א פארצווייגטע טעטיקייט. מ'האט באשלאסן צו פארטיפן די חלוצישע דערציונגס־ארבעט, פארגרעסערן די קק"ל־טעטיקייט, אנקניפן א קאנטאקט מיט די עלטערן און מיט די ארטיקע פארטיי־קאמיטעטן. אין דער אויסגעוויילטער מועצה גלילית זיינען אריין: אטא קראמער, משה אמסטער, אינא ווייסבערגער, טאדעק און פארשטייער פון די קנים.

אלע דעלעגאטן האבן אנטיילגענומען אין דער פייערלעכער אנטהילונג פון פאן (שטאנדאר), וועלכן ס'האט באקומען דער קראקעווער קן. אין דעם איבערפולטן זאל פון פארטיי־קאמיטעט האבן אריינמארשירט די יונגע גורדוניסטן און זיך געשטעלט צום מפקד. מיט באגריסונגען זיינען ארויסגעטראטן: ח' מגר. הורפערט — אין נאמען פון דער פאראייניקטער פארטיי פועלי ציון צ. ס.—התאחדות; ח' האלפערן — פון „קרן קימת לישראל"־קאמיסיע, פארשטייער פון „השומר הצעיר", „דרור־באראכאוו־יוגנט" און פון אנדערע קנים. אין נאמען פון דער הנהגה הראשית פון „גורדוניה" איז ארויסגעטרעטן יהודה פריידנרייך, און גערופן די יונגע חברים צו פארשטארקן אונזער חלוצישע באוועגונג, בכדי צו רעאליזירן די גרויסע אויפגאבן, וועלכע שטייען היינט פארן יידישן פאלק — דאס בויען א יידישע סאציאליסטישע מדינה אין ארץ־ישראל.

אין דער צייט פון די ווינטער־פעריען, ארגאניזירט די „גורדוניה" ווינטער־קאלאניעס פאר די חברים פון די קנים, אין די סודעטן־בערג אין שטעטל לובאווקע. אין א געוועזענעם דייטשן טוריסטן־הויז וועט זיך דעם 23 ד. ח. צוזאמענקומען די יוגנט און פארברענגען צוויי וואכן אויף דער שויס פון דער נאטור.

אויף דער קאלאניע ווערט פארויסגעזען א ברייטע קולטורעלע, ספארט און סקויטישע טעטיקייט.

יהודה בן ישראל.

די קבוצה פון „גורדוניה" אין פילאווע

יידישע יוגנט אין דזשערזשאניוו פארן דענקמאל פון די העלדן אין ווארשעווער געטא

לויט דער איניציאטיוו פון דער יוגנט־אפטיילונג ביים יידישן קרייז־קאמיטעט און יוגנט־פארשטענדיקונגס־קאמיסיע אין דזשערזשאניוו איז דורכגעפירט געווארן א ברייטע זאמל־אקציע אויפן פאנד פון דענקמאל פאר די העלדן פון ווארשעווער געטא.

די ווענדונג צו שפענדן 10 פראצ. פון די באקומענע יוגנט־סטיפענדיעס איז דורך אונזער יוגנט אויפגענומען געווארן מיט גרויס פארשטענדעניש און הארציקייט.

די אקציע צווישן דער יוגנט ביי אונז אין שטאט האט געגעבן העכער 40.000 זל.

אקאדעמישע
טריבונע

אויפרוף
צו דער יידישער באפעלקערונג

מיט א קורצער צייט צוריק איז פראקלא-מירט געווארן די אינטערנאציאנאלע סטודענטן-וואך. די פוילישע פריינטשאפט-געזעלשאפט פון אקאדעמישער יוגנט, האט אין די ראמען פון דער וואך אנטוויקלט אן אינטענסיווע טע-טיקייט. די געזעלשאפט האט זיך געווענדעט מיט א פלאמיקן אפעל צו דער פוילישער עפנט-לעכקייט וועגן שטיצן די אימפרעזעס פון געלט-זאמלונגען, וואס וועלן איינגעארדנט ווערן אין דעם פעריאד.

אויך די יידישע אקאדעמישע יוגנט האט זיך באטייליקט אין דער אקציע. די יידישע אקאדעמיקער האבן זיך געווענדעט צו דער יידי-שער געז. מיט א אויפרוף צו שטיצן די סטו-דענטן-אקציע. גלייכצייטיק שטעלן מיר פעסט, אז נישט קוקנדיק אויף דער גוטער באציונג צו די יידישע סטודענטן מצד דער אקאדעמי-שער מאכט, איז די מאטעריעלע לאגע פון די יידישע סטודענטן, וועלכע זיינען אין מערהייט-זאך אן משפחות, זייער א שווערע.

די יידישע סטודענטן אפעלירן צו דער יידי-שער געזעלשאפט אין לאנד און אין אויסלאנד צו העלפן זיי מיט לערנביכער, טעכנישע און מעדיצינישע אינסטרומענטן. די ראזיקע מתנות קאן מען איבערגעבן אין די סעקרעטאריאטן פון די יוגנט-אפטיילונגען ביי די יידישע קא-מיטעטן, אונטערשטרייכנדיק גלייכצייטיק, אז דאס איז געגעבן געווארן פאר די סטודענטן.

באמערקונג פון רעדאקציע: די זאמל-אקציע פאר יידישע סטודענטן צווישן דער יידישער געזעלשאפט אין ווארשע האט געגעבן גוטע רעזולטאטן.

עס איז אריינגעפלאסן א גרעסערע סומע געלט ווי אויך לערנביכער און מעדיצינישע אינסטרומענטן. מיר רופן די יידישע עפנטלעכ-קייט פון לאנד און אויסלאנד נאכצוטאן דעם ביישפיל פון די ווארשעווער יידן.

יידישע סטודענטן אין ווארשע

אונזער קרייז, וועלכער ציילט 180 סטו-דענטן און 80 שילער פון מיטלשולן, פירט א סיסטעמאטישע ארבעט צווישן דער זיך לערנענ-דיקער יידישער יוגנט אין ווארשע. די יוגנט, וועלכע איז טעטיק אין אונזער קרייז, נעמט אן אקטיוון אנטייל אין אלע אקציעס, וועלכע עס ארגאניזירט דער יידישער וואיעוואדישער קאמיטעט. אזוי צום ביישפיל ביים אפרייניקן דאס ארט, וווּ עס דארף געשטעלט ווערן דער דענקמאל לכבוד די געטא-העלדן, זיינען מיר געווען די צאלרייכסטע גרופע ארבעטנדיקע. אויך אין דער זאמל-אקציע פארן דענקמאל האבן מיר גענומען אן אקטיוון אנטייל. די קול-טור-קאמיסיע ביים קרייז באמיט זיך צו באקע-נען די אקאדעמישע יוגנט מיט דער יידישער קולטור. די ביבליאטעק, וואס דער קרייז פאר-מאגט, ציילט איבער 400 בענדער. די סטאטוט-קאמיסיע ביים קרייז האט באארבעט א סטאטוט פראיעקט, וועלכער וועט אויף דער נאענטסטער פארזאמלונג אפגעגעבן ווערן צו דער אפשטי-מונג. עס קומען פאר באמיונגען צו באקומען מאטעריעלע הילף פון „דזשאינט", „סאלידאר-נאשטש" און אנדערע אינסטיטוציעס. ביז היינט צו טאג פארמאגט נאך נישט ווארשע קיין בורסע פאר שטודירנדיקער יידישער יוגנט. דער סטו-דענטן-קרייז האט נאך נישט באקומען קיין פא-סיקן לאקאל פאר א לייען-זאל, ווו עס וואלט געקאנט זיך לערנען די יוגנט, וועלכע האט נישט קיין אייגענע לאקאל-מעגלעכקייטן. מיר גלויבן, אז אונזערע באמיונגען וועלן נישט גיין לאיבוד און אז אונזער יוגנט וועט באקומען א בורסע און א לייען-זאל.

דער יידישער סטודענטן-קרייז אין ווארשע נעמט אן אקטיוון אנטייל אין אויפבוי פון יידישן לעבן אין פוילן.

סאמעק ריכטער.

ביי די אקאדעמיקער אין ווראצלאוו

אין זאל פון דער יידישער קולטור-געזעל-שאפט אין ווראצלאוו איז פארגעקומען די יער-לעכע וואל-פארזאמלונג פון די 300 יידישע אקא-דעמיקער.

נאכן אויסהערן דעם באריכט פון א יאר טע-טיקייט פון דער פארוואלטונג, באקומט דאס ווארט דער פארשטייער פון דער יוגנט-אפטיי-לונג ביים וו. יי. ק., מ. גור-ארי. ער ווארפט פאר די יידישע אקאדעמיקער, אז זיי זיינען ווייניק אקטיוו אין יידישן געזעלשאפטלעכן לעבן און רופט צו באנייען די טעטיקייט אויפן געביט פון יידישער קולטור.

ד"ר פלאצקער רעדט ארום א ריי יוגנט-פראבלעמען, און שטעלט זיך אפ אויף דער נויט-ווענדיקייט צו פארשטארקן די אחריות פון יידישן סטודענט פארן גורל פון יידישן ישוב, ענגער צונויפבונדן זיך מיט יידישע קולטור-פראבלעמען און אקטיוו העלפן דער אנטוויקלונג פון דער יידיש-נאציאנאלער קולטור.

עס אנטוויקלט זיך א דיסקוטיע, אין וועלכער עס נעמען אנטייל די סטודענטן: ברענער, לעווי-טאן, גארבער, סטרובעל, ראסלער, רייך, קאס-ווינער און אנד.

נאכן אויסדריקן צוטרוי דער אפטרעטנדי-קער פארוואלטונג, ווערט אויסגעוויילט א נייע, אין וועלכער עס גייען אריין: ראסלער, פלאצ-קער, קריג, קוועטשער, קריינדלער, לוביטש און זיימאן.

ליכטענשטיין.

גליוויצער סטודענטן

א זייער וויכטיק ארט אין יידישן לעבן ביי אונז אין שטאט, פארנעמען די יידישע סטודענטן פון גלייוויצער פאליטעכניקום.

די יערלעכע פארזאמלונג פון סטודענטן-קרייז, האט דערוויזן, אז ס'איז אונז געלונגען צונויפצוזאמלען אונטער דער פאן פון יידישן סטודענטן-קרייז די גאנצע יידישע שטודירנדי-קע יוגנט.

עס איז דאך נישט קיין סוד, אז מיט א יאר צוריק, האט א גרויסע צאל יידישע סטו-דענטן, צוליב פארשידענע סיבות, נישט גע-וואלט, און נישט געפילט די נויטווענדיקייט צו זיין ארגאניזירט אין יידישן סטודענטן-קרייז. מיר גיבן זיך אפ א חשבון דערפון, אז נאר אין די היינטיקע באדינגונגען, וואס מיר לעבן, אז נאר אין דעם היינטיקן פאלקס-פוילן, איז פא-ראן א מעגלעכקייט צו זיין א גוטע בירגער פון דער פוילישער דעמאקראטישער מלוכה און דערביי זיך צו פילן פארבונדן מיט דעם יידישן פאלק.

צוגעהאלפן דערצו, האט אויך דער פאקט, וואס די יוגנט-אפטיילונג ביים וואיעוואדישן יידישן קאמיטעט האט איניצירט דעם געדאנק צו שאפן א היים פאר די יידישע סטודענטן, אמת, נישט אלע סטודענטן וווינען אין דער ייד. סטודענטן-היים. אבער אפילו פאר די אלע, וואס וווינען נישט אין דער בורסע, איז די בורסע געווארן דאס ווינקל, ווו עס קאנצענטרירט זיך די ארבעט פון דער גאנצער יידישער יוגנט, און אין דער ערשטער ריי פון דער שטודירנדיקער יוגנט.

אורי שאך.

דער פלאן פון צוקונפטיקן יידישן אוניווערזיטעט אין ירושלים

ספּאָרט-ביילאַגע

וועגן די דערגרייכונגען פון אונזערע ספּאָרט-קלובן

הייַנט צו טאָג, ווען דער זומער האָט זיך געענדיקט, ווילט זיך אונטערציִען אַ סך־הכל אונטער דער טעטיקייט פון אונזערע קלובן אין הייַ־יאָריקן זומער־סעזאָן. מ'דאַרף מודה זיַין, אַז אונזערע קלובן האָבן געטאָן אַ גרויסע אַרבעט אויפן געביט פון פיזישער דערציונג צווישן דער ייִדישער יוגנט. זיי זיַינען אַן ערנסטער כוח און אויך שטאַרקע קאָנקורענטן בייַ מייסטערשאַפט ־ פאַרמעסטונגען, אין אַלע ספּאָרט-אָפּצווייַגן, ספּעציעל אין פוטבאָל־ספּאָרט.

די צאָל קלובן האָט זיך באַדייַטנדיק פאַרגרעסערט. פון 14 קלובן און 700 מיטגלידער אין פאַריקן יאָר, איז די נעץ פון אונזערע קלובן אויסגעברייטערט געוואָרן ביז 23 און 1500 מיטגלידער הייַ־יאָר.

די פאַרמעסטונגען זיַינען סיי לויט דער צאָל, סיי לויטן פאַרנעם און דער קענטשאַפט פון די ספּאָרטלער געשטאַנען אויף אַ הויכן ניוואָ. אין משך פון סעזאָן האָבן מיר צו פאַרצייכענען אַ גאַנצער ריי ערנסטע פאַרמעסטונגען און אימפּרעזעס ווי: די פוטבאָל־פאַרמעסטונגען מיט די בעלגישע ספּאָרטלער און אנד.

אַ צווייטע ערנסטע אימפּרעזע איז געווען דער צוזאַמענפאָר פון די ייִדישע ספּאָרט-קלובן אין אויבער־שלעזיע אין גלייוויץ, וווּ די יונגע ספּאָרטלער פון ביעלסק, ביטאָם, גלייוויץ און סאָסנאָוויעץ האָבן געהאַט די מעגלעכקייט צו דעמאָנסטרירן זייער קענטשאַפט אין זייערע דערגרייכונגען אויפן ספּאָרט-געביט. דער פּראָגראַם פון צוזאַמענפאָר איז געווען זייער אַ רייַכער: פוטבאָל, לייכט־אַטלעטיק און ספּאָרט־שפּילן. אינטערעסאַנט איז, אַז יעדער קלוב האָט פאַרנומען אַן ערשט אָרט אין באַזונדערע ספּאָרט ־ דיסציפּלינען, למשל: „זש. ק. ס." ביעלסק האָט פאַרנומען אין דער אַלגעמיינער פּונקטאַציע דאָס ערשטע אָרט אין לייכט־אַטלעטיק. ביטאָם דאָס צווייטע אָרט, מיט 5 פּונקטן אין דער אַלגעמיינער פּונקטאַציע און דאָס ערשטע אָרט אין פוטבאָל. גלייוויץ האָט פאַרנומען דאָס 3־טע אָרט מיט צוויי פּונקטן און דאָס ערשטע אָרט אין נעץ-באַל. דער צוזאַמענפאָר האָט געגעבן די ספּאָרטלער אַ נייַעם שווּנג צו וויַיטערדיקער טעטיקייט און האָט גלייַכ־צייַטיק געהאָלפן אָנקניפּן ענגערע באַציִונגען צווישן איין קלוב און דעם אַנדערן.

פּאָפּולער איז אויך געוואָרן דער פּינג־פּאָנג־טורניר, וועלכער איז פאָרגעקומען אין אויגוסט חודש, אין וראָצלאַוו — אָרגאַניזירט דורך דעם ייִדישן ספּאָרט־קלוב. אין דעם טורנע האָבן אָנטייל גענומען די קלובן: „קראַקאָוויא" פון קראַקע, „ה. מ. טור" פון יעלעניע־גורע, „ר. ק. ס." פון כאָזשוו, „זש. ק. ס." פון וואַלבזשיך, „זש. ק. ס." פון וראָצלאַוו, „א. ז. ס." פון וראָצלאַוו, „י. מ. ק." פון וראָצלאַוו, „גאַסטראָנאָמיא" פון וראָצלאַוו, „י. ק. ס." פון וראָצלאַוו און אַ סך אַנדערע נישט אָרגאַניזירטע ספּאָרטלער. דער ניוואָ פון די פאַרמעסטונגען איז געווען זייער אַ הויכער און ער האָט דערוועקט גרויס אינטערעס ביים פאַרזאַמלטן עולם. דער טורנע האָט געדויערט צוויי טעג.

דאָס ערשטע אָרט און דעם זילבערנעם בעכער האָט דעראָבערט בלאַנדער (דער מייסטער פון פּוילן) פון „קראַקאָוויא". דאָס 4 אָרט האָט דער־אָבערט קוקאָווקא פון „זש. ק. ס." וראָצלאַוו.

סומירנדיק די דערגרייכונגען אין הייַ־יאָריקן סעזאָן, קומט מען צום אויספיר, אַז די אויפגאַבע פון אונזערע קלובן איז: אינטענסיוו זיך צו גרייטן צום ווינטער, זאַמלען נאָרמאַן־אינווענטאַר, גליטשערס א. א. קאָנטינואירן די איבונגען פון אונזערע פוטבאָליסטן, גימנאַסטן און לייכט-אַטלעטן אין די גימנאַסטישע זאַלן. דאָס וועט אונז געבן די מעגלעכקייט צו דער־האַלטן די שטאַנדהאַפטיקייט פון אונזערע ספּאָרטלער בכדי, אויף דעם קומענדיקן זומער־סעזאָן זאָלן זיי קאָנען אַרויסגיין אויפן ספּאָרט־פעלד אין פולער גרייטקייט.

טעטיקייט פון זשאַראַווער ספּאָרט-קלוב

אין זשאַרי געפינט זיך אַ ייִדישער ישוב וואָס ציילט אַרום 750 ייִדן. נישט קוקנדיק אויף דער קליינער צאָל פון דער באַפעלקערונג איז געלונגען, אַ דאַנק דער איניציאַטיוו פון אַ גרופּע יוגנטלעכע ליבהאָבער פון ספּאָרט צו שאַפן אַן אייגענעם קלוב. די גרינדונג פון ספּאָרט־קלוב איז פאָרגעקומען אין נאָוועמבער פאַריקן יאָר. מיר האָבן אָרגאַניזירט פאַרשידענע סעקציעס: גימנאַסטיק, באָקס און א. ז. וו. די גאַנצע אָנשטרענגונג איז געלייגט געוואָרן ביים אָרגאַניזירן אַ פוטבאָל־מאַנשאַפט. אויף דעם דאָזיקן געביט ווערט געפירט אַ ברייט־פאַרצווייגטע אַרבעט. אָט אַזוי הויבט זיך אָן אונזער קלוב צו אַנטוויקלען. ס'קומען פאָר צוויי מאָל אין דער וואָך איבונגען. מיר האָבן אָדורכגעפירט אין זומער־סעזאָן 11 פרייַנטשאַפטס־פאַרמעסטונגען סיי אין זשאַרי, ווי אויך אין דער־אַרומיקער געגנט. פון די דאָזיקע פאַרמעסטונגען האָבן מיר 5 פאַרשפּילט און 4 געוווּנען, און צוויי רעמיסירט.

אונזער מאַנשאַפט פירט דעם צווייטן אָרט אין אונזער קרייז. זונטיק, דעם 23־טן נאָוועמבער האָט אונזער מאַנשאַפט נאָכן פאַרענדיקן די לעצטע מייסטערשאַפטס־פאַרמעסטונגען אָפּגעשלאָסן דעם זומער־סעזאָן. און שוין דעם 29טן נאָוועמבער איז דורכגעפירט געוואָרן אַ פּינג־פּאָנג־טורניר, כדי פעסטצושטעלן אַ מאַנשאַפט אויף דער פּינג-פּאָנג פאַרמעסטונג אין נאָוואַ סול. צווישן אונזער מאַנשאַפט און „אַדראַ" פון נאָוואַ־סול.

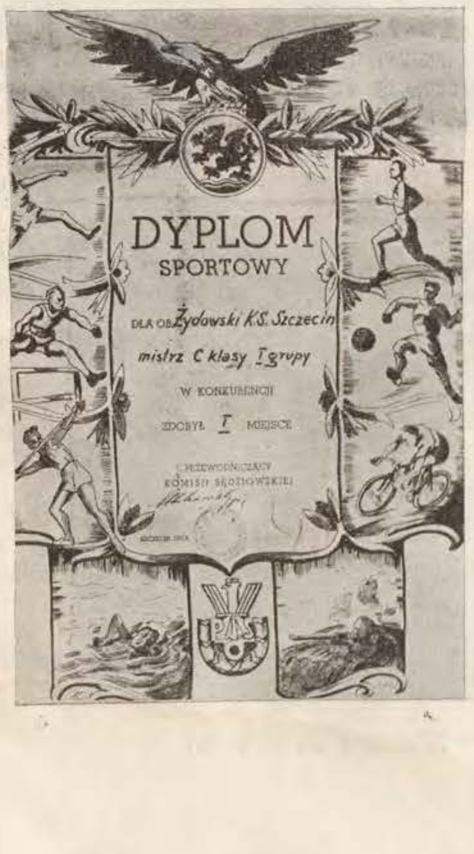

אַ מאָנטאַזש פון די ספּאָרט-דערגרייכונגען אין שטשעטשין

יידישער ספּאָרט-קלוב אין שטשעטשין

דער יידישער ספּאָרט-קלוב אין שטשעטשין איז דער איינציקער יידישער קלוב אין מערב-פּאָמערן. דער קלוב איז זייער פּאָפּולער צווישן דער יידישער און פּוילישער געזעלשאַפט אין שטשעטשין. אין משך פון חודש יולי, האָט די פוטבאָל-מאַנשאַפט געענדיקט די פאַרמעסטונגען וועגן דער מייסטערשאַפט פון „צ" קלאַס באַקומענדיק דאָס ערשטע אָרט און נישט פאַרלירנדיק קיין איין פּונקט, דערפאַר האָט דער קלוב באַקומען אַ דיפּלאָם פון אַ. ז. פּ. נ.

ביים סוף סעפּטעמבער, האָבן זיך אָנגעהויבן גרופּן-פאַרמעסטונגען וועגן דער מייסטערשאַפט פון „ב" קלאַס. אין דער ערשטער רונדע האָט דער זש. ק. ס. פאַרנומען דאָס צווייטע אָרט, נאָך דעם אַ. ז. ס., וועלכע פירט מיט אַן אונטערשיד פון 1 פּונקט. מ'דאַרף פעסטשטעלן, אַז די סיבה וואָס אונזער קלוב האָט נישט פאַרנומען דאָס ערשטע אָרט, איז דאָס, וואָס אונזערע פאַרמעסטלער זיינען פיזיש אויסגעשעפּט געוואָרן, שפּילנדיק אין דעם סעזאָן צוזאַמען מיט מייסטערשאַפט-פאַרמעסטונגען 59 מעטשן, פון דעם זיינען 52 געוואונען געוואָרן 2 רעמיסן און 5 פאַרשפּילטע.

דער קלוב גרייט זיך אין ווינטער-סעזאָן אינטענסיוו צו איבן מיט די ספּאָרטלער, כדי אין זומער-סעזאָן פון 1948 מיט נייע כוחות צו דעראָבערן דעם מייסטערשאַפטס-טיטול פון „ב" קלאַס און אריין אין „א" קלאַס.

יידישע פוטבאָל-מאַנשאַפט אין שטשעטשין

יידישער ספּאָרט-יום-טוב אין נידער-שלעזיע

זונטיק דעם 24-טן אָקטאָבער ה. י. איז אין ביעלאַווע, אין די ראַמען פון יום-טוב פון יידישן ספּאָרט, פאָרגעקומען אַ פוטבאָל-טורנע מיטן אָנטייל פון די 4 שטאַרקסטע יידישע מאַנשאַפטן אין נידער-שלעזיע, וועגן בעכער פון יידישן וואָיעוואָדישן קאָמיטעט.

די צווייטע פאַרמעסטונג צווישן די מאַנשאַפטן פון ריכבאַך און וואַלבזשיך ענדיקט זיך מיטן פאַרדינטן זיג פון דער וואַלבזשיכער מאַנשאַפט 0:3. די שפּיל איז געווען אַן אינטערעסאַנטע און געשטאַנען אויף אַ גאַנץ הויכן ניוואָ. ביי דער ריכבאַכער מאַנשאַפט באַמערקט זיך אַ באַדייטנדיקע פאַרבעסערונג אין איר פאָרם.

אין פינאַל האָבן זיך געטראָפן די קלובן פון ביעלאַווע און וואַלבזשיך. אַלס פאַוואָריט גייט אַן ביעלאַווע. די וואַלבזשיכער זיינען ארויסגעטרעטן אין בעסטן צוזאַמענשטעל. די שפּיל איז געשטאַנען אויף אַ הויכן ניוואָ און איז געוואָרן געפירט אין אַ שנעלן טעמפּאָ. אין דער 14-טער מינוט דערגרייכט קאָוואַלסקי אַ טויער פאַר ביעלאַווע, אויסנוצנדיק דערביי אַ פעלער פון וואַלבזשיכער פאַרטיידיקער. 10 מינוט שפּעטער דערגרייכט טענענבוים דעם צווייטן טויער פאַר ביעלאַווע. אַלע אַקציעס פון וואַלבזשיך ווערן ליקווידירט דורך דער ביעלאַווער פאַרטיידיקונג. אין דער 35 מינוט רייסט זיך אַדורך דער לינקער פליגל פון וואַלבזשיך און שיסט אַ גאָל אין טויער פון ביעלאַווע. אין דער צווייטער העלפט ווערט די שפּיל שאַרפער, די איניציאַטיוו געהערט צו וואַלבזשיך, וועלכע דערגרייכט אין דער 70-טער מינוט דעם צווייטן און שענסטן טויער פון טאָג. אַלע באַמיונגען פוןביידע צדדים צו דערגרייכן אַן איבערגעוויכט ענדיקן זיך אָן רעזולטאַט.

די שפּיל ענדיקט זיך מיט אַ רעמי 2:2.

ספּאָרט-ביילאַגע רעדאַגירט דורך נ. פערדמאַן

רעדאַגירט פון ל. קאַרנפעלד

אויפגאַבע נר. 1

פון ד"ר עמנויל לאַסקער

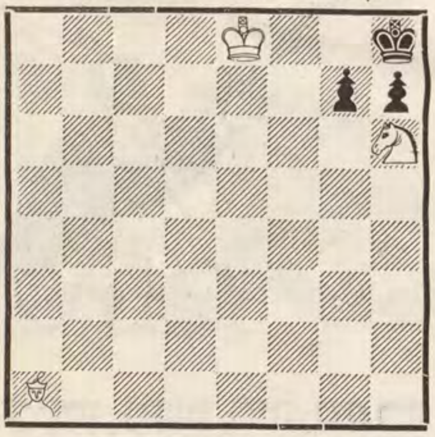

ווייס ציט און גיט מאַט אין 3-טן צוג

לעזונג פון עטיוד נר. 1

1. ש האַ3—עף2 ! ל ע4 : עף3; 2. ש עף2—רע1 ל עף3 : רע1 שאַך; 3. ק אַ4—אַ3, בע2—בע1 דאַמע אָדער טורעם, און ווייס איז פּאַט. (3... בע2—בע1 שפּרינגער; 4 ק אַ3—בע2, ש בע1—רע2; 5. ק בע2—צע1 און אַ פיגור גייט פאַרלוירן).

אַ פּראַקטישע ענדשפּיל-מיניאַטור.

דוד בראָנשטיין —

דער 20-יעריקער יידיש-סאָוויעטישער שאַך-גאון

די גרעסטע רעוואָלוציע צווישן די סאָוויעטישע שאַך-קרייזן איז איצט דער 20-יעריקער סטודענט פון מאָסקווער אוניווערסיטעט דוד בראָנשטיין. אָט דער יונגערמאַן, וואָס האָט נאָך אין יאָר 1946 גענומען די מאָסקווער מייסטערשאַפט, געהערט איצט צו דער סאָוויעטישער נאַציאָנאַלער שאַך-רעפּרעזענטאַנץ. בראָנשטיין איז אָנגריף-שפּילער פאַר-עקסעלאַנס. זיינע גוט-דורכגעטראַכטע דערעפענונגען און פיינע שפּיל-טעכניק, רופן תמיד אַרויס ביי אַלעמען די גרעסטע אויפמערקזאַמקייט און באַוואונדערונג.

בכדי צו אילוסטרירן זיין עלעגאַנטן סטיל, ברענגען מיר אַן אינטערעסאַנטע מיניאַטור-פּאַרטיע, אין וועלכער ער האָט אויף אַ בליץ-אַרטיקן אופן באַזיגט דעם סאָוויעטישן גרויס-מייסטער קאָטאָוו.

פּאַרטיע נר. 2

געשפּילט אין שאַך-טורניר וועגן דער מייסטערשאַפט פון מאָסקווע אויפן יאָר 1946.

ווייס: בראָנשטיין שוואַרץ: קאָטאָוו

קאַראָ-קאַן פאַרטיידיקונג

1.	ע2—ע4	צע7—צע6
2.	דע2—דע4	דע7—דע5
3.	ש בע1—צע3	דע5 : ע4
4.	ש צע3 : ע4	ש בע8—דע7
5.	ש גע1—עף3	ש גע8—עף6
6.	ש ע4—צע3	ע7—ע6
7.	ל עף1—דע3	ל עף8—ע7
8.	קורצע ראָשאַדע	צע6—צע5
9.	ד דע1—ע2	צע5 : דע4
10.	ש עף3 : דע4	קורצע ראָשאַדע
11.	ל צע1—גע5	ש דע7—צע5
12.	ט אַ1—דע1 !	ש צע5 : דע3
13.	ט דע1 : דע3	ד דע8—צע7
14.	ש דע4—בע5	ד צע7—צע6
15.	ט עף1—דע1	בע7—בע6
16.	ש בע5—דע4	ד צע6—צע7
17.	ט דע3—גע3	ק גע8—האַ8
18.	ש צע3—בע5	ד צע7—בע7
19.	ד ע2—ע5	אַ7—אַ6
20.	ש בע5—צע3	ש עף6—דע7 ??
21.	ל גע5—האַ6 !!	שוואַרץ גיט אויף.

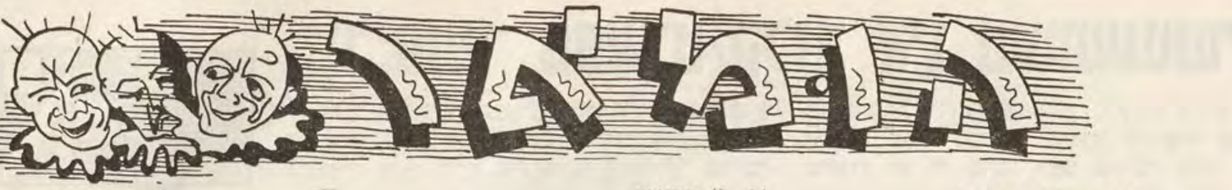

טרעפט

8		7	6	5	X		4	3	2		1
	X				10	X			9	X	
	14	X				13		12	X	11	
		18	X				17	X	16		15
			22	X		21	X	20			19
X				24	X				23	X	
X	X				26	X				25	X
27	31		30	X		29	X				28
		35	X	34			33	X			32
	39	X	38					37	X		36
	X	42		41	X				40	X	
					44	X					43

פון רעכטס נאָך לינקס:

1. יידישער שריפטשטעלער.
5. אַ כלי.
9. פויליש זידל-וואָרט.
10. סאָרט פון לעדער.
12. נוצלעך געשיר אונטערוועגנס.
14. וואָס יעדער הונט האָט.
15. דריי די זעלבע בוכשטאַבן.
17. באַרימטער יידישער פילאָזאָף.
18. טרויעריק-באַקאַנטע נאַצי-אָרגאַניזאַציע.
19. וואָס יידן לייענען יעדע וואָך.
21. אַנדערש 40.
22. אַראַבישער הערשער.
23. אַ מגילה.
24. וואָס עס האָט אַן אַלט בגד.
25. ביוראָ אין אַן אַנדערער שפּראַך.
26. יעדעס קינד גייט עס דורך.
28. אַ געטראַנק.
30. האַפן-שטאָט ביים אַראַבישן האַלב-אינדזל.
32. די העכסטע אינסטאַנץ ביי דער ש"ה.
33. אַ סאָרט שטאָף.
35. אַ שטאָט אין ארץ-ישראל.
36. אַ געצייג פון אַ שוסטער.
37. אַנדערש ביוראָ.
39. אַ מאָס.
40. מען געפינט עס אין יעדן פאַרק.
41. וואָס קראַנקע דאַרפן האָבן.
43. וואָס מען טוט, ווען עס בייסט.
44. גוט איז דעם, ווער ס'האָט דאָס איך ווינטער.

פון אויבן נאָך אונטן:

1. מושטאַרדע, אַנדערש.
2. אַ טייל פון די יידישע הייליקע ספרים.
3. זיצט אויבן און פאָרט אונטן.
4. אַ שטוב-כלי.
5. אַנדערש געשעפט.
6. אַ פראַגע.
7. זי פאַרבייט אַ מוטער.
8. בעל-מלאכה.
10. „מכבי" אין אומאָרדענונג.
11. אַ פראַגע.
13. אַ שטאָט אין ארץ-ישראל.
14. יידן האָבן עס געגעבן דער וועלט.
16. אויף וואָס עס זיינען אומגעקומען פראַנצויזישע אַריסטאָקראַטן.
18. סוף-כל-סוף, אַנדערש.
20. דער קעגנזאַץ פון קאַלט.
22. יידישער פרויען-נאָמען.
24. יעדער טענצער קאָן עס מאַכן.
25. אַ פאָרעם.
26. האַפן, אַנדערש.
27. מען מאַכט עס אין וואַסער.
28. נישט געזונט, אַנדערש.
29. העפלעכקייטס-וואָרט.
31. אַן אָפּקלאַנג, אַנדערש.
33. באַרימטער פילאָזאָף.
34. צושטימונגס-אויסדרוק.
37. אַ הויז-חיה.
38. אַ געגנט פון דייטשלאַנד.
40. אַ קינדערישער אויסדרוק.
42. אַ נאָטע.

הינטער די העצעס און ליגנס . . .

כ'בין נישט קיין פערד

מען דערציילט, אַז עדיסאָן פלעגט זיך פאַראינטערעסירן מיט יעדער דערשיינונג, און ווען איינמאָל האָט ער באַמערקט, אַז איין הענדלער שטופּט אַ וועגעלע מיט פרוכטן אַנשטאָט דאָס צו שלעפּן, האָט אים עדיסאָן געפרעגט:

— זאָגט מיר, פאַר וואָס שטופּט איר דעם וואָגן אַנשטאָט שלעפּן אים?

— ווייל איך בין נישט קיין פערד! פאַרשטייסט שוין אַלטער שוטה.

ער זינגט ווי קאַרוזאָ

טשאַרלי טשאַפּלין האָט אַמאָל פאַרבעטן צו זיך געסט. בשעת דער אויפנאַמע האָט ער געזונגען פאַרשידענע אַריעס פון אָפּערעס.

איינער פון די געסט האָט זיך אָפּגערופן:
איך האָב גאָרנישט געוווּסט, אַז דו ביסט אַן אָפּערן-זינגער.

טשאַפּלין האָט אים גלייך דערקלערט: דאָס האָב איך געפּרוווט נאָר נאָכצומאַכן קאַרוזאָן.

ס'איז לייכטער צו מאַכן

דער גרויסער רוסישער מאָלער רעפּין איז געפאָרן קיין פּאַריז באַטראַכטן די נייע דערפינדונג פון פאָטאָגראַפיע-קונסט.

ווען ער האָט זיך באַקאַנט מיט דער קאָמפּליצירטער טעכניק פון פאָטאָגראַפירן האָט ער זיך אָפּגערופן:

— ס'איז דאָך לייכטער אָפּצומאָלן אַ גוטן פּאָרטרעט ווי צו פאָטאָגראַפירן.

אין היטלער'ס פוס-טריט

פאַרטראַכט זיך

אויפשרייבן 11 ווערטער צו 5 אותיות. די דריטע אותיות פון אויבן אַראָפּ, גיבן דעם נאָמען פון אַ באַרימטער יידישער פּערזענלעכקייט.

די באַדייטונג פון די ווערטער:

1. ענגלאַנד באַנוצט עס קעגן די העפּלה-שיפן.
2. רו אין אַן אַנדערער שפּראַך.
3. אַ הויכע אויסצייכענונג.
4. אַ טייערער שטיין.
5. טרעפט מען פאָרנדיק מיט דער באַן.
6. אַ יידישער שרייבער.
7. אַ טייל פון קערפּער.
8. נישט היינט און נישט נעכטן.
9. אַ לאַנד אויך אַן אַנדערער שפּראַך.
10. אַ חתונה-דאָקומענט.
11. דייטשיש אומקום-אָרט פאַר ווילנער יידן.

ר ע ד א ק צ י ע - ק אָ ל ע ג י ע :
באָזשיקאָווסקי ט., וואַרשאַווסקי י., יאָהאַנעס ב., לערמאַן י., עדעלמאַן מ., קוואַטערקאָ א., קורץ ד., שטערן פ.
פאַראַנטוואָרטלעכער סעקרעטאַר פון רעדאַקציע: יצחק וואַרשאַווסקי

הילע און צייכענונגען: ש. פאָגעלמאַן

Cena 30 zł.

„OJFGANG"

MIESIĘCZNIK WYDZ. MŁODZ. CENTR. KOMITETU ŻYDÓW POLSKICH

Warszawa — Łódź 20 grudnia 1947

אינהאַלט:

דער היסטאָרישער באַגלוס — ה. שנער ● ארץ־ישראל (געאָגראַפישע ידיעות) — י. זילבערשטיין ● די באַטאַליאָן־קאַמפּאַניע און איר קאַמף קעגן פאַשיסטישער קנעכטשאַפט — א. קוציק ● קאַראַל יקותיאל גוטמאַן — ערשטער קאָמענדאַנט פון דער באַטאַליאָן־קאַמפּאַניע — גרשון דוּאַ ● לייטענאַנט גרשון ראָטהאַלץ — ש. וו. ● מענדעלע מוכר ספרים — דער פונדאַמענט־לייגער פון דער מאָדערנער יידישער ליטעראַטור — שלמה לאַסטיק ● דאָס ליד פון די שניטער — רייזל זשיכלינסקי ● דו זאָגסט (ליד) — וו. ה. איוואַן ● בענימק ליפשיץ — מ. בערענשטיין ● טוביה אייזן — פ. בין ● א ליכטיקער נאָמען - י. אָקרוטני ● דעם יידענס פאַרב — אפרים קאַגאַנאָווסקי ● האַרבסט — מענדעלע מוכר ספרים ● די עפּאָכע פון די חשמונאים אין דער יידישער געשיכטע — ב. מאַרק ● דאָס חנוכה־לעמפּל (ליד) — משה קנאַפּהייס ● יידישע קולטור און קונסט געזעלשאַפט — א נייע תקופה אין לעבן פון יידישן ישוב אין פוילן — יצחק וואַרשאַווסקי ● דערציונג ביי דער יידישער יוגנט — חיהקע גראָסמאַן ● מיר דערציען א נייעם דור — א. קוואַטערקאַ ● אונזערע יוגנט־היימען אין לאַנד ● יידן אויפן פעסטיוואַל — פ. זאַווידאָוויטש ● פּאָליטישע נאָטיצן — פישעלע ● שאָמאָץ סאַראַיעוואַ די יוגנט־אייזנבאַן — י. לעכטער ● דער ייִנגסטער פּאַרטיזאַנער — י. גוטערמאַן. ● פון יוגנט־לעבן אין לאַנד. ● אַקאַדעמישע גריזונג. ● ספּאָרט־ביילאַגע. ● הומאָר.

Wydawca: Wydz. Młodz. Centralnego Komitetu Żydów Polskich. Adres Redakcji: „Ojfgang", Warszawa, Sienna 60.
Składano w zecerni „Dos Naje Leben", Łódź, Narutowicza 32. Druk. R. S. W. „Prasa", Łódź, Żwirki 17.